ION NECULCE

LETOPISEŢUL ŢĂRII MOLDOVEI DE LA DABIJA VODĂ PÂNĂ LA A DOUA DOMNIE A LUI CONSTANTIN MAVROCORDAT ŞI O SAMĂ DE CUVINTE

<PREDOSLOVIE>

Acest pământ al Moldovii n-au fost aşezat de demult de oameni, să fie fost trăit într-însul cu pace, ce în câteva rânduri au fost şi pustiiu. Deci pentru aceia nu să află letopiseţe scrisă de păminteni vechi. Ce de la o vreme, de la descălecatul lui Dragoş vodă, târziu, s-au apucat Urechi vornicul de au scris din istoriile a doi istorici leşeşti. Şi l-au scris până la domniia lui Aron vodă.

Apoi au mai făcut după Ureche vornicul şi un Simion dascăl, şi un Misail călugărul, şi un Evstratie logofătul, şi iar l-au ***scnSy*** cât au scris Ureche vornicul, până la Aron vodă. Numai aceştiia, poate-fi, au fost oameni neînvăţaţi, de n-au citit bine la istorii, că au defăimat pre moldoveni, scriind că sânt din tâlhari. Pentru aceasta dară nimenea din scrisorile lor, nici cele ce ar fi fost adevărate, auzite sau văzute a lor, nu le pot oamenii crede.

Iară pre urma acestora s-au apucat dumnealui Miron Costin, vel logofăt, de au făcut un letopisăţu. Şi cât n-au putut *istovi* Miron logofătul l-au istovit fiiu-său, Nicolai Costin, biv vel logofăt, şi l-au scris di-nceputul lumii, arătând cine au trăit pre acest pământ, cu mărturii a istorici streini. Şi l-au scris până la Dragoş vodă, şi de la Dragoş vodă l-au scris di pe izvodul lui

Ureche vornicul până la Aron vodă. însă mult l-au mai înp„_ dobit, mai frumos, şi Miron logofătul şi fiiu-său Nicolai Costin Iar mai înnainte nu să mai găseşte scris de Miron sau de fiiu-său Nicolai. Poate-fi, de or fi şi scrise de Nicolai logofătul, dar or fi poate-fi tăinuite, şi până acum la ivală n-au eşit.

Iară de la Dabijia vodă înnainte îndemnatu-s-au şi I„„ Neculce, biv vel vornic de Ţara de Sus, a scrie întru pomenirea domnilor. Insă până la Duca vodă cel bătrân l-au scris di p„ neşte izvoade ce au aflat la unii şi alţii şi din auzitele celor bătrâni boiari; iară de la Duca vodă cel bătrân înnainte, până unde s-a videa, la domniia lui Ion vodă Mavrocordat, nici de pre un izvod a nemărui, ce au scris sângur, dintru a sa ştiinţă, cât s-au tâmplat de au fost în viiaţa sa. Nu i-au mai trebuit istoric strein să citiască şi să scrie, că au fost scrisă în inima sa.

Deci vă poftescu, cetitorilor, pre unde ar fi greşit condeiul mieu, să priimiţi, să nu gândiţi că doară pre voia cuiva sau în pizma cuiva, ce, precum s-au tâmplat, cu adevăr s-au scris. Doar niscaiva văleaturi a anilor de s-or fi greşit, iară celelalte întru adevăr s-au scris.

Mai socotit-au şi din letopisăţul lui Evstratie logofătul şi a lui Simion dascălului şi a lui Misail călugărului neşte cuvinte câteva, de nu li-au lăsat să nu le scrie, ce li-au scris, măcar că dumnealui Miron logofătul şi cu Nicolai fiiu-său nu li-au scris, şi-i ocăreşte. Şi să cade să-i ocărască, unde face că sânt moldovenii din tâlhari. Bine face că-i ocăreşte şi zice că sânt basne. Iar pentru Dumbrava Roşiie, cum că au arat-o Bogdan vodă cu leşii, Miron logofătul au lăsat de n-au scris. Dar aceia zicu să nu fie basnă. Şi pentru niamul Movileştilor, şi cum li s-au numit acest nume, dintru Ştefan vodă cel Bun, Moghila, iar nu-i basnă. Şi altele multe n-or fi ştiut istoricii streini, ca să le pomeniască toate. Decii o samă de istorii mai alese şi noi nu li-am lăsat să nu le scriem. Insă nu li-am scris la rândul lor, ce s-au pus deoparte, înnaintea domniii Dabijii

vodă s-au scris. Ce cine va vrea să criada, bine va fi, iar cine nu }e va crede, iarăşi bine va fi; cine cum îi va fi voia, aşa va face. Că mulţi istorici streini, de alte ţări, nu le ştiu toate câte să fac într-alt pământii. Tot mai bine ştiu cei de locu, decât cei streini; însă ce să face în viiaţa lor, iară nu în delungate vremi, iar istoriile céli vechi mai bine le ştiu istoricii, că le au scrisă, iară „u auzite.

Deci fraţilor cetitorilor, cu cât vă viţi îndemna a ceti pre acest letopisăţu mai mult, cu atâta veţi şti a vă feri de primejdii şi veţi fi mai învăţaţi a daré răspunsuri la sfaturi, ori ¿c taină, ori de oştire, ori de voroave, la domni şi la noroade de cinste.

<0 SAMĂ DE CUVINTE>

O samă de cuvinte ce sânt auzite din om în om, de oameni vechi şi bătrâni, şi în letopisăţu nu sânt scrise, ce s-au scris aicea, după domniia lui Stefăniţă vodă, înaintea domniii Dabijii vodă. pecii cine va ceti şi le va crede, bine va fi, iară cine nu le va crede, iară va fii bine; cine precum îi va fi voia asia va fiice.

Zacialo 1. Dragoş vodă, aşa povestescu oamenii cum că, dacă au descălecat Ţara Moldovii, au descălecat târgul Siretiului. Şi i-au fost scaonul domniii sale acolo. Şi au făcut zamcă, cetate de pământ, şi în zamcă case domneşti şi lângă zamcă biserică de piiatră. Şi hramul bisericii iaste Sfânta Troiţe, care şi până astăzi iaste şi să slujaşte sfânta liturghie. Iar doamna lui Dragoş vodă, aşa povestescu oamenii acei de locu, de la târgul Siretiului, cum să fie fost de lege sască. Şi au făcut şi ia o biserică de piatră, săsasca, mai depărtişor de la zamcă, spre târgu, căriia biserici săsești îi sta zidurile și până în zioa de astăzi. Şi aşa domnul Dragoş vodă duminicile şi la sărbători mergea la biserica cea creştiniască, care era de dânsul zidită şi doamna iarăşi mergea la biserica cea săsască, care era de dânsa zidită. Mai aflatu-s-au şi o biserică de lemnu, făcută iarăş de Dragoş, la Volovăţ, lângă episcopie Rădăuţilor, pre care biserică o au mutat dintru acel locu Ştefan vodă cel Bun la mănăstire la

Putna. Şi iaste hramul bisericii Vovedenie. Şi au zidit Ştefan vodă la Volovăţu altă biserică, de piatră, vrând ca să facă evlavia mănăstirii Putnii, ca să să chieme aceia întâi, fiind acea biserică mai de demult decât alte mănăstiri a lui Alexandru vodă cel Mare.

(2) Ştefan vodă cel Bun, luiind domniia Moldovii, şi viind turcii în zilele lui să triacă în Moldova, la Galaţi, i-au bătut foarte rău pre turci şi au luat şi Cetatea Albă şi Chiliia de la turci. Apoi mai pe urmă iar li-au luat turcii aceste doao cetăţi. Şi în câteva rânduri s-au bătut Ştefan vodă cu turcii. Iar când s-au bătut la Războieni, atuncea s-au aşezat turcii cu Ştefan vodă. Şi li-au dat hotar şi olat Bugiacul şi au făcut pace. Şi turcii apoi au adus tătarî din Crâm şi i-au aşezat în Bugiac, carii stau şi până astăzi, precum au aşezat şi la Hotin lipcani.

(3) Ştefan vodă cel Bun multe războaie au bătut. Şi aşiasă aude din oameni vechi şi bătrâni, că, câte războai au bătut, atâte mănăstiri cu biserici au făcut.

(4) Ştefan vodă cel Bun, când s-au apucat să facă mănăstirea Putna, au tras cu arcul Ştefan vodă dintr-un vârvu de munte ce iaste lângă mănăstire. Şi unde au agiunsu săgiata, acolo au făcut prestolul, în oltariu. Şi iaste mult locu de unde au tras până în mănăstire. Pus-au şi pre trii boerenaşi de au tras, pre vătavul de copii şi pre doi copii din casă. Decii unde au căzut săgiata vătavului de copii au făcut poarta, iar unde au căzut săgiata unui copil din casă au făcut clopotniţa. Iar un copil din casă zicu să fie întrecut pe Ştefan vodă şi să-i fie căzut săgiata într-un deluşel ce să chiamă Sion, ce iaste lângă mănăstire. Şi iaste sămnu un stâlpii de piiatră. Şi zic să-i fie tăiat capul acolo. Dar întru adevăr nu să ştie, numai oamenii aşia povestescu. Fost-au şi bisericuce de lemnu întru acel deluşel şi s-au răsipit, fiind de lemnu. Şi aşia au fost făcut mănăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită, zugrăvala mai mult aur decât zugrăvală, şi pre dinlăuntru şi pre denafară, şi acoperită cu plumbu. Şi zicu călugării să fie fost făcut şi sfeşnicile cele mari şi cele mici şi policandru şi hora tot prisne de argint, şi pe urmă să li fie luat un domnii şi să fie făcut alteli de spije, care li-am apucat şi noi. Jar strâcându-să un clopot mare la mănăstire şi făcând călugării clopotul a doa oară, au pus aceste toate ce scriu mai sus în clopot, ca să fie mai mare.

(5) Lăsat-au Ştefan vodă cel Bun la mănăstirea Putna, după moartea lui, arcul lui şi un pahar, ce vorbiia călugării la mănăstire că iaste de iaspis, ce era în chipul marmurii albe şi al farfuriii, ca să fie întru pomenire la sfânta mănăstire. Şi arcul l-au fost trăgând cu vârtej. Şi la vremea lui Costautin Cantemir vodă, fiind răscoale, au vinit nişte cazaci cu Ieşi, cu moldoveni joimiri, vrând ca să jecuiască ce ari găsi în mănăstire. Decii fiind un turnu cu bună tăriie, nu putea să jecuiască. Decii au zis călugărilor să dea turnul, că nu vor lua a mănăstirii nemică. Iar călugării, necrezind, nu vrea să dea turnul. Iar acei cazaci cu Ieşi şi cu moldoveni îndată au aprinsu mănăstirea; iar călugării, văzind că aprind mănăstirea, îndată au dat turnul. Atuncea, îndată, având pusei de apă, acei cazaci, Ieşi şi moldoveni au stânsu focul. Decii atuncea au jecuit tot din turnu ce au fost a boiari şi a neguţitori, iar a mănăstirii n-au luat nemică, fără numai arcul lui Ştefan vodă. Iar paharul au fost până la a triia domniie a lui Mihai Racoviţă vodă. Şi scoţindu-1 din turnu un egumen, pre anume Misail Chisiliţă, şi vrând să să făliască, au băut la masă cu acel pahar a lui Ştefan vodă, cu nişte slugi boereşti, ce era zlotasi. Şi, bând mult cu acel pahar, s-au înbătat. Şi, fiind beţi, au stricat un lucru scumpu domnescu şi de minune, ca acela.

(6) Ştefan vodă cel Bun, bătându-1 turcii la Războieni, au mărsu să între în Cetatea Niamţului. Şi fiind mumă-sa în cetate nu l-au lăsat să între şi i-au zis că păşirea în cuibul său pliare Ce să să ducă în sus, să strângă oaste, că izbânda va fi a lui Si aşea, pe cuvântul mâne-sa, s-au dus în sus şi au strânsu oaste

(7) Iară înpăratul turcescu au vinit cu toată puterea lui la Cetatea Niamţului. Şi au suit puşcile deasupra unui munte pre despre Moldova. Şi au început a bate Cetatea Niamţului foarte tare. Iar pre aceia vreme era un niamţu închis în cetate. Si văzind că bat cetatea, au zis păzitorilor să spue mumei lui Ştefan vodă să-1 sloboadă de la închisoare, din temniţă, pre dânsul că el va mântui cetatea de acel greu. Decii, slobozindu-1 pre acel niamţu de la închisoare, s-au şi apucat acel niamţu de au îndreptat puşcile din cetate asupra turcilor, unde sta acolo în munte de avea nevoie cetatea. Şi au şi lovit în gura unii puşci turceşti, de au sfărmat-o. Şi au început a bate în corturile turcilor, cât şi boldul de la cortul înpăratului l-au sfărmat. Decii n-au mai putut sta turcii întru acel vârvu de munte, de unde avea cetatea nevoie, ce numai li-au căutat a să da în laturi de la acel locu.

(8) Iară Ştefan vodă, mergând de la Cetatea Niamţului în sus spre Moldova, au mărsu pe la Voroneţ, unde trăiia un părinte sihastru, pre anume Daniil. Şi bătând Ştefan vodă în uşia sihastrului, să-i descuie, au răspunsu sihastrul să aştepte Ştefan vodă afară până ş-a istovi ruga. Şi după ce ş-au istovit sihastrul ruga, l-au chiemat în chilie pre Ştefan vodă. Şi s-au ispoveduit Ştefan vodă la dânsul. Şi au întrebat Ştefan vodă pre sihastru ce va mai face, că nu poate să să mai bată cu turcii; închina-va ţara la turci, au ba? Iar sihastrul au zis să nu o închine, că războiul iaste a lui. Numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstire acolo, în numele sfântului Gheorghie, să fie hramul bisericii. Decii au şi purces Ştefan vodă în sus pe la

Cernăuţi şi pre la Hotin şi au strânsu oastea, féliuri de féliuri de oameni. Şi au purces în gios. Iar turcii, înţălegând că va să vie Ştefan vodă cu oaste în gios, au lăsat şi ei Cetatea Neamţului de a o mai bate şi au început a fugi spre Dunărea. Iar Ştefan vodă au început a-i goni în urmă şi a-i bate, până i-au trecut de Dunăre. Şi întorcându-să înapoi Ştefan vodă, s-au apucat de au făcut mănăstirea Voroneţul. Şi au pus hramul bisericii Sfântul Gheorghe.

(9) Ştefan vodă cel Bun, când s-au bătut cu Hroit ungurul, precum zicu unii la Caşen, iar letopisăţul scrie că s-au bătut la Schéia pe Siretiu, au fost căzut calul cu Ştefan vodă în războiu. Iară un Purice aprodul i-au dat calul lui. Şi nu putea în grabă încăleca Ştefan vodă, fiind om micu. Şi au zis Purice aprodul: „Doamne, eu mă voi face o movilită, şi vino de te sui pe mine şi încalecă". Şi s-au suit pe dânsul Ştefan vodă şi au încălecat pre cal. Şi atuncea au zis Ştefan vodă: „Sărace Purece, de oi scăpa eu şi tu, atuncea ţi-i schimba numeli din Purice, Movilă". Şi au dat Dumnezeu şi au scăpat amândoi. Şi l-au şi făcut boiar, armaş mare, pre Purece. Şi dintru acel Pureci aprodul s-au tras niamul Movileştilor, de au agiunsu de au fost şi domni dintru acel niam. Dar şi aprozii atuncea nu era din oameni proşti, cum sunt acum, ce era tot ficiori de boiari. Şi portul lor: era înbrăcaţi cu şarvanale, cu cabaniţe. Aşea trebuia şi acum să să afle slugi, să slujască stăpânului, şi stăpânul să miluiască pre slugă aşea.

(10) Când au aşezat pace Ştefan vodă cel Bun cu leşii, fiind Ion Tăutul logofăt mare, l-au trimis sol la Ieşi. Şi au dăruit craiul leşescu Tăutului aceste sate la marginé: Câmpul Lungu rusăscu, Putila, Răstoaceli, Vijniţa, Ispasul, Miliia, Vilavcea, Carapciul, Zamostiia, Vascăuţii, Voloca. Toate aceste li-au dăruit craiul leşescu Tăutului logofătului. Şi au pus hotar apa Cirimuşul, întru o duminică diminiaţa.

(11) Ştefan vodă cel Bun, vrând să margă la bisericăîntru o duminică diminiaţa, la liturghie, în târgu Vasluiu, şi e şî nc j în polimari la curţile domneşti ce era făcute de dânsul, au auXlt un glas mare de om strigând să aducă boii la plug. $• mirându-să ce om iaste acela să are duminica, şi îndată au trimis în toate părţile, ca să-1 găsască pre acel om, să-1 aducă la dânsul Şi l-au aflat pre om în sus, pre apa Vasluiului, cale de patru ceasuri, arând la o movilă de să chiiamă acum Movila lui Purcel. Că pe acel om încă îl chiema Purcel. Şi ducându-1 pre acel om la Ştefan vodă, l-au întrebat Ştefan vodă: el au strigat aşia tare, şi pentru ce ară duminica? El au zis că au strigat el să aducă boii la plug, şi ară duminica, că iaste om sărac, si într-alte zile n-au vrut frate-său să-i dea plugul, şi acum duminica i-au dat. Decii Ştefan vodă au luat plugul fratelui celui bogat şi l-au dat fratelui celui săracu, să fie a lui.

(12) Ştefan vodă cel Bun şi cu fiiul său Bogdan vodă, de multe ori au avut războaie cu leşii. Şi multe robii au făcut în Ţara Leşască, cât au pus pe Ieşi în plug de au şi arat cu dânşii, de au sămânat ghindă, de au făcut dumbrăvi pentru pomenire, ca să nu să mai acolisască de Moldova: Dumbrava Roşiie la Botăşeni şi Dumbrava Roşiie la Cotnari şi Dumbrava Roşiie mai gios de Roman. Şi leşii încă nu tăgăduescu, că scrie şi în cronica, în letopisăţul lor. Numai mă mier de Miron logofătul cum au acoperit acest lucru de nu l-au scris. Şi aşia vorbăscu oamenii, că, când au fost arând cu dânşii, cu leşii, i-au fost înpungând cu strămurările, ca pre boi, să tragă. Iar ei să ruga să nu-i înpungă, ce să-i bată cu biciuşcile; iar când îi bătea cu biciuşcile, ei să ruga să-i înpungă.

(13) Când au murit Ştefan vodă cel Bun, au lăsat cuvânt fiiul ui său, lui Bogdan vodă, să închine ţara la turci, iar nu la alte niamuri, căci niamul turcilor sânt mai înţălepţi şi mai puternici, că el nu o va putea ţinea ţara cu sabiia, ca dânsul.

(14) După ce au luat Bogdan vodă domniia, au şi triimis pfe Tăutul logofătul sol la turci, când au închinat ţara la turci. 5i aşea vorbăscu oamenii, că l-au pus viziriul de au şezut înaintea viziriului pre macat, şi n-au fost având mestei la nădragi; că, trăgându-i cibotile, numai cu colţuni au fost încălţat. Şi dându-i cahfe, nu ştiia cum o va bea. Şi au început a închina: „Să trăiască înpăratul şi viziriul!" Şi închinând, au sorbit felegianul, ca altă băutură.

(15) Când au pus ţara întâi domnu pre Petru vodă Rareş, e] nu era acasă, ce să tâmplase cu măjile lui la **Galaţi,** la peşte. **Şi** au triimis boiarii şi mitropolitul haine scumpe domneşti şi carata domniască cu slujitori, unde l-ari întâmpina, să-1 aducă mai în grabă la scaon, să-1 puie domnu. Decii el, întorcându-să de la **Galaţi,** au fost agiunsu la Docolina, de au mas acolo cu zece cară, câte cu şase boi carul, pline de peşte. Şi piste noapte au visat un vis, precum dialul cel di ceia parte de Bârlad şi dialul cel dincoaci era de aur, cu dumbrăvi cu totul. Şi tot sălta, giuca **şi** să pleca, să închina lui Rareş. Şi deşteptându-să din somnu diminiaţa, au spus visul argaţilor săi, celor ce era la cară. Iar argaţii au zis: „Bun vis ai visat, giupâne, că cum om sosi la Iaşi **şi** la Suceavă, cum om vinde peştile tot". Şi au şi îngiugat carăle diminiaţa. Şi au purces Petru vodă înainte carălor. Şi când s-au pogorât în vadul Docolinii, l-au şi întimpinat gloata, şi au început a i să închina şi a-1 înbrăca cu haine domneşti. Iar el s-au zimbit a râde şi au zis că „de mult aşteptam eu una ca aceasta să-mi vie". Şi când au purces de acolo, argaţii lui au zis: „Dar noi ce om face, doamne, cu carăle cu peştile?" Iar el au zis: „Să fie carăle cu peşte, cu boi cu tot, a voastre. Şi viniţi după mine, să vă fac cărţi de scutială, să nu daţi nemică în zilele mele".

(16) Petru vodă Rareş, fugând pin târg pin Piiatră, şi gonindu-1 pietrenii, l-au fost agiungând un popă. Şi au tras

Petru vodă înapoi în popă cu arcul şi l-au lovit cu săgiata în oblâncul şelii. Şi i-au zis: „Intoarce-te, popo, înapoi, nu-ţi lăsa liturghie nesfârşită". Iar după ce au vinit Petru vodă domnu cu a doa domniie, au scos ochii popii şi pietrenilor acelor ce l-au gonit şi li-au făcut şi blăstăm, afurisaniie.

(17) Petru vodă Rareş, când era închis în cetatea Ciceului în Ţara Unguriască, avea nevoie de nemţi şi de unguri. Iar fiind doamna lui sirboaică, de niamul Despoţilor, fată lui Despot crai, au scris o carte sirbască la înpăratul turcescu şi la viziriul, cu rugăminte. Şi au slobozit cartea pre o feriastră gios din cetate. Şi au învăţat pre o slugă a lor, sirbu, ce avea, să să ducă cu cartea la Poartă, la viziriul. Şi mergând sluga aceia la Poartă, a lui Petru vodă, au scris viziriul la unguri să-1 sloboadă pre Petru vodă. Şi după ce l-au slobozit, s-au dus la Poartă.

(18) Iară după ce s-au dus Petru vodă la Poartă, aşea vorbăscu oamenii, că au grăit viziriul înpăratului să-1 iarte şi să-1 puie iar domnu în Moldova. Iar înpăratul au răspunsu că-i giurat, până nu va trece cu calul preste dânsul, să nu-1 lasă. Decii viziriul au zis că-i „pre lesne a plini măriia ta giurământul". Şi l-au scos la câmpu şi l-au culcat la pământ, învălit într-un harariu, şi l-au sărit înpăratul de trii ori cu calul. Iar alţii zicu că au şezut supt un pod, şi înpăratul au trecut de trii ori pe pod. Decii l-au înbrăcat cu caftan, să fie iarăşi domnu în Moldova. Decii cum au slujit mai pre urmă turcilor, scrie letopisăţul.

(19) Iliiaş vodă, ficiorul lui Petru vodă, după ce s-au turcit, zic să fie rămas o fată creştină după moartea lui. Şi au luat-o un grec mare, bogat, vestit la Poartă, anume Scarlat, carele şi sulgeriia înpărătiască o ţinea el. Şi cine s-au născut dintru acea fată, mai gios arată, la rândul său.

(20) Alexandru vodă Lăpuşnianul, fiind domnu, au făcut mănăstirea Slatina. Şi aşia zicu oamenii că, trăind un săhastru acolo şi fiind un paltin, copaciu mare, unde iaste acmu prestolul în oltariu, videa acel săhastru spre duminici şi spre alte zile mari niulte lumini întru acel paltin la vreme slujbii bisericii. Şi i s-au arătat Maica Precistă în vis şi i-au zis să margă la Alexandru vodă, să-i zică să facă mănăstirea. Şi mergând săhastrul la Alexandru vodă, s-au îndemnat Alexandru vodă de săhastru de au făcut mănăstirea Slatina întru acel loc, unde au fost paltinul. Şi au adus şi capul Sfântului Grigorie Bogoslov, de stă până astăzi la sfânta mănăstire la Slatina, ferecat cu argint şi cu pietri scumpe.

(21) începerea lui Despot vodă cum au fost de au agiunsu de au fost domnu. El n-au fost rudă lui Despot cel Mare, ce au fost slugă lui Despot. Şi murind Despot, precum zicu unii, la Veneţie, iar alţii zicu că au murit la Râm, s-au sfătuit cu cele slugi să zică că el iaste nepot lui Despot, şi să împartă ei averea a lui Despot şi să-i dea lui toate scrisorii! câte au avut Despot cel Mare şi puţine din averea lui, iar ceialaltă avere au înpărţit-o celelalte slugi. Şi aşea, mărturisind cătră veneţiiani că-i iaste nepot lui Despot cel Mare, au crezut veneţiianii că-i iaste nepot lui Despot. Şi n-au luat nemică din averili lui Despot veneţiianii, ce toate averili lui Despot cel Mare au înpărţit-o slugile. Iar Despot, ce au zis că-i iaste nepot, au luat numai scrisorili şi hrisovul cel de la Carol, înpăratul nemţăscu, şi cu aceli scrisori au făcut meşterşug de au agiunsu de au fost domnu, precum scrie letopisăţul.

(22) De la a doa domnie a lui Alexandru vodă Lăpuşnianul au început domnii a să aşeza mai cu temei în scaon în Iaşi. Şi când au purces de la Poartă cu a doa domniie, zicu să-1 fie învăţat turcii să taie boîarii, să-i slăbască; şi pe cuvântul

viziriului au tăiat atâta mulțime de boiari. Și au triimis și au ales din curteni de țară, pre Racovițăști și pre Sturzăști și pre Bălșăști și pre alții mulți.

(23) Iară pentru Aron vodă așa să povestește din om în om cum fiind el de niamul lui moldovan de aici din Moldova si slujind la un mitropolit, anume Nicanor, fiindu-i nepot mitropolitului, și acel mitropolit fiind ctitor la mănăstirea Agapiia cea veche din dial și mergea de multe ori mitropolitul acolo la mănăstire de ședea, fiind ctitor. Iar fiind cu dânsul Aron vodă, de multe ori eșiia fără știrea unchiu-sâu, mitropolitului, afară la o mănăstioară de călugărițe, afară din munte, ce era pre moșiia mănăstirii, ce să chiamă Hilioara. Acolo eșiia la plimbare.

Și așa eșind Aron vodă într-un rând la primblare la Hilioara și întorcându-să la mănăstire, numai ce s-au tâlnit cu unchiu-său mitropolitul, mergând și mitropolitul de la mănăstire la moșiile mănăstirii. Și tâlnindu-să la un locu, unde iaste drumul tăiat în piiatră cu ciocanul și văzind Aron vodă pre unchiu-său, mitropolitul Nicanor, de frică au fugit drept la dial, pre după o stâncă mare de piiatră. Și după ce au fugit, nu s-au mai întorsu la unchiu-său mitropolitul, ce s-au dus în Țara Unguriască și din Țara Unguriască s-au dus la Țarigrad.

Și apucându-să la oameni mari de au slujit și zăbăvind acolo câtăva vremie, apoi au eșit și domnu în Moldova. Și acolo unde s-au întimpinat cu mitropolitul Nicanor, la drumul acel tăiat în piiatră cu ciocanul, au pus de au săpat întru o stâncă de piiatră mare, făcând și sămnu de deasupra stâncii unde au călcat calul cu piciorul, scriind și istorie pre stâncă. Care acum, de mulțimea anilor, nu să poate ceti să să înțăliagă cum că au fugit pre la acel locu în Țara Unguriască.

(24) Ieremiia vodă au fost pus multă avere la mănăstire la Sucevița, într-un beciu supt curțile domnești. Iară după moartea lui, vinit-au doamna cu ginerii iei din Țara Leșască și au luat acea avere toată, de s-au dus cu dânsa, de au făcut oaste în Țara Leșască, și au vinit in Moldova. Care stau tainele și până astăzi deșarte, unde au fost acea avere.

(25) Când au bătut turcii pre Gașpar vodă la Țuțora, întorcându-să leșii înnapoi, tăiat-au un tătar pre Jolcovschii, hatmanul leșescu, lângă Movilău, precum scrie și letopisățul. Numai tătarul nu l-au știut că iaste Jolcovschii, hatmanul leșescu. Ce, după ce l-au omorât, au găsit ceasornicul, în sân, de aur cu diiamanturi. Și aflând tătarul că au fost hatmanul leșescu, să fie zis tătarul acela că nu trebuiaște să trăiască omul în lume, dacă nu va avea năroc, și să să fie giunghiiat sângur.

(26) Având Radul vodă o fată din trupul lui, să fie fugit cu o slugă, eșind pre o feriastră din curțile domnești din cetatea Hârlăului. Și s-au ascunsu în codru. Și au făcut Radul vodă năvod de oameni și au găsit-o la mijlocul codrului, la o fântână ce să chiiamă Fântâna Cerbului, lângă podul de lut. Decii pre sluga l-au omorât, i-au tăiat capul, iar pre dânsa au dat-o ia călugărie, de au călugărit-o.

(27) Radul vodă făcând nuntă cu fiiul său Alexandru vodă, domnul muntenescu, au luat pre fata lui Scarlat celui bogat de la Țarigrad. Care să pomenește într-alt rând mai sus, că au ținut Scarlat fata lui Iliiaș vodă celui turcit. Și având fata lui Scarlat albață pre un ochiu, n-au avut viiață bună cu Alexandru vodă. Și au trimis Scarlat ferman înpărătescu de ș-au luat fata de după Alexandru vodă, de au dus-o la Țarigrad, și au dat-o după un grammatic, anume Mavrocordat. Și acel Mavrocordat au făcut pre Alexandru Exaporitul, și Alexandru Exaporitul au făcut pre Nicolai vodă, și Nicolae vodă au făcut pre Costantin vodă, careli au fost domnu aicea la noi în Moldova, în anii de la

zidirea lumii 7242 <= I734> careli să trage de pre strămoaşe-sa niam din domnii cei vechi moldoveneşti.

(28) Barnovschii vodă mergând cu multă gloată de aicea din ţară la Poartă, cu mulţi boiari şi mazili şi curteni, şi cu di ceiialalţi mai proşti, şi preoţi şi cu călugări, şi mergând pe drum şi poposind şi şezind la masă, au început a strănuta Barnovschii vodă des şi tare. Iar boiarii carii erau la masă cu Barnovschii vodă, după obiceai: „Sănătos, doamne, şi pe voia mării-tale!" Iar pre urmă, văzind că tot strănută, un boer să fie zis: „Viermi doamne". Şi cum i-au zis „viermi, doamne" au şi tăcut de strănutat.

(29) Când i-au tăiat capul lui Barnovschii vodă, calul lui a şi început a sări, cât n-au mai putut să-1 ţie comisul în mână. Şi, scăpându-1 din mână, pe loc au căzut de au murit. Şi văzind turcii, mult s-au mirat şi au zis: „Nevinovat au fost acest om". Şi au cunoscut pre Barnovschii vodă turcii că au fost drept şi s-au căit pentru că l-au tăiat. Şi s-au giurat ca să nu mai taie de acum domnu de Moldova. Numai letopisăţul de aceasta nu scrie nimica. Iară oamenii asia vorbăscu, că au apucat unii dintru alţii.

(30) Vasilie vodă, după ce au luat domniia de la Ţarigrad, s-au rugat viziriului să lasă ţara de bir trii ani, şi al triili anu să dea birul ţărâi o dată, şi pre turcii pre carii or avea datorie în ţară să-i scoată, să nu supere oamenii. Şi i-au făcut pre voie viziriul. Şi după ce au vinit el în ţară, la scaonul domniii, contăş cu soboli n-au înbrăcat trii ani, ce numai cu hulpi. Şi pe zi numai o mierţe de pâine să mânca şi doi berbeci şi o ialoviţă la curtea domniască. Cheltuială puţin, mai mult de doi galbeni pe zi nu eşiia. Şi au făcut cărţi de sloboziie în toată ţara. Şi nemică din ţară n-au luat până nu s-au plinit trii ani. Numai din desetină şi din mortasipii, din goştină şi din vamă ce lua, să chivernisiia. Iar până în trii ani s-au umplut ţara de oameni. Şi au scos atuncea pre ţară fumărit, câte un leu de casă. Şi au plinit atuncea tustreli birurile, de li-au trimis la Poartă; ,i încă au rămas şi lui Vasilie vodă o mie de pungi de bani dobândă. Atuncea au trimis la Poartă poción, de au mulţămit îiipăratului şi viziriului şi altor turci mari, blane de spinări de soboli pentru bine ce au făcut de au aşteptat ţara. Care acest dar n-au fost nici de un folos ţărâi, că au rămas obiceai de dă ţara baraiamlâc de atuncea încoace, în toţi anii. De mirat lucru iaste că au fost domnu strein şi nu au fost grabnic la lăcomiie.

(31) Tot atuncea, când au vinit Vasilie vodă în scaon, era nişte joimiri moldoveni în Ţara Leşască şi prăda în multe rânduri ţara aceasta a Moldovii. Decii Vasilie vodă scriia la Ieşi să poroncească oamenilor săi celor de oaste să nu strice Ţara Moldovii. Iară leşii să mântuiia de cătră Vasilie vodă şi zicea că nu sunt Ieşi, ce sunt moldoveni aceia ce pradă. Ce Vasilie vodă, văzând că-i dau acel răspunsu de la Ieşi, au ales şi el puţintei moldoveni de ai lui şi au strigat în léfe oameni de oaste, slujitori, şi i-au pornit a prăda în Ţara Leşască. Decii moldovenii cei din Ţara Leşască ce strica şi prăda aicea în ţară, văzind aşea, au vinit toţi la Vasilie vodă de s-au închinat. Şi au început şi iei a prăda în Ţara Leşască. Apoi leşii, văzindu aşia, au început a scrie cu bănat la Vasilie vodă, iar Vasilie vodă răspunzând: „Ceiia ce prăda ţara mea aceiia pradă şi ţara voastră". Şi nu au ţinut aicea pre mult acéa gâlceava, şi s-au aşezat cu leşii Vasilii vodă, şi pre joimirii aceiia i-au aşezat la marginé slujitori. Numai pre doi, ce erau mai căpetenii, neaşezindu-să, i-au omorât. Şi apoi s-au făcut bună pace.

(32) La domniia lui Vasilie vodă rămăsesie o beizadea a Radului vodă, tânăr. Şi au fost avut Radul vodă un turcu mare

priiatin la Poartă. Şi să ruga acel turcu viziriului totdiauna pentru acel beizadea a Radului vodă să-1 facă domnu îu Moldova în locul lui Vasilie vodă. Şi poroncindu viziriul să-1 aducă să-1 facă domnu, au zis că-i pre tânăr, dacă l-au văzut viziriul. Şi au zis turcului să mai aştepte vreo doi, trii ani, şi a p 0 i 1-a face domnu la Moldova. Şi au trimis pre acel turcu la Moldova viziriul cu o triabâ, şi să vadă şi pre Vasilie vodă si ţara cum iaste. Iară Vasilie vodă oblicisă, pentru acel turcu, că-i iaste nepriiatin şi-i iaste stricată domniia despre acel turcu. Si au şi răpezit la Galaţi, şi i-au eşit mulţimea de slujitori înainte şi la Bârlad, şi la Vasluiu, şi la Scânteia, şi la Iaşi încă şi mai mulţi slujitori. Şi la drum au poroncit, şi i-au eşit mulţime de pluguri şi ţară înainte, de-i videa turcul. Şi cum au sosit la gazdă în Iaşi, cum i-au trimis Vasilie vodă cinci mii de galbeni de aur. Şi apoi, după ce s-au înpreonat cu Vasilie vodă, poronca ce au avut acel turcu îndată au plinit. Şi stând la vorbă cu turcul, Vasilie vodă au spus poveste cum că el ştie că i-i domniia stricată despre dânsul. Şi i-au mai dăruit şi atuncea la purces cinci mii de galbeni de aur. Şi, după ce au purces turcul pe drum, i-au mai trimis şi alte cinci mii de galbeni de aur. Iar când au agiunsu turcul la Ţarigrad, i-au mai dat alte cinci mii de galbeni de aur, carii s-au făcut preste tot doaozăci de mii de galbeni de aur. Iar după ce au mărsu turcul la viziriul de s-au înpreunat, întrebându-1 viziriul de Vasilie vodă, au început turcul a zice viziriului: „Bine ai nimerit, măriia ta, de nu ti-ai grăbit să-1 mazileşti pre acest domnu harnic şi de triabă şi putincios; că iaste mulţime de oameni în ţara lui, şi de l-ai fi mazilit, s-ar fi făcut mare greşală, că are nişte slujitori mulţi şi ţară cu putere mare, şi poate s-ar fi hainim şi ar fi vinit şi el la o peire. Şi acmu el ştie că vei măriia ta să-1 mazileşti şi să pui domnu pre ficiorul Radului vodă, şi iaste în grije. Decii, de vii socoti măriia ta, să faci surgun pre feciorul Radului vodă, să audă Vasilie vodă, şi atuncea îi va eşi grije." Decii viziriul îndată

a L l poroncit de l-au făcut surgun şi s-au tâmplat de au murit ficiorul Radului vodă în surgunie. Şi s-au mântuit Vasilie vodă cu doaozăci de mii de galbeni de aur şi au rămas în pace. Aşea tin turcii prieteşugul, pentru voia banilor.

(33) Vasilie vodă, aproape de mazilie, au greşit lui Qurnnezeu, că i s-au întunecat minte spre lăcomiie, de au stricat mănăstirea Putna, gândind că va găsi bani, şi n-au găsit. Si s-au apucat să o facă de nou iarăş, precum au fost, şi nu i-au agiutat Dumnezeu să o facă. Că au zidit-o numai din temeliie din pământ până la ferestri, şi i-au luat Dumnezeu domniia. Că s-au sculat Gheorghi Ştefan logofătul cu oaste asupra lui şi l-au scos din domnie. Iar plumbul cu careli au fost acoperită mănăstirea Putna l-au luat cazacii lui Timus, a ginerelui lui Vasilie vodă, de l-au dus la cetate la Suceavă, de au făcut glonţuri de puşcă, să apere cetatea Sucevii despre Gheorghie Ştefan vodă. Ce ştiu că au apărat-o bine; că s-au osândit şi Timus pentru prada şi jacurile ce au făcut pe la sfinteli mănăstiri. Şi ş-au pus şi el capul de glonţu, precum scrie letopisăţui. Şi pre urmă au gătit mănăstirea Putna Gheorghie Ştefan vodă, după ce au luat domniia, de iaste zidită precum să vede acum.

(34) După ce s-au dus Vasilie vodă la Poartă, l-au închis turcii în Edicula. Şi-1 pârâia domnul muntenescu şi domnul moldovenescu şi Racoţii, craiul ungurescu, şi sta tare asupra lui, să-1 omoară înpărăţiia. Şi giuruia trii mii de pungi de bani. Iar Vasilie vodă îş pierdusă toată nedejde de viiaţă. Şi ş-au chiemat toate slugile, câte avea pre lângă dânsul, acolo la Edicula şi ş-au înpărţit toată avere lor. Şi li-au zis, de a peri, să fie averea aceia a lor, iar de nu va peri, să i-o dea iarăş înapoi. Şi-ş aştepta numai ceasul, să vie să-1 omoară. Iară atuncea viziriul au chemat pre toţi paşii ce era la Poarta înpărătească

și au sfătuit cu dânșii și li-au spus cum dăruescu trii mii de pungi de bani, ca să-1 omoară pre Vasilie vodă. Și toți au sfătuit să-1 omoară. Numai unul dintre dânșii au zis că mulți bani sânt, dar la o înpărăție o liafă nu agiungu banii și nu sânt mulți. Și acest om poate-fi iaste trebuitoriu, de giuruescu iei atâtea pungi de bani să-1 omoară; că acest om să cunoaște că-i harnic. Și poate să vie o vreme să trebuiască și să slujască înpărățiii mai mult prețul decât trii mii de pungi de bani, îndzăcit decât giuruescu iei. Și grăind acel pașia acel cuvânt, au lăsat toți după cuvântul lui. Și l-au ertat înpărățiia pre Vasilie vodă și l - „ „ slobozit din Edicula. Și după aceia curund era să-1 puie domnii. Iar n-au zăbăvit și au murit.

(35) Gheorghie Ștefan vodă, când era boiariu, murindu-i giupâniasa, au rămas văduvoiu. Și tâlnind o giupâniasă săracă, frumoasă, tânără, anume Safta, de niamu Boeștilor, au timpinat-o pe drum, mergând cu rădvanu la Iași. Și au poprit rădvanul cu sila, și s-au suit fără de voia iei în rădvan, și au întorsu rădvanul înnapoi, la casa lui. Și pre urmă au priimit și ia și s-au cununat cu dânsul, care au agiunsu de au fost și doamnă.

(36) Gheorghii Ștefan vodă, când era logofăt mare, au fost șezând odată în Divan cu toiagul în gură. Iar Iordachi Cantacozino cel bătrân, vel vistiernic: „Ce zici în fluer, dumneata, logofete?" Iar el au răspunsu: „Zic în fluer, să mi să coboare caprile de la munte, și nu mai vin". El au răspunsu în pildă, și alții nu s-au priceput. Că el aștepta ostili ungurești să vie de preste munte.

(37) Gheorghie Ștefan vodă, trecând cu oastea unguriască prin Roman, să scoată pre Vasilie vodă din domniie, iar un bivolar bătrân al lui au eșit înainte dintr-o cârcimă, fiind bat, în mijlocul târgului, și au început a râde și a bate în palme și

a zice: „Dragul badii, Ștefan vodă, mai bine îți șade în domniie decât în boieriie. Așia să mi te porți!" Iar Ștefan vodă],au întrebat: „Ce ți-i voia, măi?" Iar bivolariul au dzis: „O bute ,je vin am neguțat și n-am bani să o plătescu, să beu pentru sănătatea măriii tali și a oștii măriii tali!" Atuncea Ștefan vodă ,-au zâmbit a râde și au zis la șoltuzul: „Pas' să ți-o plătiască". Și au mărsu de au băut butea cea de vin toată cu soțiile lui, cu cine au fost, și au plătit șoltuzul butea cea de vin.

(38) Gheorghie Ștefan vodă, după ce au luat pre doamna lui Vasilii vodă din Suceavă la mâna lui și pre Ștefăniță vodă, pre fiiul său, l-au însămnat la nas puțintel, și pre doamna au vrut să-și râdă de dânsa. Ce doamna lui Vasilii vodă l-au probozit și au început a-l blăstăma și a-l sudui și a-i zice dulău fără de obraz, cum nu să teme de Dumnezeu, că i-au fost domnu-său stăpân, și i-au mâncat pita. Și așia i-au dat pace și o au trimis la Buciulești de au închis-o în curțile lui. Și i-au luat averea și multă spaimă i-au făcut.

(39) Gheorghie Ștefan vodă, după ce au prinsu preToma vornicul Cantacozino în Suceavă, l-au înbunat până a aduce pre frate-său Iordachi Cantacozino din Țara Leșască, cu giurământ, de la Cameniță. Și apoi, prinzind pre amândoi frații, i-au închis pre amândoi frații înpreună cu doamna lui Vasilii vodă la Buciulești. Și acolo multă groază le făcea și umbla noaptea cu luntre pre apa Bistriții, de-i spăriia că-i vor răsturna în Bistriță. Și li-au luat tot ce au avut, și sate, și haine, și odoară, și haine, și bucate, și bani gata noaozăci de mii de galbeni de aur ungurești. Și au trimis pre armașul cel mare, pre Hăbășescul, să-i omoară. Ce Hăbășescul nu s-au grăbit cu moartea. Și au scris în doao rânduri Gheorghe Ștefan vodă numai să-i omoare, și tot n-au vrut să să grăbască să-i omoare. Iar al triile rând, scriind Gheorghii Ștefan vodă la armașul

Hăbăşescul numai să-i omoară, şi stând cărţile gata pre **masa** întru acel ceas au sosit un căpitan din Ţara Munteniască anume Uşurelul, cu cărţi de la Constantin vodă Băsărabă domnii nou, poftind cu scrisoare pre Gheorghie Ştefan vodâ să-i sloboadă pre acei doi boiari, să nu-i omoară. Iar de-i va omorî, vor strica prieteşugul, şi să fie gata de războiu. Si Gheorghie Ştefan vodă nu ştiia nemică de moartea lui Matei vodă. Că, cum au murit Matei vodă, au şi rădicat domnii pre Constantin vodă slujitorii şi boiarii şi ţara. Intru acel ceas au căzut cu rugăminte Constantin postelnicul Cantacozino, frateli Tomii vornicului şi a lui Iordachi visternicului, de au scris Constantin vodă Băsărabă la Gheorghii Ştefan vodă, precum s-au pomenit mai sus. Şi căpitanul acela, ce-au viniţ cu cărţile, întru o zi şi într-o noapte din Bucureşti au agiunsu în Iaşi, i-au pus muntenii nume de atuncea, Uşurelul. Careli după aceia multă milă au avut de la Cantacozineşti. Şi asia, cu această tâmplare, i-au ertat Gheorghii Ştefan vodă pre aceşti doi boiari şi li-au dat moşiile înnapoi, iar altă nemică nu li-au dat ce le luasă.

(40) Gheorghii Ştefan vodă, după ce s-au dus în Ţara Unguriască, umblat-au pin multe părţi de loc, ca să-i dea oaste, pe la nemţi, pe la Ieşi, pe la Moscu, pe la şvezi. Şi au dăruit înpăratului moschicescu o cruce ferecată cu aur şi cu pietri scumpe de patru sute de pungi de bani, ca să-i dea oaste, să vie în Moldova. Şi tot l-au purtat cu voroave şi nu i-au mai dat oaste, până ce i s-au tâmplat de au murit acolo, la Moscu. Şi pe urmă i-au adus oasăle lui în Moldova, în mănăstirea lui la Caşen, de l-au îngropat.

(41) Iară pre doamna lui Gheorghii Ştefan vodă, pe Safta, ce o luasă cu sila, precum s-au scris mai sus, o urâsă Gheorghii Ştefan vodă, umblând prin ţări streine, şi au tr[imis-o în ţară aicea, până a nu muri el. Şi el ş-au fost luat o slujnică ţiitoare dintru aceli ţări streine. Iar doamna Safta au trăit aicea în ţară, cu pace multă vreme şi după moartea lui Gheorghii Ştefan vodă.

(42) Fost-au luat Iordachi Cantacozino şi Toma frate-său toate moşiile Ceaureştilor, pentru acea pradă ce li-au făcut Gheorghii Ştefan vodă, cu dreptate şi cu giudecată. Dar mai pre urmă s-au socotit Toma vornicul şi cu frate-său Iordachi visternicul de voia lor şi li-au dat iar la niamurile lui moşiile, la Ceaureşti, să le stăpâniască. Iară Răcoviţăştii, nu să ştiie din ce pricină, au fost luat şi iei moşii de-a Ceaureştilor atuncea şi nu li-au mai dat înapoi, care moşii din niamul Racoviţăştilor si astăzi le ţin de le stăpânescu, satul Roznovul şi alteli.

(43) Ghica vodă, de niamul lui fiind arbănaş, copil tânăr au purces de la casa lui la Ţarigrad, să-ş găsască un stăpân să slujască. Şi cu dânsul s-au mai luat un copil de turcii, iar sărac, din ostrovul Chiprului. Şi mergând amândoi denpreună la Ţarigrad, multe vorbe bune au vorbit: de vor găsi pită, să să caute unul pre altul. Şi au dzis Ghica vodă: „Tu eşti turcii, poţi să agiungi să fii om mare, şi ce mi-i face pre mine atuncea?" Iar turcul au zis atuncea: „De voi fi eu om mare, te voi face de vii fi mai mare în Chipru, giudecătoriu". Şi mergând în Ţarigrad, s-au despărţit unul de altul, să-ş caute stăpâni.

Decii copilul cel de turcu au nemerit la un agă, ce era de curtea înpărătiască. Şi au slujit aşea din stăpân în stăpân, până au agiunsu de era paşia. Şi fiind paşia sărac, avea un priiatin musaip înpărătescu. Şi mergea totdiauna la vorbă la acel musaip înpăratescu. Şi pre aceia vreme să tâmplasă de era multe zorbale în Ţarigrad, de nu să mai putea aşeza Poarta. Decii Chiuprulioli au zis către acel priiatin musaip de casa înpărătiască: „De m-ar pune pre mine viziriu, aş potoli eu zorbaleli aceste". Iar

înpăratului i să supărasâ cu zorbaleli, şi să miera ce va face, si întreba sfat şi pre unul şi pre altul. Şi aflând vremia acel musajp înpărătescu, au spus înpăratului că iaste un paşia sărac, şi el zice să-1 pui măriia ta vizir, că a potoli toate gâlcevile aceste, p., careli îl chiamă Chiupruliolu". Decii înpăratul îndată l-au adu, şi l-au pus viziriu. Şi cum l-au pus viziriu, îndată au şi pus si au strigat oastea, şi pre de altă parte au început a tăia capetili celor vicleni, până i-au spăriiat, de au aşezat toate zorbaleli. Si au rămas viziriu lăudat la turci, precum s-au văzut şi să vede şi până astăzi niamul lui.

Iară Ghica vodă, intrând în Ţarigrad, au nemerit la capichihăile moldoveneşti de au slujit, apoi au vinit la Moldova cu neguţitorie, apoi la Vasilie vodă, lipindu-să de curte, fiind şi Vasilie vodă tot de un niam, arbănaş. Şi vrând şi Dumnezeu, au agiunsu de au fost capichihaia la Ţarigrad şi vornic mare aici în Moldova. Decii tâmplându-să atuncea, la vremia lui Gheorghii Ştefan vodă, de au fost la Poartă cu alţi boiari, viziriul, văzându-1, l-au şi cunoscut cine iaste. Iar Ghica vodă nu-1 cunoştea pre viziriul. Decii viziriul Chiupruliolu au şi chiemat pre haznatariul lui şi i-au zis în taină: „Vezi cel boiariu bătrân moldovan ce iaste la divan? Să-1 iei şi să-1 aduci la odaia ta, până s-a rădica divanul, şi apoi să-1 aduci la mine în taină, că-mi trebuiaşte." Iar Ghica vodă, după ce îl luasă dintre ceialalţi boiari, să spăriiasă tare, că nu ştiia poveste ce iaste. Şi după ce s-au rădicat divanul şi l-au dus la viziriul, l-au întrebat viziriul ce om iaste şi de unde iaste, şi au zis: „Cunoşti-mă pre mine, au ba?" Iar Ghica vodă s-au spus de unde iaste de locul lui, iar a cunoaşte pre viziriul, nu-1 cunoştea. Atuncea viziriul Chiupruliolu s-au spus şi au dzis: „Ţii minte ce am vorbit când viniiam amândoi pre cale?" Şi au zis: „De ai uitat tu, dar eu n-am uitat, şi iată că te voi face domnu în Moldova; numai să taci mâlcom". Iar Ghica vodă au şi mărsu de i-au sărutat mâna şi s-au rugat atuncea pentru stăpânu-său, să-1 lasă să fie domnu, să nu-1 maziliască. Iar viziriul au răspunsu: „Acum deodată îl las să fiie, iar mai pre urmă cuvântul mieu gios nu l-oi lăsa, ce te voi face pre tine". Şi pre urmă, chiemând la Poartă pre Gheorghii Ştefan vodă, şi nevrând Gheorghii Ştefan vodă să margă, au pus pre Ghica vodă domnu în Moldova, după cum scrie letopisăţul. Aşea au fost poveste eşirii acestor doi oameni, Chiupruliului viziriului şi Ghicăi vodă; că unde iaste voia lui Dumnezeu să biruiescu toate firili omeneşti.

(44) Ştefăniţă vodă, ficiorul lui Vasilie vodă, fiindu domnu tânăr, dezmierdat şi inimos, de multe ori eşind cu boerii la primblări, punea de lua frâiele din capeteli cailor boerilor şi le da chiot cailor, de cădea boerii gios de-ş sfărma capetile, cât să îngrozise boiarii a mai merge cu dânsul cu cai buni la primblări.

(45) Ştefăniţă vodă vrând odată să scoată fumărit pe ţară câte şase orţi de casă, şi înnainte vremie era obiceai de da numai câte un leu de casă, iar Toma vornicul şi cu Iordachi, frate-său, Cantacozineştii nu-1 lăsa să-1 scoată mai mult decât un leu şi-i zicea să nu facă obiceai nou, că nu-i bine. Iar Ştefăniţă vodă îndată s-au mâniiat şi au scos hamgeriul şi s-au răpezit să dea într-înşii, şi ei au fugit din casă afară. Măcar că acei boiari era greci, dar să punea tare pentru ţară şi pentru obiceai nou să nu să facă, că obiceaele cele noao fac răsipă ţărâlor şi peirea domnilor.

(46) Auzind aceste fapte răle Vasilie vodă, tată-său, la Ţarigrad, nu-i părea bine, şi-i scrie de multe ori să să lasă. Şi de nu ar fi murit, era numai să-1 scoată din domniie pre Piiu-său, să vie el domnu în Moldova, că cunoştea că nu va procopsi fiiul său în domnie, Ştefăniţă vodă.

(47) Era un boiar anume Neculai Milescu spătariul, de la Vaslui de moşiia lui, pre învăţat şi cărturar, şi ştiia multe limbi: elineşte, sloveneşte, greceşte şi turceşte. Şi era mândru şi bogat, şi umbla cu povodnici înnainte, domneşti, cu buzdugane şi cu paloşie, cu soltare tot sirmă la cai. Şi lui Ştefăniţă vodă îi era pre drag, şi-1 ţinea pre bine şi tot la masă îl punea, şi să giuca în cărţi cu dânsul, şi la sfaturi, că era atuncea grammatic la dânsu. Iar când au fost o dată, nu s-au săturat de bine şi de cinste ce avea la Ştefăniţă vodă, ce au şezut şi au scris nişte cărţi viclene şi li-au pus într-un bătu sfredelit şi li-au trimis la Constantin vodă cel bătrân Băsărabă, în Ţara Leşască, ca să să rădice de acolo cu oşti, să vie să scoată pre Ştefăniţă vodă din domniie. Iar Constantin vodă n-au vrut să să apuce de acele lucruri ce-i scriia, ce s-au sculat şi au trimis băţul acel sfredelit cu cărţi cu tot înnapoi la Ştefăniţă vodă, de li-au dat. Decii Ştefăniţă vodă, cum au văzut băţul cu cărţile, s-au pre mâniiat şi l-au şi adus pre acel Nicolai Milescul înnaintea lui, în casa cea mică, şi au pus pre călău de i-au tăiat nasul. Scoţând Ştefăniţă vodă în grabă hamgeriul lui din brâu, au dat de i-au tăiat călău nasul. Şi n-au vrut să-1 lasă pe călău să-i taie nasul cu cuţitul lui călău, ce cu hamgeriul lui Ştefăniţă vodă i-au tăiat nasul. După aceia, Nicolai Cârnul au fugit în Ţara Nemţască şi au găsit acolo un doftor, de-i tot sloboziia sângeli din obraz şi-1 boţiia la nas, şi aşia din zi în zi sângele să închiega, de i-au crescut nasul la locu, de s-au tămăduit. Iar când au vinit aicea în ţară, la domniia lui Iliiaş vodă, numai de abiia s-au fost cunoscând nasul că-i tăiat. Numai tot n-au şezut în ţară mult, de ruşine, ce s-au dus la Moscu, la mareli înpărat, la Alexii Mihailovici, la tatul marelui Petru înpărat, carele au vinit la noi aicea în Moldova. Şi pentru învăţătura lui au fost terziman înpăratului şi învăţa şi pre fiiul înpăratului, pre Petru Alexievici, carte. Şi era la mare cinste şi bogăţie. Şi l-au trimis înpăratul Alexii Mihailovici sol la marili înpărat al chitailor, de au zăbăvit la Chitai vreo doi, trii ani. Şi au avut acolo multă cinste şi dar de la mareli înpărat al chitailor, şi multe lucruri de mirat au văzut la acea înpărăţie a chitailor. Şi i-au dăruit un blid, plin de pietri scumpe şi un diiamant ca un ou de porumbu. Şi întorcându-să pe drum înnapoi, s-au tâmplat de au murit înpăratul Moscului, pre anume Alexii Mihailovici, iar senatorii de la Moscu i-au eşit întru întimpinare şi i-au luat aceli daruri şi tot ce au avut şi l-au făcut surgun la Sibir. Şi au şezut câţiva ani surgun la Sibir.

Iară mai pre urmă, rădicându-să Petru înpărat, fiiul lui Alexii Mihailovici, carele au vinit aicea în ţară, în Moldova, de s-au bătut cu turcii la Prut, la Stănileşti din gios de Huşi, în ţinutul Fălciiului, agiuns-au Cârnul din Sibir cu cărţi la dânsul, la înpăratul Petru Alexievici de i-au făcut ştire de toate ce au făcut şi cum iaste surgun.

Atuncea Petru Alexievici înpărat îndată au chiemat senatorii şi au întrebat zicând: „Unde iaste dascălul mieu, cel ce m-au învăţat carte? Acum, curund, să-1 aduceţi." Şi îndată au răpezit de olac şi l-au adus la Petru Alexievici, înpăratul Moscului, în stoliţă. Şi l-au întrebat ce au văzut şi ce au păţit şi i-au plătit lucrurile toate acele de la senatori ce-i luasă, până la un cap de aţă, şi diiamantul cel mare. Şi înpăratul, după ce l-au văzut, s-au mirat şi l-au dat în haznaoa cea înpărătiască, iar Cârnului i-au dat optzăci de pungi de bani. Şi l-au luat iară în dragoste şi în milă şi l-au pus iar sfetnic.

Şi când au ras barbeli, înpăratul, a moscalilor, atuncea când ş-au schimbat portul, atuncea sângur înpăratul i-au ras barba, cu mâna lui. Şi au trăit Cârnul până la a doa domniie a lui Mihai vodă Racoviţă, şi atuncea au murit. Care mare cinste i-au făcut înpăratul la moartea lui şi mare părere de rău au avut după dânsul, că era trebuitoriu la aceli vremi.

Rămas-au acelui Cârnu ficiori şi nepoţi, şi au agiunsu unii de au fost polcovnici spre slujba oştirii. Că să însurasă el acolo,

de luasă moscavcă. Şi s-au mai dus după dânsul de aicea din Moldova trii nepoţi de frate, de să aşezasie şi ei pe lâug^ unchiu-său. Şi aceiia avea milă de la înpărăţie, şi acolo au murit

(48) Ştefăniţă vodă zicu unii că pentru vrăjmăşiia lui si supărarea ce făcea boiarilor, atuncea la Tighinea, la Bender când s-au bolnăvit, să Fie murit de otravă. Dar adevărul nu să ştie că letopisăţul nu scrie nemică de acest lucru.

(49) Duca vodă cel bătrân, fiindu de oameni de gios de niamul lui de la Rumele, din Ţara Grecească, după ce au luat domniia aicea în ţară, în Moldova, au vinit stăpânul lui, spahiul, cu ferman înpărătescu la Duca vodă, de i-au cerşut dajde după obiceai ce au spahiii de eu de la oamenii săi, pre izvod, de la înpărăţiie. Şi după ce au vinit spahiul l-au cinstit Duca vodă, puindu-1 şi la masă. Iar turcul, spahiul, şezind la masă cu Duca vodă, au fost zicând lui vodă: afendi, blem la Rumeli. Iar Duca vodă au fost zicând să margă turcul: pas tu, dar eu nu voi merge. Şi i-au dat şi haine şi i-au dat şi bani ce i să făcea şi mai mult decât i să făcea.

(50) Duca vodă avea un frate mai bătrân decât dânsul ş-1 pusesie vameş mare; şi numele lui era Cârstea. Şi aşa era de fudul, că când mergea prin târgu nu vrea să-ş ia şlicul denaintea nemărui. Iar neguţitorii şi alţi oameni din cei mai proşti, văzindu-1 că nu-ş ia şlicul denaintea nemărui, au început şi iei a nu-ş lua şliceli înnaintea lui. Apoi el s-au dus şi s-au jeluit Ducăi vodă, frăţine-său, că nu-1 cinstescu neguţitorii să-ş ia şlicele înnaintea lui. Apoi Duca vodă l-au întrebat, el i-aş şlicul înnaintea lor? Iar el au zis că nu-ş ia. Iar Duca vodă, i-au zis: Pas pre uliţă şi-ţi ia tu şlicul şi apoi, dacă nu-ş vor luoa iar şlicile, vin'de-mi spune mie, că ştiu eu ce-oi face. Decii el au şi purces pre uliţă, cum îi poroncisă frate-său, Duca vodă. Şi au

început a-ş lua şlicul. Iar neguţitorii s-au şi sculat în picioare, i au început a-ş luoa şlicile şi a să închina. Şi apoi au mersu [a Duca vodă şi i-au spus că luându-ş şlicul el, îş eu şi neguţitorii şlicile înnaintea lui. Atuncea Duca vodă au zis că dacă va cinsti | pre alţii, îl vor cinsti şi pre dânsul alţii, măcarî că iaste frate de dom nu.

LETOPISEŢUL ŢĂRII MOLDOVEI DE LA DABIJA VODĂ PÂNĂ LA A DOUA DOMNIE A LUI CONSTANTIN MAVROCORDAT

DOMNIIA DABIJI1 VODÂ
CAP 78

1. După moartea lui Ştefăniţă vodă, ficiorul lui Vasilie vodă, în anul 7170 <=1662>, au trimis boiarii la Poartă pre Chiriţa Drace, cu rugăminte de la boiari şi de la ţară, pre cine or vrea iei să le dea domnu de ţară. Şi li-au eşit răspunsul de la înpărăţiie să marga boiarii toţi la Poartă şi acolo, pre cine or alege ei, pre voia lor vor face.

2. După aceia mers-au toţi boiarii la Ţarigrad, după porunca viziriului. Şi cu dânşii era şi Evstratie Dabije vornicul. Şi dintre cei boiari mulţi carii trăgea nedejdea domniii, numai Toma vornicul şi cu frate-său vistiiarnicul Iordachi, Cantacozineştii cei bătrâni, s-au agiunsu cu nepotu-său, cu cupariul Rusăt cel bătrân. Având cupariul trecere şi cinste la Poartă, au isprăvit lucrul de domnie pentru Dabije vornicul. Şi eşind boiarii înnaintea viziriului, să ţinea di cela să-i aliagă de domniie. Iar Dabije vornicul nemică nu ştiia, nici în gând nu-i era. Ce cum întrară boiarii în casă la viziriul, fiind lucrul tocmit şi aşezat de cupariul, şi întrebă viziriul care iaste Dabije. Şi arătându-1 boiarii, l-au şi înbrăcat cu caftan de domniie. Iar alţi boiari ce trăgea nedejde domniii au rămas numai cu nedejde.

3. Vinit-au Dabijea vodă în scaonul domnescu în Iasi tuturor cu bucurie de bună părere pentru domnu bun de boiariu de ţară. Şi era tuturor cu bine. Şi nu era nici un boiariu în prepus sau în minciuni la acest domnu, nici ţara nu era înpresurată cu dările pre acéia vtéme.

4. Acest domnu avea obicei, când şidea la masă şi videa niscaiva oameni săraci dvorind pin ogradă, învăţa de lua câte doao, trii blide de bucate din masa lui şi pâine şi vin şi [trimitea acelor oameni acolo în ogradă, de mânca acei oameni. Şi zicea către boiari: „De mult or fi zvorind ei şi or fi flămânzi, neavând de cheltuială". Şi făcea divanuri dése, casă nu zăbăvască oamenii mult, dacă or vini la Iaşi pentru nevoile lor. Şi multe divanuri făcea şi din amiazăzi în desară. Care acéli divanuri den amiazăzi în desară nu cădea toate pre de laudă. Aşijderea el bea vin mai mult din oală roşiie decât din pahar de cristal, dzicând că-i mai dulce vinul din oală decât din pahar. Şi el era de locul lui din ţinutul Putnii, şi ştiindu elu încă din boiarie că au oamenii săraci dobândă bună din vie, din toate celé relé au scornit şi el acestu obiceiu rău de vii: de pogon câté un leu să dea; caré să trage şi până astădzi.

5. Având un hiiastru al său, anume Lupaşco, făcut de Dabijoaia cu Buhuş, căce Dabijoae au avut şi alţi bărbaţi mai nainte, pân-a o lua Dabije, făcut-au maré nuntă în curţile domneşti cu acel hiiastru al său, cu Lupaşco, caré acel Lupaşco au agiunsu mai pi urmă şi spătar maré în Ţara Munteniască şi au luat o fată a lui Iordache visternicul Cantacozino. Şi încuscrindu-să Dabije vodă cu Iordachie, l-au pus spătaru maré, şi n-au pestit vreme multa ş-au murit Iordachie spătarul, caré cu multă pofală şi cu maré jelé dispré toţi pemintenii l-au îngropat îmi Bărnovschii; că, măcar că era grec, omu strein, dar era om bun: să punea taré pentru peminteni la domnie.

6. Intr-aciia vrémé tâmplatu-s-au de ave oştire Turcul cu Niamţul. Şi au vinit poroncă la Dabijea vodă, de s-au gătit dé oaste, de au mărsu la Uivaru, în Ţara Nemţască, şi au trecut Qunărea pre la Ruşava, înpreună cu Grigorie, ficiorul Ghicăi vodă, domnul Ţării Munteneşti. Şi înpreunându-să cu viziriul, au bătut cetate Uivariul ş-au dobândit-o de la nemţi, şi s-au întorşii înapoi cu multă dobândă moldovenii şi muntenii, aducând cară încărcate de haine şi de multe lucruri.

7. Iară la anul după această oştire, iar au vinit poroncă de la Poartă la Dabijea vodă şi la Gligorie vodă, de s-au gătit de oştire, de au mărsu în Ţara Nemţască, la Leva, împreună cu ostili turceşti, cu viziriul. Au lăsat viziriului la Leva pe un sarascheru cu oastea turcească şi pre un soltan cu triidzăci de mii de tătari şi cu domnii acestoru ţări la cetate la Leva, s-o dobândiiască. Iată viziriul să dusesă la altă cetate, mai înlăuntru, şi l-au bătut pe viziriul nemţii de la acea cetate. Şi după ce l-au bătut pe viziriul nemţii, s-au dat viziriul cu oastea sa în laturi ş-au răpedzit cum mai degrabă să margă şi ostile care lăsasă la Leva, să margă la vizirul, să-i dea agiutoriu. Ce n-au apucat să margă la viziriul, că i-au şi lovit nemţii şi pe cea oaste de la Leva, de i-au bătut nemţii şi i-au răsipit. Că li să şi supărasă turcilor a mai oşti, fiindu vreme de toamnă, pre la Simedru, şi trăgându şi nedejde ca doară i-or slobodzi să margă pe la casâli lor. Şi Dabije vodă şi cu Gligorii vodă sfătuisă să fugă în Ţara Leşască. Şi cum au lovit nemţâi acolo la Leva, fugându oastea înnapoi spre Dunărea, ei au şi trecut Dunărea cu ostile lor, fără ştire viziriului, ş-au vinit prin Ţara Munteniască. Iară Stamatie, ci era postelnicii mare la Dabije vodă, au dzis Dabijăi vodă: „Să nu fugi, măriea ta, ci să te întorcii înnapoi la viziriul, că apoi poate să vie din urmă poroncă la ţară să te prindză, ci să laşi pi Gligorie vodă să facă el ce ştie". Dece Dabije vodă s-au întorsu şi ş-au tocmit lucrul dispre viziriul.

8. Gligorie vodă, neştiindu nimic di întorsul Dabijăi vodă, ş-au pornit doamna cu toată casa lui di au trecut în Ţara Unguriască, iar el au vinit prin Ţara Moldovii, ca să afle pe

Dabije vodă în ţară. Şi au mărsu pan' la Suceavă si neaflându-lu pe Dabije vodă, i s-au răzleţit şi oastea sa, ce ave de dânsul şi au rămas numai cu 50 de oameni. Şi temându-să să nu sară ţara după dânsul să-1 prindză, au purces noaptte di la târgul Sucevii spre Botăşeni şi di acolo au lovit la Prut la Bogdăneştii. Şi di acolo au luat asupra Nistrului ş-au trecut tocma la Movilău. Şi când au trecut dimeniaţa pe o negură pe lângă Botăşeni, i s-au rătăcit un cămăraş a lui, anume Iştoc c-o păreche di disagi de galbeni, şi cădzindu pre mâna Jorăi, ci iera atunci vornicu în Botăşeni, au luat banii şi l-au triiniis pre Iştoc la Dabije vodă şi cu banii. Numai, pân-a-1 triimite, au dispecetluit banii Jora ş-au luat câţiva galbeni ş-au dat samă către Dabijea vodă că aşea, despecetluiţi, i-au găsit.

9. Gligorie vodă n-au zăbăvit mult în Ţara Leşască ş-au trecut pren Ţara Unguriască, de ş-au luat doamna, ş-au trecut cu toată casa lui la Beciu, la împăratul nemţescu, ş-au zăbăvit acolo câţiva ani, la Beci.

10. Dece pi acie vreme, audzindu stolnicul Costantin Cantacozono, fratile lui Şerban vodă, îndată s-au dus şi el din Ţara Munteniască la Beciu, de au făcut jalobă la împăratul nemţăscu pi Gligorie vodă, precum, cându era Gligorie vodă domnu în Ţara Munteniască, au închis pi tată-său, pe Costantin postelnicul, la mănăstire la Sniagov şi i-au făcut acolo multe cazne, şi i-au luat mulţi bani, şi l-au şi omorât. Şi el n-au fost vinovat lui Gligorie vodă cu nemic. Iară Gligorie vodă tăgădue, dzicând că-1 năpăstuesşte înainte divanului împărătescu. Iar Costantin stolnicul s-au agiunsu cu o slugă a lui Gligorie vodă, anume Ionaşco Cap-di-ghindă, şi l-au scos martur înainte divanului împărătescu, de au mărturisit cum că l-au omorât stăpânu-său, Gligorie-vodă, fără nice o vină, pe Costantin postelnicul.

11. Dece Gligorie vodă, dac-au vădzut că mărturisesşte aşea sluga lui, n-au avut ce mai răspunde, că s-apucasă pe cap înainte divanului că e-i năpaste, ş-au rămas vinovat ş-au cădzut

Ja-nchisoare şi-n mare grijă. Sfătuindu-s-au o un prietin să să facă catolic, că într-alt chip na pute scăpa de morte. Şi aşea p,iiniind, ş-au dat şi un copil la împăratul, de l-au botedzat şi i^au pus şi nume copilului Leopold, pe numele împăratului.

12. Căutatu-ş-au vreme ş-au fugit de la Beci la Vineţie, şi ‚ . ‚ i s-au trăgănat vremea, de au zăbăvit în streinătate 7 ani, pân' Ş-au făcut pace la turci. Şi s-au dus pri taină iar laŢarigrad, ,[şedea în Ţarigrad pri taină, di nu-1 ştie nime.

13. Iară boiarii munteneşsti rădicasă cap un domnu în locul lui Gligorie vodă pe un om prostii, anume Antonie, şi-i da nafacâ lui pe dzi di cheltuială câte 10 potronici. Iar viziriul au triin^s de au chemat pre acel domnu la Poartă, cu boiarii dinpreună, dzicând să le înnoiască domni ie. Şi-ndată s-au rădicat pi poronca viziriului cu Antonie vodă şi-au mărsu la Poartă, neştiindu nemic de vinirea lui Gligorie vodă, că-1 ţinea viziriul tăinuit.

14. Dece împreunându-să boiarii cu viziriul, rugatu-s-au viziriului să le puie un domnu dintre dansai, pi care ş-ar alege iei, că acel domnu ce-1 rădicasă ei iaste un om prea prostii. Atunce i-au întrebat vizirul pe boiari pintru Gligorie vodă, unde să aflâ şi, de i-ar scrie, oare n-ar vini? Iar muntenii îlu suduia, că-i omu rău şi nici a mai vini de unde îi dus. Dzisu-le-u viziriul: „Alegeţi-vă un domnu dintre voi, pe cine v-a place, şi viniţi mâne diminiaţă să vi-1 fac". Iar Gligorie vodă, după perdeaoa viziriului, asculta toate. Ducându-să boiarii la gazdă, sfătuitu-s-au ş-au ales dintre dânşii pi un frate mai mare a lui Şerban vodă, anume Drăgâciu. Şi cum au purces cu dânsul a dooa dzi la Poartă să îmbrace caftan, ş-au întrat în casă la viziriul.

15. Iară viziriul au şi scos pi Gligorie vodă şi l-au îmbrăcat cu caftan. Iară boiarii munteneşti, dacă l-au vădzut, numai ce au încremenit. Şi i-au dat pi toţi de grumadzi pi mâna lui Gligorie vodă. Numai ce au scăpat Şerban vodă dintre dânşii, că, vrând şi el să între în casă la viziriul, după cielalţi, un prietin

i-au spus în taină că-i Gligorie vodă în casă la vizitiul. Şi el n-au mai apucat să spue celoralalţii fraţi, şi-ndată au fugit şi s-au ascunşii. Iar pe Drăghiciu Cantacozono şi pe frate-său Mihaiu şi pe frate-său Costantin, care îl pârâsă pe Gligorie vodă la Beci, şi pe frate-său Mateiu şi pe Iordachi, i-au luat pe acestea pre toţi de grumadzii, i-au dus în Ţara Munteniască. Dece pe Drăghiciu l-au omorât, iară pe cielalţi i-au închis înu curţile domneştii la simeni. Ş-au răpedzit Gligorie vodă oamenii săi înainte cu schimi aga, de au prinsu pe giupâneasa lui Şerban şi pe celelalte a celoralalţi boiari, de li-au închis la simeni. Şi după ce au mărsu în Bucureştii, Gligorie vodă îi tot bătea şi-i căznie pe acei boiari şi pe giupânesă.

Caré lăsăm acmu povestea lui Gligorie vodă, de o mu scrie mai înainte, cându i-a vini rândul. Şi-ncepem iar a Dabijăi-vodă, la rându nostru.

16. Dabijea vodă, aice în ţară domnindu cu pace şi cu domnie aşedzată, cu ţară întemeiată, era orau bun şi blându, fără nice o răutate. Şi neplinindu biné 4 ani a domneii lui, fiindu şi om bătrân, au plătit şi el datorie ce de opştie, de-au murit. Şi l-au dus cu toată boierimea, cu maré cinste, de l-au îngropat în mănăstirea lui, în Bârnova, carii iaste de dânsulu isprăvită, iară din temeiul eii au fost-o început-o Barnovischie vodă şi n-au apucat s-o isprăvască, c-au perit la Poartă, cum să pomeneşte mai sus.

DOMNIIA DUCĂI VODĂ CELUI BĂTRÂN
CAP 76 LEAT 7174 <= 1666>

Zacialo 1. Duca vodă era dé moşie din Ţara Greceiască, de la Rumelea, şi, viindu aici în ţară de copil, au slujit la Vasilie vodă în casă şi la alţi domni, pân-au agiunsu la boierie maré. Şi s-au şi-nsurat aicea în ţară, de au luat o fată a doamnii Dabijooia, anume Nastasie, ce iera făcută cu Buhuş, ş-au agiunsu de au fost şi visternicu maré în dzilele Dabijăi vodă. Ce, după ce au murit Dabijea vodă, au mărsu doamna Dabijoaia în Ţarigrad, cu Duca visternicul, ginere-său, avându pe Cupăreştii cei bătrâni în Ţarigrad, purtători de trébilé domniii, la viziriul şi la alte căpetenii a Porţâi împărăteşti. Scris-au şi Toma vornicul Cantacozono la nepoţâi lui, la Cupăresşti, ca să fie nevoitori pentru Duca visternicul. Şi aşea i-au sprăvit de l-au îmbrăcat cu caftan de domnie în Ţara Moldovei, în locul Dabijăi vodă.

2. Déce viindu în scaonul domniei, în Iaşi, le iera tuturor cu biné, fiindu şi el din boiarii ţărâi domnit, cât nu să plângea nimé nice dé o strâmbătate. Dar numai giumătate de an au domnit, şi i-au şi vinit mazâlie, pentru poveste unei cărţi ce au scris iei la hanul tătărăscu.

3. Dzic că atunce să cerca acel hanu să s-închine la înpărăţâia Moscului şi să lipsască de supt împărăţie Turcului. Şi-nţelegându la împărăţie dé poveste aceasta, n-au crédzut, ce au scris viziriul la Duca vodă aice în ţară, să caute numai să adeverească acestu lucru, să-i facă ştire.

4. Şi viziriul, din Ţarigrad, au purces la oaste. Duca vodă, vrând să ispitiască pré hanul, să afle adevăriul pe poronca viziriului, au scris şi el la hanul, cum şi el iasté robu şi plecat supt puterea hanului, şi altele multe ca acestea. Şi mărgând omul Ducăi vodă pré la Văzâia, la trecătoarea Niprului, l-au prinsu păşea de Văzâia; şi fiindu păşea neprietin Ducăi vodă, i-au şi triimăsu cărţile la Ţarigrad, la camaicanul. Şi camaicanul, neştiindu povestea, îndată au arătat cărţile împărăţiei. Şi împărăţie au triimis de l-au mazilit. Şi era sâ-şu puie şi capul. Atunce în grab-au pus înpăratul pe Iliiiaş vodă, ficioriul lui Alexandru vodă, dom nu.

5. Numai nărocul Ducăi vodă ce au fost, de nu ş-au pus capul, că camaicanul au triimis acelea cărţi a Ducăi vodă la oaste, la viziriul, de li-au vădzut. Dece viziriul au scris la

împărăţie cum că Duca vodă cu poronca lui au scris la hanul ca sa-1 ispitiască, şi nu-i vinovat. Şi aşea au scăpat Duca vodă cu dzilé, de n-au perit. Iară mazâl tot au rămas, că apucasă împărăţie de pusesă pré Ilieşu domnu. Şi au domnit Duca vodă numai şesă luni într-această domnie întâiu.

6. Şi când i-au vinit mazâlie, era ieşit Duca vodă la primblare cu toată casa şi boiarii lui pe Prut în sus, la Berehoieşti, de-ş lua sama oiloru ce avè din boiarie. Şi acolo, fără nedejdé, i-au vinit mazâlie, şi de acolo luându-1 aga împărătescu, cu toată casa lui, de l-au dus la Ţarigrad.

DOMNI1A LU 1LI1AŞ VODÂ, FICIORIUL LUI ALEXANDRU VODÂ CAP 77

<Zacialo 1>. La acè vrémé ce au vinit cărţile Ducăi vodă la Poartă, carele scrisesă Duca vodă la hanul şi le prinsesă păşea dé Vuzâia, precum arată mai sus, s-au tulburat taré împărăţie, ş-au întrebat împăratul ce domni să află aice la Ţarigrad mazâli. Şi tâmplându-să de murisă Alexandru vodă, tatul lui lliiaş vodă, rămâindu sărac şi la maré lipsă şi cu datorii multe, de pre cum iasté obiceiul domnilor mazâli, de rămân săraci după ce să mazâlescu, din blăstămul cel mult a oamenilor.

<2>. Mergea şi Ilieş vodă dup-oasalé tătâne-său la îngropare, cu multă grijă şi frică dé datornicii tătâne-su, să nu-1 prindză, să-1 închidză. Şi tâmplându-să într-acel ceas de l-au tâmpinat, cu oasele ducându-le la gropniţă, un onm împărătescu şi tâmplându-să la acea întrebare a împăratului de domnii mazâli de Moldova, iar acel omu împărătescu, cine-r hi fostu, au dat samă c-au vădzut acmu pe Iliiaşi mărgându după oasăle tătâne-său. Şi aşea îndată au răpedzit împăratul un ceauş, de l-au luat de la îngroparea tătâne-său şi l-au dus la saraiu, de l-au îmbrăcat cu caftan de domnie, de l-au pus domnu în

Jvioldova în locul Ducăi vodă, precum să pomeneşte mai sus. Iară pân-a-1 îmbrăca cu caftanul, foarte rău să spăriiasă, că nu ştie la ce-1 duce şi la cé. Ce mila dumnedzăiască iasté maré, de bucură pe om cându nu gândeşte.

3. Şi după ce au vinit lliiaş vodă domnu în ţară, pré acie vreme era pace. Şi acestu domnu era bun ţărâi şi boiarilor, îi ave în cinste. Numai, fiindu născut, crescut în Ţarigrad, nu ştie limba ţărâi, ce grăia cu tălmăciţi la divan. Şi multe giudeţe a lui, fiindu cu tălmaci, nu să giudeca biné, şi câteva ispisoacé au ieşit pe urmă réle. Aşijdere pe o samă dé boiari ce era dé casa Ducăi vodă i-au pus câţiva bani dé au dat împrumutare, şi pe caré boiarii îi aflasă c-au fostu sfetnici la rădicarea ţărâi asupra tătâne-său, lui Alexandru vodă, încă nu lé prea căuta cu biné.

4. Tâmplatu-s-au pré acea vreme de au vinit şi un ficioru a lui Batiste visternicul cu domnie din Ţarigrad. Şi afându pe un orheian, anume Bosâie, caré au ucis pe tată-său, Batiste visternicul, l-au fost închis în vartă, fără ştirea domniei. Iară după ce au vădzut alţii că l-au închisu, pe afar-au început a strâga şi a gâlcevi, ce poate să fie acest lucru. Dece domnie, înţelegând, îndată au poroncit de l-au slobodzit şi poroncindu să nu să tiiamă nimé de nemic, că acele lucruri toate li-au ertat. Şi-ncă au ţinut şi pe ficiorul lui Batiste rrău. Şi ţara era împresurată cu dările, că să făcea cheltuelé mari la vistérie, şi era şi darnic: bacşizuri da mari, că era om bun. Şi aşea să pomeneşte că, după ce s-au mazâlit şi au trecut Dunărea, n-au fost avându de cheltuială, s-au fostu îndatorindu la boerenaşi de bani, de au fostu cheltuind pe drum. Şi puţin n-au plinit 3 ani cu domnie şi s-au mazâlit. Şi fiindu Duca vodă domnu mazâl la Poartă, au eşit domnu al doilea rându la velet 7177 <= 1669>.

DOMNIIA A DOOA A DUCÁI CELUI BĂTRÂNU
CAP 78

Zacialo 1. Viindu Duca vodă cu a dooa domniie în ţară arătă-să la hiré mai aspru decât cum era cu domniia dintâiu Şi şi începu a zâdi mănăstirea Cetăţuia, că era ţara plină de oameni şi cu hrană şi agonisită biné.

2. Iară în al triilea anu a domniei lui, la vleato 7lgQ <=1672>, rădicatu-s-au Hânceştii cu toţi orheianii şi lăpuşnenu cu oaste asupra lui, pentru urâciunea grecilor ce adusesă prea mulţi dé la Ţarigrad.

3. Şi mai ales pentru Cupăreşti, ce iera aice în ţară. Dece viind Hâncul şi cu Durac sărdariul aice în Eşi, cu toate ostili, strâga să prindză pe greci, să-i omoară. Fugit-au toată boiarimea caré încotro au putut. Iară Duca vodă, vădzindu că s-au rădicat atâta asupra lui, au ieşit din curtea domnească cu toată casa lui ş-au purces în gios pre iaz. Iară Hânceştii au întrat în curte şi pin casăli boiareşti şi neguţitoreşti, pen târgu, strâgându şi jăcuind. Şi prindzindu pré greci, pre câţi i-au găsit, pe toţi i-au omorât.

4. Duca vodă au trecut deodată pesté Dunăre, şi cu o samă dé boiari, iară o samă trecusă în Ţara Munteniiască. Şi ispră-vindu-şi Duca vodă de la Poartă, şi ş-au luat tătari câţi i-au trebuit, de i-au triimis cu Alexandru Buhuş, ce iera pe acie vreme sărdariu, de au lovit pin oastea Hânceştilor la Iepureni şi i-au bătut pe Hânceşti şi i-au împrăştiiat.

5. Iară tătarii, după ce au bătut pe Hânceşti, pe mulţi oameni au robit dintr-acelea ţinuturi şi pe mulţi din căpetenii, căpitani, hotânogii, prindzindu-i, i-au spândzurat; şi pe unii i-au înţepat Duca vodă, după ce s-au întorsu dé pisté Dunăre. Iarna era maré atunce. Hânceştii atunce nu ştim, n-au vrut au n-au îndrăznitu să facă vrun râu domnului. Ce pentru doi, trii vinovaţi au périt mulţi nevinovaţii, şi s-au potolit toţii. jsfumai numele Hânceştilor au rămas în pomenirea oamenilor de atunce pân-astădzi.

6. Iară dup-aceştea zarve, cât s-au făcut vară, s-au gătit împărăţie Turcului şi au purces cu oşti să vie asupra Ţărâi Leşeştii, să dobândiiască vestita cetate Cameniţa. Şi au triimis poroncă la Duca vodă să-i triimiţă chip şi starea cetăţâi Cameniţâi, să vadză ce loc şi ce tărie aru ave.

Duca vodă au triimis pé un nemiş din ţinutul Hotinului, anume Gligorie Cornescul, ce iera foarte meşter dé scrisori şi dé săpături la pietre şi la alté lucruri, de au făcut chip cetăţâi Cameniţâi de ciiară, cu toate tocmeléle iei dinluntru şi denafară. Şi o au triimis la împărăţie dé o au vădzut, şi mult s-au mirat dé mărirea ei, ce iera din sângură starea locului, cu apă şi cu stânci dé piiatră împregiuriu minunat locu. Şi mai mult aceasta au îndemnam pe împărăţie dé au vinit la Cameniţă.

7. Viziriu era atunce Chiopărăliolu. Şi nu-i era cu voie să-i vie împărăţie la Cameniţă, ş-au scris şi la Duca vodă, cât aru putea să puie pedică, arătându că-i prea tare Cameniţa şi n-a putea-o lua. Dar nemic n-au putut isprăvi. Numai ce s-au pornit împărăţie, la Obluţiţea sosindu, au găsit podul gata peste Dunărea şi au şi trecut cu ostile salé. Leşii, neştiindu nimic, nice avându veste, nu să gătisă nimic de oaste.

8. Duca vodă gătindu conace şi poduri peste toate pâreile cu multă grijă, să nu-i aflé împărăţiia vro pricină, să-şu puie capul. Vinit-au şi Gligorie vodă cu oastea sa, după poronca împărăţâei, dé era de agiutor împreună cu Duca vodă.

9. Intr-acestu anu făcutu-s-au şi o minuné maré, arătare la Hotin, într-o mănăstioară mică ce iasté supt cetate. Au lăcrămat icoana Maicii Precistei, cât să răntuna lacrămile pe chipul icoanii, de le vidé toţi oamenii. Şi pica într-o tepsie ce iera pusă supt icoană, de iera de miraré a prăvi arătare şi sămnu ca acela, carele au fostu adevărat sămnu de peirea a mulţi

creştini în Ţara Leşască şi începătura durerii şi stricării ţărâi noastre. Că de-atunce din an în anu tot rău şi amar de creştini şi pustiire au rămas locurile pré acolo.

10. Trecut-au împărăţâia Dunărea, şi dé acolo purceasă p. Prut cu multă oaste şi cu multe tunuri grele şi mari. Şi l. un tun punea câté 80 dé bivoli. Unele era şi mai mici; feluri de feluri de harmate. Şi sosându la Ţuţora, au şădzut cu toată oastea de au odihnit 8 dzilé. Ţara era bejănită numai din şlahul oştii, iar în laturi sta toţi cineşi pe la casăli lor; navè nimé nice o névoie, nicé la mărsu, nice la întorsu.

11. Vinit-au în primblare împărăţie de la Ţuţora în Eşi şi s-au scoborât pe la Nicoriţă în Căcaina şi s-au suit pin târgul boilor ş-au descălecat în câmpu, supt saivan, de la dual dé târgul boilor. Şi Duca vodă mergea cu toţii boiarii pri gios pe lângă împărăţie. Şi s-au tinsu câteva bucăţii de atlazuri şi de tăfţii pe înbe părţile dé uliţă, pe unde mergea înpărăţie.

12. Iară dac-au discălecat împăratul supt saivan, Duca vodă i-au închinat multé daruri: câţiva cai turceşti cu podoabe scumpe şi leghin cu ibric de argint şi alté lucruri scumpe. Şi d-icé iar s-au întorsu înpăratul la urdie la Ţuţora. Şi iar după acie au mai vinit împăratul în prinblaré şi s-au suit în diial la mănăstire la Cetăţuia, de au vădzut-o şi prăvind locul în toate părţile. Şi iar s-au întorsu la urdiie la Ţuţora. Dzic atunce să fie strigat şi hogea în clopotniţă la Sfeté Neculaiu, ş-au stătut beserica pecetluită pân'la vinirea cu domnia lui Antonie vodă.

13. Decé boiarii atuncea, aflându vréme, au jăluit pe Duca vodă la împărăţie foarté taré, mai cu deadinsu Ursachi cel bătrânii. Şi era atunce să-1 mazileiască la Ţuţora. Numai viziriul au grăit înpăratului că nu-i biné să-1 mazileiască pi calé, ca să nu facă smintială pentru celé ce trébuescu să grijască: conace, poduri şi de alté ce trébuescu pentru triiabaîmpărăţâii pân'la Nistru. Şi aşea l-au îngăduit înpăratul, pecum au dzis viziriul, pân'la Nistru; nu l-au mazilit acolo. Purces-au împărăţie delà Ţuţora pe Prut în sus, fiindu boiarii orânduiţi de-a purta grije ce era traba: pane, ordzu, iarbă, lemne, ţăruşi, ialoviţă, berbeci, unt, miere şi de alte multe ce trebuia la conace.

14. Acestu înpărat era călăreţi bun şi vânător. Mergea tot pe câmpu cu puţintei oameni de curte lui pân'la conac. Şi într-acestu anu era mare bişug în ţară de toate, şi duce oamenii la urdie de vinde fără nice o grije: ialoviţă, miere, unt, poame de tot felul, cini de ce ave, de s-împlusă oamenii de bani. Cându au sosit la Nistru, era podul gata piste Nistru, din gios de Hotin, la un sat anume Vârnoviţa. Şi trecându împărăţie, iară Duca vodă sta la capul podului, di cie parte de Nistru, aştepta pentru slujba să-1 îmbrace cu caftan. Iar înpăratul, avându pi dânsul măraz şi gândii să-1 maziliiască, cum au trecut, au şi făcut sămnu de luară pe Duca vodă, de l-au dus de l-au închis la baş ceauş. Atunce s-au vădzut că-i mazâl. Şi i-au scris, tot ce au avut, la înpărăţie, şi din pâra iui Ursachi l-au bătut împărăţie. Ş-au cheltuit mulţi bani, şi era să şi piară.

15. Numai, nărocul lui, s-au tâmplat o blană de hulpe de mosc neagră prea bună şi scumpă. Ş-aceia i-au scos capul, că, ducând-o la vizirul, viziriul au arătat-o împăratului, care s-au mirat şi-npăratul de acea blană. Şi atuncea au găsit vreme viziriul, fiindu-i prietin, de au grăit: de n-a hi apucat a peri, să fie mila împărăţâiei să-1 erte. Şi atunce înpăratul l-au ertat de cap şi l-au dat pe mâna unui agă, de l-au adus prin Iaşii, de l-au rădicat cu tot ce au avut şi l-au dus la Ţarigrad. în loc de milă şi cinste ce aştepta să aibă, ei l-au mazâlit.

16. Ieşit-au răspunsu boiarilor: pe cine vor alege dintre dânşii să margă să-1 îmbrace cu caftan di domnie. Sfătuit-au cu toţii ş-au ales dintre dânşii pe Petriceico cluceriul. Şi l-au dus la cortul viziriului, neavându el nice un cuget al său să iasă la domnie, l-au îmbrăcat cu caftan de domniie. Apoi şi Petriceico vodă, ce l-au ales boiarii, vide-viţi la câtă stângere şi robie au dus ţara cu faptele lui, cum omu scrie pe rându mai gios.

.17. Leşii, neavându grije, de vinirea turcului la Cam eraţi aşea fără veste, nice oaste au gătit împrotiva turcului, nice Cameniţa au întărit-o cu neşticavai oştii, să să sprejâniiască de turcii, că pe acea vreme ave gâlcevi cu sfedzii, nice ţara lor nu să bejenisâ pen pălănci, neştiindu nemic.

18. Craiu leşescu era atunce Mihail Vişnoveschie, şi hatman Sobeţichie, care pe urmă au fostu şi craiu. Sta sateli pe marginea Ţărâi Leşeşti pline de oameni, şi le spunea moldovenii: „Fugiţi, fugiţi, că vin turcii în ţara voastră!" Ei nu crede, sta pe loc. Turcii, cum au trecut Nistrul, cum au început a prăda ş-a robi ş-a da foc, cât au putut agiunge pin Ţara Leşască, făr'nice o grijă de Ieşi.

19. In Cameniţă era numai vro 6.000 de drăgani, de paza porţilor, şi târgoveţii. Şi cum au agiunsu turcii supt Cameniţă, trei, patru dzile, ş-au bătut din puşci, şi s-au şi închinat cei din cetate Cameniţăi, adeverindu-le turcii milă, dacă să vor închina. Şi deschidzind porţile, au întrat turcii ş-au făcut dovâ în limba lor şi veselie mare de izbândă, c-au luat cetate ca acie vestită, Cameniţa, aşe prea lesne, făr'nice o scădere de oşti şi vărsări de sânge. Aşea da din tunuri, cât să cutremura locul. Şi au ieşit toţii lăcuitorii Cameniţăi pe porţi afară, cu tot ce au avut. Şi i-au aşedzat pe toţii pe denafară, pe lângă cetate, să lăcuiască.

20. Iară Volodiovschie, starostele de Cameniţă, dac-au vădzut că s-închină cetate, el au întrat în erbărie de au dat foc, de au arsu şi el cu iarba, socotindu mai bine să-ş facă moarte cu mânule sale decât să încapă în mânule păgânilor, rob.

21. Deci turcii, întărindu cetate cu puşci şi cu zahara şi cu oaste, au aşedzat şi paşi şi prădându cât au putut agiunge ostili turceşti în sus prin Ţara Leşască, au purces împărăţie în gios, iar pe acel şlah, ce au vinit, ş-au trecut Dunărea la Obluşiţi cu mult plen de robi şi de duium.

22. Iară pe Petriceico vodă i-au lăsat cu oastea sa, cu moldovenii, în Hotin, ca să fíe di paza ţărâi ş-a şlahului Cameniţăi, ca să nu închidă leşii drumul neguţitorilor, să nu flămânzască oastea din Cameniţă.

23. Trimis-au viziriul la Petriceico vodă, când era împărăţie la Nistru, să aleagă un boiaru care-i mai dé treabă să-lu triimată la cortu lui, că-i trebuiaşte. Ales-au Petriceico vodă din toţii boiarii ţării mai di triiabă la vorovi pe Miron Costân, caré au fost mai pe urmă şi logofăt maré. Şi mărgând Miron la cortul viziriului, pusu-l-au viziriul de au şădzut înaintea lui. Şi i-au dzis vizirul să-i spuie dreptu: pare-lé lor biné c-au luat împărăţie Cameniţa, au ba? Iar Miron au răspunsu că să temé a spune drept. Vizirul s-au zâmbit a râde şi i-au dzis să grăiască, sa nu să tiiamă. Atunce Miron au dzis că „sintem noi moldovenii bucuroşi să să lăţască în toate părţi li cât de mult, iar pesté ţara noastră nu ne pare biné să să lăţască". Atunce viziriul iară au râs şi i-au dzis: „Drept ai grăit", ş-apoi l-au întrebat cum socoteşte: lăsa-o-a oastea turcească la Hotin cu Petriceico vodă să fie de paza ţărâi ş-a Cameniţăi pân-în primăvară şi n-a ave vro primejdé de Ieşi?

24. Iară Miron au răspunsu că nu-i biné să lasă oastea turcească, că esté vremé de iarnă, şi să şadză oastea de iarnă la un loc n-a pute-o birui ţara de fân şi dé grăunţă şi de alte bucate, că-i ţara săracă, ş-a flămândzi. S-o răschire prin saté, satilé îşi rari, şi or lovi poghiiazuri din ceia parte, astădzi într-un sat, mâné într-altul, şi pân-în primăvară a peri oastea înpărătească toată, şi pentru oastea turcească oru strâca poghiazurilé şi ţara.

25. Numai oastea turcească să să duc-în gios. Numai să lé de voie împărăţie să scrie moldovenii la Ieşi, cu rugăminte şi cu înbunături, fiindu tot de o legé. Or crede leşii s-or lăsa de n-or face stricăciune Moldovei, şi or chivernisi şi cetate di bucate pân-înu primăvară.

26. Și așea au lăsat vizirul după sfatul lui Miron, iar unii din boiarii, după ce li i-au spus Miron sfatul, dzice că-i mai bine să lasă turcii, că poate pe dânșii să-i prade leșii țara. Iară Miron dzice că n-or prăda-o, iar de or și prăda-o, nemic na hi, decât să le ia inecerii muiarile și copiii și să rămâe și așădzători, să nu să mai ducă.

DOMNIIA LUI ȘTEFAN PETR1CEICO VODĂ CAP78 <*sic*>

Zacialo 1. Stătu domnul Petriceico vodă la vleato 7180 <= 1672>. Și dacă s-au aședzat domnii, au rămas cu oastea sa la Hotin, pentru grije podului ș-a Camenițăi, pân-în postul Crăciunului. Apoi au vinit la Iași în scaon.

2. Iară de primăvară au vinit împărăție pân' la Oblusiță ș-au triimis pe Husăin pășea cu oștii la Hotin. Mărs-au și Petriceico vodă, cu oastea și cu toții boiarii săi, și domnul muntenescu Gligorie vodă, iarăș cu oastea sa, la Hotin, iar la Tuțora au stătut caplan pășea cu oastea turcească.

3. Atunce leșii gătindu-și oastea, au vinit asupra turcilor, la Hotin, Sobețichii, hatmanul coronii, care pe urmă au fost și craiu, și cu Sinavischii, hatmanul polnii, cu frumoasă oaste. Iar Mihail, craiul leșescu, era cu toată puterea sa la Leovi.

Turcii, vădzindu că vine oastea asupra lor, făcut-au șanțuri pe lângă cetate Hotinuiui ș-au întrat în șanțuri, iar moldovenii și cu muntenii, osăbiți într-alte șanțuri, încungiurați. Ce ei, ca ciia cu nevoe, s-au sfătuit iei în de iei, Grigorii vodă cu Petriceaico vodă, să să închine la Ieși, să stea cu toții să bată pre turci, ca să nu să apuce a să așeza în cetatea Hotinulu pașia, precum să așezasă în Camenița. Că așezindu-să în Hotin pașia, decii în Moldova, n-are di ce mai domni domnii. Și agiungându-să cu leșii, ei îi chiema să vie mai curund, că ei încă

vor ținea cu dânșii asupra turcilor. Decii leșii au priimit cu bucurie și îndată s-au pornit asupra Hotinuiui.

4. Husain pașia, ce era sarascheriu, cu alți pași ce era în Hotin, ințălegând că vine oaste leșască asupra lor, să sfătuia cum ari tocmi oastea acolo în șanțuri pedestrimea și cum ari tocmi călarimea afară din șanțuri, să să bată cu leșii. Au chiemat și pre domni, pre Grigorie vodă și pe Petriceaico vodă, la sfaturi, ,â vază cum ari socoti și iei. Decii Grigorii vodă și cu petriceaico vodă ruga Dumnezeu și aștepta să vază cum mai degrabă izbânda leșilor asupra turcilor, ca sâ nu să poată așeza turcii în Hotin.

5. Dzis-au pașia acestor domni, după ce au vinit la dânsul: „Marele și puternicul înpărat ne-au trimis cu oaste la această cetaaté, la Hotin, cu puterea sa cea nebiruită, să ținem locul și cetatea aceasta și să purtăm de grije, și de aret să fim cetății Camenіții, caré iaste e curund luată din nărocită primblarea înpăratului, nostru, ce s-au primblat până aicea ca să fie raialii Țărâi Moldovii, ce iaste supt ascultarea înpărățiii. Să fim de aret de apărare despre Ieși, aflându-să nepriiatini înpărățiii despre această marginé. Acmu cum socotiți să tocmim oastea, pedestrimea și călarimea, sa putem lua izbânda nepriiatinilor celor ce vin acmu asupra noastră cu oști?"

6. Iară Grigorii vodă au răspunsu pașii și au dzis: „Eu de aceasta nu pociu sfătui într-alt chip, fără numai oastea puternicului înpărat, fiindu deprinsă la loc largu călărește a da războiu, foarte iaste tare și cu nedejde de izbândă fără de nici o smintială, iar din șanțuri iaste cu grije a să lupta cu nepriiatinii cei denafară. Că de multe ori să prilejaște, cei denafară încungiură pre cei dinlăuntru și-i țin închiși și-i flămânzăscu, și pre urmă de nevoie să închină și cad în mânule vrăjmașilor săi, fără de nici un războiu. Ce eu socotescu să eșim de aicea cu oastea, să lăsăm cetaatea Hotinuiui și să ne pogorâm în gios pre Prut, undé vom alege loc largu și bun de bătălie.

Şi de vom videa că nu putem sta înprotiva nepriiatinilor, vii trimite, măriia ta, de a vini şi caplan paşia cu oaste de la Ţuţora şi-i vom bate."

7. Iară sarascheriu paşia, dacă au auzit pre Grigorie vodă dzicându-i să lasă cetaatea, să iasă la loc largu cu ostile, s-au mâniiat pre tare pre Grigorii vodă, cât au scos hamgeriul să-1 lovască, să-1 omoară, şi au răcnit de i-au dzis că pentru cetatea aceasta l-au triimis pre dânsul înpăratul. Iar Grigorii vodă cu Petriceaico vodă s-au îngrozit şi de sârgu au eşit de supt cort afară. Şi cum s-au dus la otacul lor, îndată au trimis la Ieşi să vie mai curund, să nu zâbăvască. Vinit-au oastea leşască aproape de Hotin tăbărându-să ş-au tocmit oastea pre orânduiala lor de războiu. Eşit-au şi turcii, oaste aliasă, călărimea din şanţuri, şi Petriceaico vodă cu moldovenii, şi Grigorii vodă cu muntenii. Şi începând războiu, mergea turcii cu năvală asupra polcurilor leşeşti, iar leşii încet păşind sprejeniia năvala turcilor până au vinit aproape de şanţurile turcilor. Şi stând leşii vitejaşte, s-au şi închinat Petriceaico vodă şi cu Grigorii vodă înpreună cu ostile lor la Ieşi şi s-au amestecat cu leşii şi au şi început cu toţii asupra turcilor a-i tăia.

8. Decii călărimea turcilor, văzind aşia, n-au mai avut vreme să facă năvală asupra leşilor, ce numai le-au căutat de au întrat în şanţuri la ceia pedestrime a lor, ca să să apere; iar stiagurile husăreşti, păşind înainte, au întrat în şanţurile turceşti, şi după dânşii ceialaltă oaste. Şi au şi început a-i tăia pre turci, cât n-au mai putut să să mai îndrepte turcii. Şi au şi purces în răsipă. Unii au apucat pre pod, ce era preste Nistru supt cetatea Hotinului, alţii pin Nistru da, de să înneca, alţii pre supt cetatea de stâncă da, de să zdrobiia. Şi podul încă s-au rumptu de năvala turcilor la mijlocul Nistrului, de s-au înnecat mulţime de turci. Numai câţi au apucat cu paşia înnainte de-au trecut asupra Cameniţii, atâtea au hălăduit. Perit-au optsprăzece mii de turci. Umplutu-s-au leşii şi moldovenii şi muntenii de cai turceşti, şi de haine, şi de arme, şi de bani, şi de alte lucruri bune.

9. După ce au făcut leşii această izbândă, chiemat-au pre aceşti domni de s-au sfătuit să purcează în gios, să triacă Dunărea în Ţara Turcească. Şi au orânduit pre moldoveni şi pre munteni să margă înnainte pre Prut să le fie de straje şi să strângă oşti zaharea. Şi cu acea socoteală au purces domnii în gios pre Prut, iar leşii, aşteptând să le mai vie oaste pre urmă, au luat de la Hotin pre supt codru asupra Toporăuţilor întru întimpinarea ceiialalte oşti ce viniia despre Sneatin, ca să să înpreune cu toată oastea la un locu, să purcează în gios, precum le era sfatul.

10. Decii domnii au trecut Prutul pre la Zaluciia în ceasta parte, şi de acolo s-au despărţit. Petriceico vodă au mărsu la satul lui la Tătărăşeni şi de la Tătărăşeni au luat pre supt codru asupra Iubăneştilor, întru întimpinarea leşilor; iar Grigorie vodă au luat în gios, că nu avea într-alt chip cum face, că-i era doamna şi coconii în Ţarigrad, în mâna turcilor. Decii hatmanii leşeşti, văzindu-1 pre Grigorii vodă că au luat în gios, şi calea nu-i era într-acolo, au triimis un domnu să-1 întrebe pre Grigorie vodă di ce merge pre acolo, că calea oştii nu-i într-acolo. Iară Grigorii vodă au dat samă cătră acel domnu că merge să dea ştire ţării să nu fugă, nici să să bejeniască, şi să orânduiască conace pentru triaba oştii. Că într-alt chip n-are pre unde merge, că să vor spăriia oamenii şi să vor bejeni, şi nemică nu vor găsi hrană de triaba oştii. Şi acest răspunsu au luat acel domnu leşescu şi s-au întorsu înnapoi la hatmani.

11. Grigorii vodă, după ce au purces acel domnu leşescu înnapoi la hatmani cu acel răspunsu, scris-au o carte la hatmanii leşeşti, şi au triimis-o pre de altă parte, să-l iarte şi să priimască de la dânsul acea slujbă cu izbândă ce au făcut. Că atâta au putut, iar mai mult nu poate, fiindu-i doamna şi copiii în Ţarigrad, în mâna păgânilor. Şi au purces cum mai degrabă

în gios Grigorii vodă de au trecut Dunărea pre la Galaţi. Şi au triimis de au dat ştire viziriului, la Oblucіţă, că şi el au scăpat cum au putut şi vine la poala înpărăţiii.

12. Decii viziriul, dacă au auzit că vine Grigorie vodă, s-au mierat, ştiindu-1 că s-au închinat la Ieşi, având viziriul veste de la Husain paşia că s-au închinat la Ieşi. Nu credea viziriul că vine şi tot trimitea ni pre unul, ni pre altul înnaintea lui, să vie mai curund. Sosind Grigorii vodă la Oblucіţă, au mărsu la viziriul, şi l-au întrebat cum au fost lucrul lui Husain paşia sarascheriul la cetatea Hotinului de au prăpădit oastea.

13. Atuncea având cale Grigorie vodă cuvintelor sale, au spus viziriului cum au sfătuit pre Husain paşia să iasă din şanţu cu oastea înpăratului, pentru căci că oastea înpăratului iaste deprinsă a da războiri nepriiatinilor la largu, iar nu la strâmtoare. Şi Husain paşia s-au mâniiat şi au scos hamgetiul să-1 omoară, şi i-au făcut de au întrat în şanţuri şi pre moldoveni şi pre munteni. Şi viind oastea leşască i-au încungiutat din toate părţile, şi numai paşia au scăpat pre pod preste Nistru, iar pre dânşii pre toţi i-au cuprinşii leşii. Ce pre urmă el au făcut cum au putut şi ş-au adus capul la poala înpărăţiii. Decii viziriul, dacă au auzit aşia, au dzis că „bine ai fost sfătuind, şi nu ti-au ascultat". De care lucru aşia ş-au tocmit lucrul, că au adus şi marturi Grigorii vodă înnaintea viziriului, de au arătat. Decii viziriul au triimis de au tăiat capul lui Husain paşia.

14. Şi pre Grigorie vodă, de bucurie mare ce avea viziriul că au vinit de s-au închinat de la Ieşi la dânsul, i-au dat iară dom ni ia în Ţara Munteniască, să fie domnu. Că înţălegând că iaste hain, pusesie domnu pre Duca vodă în locul lui, fiind Duca vodă mazil la Ţarigrad, şi luasă şi pre doamna lui Grigotii vodă cu coconii la saraiul înpărătescu, să-i turcească. Decii viziriul îndată au răpezit la Ţarigrad de au slobozit pre doamna lui Grigorii vodă şi pre coconi. Şi au poprit şi pre Duca vodă să nu margă în Ţara Munteniască.

15. Decii Grigorii vodă s-au rugat viziriului să-1 lasă să margă pre la Ţarigrad, să-ş vază casa şi copiii, că i să şi supărasă cu oastea. Şi mergând la Ţarigrad, apucatu-l-au muntenii cu multe pâri, mai vârtos Postelniceştii, fiind şi cu a Ducăi vodă îndemnătură, temându-să să nu-i smintiască domniia ce-i didesie.

16. Şi Postelniceştii fusesie eşiţi de la închisoarea lui Grigorii vodă mai dennainte vreme. Că, după ce au vinit Duca vodă mazil de la Moldova în Ţarigrad, şi Şerban logofătul, careli pre urmă au fost şi domnu, au scăpat, de nu l-au fost prinsu la mână să-1 ia, precum au fost prinsu pre ceiialalţi fraţi a lui, precum să pomeneşte mai sus, la ceialaltă poveste a lui, au fost isprăvit Şerban logofătul, cu mijlocul Ducăi vodă, de au fost mărsu un capegi-başia de au luat pre toţi fraţii lui Şerban şi niamul lui din închisoarea lui Grigorii vodă din Bucureşti. Şi mergând Grigorii vodă la Ţarigrad, s-au tâmplat şi iei acolo şi ş-au aflat vreme a-l pârî, feliuri de feliuri pâri pentru cazne şi răutăţi ce l-au făcut.

17. Ce Grigorii vodă era un om harnic şi tare, şi sămăţu, şi gata la răspunsu şi la toate socotelile, şi să pârâia faţă la faţă înnaintea divanului înpărătescu cu Postelniceştii, cu Şaitaniceştii, cărora le zicu şi Cantacozineştii. Şi mai vâttos giupânesele lor îl pârâia înnaintea divanului înpărătescu, că li-au fost puindu pe giupânesie de au fost cărând var şi piiatră, înpreună cu ţiganii cei de dârvală, la curţile domneşti.

18. Ce Grigorie vodă au mijlocit cu priiatinii lui şi iară i-au dovedit şi i-au pus iară pre toţi la poprială. Şi Şerban logofătul iară prinsesie de veste şi să ascunsesie, ca şi întâi. Ce ceauşii înpărăteşti l-au găsit ascunsu în casă la Duca vodă, în pod, şi de acolo l-au luat şi l-au făcut surgun la Crit. Şi mult mustra Grigorie vodă şi să ciortiia cu Duca vodă, ce să pune pentru

nişte oameni răi ca aceiia. Şi Grigorii vodă să gătiia să purceadă cu mare vâlfă de al triilea rând în Ţara Munteniască cu domniia.

19. Numai Dumnezeu iaste mult milostiv, iar apoi de sârgu întoarce mila sa. Că îndată s-au războlit Grigorii vodă şi au murit. Nărocul Cantacozineştilor! Dzicu unii să să fie agiunsu Cantacozineştii cu un doftor şi să-1 fie otrăvit.

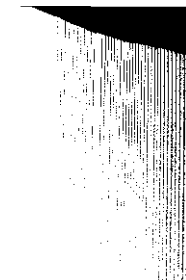
20. Şi apoi, murind Grigorie vodă, au purces Duca vodă cu domniia în Ţara Munteniască. Şi mai cu vreme, după ce au mărsu Duca vodă în Ţara Munteniască, au stătut cu mare cheltuială de au scos şi pre Şerban vodă din surgunie de la Crit şi l-au adus în Ţara Munteniască şi l-au făcut logofăt mare.

21. De aicea înnainte lăsăm pentru Ţara Munteniască să scrie muntenii, şi noi iară ne întoarcem la urmă, să scriem pentru ţara noastră.

22. Petriceico vodă era om bun şi slabu, prost, n-au cutezat să facă ca Grigorie vodă, să margă la turci, şi de la Tătărăşeni s-au dus la Iubăneşti, aşteptând pre Ieşi să să scoboare în gios şi gândind că să vor mai strânge moldoveni, să să înmulţască oastea, să strângă zaharea, ca să fie de triaba oştii leşeşti.

23. Iară boiarii moldoveni carii era cu dânsul, văzind că Grigorii vodă s-au despărţit şi s-au dus la turci, sfătuitu-s-au şi iei înde iei şi s-au agiunsu şi cu toate capetile, căpitanii slujitorilor, să ţie la un cuvânt. Şi s-au dus cu toţii la Petriceico vodă şi au început a se ruga lui Petriceico vodă să-i lasă pe acasă, să-ş ia fimeile şi copiii, să-i dea în laturi, să nu-i ia tătarâi, şi iarăş or vini întru întimpinarea lui Petriciieico vodă. Ce Petriceico vodă, neştiind că şi slujitorii sunt cu dânşii la un cuvânt, oarecum cu simeţie le grăiia, şi nu-i credea şi nu vrea să-i sloboază, zicând că şi oaste leşască vine multă.

24. Iară Miron logofătul au răspunsu: „Ori să fie voia măriii tale, ori să nu fie, noi nu ne vom lăsa casăli să le ia tătarâi". Şi s-au închinat şi i-au dzis: „Să fii măriia ta sănătos", şi au eşit afară. Şi aşea toţi boiarii şi căpitanii au purces, cela după cela, pre rând, a să închina şi a eşi afară. Şi cum au eşit afară, au început a încăleca pre cai şi au purces cu toţii în gios.

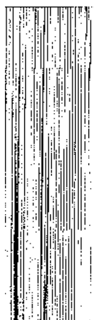
25. Iară Petriceico vodă au rămas numai sângur, numai cu Hăbăşescul hatmanul şi cu casa lui. Şi au început a plânge şi a blăstăma pe Miron şi pe alţii şi a dzice la ce l-au adus, şi au trecut codrul întru întimpinarea leşilor de la Iubăneşti spre Cernăuţi.

26. Iară boiarii, după ce au purces şi au mărsu la Căcăceni, s-au sfătuit şi au scris cărţi la boiarii cei de Ţara de Gios, la Gavriliţă şi la Buhuş şi la alţii, precum iei şi cu toată oastea s-au despărţit de Petriceico vodă şi vin în gios la dânşii. Ce să facă ştire viziriului, să poftiască domnu dintre dânşii, să-ş pue pre cine vor socoti. Şi, fără zăbavă, şi ei îş vor alege domnu şi vor merge cu toţii la viziriul. Şi au dat cărţile la Gheorghiţă Mitre, să le ducă la boiarii carii sunt pomeniţi mai sus.

27. Decii când au mărsu Gheorghiţă, au găsit pre toţi boiarii în Galaţi şi pe Dumitraşco vodă Cantacozino pus domnu de la împărăţiie. Şi cum au văzut pre Gheorghiţă Mitre că au vinit cu cărţile, l-au şi chiemat, de i~au spus de toate, şi s-au bucurat şi l-au boierit, l-au pus postelnic al doilea. Ş-au şi păzit de au scris, de au făcut ştire viziriului, cum că toţii boiarii şi toată slujitorime şi ţara s-au lăsat de Petriceico vodă ş-au vinit şi ş-au adus capeteli suptu mila înpărăţiei.

DOMNIIA LUI DUMITRAŞCO VODĂ CANTACOZINO LEAT 7182 <= 1674> CAP 79

Zacialo 1. Audzindu vizirul, fiind la Oblucită, de lucrurili ce s-au făcut la Hotin şi cum s-au hainit Petriceico vodă, de s-au închinat la Ieşi, acolo, în grabă, nice un domnu sau ficior de domnu mazâl nu era, nimi. Numai ce s-au aflat Dumitraşco

vodă, caré era ca capichihaia lui Petriceico vodă şi fusesă mai înainte vreme şi visternic maré în Ţara Munteniască, la Gligore vodă.

Şi era grec ţărigrădiian de felul lui, niiam de-npărat creştinescu di Cantacozoneştii, şi ştie rândul acestor ţări. Şi neaflându-sà nimé atunce, cum să pomeneşte mai sus, l-au pus pe dânsul vizirulu domnii în Moldova în locul lui Petriceico vodă. Şi luându caftan dé domnie, au mărsu în târgu în Galaţi. Şi s-au strânsu toată boiarimea la dânsul şi oastea, ca puii di potrinichi, după cum s-au scris mai sus. Ş-au orânduit vizirul şi un paşă cu câtăva oaste turcească şi un soltan cu 20.000 de tătari, ca să-1 duc-în scaon în Eşii şi să să bată şi cu acei Ieşi ce or vini asupra lui.

2. Déce leşii, dacă s-au tâlnit cu Petriceico vodă spré Cernăuţii, au purces în gios pân' la <loc gol>, tot depreună apoi s-au despărţit, ş-au trecut obuzul leşesc în gios, pân' lângă Movila Răbâii. Dumitraşco vodă, din Galaţii au pornit pe acel paşe cu turcii şi pe soltanul cu 20.000 de tătari şi cu oastea moldovenească şi cu o samă de boiari moldoveni, anume Alixandru Buhuş hatmanul şi cu Costantin Cantemir, sărdarul, care au fostu pe urmă şi domnii, şi cu Ştefan Cerchezul comisul şi cu Mitre şi cu frate-său Ghiorghiţă şi alţâi mulţi, ş-au purces în tâmpinarea leşilor. Şi era în obuzul leşescu cap hatmanul Sinavschii. Şi după ce s-au tâlnit acolo la Răbâia, le-au dat războiu pre taré, şi s-au bătut toată dzua. Iară când au fostu noapte, au făcut leşii mulţime de focuri, un om câte 5, 6 focuri. Dece păşea au chemat pe Buhuş şi pe Cantimir şi i-au triimis să ia limbă. Şi cându au mărsu, au găsit numai locul şi focurile, iar obuzul leşescu să-ntorsesă înapoi, că fusesă de toţii şesă, şepte miei de Ieşi. Dece spuindu Buhuş paşei, s-au bucurat, ş-au mai mărsu o samă după dânşii, pân-au trecut din Eşi leşii. Şi turcii şi cu tătarii s-au întorsu înapoi, că era în postul Crăciunului, vréme de iarnă. Şi leşii s-au tot dus în ţara lor, şi Petriceico vodă

încă s-au dus cu dânşii, şi hatmanul Hăbăşescul înpreună cu dânsul. Numai ce au lăsat o samă dé nemţii în Cetate Neamţului şi-n Sucevi, caré s-au tâmplat de au şedzut acei nemţii într-acele cetăţi mai bini de un an. Şi era acele cetăţii pline de odoare şi de hainé a toată ţara, boiareştii şi neguţitoreştii, după cumu-i obiceiul la vreme de răscoale, de-ş pun oamenii cine ce aré mai bun.

3. Iar în Hotin, după ce au bătut leşii pe turci, n-au mai lăsat nici oaste; 1-au lăsat pustiiu.

4. Dumitraşco vodă, după ce au vădzut că s-au curăţit de Ieşi, rădicatu-s-au cu toată boiarimea şi s-au dus în scaon, în Eşii, şi s-au aşedzat la scaon. Dece Dumitraşco vodă temându-să de Ieşi să nu sloboadză nescariva poghiiazuri cu-ndemnarea lui Petriceico vodă, să-1 ia, scris-au la viziri ui de au făcut ştire de toate de acestea cum s-au tâmplat. Déce vizirul au poroncit să ernedzé tătari în ţară pentru să aperé şi pe dânsul şi raiaoa. Iar mai multu au fostu socotiiala turcilor pentru ca să slăbască raeoa să nu să poată haini lesne. Dzic să fie dzis viziriul lui Dumitraşco vodă, cându l-au pus domnii, la Obluşiţe:

5. De s-or apuca boiarii să facă zapis la mâna viziriului, cum că n-or vini poghiiazuri să strâce ţara şi domnie va trăi cu pace în Iaşi, or rădica să nu ernedză tătarii în ţară. Dece o samă dé boiarii s-au fost apucându să facă zapis, dar Miron logofătul dzicu să nu fíe priimit la acel sfat, dzicându că s-au făcut multă vrajbă cu leşii şi ştiindu şi pe Petriceico vodă că-i dus cu dânşii, nu să vor putea răbda să nu să sloboadză poghiiaz, să strâce ţara, şi pe urmă a cade greu în capetele lor; iar asé, de or erna în ţară, mai biné a hi, că or apăra şi ţara dé pogheazuri, că şi în Ţara Eeşască văz că erneadză joimiri şi nu mai iaste nimic. Şi aşea au socotit şi n-au vrut să facă zapis şi au lăsat de au ernat tătarâi în ţară.

6. Dar aceste voroave nu-s nemic, fără cât Dumitrașco vodă, fiindu grec tălpiz și fricos, cu piele de iepure la spate, și neavându nice o milă de țară, punea pricini asupra boiarilor ș-a lui Miron, că sfătuescu și-i bine să ernedze tătari și ei n-au priimit să facă zapis. Dar lui îi era voe și silie spre acela lucru, că să temea să șadză în Iași, să nu vie nescarivai poghiiazuri să-1 ia din Eși.

7. Dece întrat-au tătarii în țară, ca lupii într-o turmă de oi, de s-au aședzat la iarnatic pin sate, pe oameni, din Prut până în Nistru și mai sus, până în apa Jijiei, nemărui nefiindu nice o milă de săraca de țară, cum aru hi fostu țara fără domnu. Așe iera jac într-însa, cum aru hi fostu ei, săracii, pricina rautățâi, cum aru fi ei, săracii, sfătuit să vie leșii cu oastea la Hotin. Cum s-au îndurat a da țara în pradă, fără nice o nevoie! Numai pentru frica ce blăstămățască și chivernisala lui au socotit, de au ernat tătarâi în țară pân-în primăvară!

Joimirii în Țara Leșască, ce mănâncă gospodarii casai mănâncă și ei, și au frică di strânsoare de rohmistrii lor, de nu pot face oamenilor răutăți.

8. Iară tătarâi sunt lupi apucători, pradă, robăscu, bat și căznescu pe creștini, neavându grije, nice strânsoare de mârzacii lor. Și tătarâi nu mânca, ca joimirii, ce mânca gospodarii, ce mânca tot carne de vacă și de oai, de nu-i pute să-i biruiască cu hrana, pe dânșii și pe caii lor. Că un sac de ordzu da pe dzi unui cal, și cât nu pute să mănânce un cal într-o dzii îl deșerta din traiste și-1 strângea deuseghi; și dac-îl și fârșe bietul om ordzul din groapă, iar tătarul îl face pe om de cumpăra ordzul cela ce strângea iei de pen traiste. Mâncat-au tot, și pâne, și dobitoc, ș-au jăcuit tot pân' la un cap de ața. Pe mulți au și robit, cu furiș, femei, fete, copii. Rămas-au biețâi oameni numai cu sufleteli, bătuți și strunciunați, cum era mai rău și mai amar, cum nu să poate nice a scrie, nice a să povesti

caznele și ucisurili lor ce au avut de tătari. Dece viindu primăvara, s-au rădicat tătarâi din țară.

9. Iară nemțâi tot sădea pen cetății, în Neamțu și-n Suceavă, și jăcuia ce pute prinpregiurul cetăților pentru mâncare. Și moldovenii sta cu oastea prinpregiurul cetăților, ca să-i scoată, și nu-i pute, și sta penpregiurul cetăților și totdeauna avea cu dinsâi bătaie. Și boiarimea di pinprégiur era bejeniți de răul lor.

10. Purces-au al doili anu viziriul cu oastea în Țara Leșască, pe Nistru, pe di cie parte, tot strâcându și ardzindu pin Podolie cetățile și târgurile cu balemezurile, și hanul cu tătarâi robindu toată Podolié în sus, pân-au agiunsu la Zăravna.

11. Iară aice au orânduit pe caplan pășea, cu oaste turcească și cu moldovanii, de au stătut prinpregiurul cetății Sucevii câtva vreme, și nu pute scoate pe nemții, până au flămândzit și s-au închinat de bună voie și viindu-le și poroncă de la Ieși să iasă.

12. Iară cei din Cetate Niamțului, neavându bucate, n-au zăbăvit mult, ce au ieșit legând tabără de au mărsu la Sucevi, la ceialalți nemții. Era atunce Alexandru Buhuș hatman, și cum i-au tâmpinat hatmanul Buhuș la Podișoari, aproape de târgul Sucevii și dându-le năvală vitejește acolo cu slujitorii săi, au rumtu tabăra nemților în doa. Atunce au ucis calul de supt hatmanul Buhuș, și cădzusă hatmanul într-un răzor, cu fața în sus, de nu să pute îndată să să scoali. Și nemții năvălie să-1 apuce, iar un căpitan moldovan, anume Decusară, au grăbit cu calul asupră-le, și s-au apucat hatmanul de coada calului lui Decusară, și țiindu-să bine, l-au scos din năvala nemților. Dece hatmanul, încălecându și pi alt cal, le-au mai dat năvală în câteva rânduri, și mulți din nemții au perit, iară pe unii i-au prinsu vii, iar o samă s-au tot apărat, pân-au întrat în Suceavă la ceialalții. Trims-au nemțâi cei vii, ce i-au prinsu în războiu, și capeteli celor morții în Iași la Dumitrașco vodă, și

Dumitraşco vodă i-au trimis la înpărăţie. Şi şăde pregiur cetate oaste, şi nu-i putea scoate; şi doi ani tot au ţinut nemţâi cetate Sucevii, nu i-au putut scoate.

12 <*sic*>. Tâmplatu-s-au de au murit şi craiul leşescu Vişinoveschie. Şi era multă amestecătură între Ieşi, că nu-ş pute alege craiu. Şi din sus cu sfedzii nu era bine aşedzaţi, din gios îi băte turcii şi cu tătarâi, precum s-au pomenit mai sus. Dece leşii au agiunsu la toată creştinătate, câţi sint în Ievropa, şi la niiamţu, şi la Moscu, şi la veneţiian, şi la papa. Toate crăiile câte sint creştineştii au scris cărţi la înpăratul şi la viziriul turcescu să dea pace leşilor, să nu să mai atingă de dânşii, că apoi iei, cu toţâi, s-or scula asupra lor.

13. Dece vizirul atunce era la Jăravina, şi era hanul pe de altă parte şi alţi paşi pe alte locuri, de tot strâca zidurile cetăţilor şi ardea şi prada. Dece atunce la Jăravna, cum au vinit acelea cărţi de la creştinătate, au şi stătut viziriul cu leşii la pace, că acolo la Jăravina era strânsă şi oastea leşască. Şi aşe s-au aşedzat: să dea toată Podolie olat Cameniţâi, din Nistru de la Buceci, pe la Satanova şi pân' la Nejiboje, şi pe la Lăticiova, cat cuprinde Podolie toată şi Ocraina, şi să iasă şi nemţâi de pen cetăţii din Moldova, şi poghiiazuri în Moldova să nu mai facă, şi Cameniţa să aibă pace de poghiiazuri.

14. Şi să coronească şi pe hatmanul Sobeţichi, să le fie craiul, căce hatmanul Sobeţichi ave prieteşug bun cu hanul. Ş-au stătut hanul la mijloc cătră viziriul, de au aşedzat să-1 puie pe dânsul leşii craiu, şi aşe, aşedzindu-să de înbe părţile, s-au întorsu viziriul înnapoi pe Nistru, pe la Tighinea, de s-au dus la Poartă.

15. Scris-au atunce viziriul la Dumitraşco vodă, eşind nemţii din cetăţile Ţărâi Moldovei, să triimiţă să le strâce toate, ca altă dată să nu mai vie oştii să între într-însăle. Aşe se voroveşte, că mai mult sfatul şi-ndemnătura lui Dumitraşco vodă au fostu decât voia viziriului.

16. Trimis-au Dumitraşco vodă pe Panaitachii uşerul Morona c-un agă turcu, pentru să strâce cetăţile, şi cu alţii boiari. Şi atunce, eşind nemţâi din Suceavă, au întrat acel Panaite, tălmaciu agăi, şi cu acel agă ş-au spart săcreile şi lădzile unora şi altora, care au fostu pusă acolo, şi multe lucruri scumpe şi odoară au luatu, de s-au înplut de avere. Iară mai pe urmă i-au tămas ficiorul de murie de foame, a lui Panaitachie.

17. Dece atunce au strâcat cetatea Sucevii ş-a Neamţului ş-a Hotinului.

18. Pe hatmanul Buhuş îlu ţinea la mare cinste Dumitraşco vodă pentru vitejiile ce făcusă acolo la cetăţi. Când au vinit de la oaste la Iaş, făcutu-i-au mare cinste şi alaiu cu toţii slujitorii curtai, cu dobe, cu surle, ca unui hatman ce iera vestit, de slujâia domnului cu dreptate şi ţărâi.

19. Făcut-au acestu domnu Dumitraşco vodă un obiceiu tău şi spurcat în ţară, care n-au mai fost până atunce, de au dat hârtii, de scriu feţele oamenilor de la mic pân' la mare, care au rămas pomană lui, de n-o mai lasă nice un domnu să să uite acea pedeapsă a săracilor.

20. S-au scornit o ciumă mare în toată ţara în dzilele acestui domnu la vleato 7183 <= 1675>, de la luna lui iuni, ş-au ţinut pân' la ghenar. Ş-au murit mulţi oameni, cât nu-i pute îngropa **ŞH** arunca prin gropi, de-i năruia.

21. Iară Dumitraşco vodă, vădzindu atâta omor, au eşit în diial la Gălata cu boiarii, şi acolo şede. Şi atunce s-au tâmplat ·n pase, anume caplan, fiindu la Ţuţora cu oaste, petrecându haznalele ce mergea la Cameniţă, i-au vinit farman de la Poartă ·ă mazilescă pe Dumitraşco vodă. Dece caplan păşea cum i-au ·osit farmanul, au şi triimis la Dumitraşco vodă, de l-au chemat ta Ţuţora, şi i-au arătat fărmanul cel de mazilie. Şi de acolo nu l-au mai lăsat să să mai întoarcă la Iaşi, ce l-au şi pornit în gios ta Ţarigrad. Numai ce au triimis la Iaşi, de ş-au luat agârlâcul, ·a doamna lui era la Ţarigrad. Iar în locul lui au pus domnu Pe Antonie vodă Rusăt.

DOMNIIA LUI ANTONIE VODĂ RUSĂT,
VLEATO 7184 <= 1676>
CAP 80

Zacialo 1. Dac-au mazilit caplan păşea pe Dumitraşco vodă la Ţuţora, au vinit domnu Antoniie vodă Rusat, iară grec ţarigrădiian, rudă cu Dumitraşco vodă. Acesta, dac-au vinit în scaunul domniei, fiindu bun şi milostiv, s-au apucat a face lucruri dumnedzăreşti, beserici, să rămâie pomană. Au dires clopotniţa la Sfetei Neculaiu, o au şindilit peste tot şi au făcut zidu înpregiur şi au zugrăvitu pristolul, cum să vede, şi au adus şi apă pe oale, pân-în zidul aceştii beserici, cărei pe urmă cu vreme s-au astupat, netocmind-o nime. Zidit-au şi la mănăstirea Sfetei Savei zidulu înpregiur, ce n-au apucat sâ-1 istovască. Alu doilea anu a domniii lui au vinit poroncă de au mărsu la oaste cu vizirul la Ceahrin.

2. Mărs-au şi Duca vodă, domnul muntenescu, şi bătându cetatea Ceahrinului câteva săptămâni, şi viind oastea moschiciiască cu un cneadzu, anume Ramadan, au bătut pre turcii, şi mulţii turcii s-au înecat în apa Tesmenul. La Antonie vodă era hatman Gavriliţă. Iară dac-au mărsu oaste la Ceahrin, fiindu ştiind Halii păşea pe Buhuş hatmanul, carele au mărsu cu o zahara la Cameniţă, şi Buhuş hatmanul făcea pod peste Nistru, şi viind oastea leşască, ţinea calea să nu lasă zaharaoa să o treacă la Cameniţă. Şi s-au făcut un războiţi mare, unde sta Buhuş vitejeşte. Acel paşe întrebându pre Anton vodă unde iaste Buhuş hatmanul, iar Antonie vodă au dat samă că au bolnăvit şi n-au putut vini în oaste. Şi au făcut pre Antoniie vodă de au triimis, cum mai de sârgu, de l-au adus pre Buhuş tocma acolo la Ceahrin. Şi mărgându Buhuş, cu slujitorii ce ave, pre câmpu pustiiu, au dat preste nişte cazaci ce ţinea şleavul turcilor la nişte stânci de piiatră, şi nime nu le putea strâca nemică. Iară lovindu-i Buhuş, i-au luat pe toţii de grumadzi, pân-apuca iei să între în stâncă. Şi mărgându la adunare, au

închinat la pasé, pentru caré slujbă au dobândit cinste şi nume bun de la pasé. Şi îndat-au poroncit paşa Iui Antoniie vodă de l-au pus hatman, şi să nu afle că-1 mai schimbă din hătmănie. Dece pentru Buhuş era şi Duca vodă, domnul muntenescu, îndemnător la pasé ca să-1 puie hatman. Dar şi hărnicie lui îlu arăta la stăpâni, cum şi atunci n-au mărsu cu mâniile goale la pasé.

3. Iară la anul dup-aceasta au mărsu turcii cu oaste şi cu domnii acestor ţărâi la Ceahrin şi au dobândit Cehrinul cu vicleşugul lui Ramadan. Dzic să fie cădzut în robie un ficior a lui Ramadan, dintr-un poghiiaz ce au mărsu spre Crâm, mai înainte de oştirea turcilor la Ceahrin, şi l-au fost turcit. Şi înţelegându el că iaste tată-său cu ostili moschiceşti acolo la Ceahrin, au spus turcilor şi să-1 ducă şi pre dânsul acolo, că, dacă-1 va şti tată-său, el va închina cetate.

4. Déce mărgându turcii a doa oară cu oşti la Ceahrin, au dus pré ficiorul lui Ramadan, şi au scris la tată-său să silescă să-1 scoată din robie. Şi agiungându turcii şi cu bani la Ramadan, el au făcut vicleşug, scoţindu-şi ficioriul din robie. Au înbătat cu holercă pre cazacii cei din cetate şi, dormind beţii, au dat ştire turcilor, şi au întrat turcii, în cetate şi au prinsu pre toţii cazacii şi au arsu cetate pân-în pământ, că era de lemnu şi de pământ. Iară Ramadanoschi s-au făcut a fugi şi tâmpinându-sâ cu oastea moschicească ce vinié asupra turcilor la Ceahrin, dac-au înţeles c-au luat turcii Cehrinul, s-au întorsu înapoi în deşert.

5. Pé urmă, înţelegându de vicleşugul lui Ramadanovschii, l-au prinsu înpăratul moschicescu ş-au topit banii ce au luat de la turci şi i-au turnat în gura lui Ramadanovschii. Şi aşea ş-au luat plata după fapta lui.

6. Iară la Poarta înpărăţâei turceşti pe aci ia vreme înbla Dumitraşco vodă Cantacozono să mazâlească pré Anton vodă, şi Şerban Cantacozono logofătul înbla pentru domnie Ţării

Munteneştii, să mazâlescă pre Duca vodă, domnul muntenescu. Că pe Şerban logofătul îlu lăsasă Duca vodă camaican în Bucureşti şi ispravnic, să facă curţile domneştii acolo în Bucureştii. Şi dac-au gătit curţile, el n-au mai aşteptat pe Duca vodă să vie de la Ceahrin, că atunce au găsit vreme bună de fugă, şi s-au dus cu toată casa lui şi cu tot neamul lui Cantacozoneştii. C-ave mulţi şi mari neprieteni la Duca vodă, de sta în tot ceasul să-i mănânce capul, pe toţi Cupăreştii şi pe alţii boiari de Ţara Munteniască, tovarăşi cu Cupăreştii. Şi sta tot de pâră. în doo rânduri l-aduseră Duca vodă, pe gurile lor, la Bucureşti, să-i taie capul. Numai să pune doamna şi cu frateli doamnei, Lupaşco spătarul, fiindu-i cumnat lui Şerâban, de-i scote capul. Iar pe urmă, tâmplându-să de au murit Lupaşco spătarul, au văzdut Şerban că n-aré cine să mai pune pentru dânsul; numai ce au căutat de au fugit.

7. Déce Duca vodă, dac-au înţăles dé la Cehrin c-au fugit Şerban logofătul la Udriiu şi cu tot neamul lui, s-au mâhnit. Chemat-au pe Costantin stolnicul, fratele lui Şerban logofătul, şi pe nepotul său, Costantin Brâncovanul postelnicul, de le au giurat Duca-vodă cum că n-a ave nici o nevoie, să s-întoarcă iar înnapoi. Că stolnicul Costantin îl crédé Duca vodă, că-i era cumnat, şi s-apuca c-a-ntoarce pe frate-său de la Udriiu înnapoi. Şi aşe au amăgit şi ei pe Duca vodă, de i-au triimis şi pe dânşii dé la oaste tocma la Udriiu, la ceialalţi. Decé Şerban vodă, după ce au văzdut şi pe frate-său scăpat de la Duca vodă, n-au căutat să să mai întoarcă înapoi, ce, avându prieteni la Poarta înpărăţăiei, au făcut cum au putut, cu cheltuială, ş-au eşit domnu în Ţara Muntenească. Insă pe Duca vodă nu l-au putut mazâli, ce au mazilit pe Antonie vodă. Ş-au vinit Duca vodă din scaonul muntenescu aice în Moldova, în locul lui Antonie vodă.

Intorcându-să Antonie vodă dé la Ceahrin, au vinit pân' la Soroca. Şi-1 pârâsă o samă de boiari pe Antonie vodă, şi

Antonie vodă cheltuisă o sută de pungi dé bani şi mai biné atunce la vizirul. Şi ştie că ş-au tocmit lucrul. Ş-au mărsu de ş-au luat dzua bună de la vizirul ş-au înbrăcat caftan să margă la Iaşi cu domnie. Iar Buhuş şi alţii boiari cărei îl pârâsă, dac-au văzdut c-au înbrăcat caftan de la vizirul, au început a-şi prinde caii, să fugă cărei încotro or putea. Mărs-au Antonie vodă şi la chihaiaoa, să-ş ia dzua bună. Atunce au şi nemerit un agă de la înpărăţie cu mazâlie. Şi acolea, de la chihaioa vizirului, i-au luat caftanul din spate şi l-au pus în heré şi l-au dus la înpărăţie la Udriiu. Ş-au pus camaican pe <loc gol>, până a socoti înpărăţie să pue domnu. Atunce audzind boiarii céia ce iera să fugă s-au bucurat ş-au dat laudă lui Dumnedzău.

8. Iar pe Duca vodă atunce nu l-au mazilit. Ş-au mărsu de la Ceahrin la Bucureşti şi în Bucureşti au triimis de l-au mazilit. Au vinit cu mazilie Costantin Brâncovanul postelnicul în Bucureşti, cu cealma în cap, fără dé veste, de nemic nu ştie Duca vodă, înpreună cu schimi aga, să-1 ducă în Ţara Moldovei, şi-n locul lui să fie Şerban logofătul.

9. Inblat-au Brâncovanul postelnicul, nepotul lui Şerban vodă, ca să prindză pe toţii neprietenii lui Şerban vodă, să-i ţie la-nchisoaré, pân-a vini Şerban vodă cu domnie, pân-a vini de la Ţarigrad. Dece pe Cupăreşti, fiind greci, nu i-au putut lua de la mâna Ducăi vodă. Iar pe boiarii munteneşti cărei era duşmani lui Şerban vodă, Staico paharnicul şi cu aiţâi, dac-au prinsu de veste, au făcut cum au putut ş-au fugit ş-aceia în Moldova. Iar pe Hrizea şi pe alţii mulţii boiarii munteneşti au prinsu-i şi, după ce au vinit Şerban vodă, pe toţi i-au omorât cu grele şi cumplite morţi. Iar Duca vodă au purces la scaonul său în Moldova, în postul Crăciunului.

10. La vremea lui Antonie vodă, după ce s-au întorşii de la Jăravina vizirul şi cu hanul, coronit-au leşii pe Sobeţichie craiu la vleato <loc gol>. Şi după ce l-au coronit, stătut-au cu toată recipospolita dé au ales pe un domnu mare leşescu, de

l-au triimis sol la Poartă pintru întemeiarea și așădzământul păcei, ce au fostu făcut la Jaravina. Ș-au trecut pen târgu pen Iași cu maré pofală, și i-au eșit Antonie vodă înainte și i-au făcut maré cinste și pofală. Ș-au făcut multă zăbavă la Țarigrad. Târdziu s-au întorsu la țara lui.

11. Antonie vodă, măcar că era grec și strein, țărigrădean, dar era mai bun domnu decât un pementiian, că nicé un obiceiu rău în țară în dzilile lui n-au făcut, ce încă și câte au găsit de alții relé, multe au lăsat. Numai la toții domnii să află câte un musaip om rău. Ase și la Antonie vodă era o rud-a lui, anume Alixandru Ramandei, postelnic maré, grec simățu, mându, nebun, lacom. Trece peste toții, nu cunoștea pre nimé, având trecere și cinste de la Antonie vodă.

12. Dar încăși, pecum văd acmu, musaipéi la domnu, nu numai streini, ce și de ai noștri moldoveni, cărei au cinste și sint aproapi la domni, au întrecut cu dzecé părți cu răutate și neomenie pe Ramandiiu; că Ramândiiu nice un obiceiu rău n-au îndemnat pe domnu să facă, nice au făcut. Iar aceștie de pe acmu, câte ciume și răutății toate le-au scornit și le-au făcut, precum le-ți videa la rândul lor înainte, că s-au însămnat tot anumé la ce domnu s-au făcut și ciné au fostu musaipii.

13. Fost-au și ficiorii lui Antoniie vodă dezmerdații. Fără frică înbla prin țară, cu mulți ficiori de mazâli, nebuni, strânși cu dânșâi, de făcea multe giocuri și bețâi și nebunii prin târguri și prin sate boiarești, de lua femeile și fétile oamenilor cu de sala, de-ș râdea dé dânsăle, ce nu numai a oameni proștii, ce și a oameni de frunte. Ce, deși obliciè Antonie vodă, încă nu lé dzice nemic și nu-i certa cu cuvântul, ca un părinte ce le era. Și pentr-aciè poate în osândă mai pe urmă Antonie vodă au cădzut.

14. C-au mărsu boiarii la Poartă de l-au pârât prè tare la Poartă, cu multe năpăști, în loc de biné ce au făcut Antonie vodă țărâi, de n-au scos nicé un obiceiu rău. Cu acestu fel de mulțămită boiarii i-au mulțămit, că l-au închis turcii, și l-au bătut, și l-au căznit cu fel de fel dé cazne. Pân' și tulpanuri supțiri îl face dé înghiție, ș-apoi le trăgea înapoi, de-i scote matale pe gură. Și l-au făcut de au dat 1000 de pungi de bani și mai biné. Și după ce l-au slobodzitu-1 turcii să margă la casă-ș, și apropiindu-și de casă-ș, numai ce-au vădzut că-i arde și casa; și puțintele odoară ce-i mai scăpasă, mistuite în casă, au arsu și acelea.

15. Vedeți păcatul și osânda la cé aduce pe om la vréme dé bătrânețe: sărăcie și caznă! Cât au mai trăit, cu milostenie îș ținea viiața lui, și ficiorii lui, la maré lipsă, să hrănie cu păscărie în Țarigradu.

16. Dar și boiarii ceia cé l-au pârât, încă nemic nu s-au mai ales de casăle lor. L-Alixandru Buhuș hatmanul nemic nu i s-au ales dé casa lui și de ficiorii lui, caré să văd și pân-astădzi. Așijdere și Miron Costân logofătul, cându au pus Costantin Cantemir vodă de i-au tăiat capul în Roman, ce-i povestea scrisă înainte la rându, dzicea și strâga în gura maré că nu-i vinovat cu nemic lui Cantemir vodă și peré pe nedreptate; numai osânda lui Antonie vodă îl gonește, și pentr-aceia piere, că l-au pârât pe strâmbătate. Și alțâi mulții ca acesta.

Déce bine ar fi, fraților, să nu vă îndesați a pârî domnii, că-s stăpâni și pomăzanici a lui Dumnedzău. Măcar de v-ar și poronci domnul atunce, care-i stăpânitor, încă din celé drépté să lé mai înpuținați, iar năpăști să nu puneți, că osânda nu să iartă, nici trece. Pe mulți amu vădzut îndesându-să, pentru cinste să dobândească, de pârăscu domni și să laudă între dânșii, că să tem domnii de dânșii, că știu biné a pârî. Iar pe urmă de cest fel de hărnicii nice pe unul n-am vădzut viindu la precopsală.

DOMNIIA DUCĂI VODĂ CELUI BĂTRÂN,
A TRIE, ÎN ŢARA MOLDOVEI

Zacialo 1. Vinit-au Duca vodă cu domnie în Ţara Moldovei din Ţara Muntenească cu a trié domnie la vleato 7187 <=1679>. Ş-au intrat în Iaşi în şesă dzilé a lui dechemvrie, la Sfetei Neculaiu. Vinit-au şi câţiva boiari munteneşti aice în ţară cu Duca vodă, de frica lui Şerban vodă, pecum s-au scris mai sus. Atuncea era greu în ţară pentru zăhărele şi meziluri la drumul Cameniţăi şi cheltuială cu schimbatul paşilor din Cameniţâ. Din Iaşii pân-în Cameniţi era pustiiu încă din iernatul tătarâlor din dzilelé lui Dumitraşco vodă. Şi aşedzând slujitori în Tabără şi în Ştefăneştii, Antonie vodă ţinea mezilul din Ştefăneştii pân-în Cameniţă. Iar pe urmă au aşedzat oameni în Hotin şi-n Perérita. Viniia poghiiazuri din Ţara Leşască la drumul Cameniţăi, de lovié pe turcii şi pe neguţitorii ce mergea la Cameniţă, şi face multe pagube şi strâcăciuni.

2. Iară dacă s-au întorsu solul de la Poartă, cel leşescu ce trecusă la Antonie vodă, au ales loc Cameniţăi ş-au hotărât toată Podolie să fie olat Cameniţăi: din Nistru de la Buceci pân-în Ocraina şi cu Ocraina cu tot pân-în Cehrin şi pân-în Vozie în gios au rămas tot supt ascultarea turcilor. Ş-au ieşit mulţime de ruşi dinluntru, din Ţara Leşască, de s-au aşedzat în olatul Cameniţăi, de s-au făcut sate şi raia, de-u pus subaşi pen sate dup-obiceiul lor. Şi înbla turcii la Ieşi şi leşii la turci fără nice o grijă. Atunce şi-n Moldova s-au aşedzat slujitori pe la mezâluri şi pe la marginé şi a să face şi slobodzâi pe la Cernăuţi şi pe la Hotin.

3. Iară în al doilea anu au tăiat Duca vodă pe trei boiari, an urni pe Vasilie Gheuca, vel visternic şi pe Ghiorghie Bogdan vel jicnicer şi pe Lupul sulgeriul, cărei au fostu făcut cărţi hicleni, cu iscăliturile lui Dumitraşco vodă, la orheeni şi la lăpuşneni, să să rădice cu oastea, să margă să prindză pe Duca vodă, cu toată casa lui, şi pre o samă de boiari a lui, şi cu izvod

de ce morţi să-i omoare pe toţi, şi triimiţindu carte acie cu Lupul sulgerul, ca cumva vrea hi de la singur Dumitraşco vodă, la căpitanii de la acelea ţinuturi. Iar un căpitan, anume Decusară, dac-au înţeles ce scrie într-acea carte, s-au făcut a triimite poronca la alţii căpitani, iar pe de altă parte au şi vinit cum mai de sârgu la Iaşi, de au mărsu la Buhuş hatmanul de l-au întrebat, c-o lui ştire iaste? Ce Buhuş, neştiindu nemic de acestea, îndată au mărsu la curte de au spus Ducăi vodă. Şi Duca vodă au triimis pe Gheorghiţă Ciudin sărdarul de au prinsu pe Lupul sulgerul cu acea carte vicleană. Iar Ghieuca şi Bogdan nu ştie nemic. Ce cum Lau adus pe Lupul sulgerul la Duca vodă, l-au întrebat Duca vodă pe Lupul sulgerul c-o cui învăţătură au făcut acestea.

4. Iar el au spus că l-au triimis Gheuca şi Bogdan. Şi îndată Duca vodă au triimis nişte bulubaşi cu simeni de i-au luat de pre la gazedele lor şi i-au închisu-i. Şi a doa dzi i-au scos la divan, între toată boiarimea, şi ei nemic n-au mai putut să tăgăduiască faptele lor, şi au spus drept că ei sint vinovaţii. Deci Duca vodă mult i-au mustrat.

5. Şi au orânduit pe Toader Flondor vel armaş de le-au tăiat capetele a tustrii, dzua amiadzădzi la fântâna denainte porţâi domneştii. Şi în locul Gheucăi au pus visternic mare pe Toderaşco Cantacozono, ficiorul lui Iordachi celui bătrân. Fost-au giupâneasa Gheucăi vară primare cu doamna Ducăi vodă, Nastasie, dar nemic nu i-au putut folosi.

6. Iară după ce s-au plinit 2 ani de domnie Ducăi vodă, au mărsu la Ţarigrad, la înpărăţie, avându pâră cu Ştefan vodă, ficior Radului vodă, pentru logodna ce făcusă cu fiică-sa Catrina; că fiindu ficiorul Radului vodă grozav la faţă, punea princină şi nu vre să i-o dea. Dece au rămas ficiorul Radului vodă pe Duca vodă de la divanul împărătescu.

7. Atuncea au cheltuit Duca vodă mulţi bani la Poartă, aproape de o mie de pungi de bani. Şi i-au dat turcii şi

hătmănie Ocrainei, caftan şi şlic şi buzdugan şi un tui. Şi din Ţarigrad au purces dempreună cu ficiorul Radului vodă, ginere-său, cu 3 tuiuri şi cu buzdugan, de-l duce înainte lui, cu maré alai întrându în Iaşi.

8. Indatăşi s-au apucat de au făcut maré şi frumoasă nuntă. Triimis-au în toată ţara de au poftit pe toată boiarimea şi mazâlimea de la mic pân'la maré, şi de alté căpitenii, ce nu cu poroncă şi cu poftă. Şi după ce s-au strânsu cu toţâi la Iaşi, făcutu-le-au oboroace, tuturor de la domnie, de le da de toate ce le trebuie, de nu cheltuia nime, nemic.

9. Aşijdere mai adus-au opt soli: 2 din Ţara Muntenească şi 2 din Ţara Ungurească şi 2 din Ţara Leşască şi 2 din Ţara Căzăcească ce maré de pisté Nipru, de au adus solii multe daruri şi frumoasă, de au închinat Ducăi vodă. S-au veselit 2 săptămâni cu feluri de feluri de muzâci şi de giocuri şi pelivani şi de puşcii. Şi giuca 2 danturi pen ogradă şi pe uliţe, cu toţi boiarii şi giupânese înpodobiţi şi toţi neguţitorii şi tot târgul. Şi un vornic maré purta un cap de danţu şi alt vornicii maré alt capu de danţu, înbrăcaţi cu şarvanale domneştii. Numai mirili şi mireasa, fiindu ficiori de domnu, nu giuca în danţu pe afară, numai ce giuca boiarii. Cât nu era nuntă, şi era minune. Şi după ce au nuntit, au mulţămit solilor şi i-au dăruit biné, şi s-au dus la ţărâle lor.

9 <*sic*>. Pé urmă s-au gătit ş-au purces la Ocraina, la Nemirova. Şi s-au strânsu toată căzăcimea acolo la Duca vodă, la Nemirova. Ş-au ales din capete dintre dânşii ş-au pus giudecători şi polcovnici şi sotnici şi le-u pus şi-n locul lui nemesnic, în loc de hatman, să le poarte de grije lor, anume Ene Gredinevici, omu slujit, ştiindu limbă căzăcească, de neamul lui grec. Ş-au făcut şi curţi lângă Nemirova, în marginea Buhului, ş-au făcut şi alté curţii în marginea Nistrului, la Ţicanovca, înpotriva Sorocii. Şi de-colo s-au întorşii de toamnă la Iaşi. Şi stăpânie Duca vodă şi Ocraina şi Ţara Moldovei, domnu cu trii tuiuri. Şi acolo, cându au fostu la Ocraina, multă cinste au făcut căzăciloru.

10. Dup-acéia mărs-au în prinblaré la un sat a lui, ce iasté în ţinutul Neamţului, anume Prăjăştii, avându şi curţi acolo, cu toată casa lui, cu ginerei şi cu ficiorei lui şi cu toată boiarimea şi curte lui. Ş-au zăbăvitu acolo vro 2-3 săptămâni, înblându pe la vânaturi şi pe la alte sate a lui. Chematu-l-au în cinste şi un boer, anume Costantin postelnicul Ciobanul, la un sat a lui, anume la Sileşte, de l-au cinstit 2 dzile. Şi aşe iar s-au întorşii la Iaşii la scaon.

11. Duca vodă, vrându să scoată banii ce cheltuisă la Poartă pentru hătmănie Ocraenei şi avându şi casă grea, cu maré cheltuială, şi nu cheltuia ca un domnu, după putinţa ţărâi, şi vrea să cheltuiască ca un craiu, şi vădzind şi vicleşugul boiarilor celor ce i-au tăetu-i, de cum era rău de fel, încă mai rău s-au făcut şi mai groaznic asupra boiarimei şi asupra ţărâi. Scos-au nişte hârtii pe ţară, mari câte de 6, de 8 ughi, şi câte n-au înbrăcat pe feţe, le-au dat năpăştii pin saté. Şi după ce au dat tablele în visterie, au aruncat orânduele pe hârtii, de un galbăn 16 galbeni. Care luasă hârtie de şesă galbeni îi face mai biné de o sută. Şi dacă nu găsie cu ce plini de la om, lua a altué pentr-acela. Şi pe unde era pustiiu, face pe zlotaşi de plătie de la casăle lor. Şi-i bate pe zlotaşi cu buzduganul, de au omorât vro doi, trei. Deci vădzind că mor de buzdugan, au făcut un bătu în optu muchii, de bate pe boeri şi pe zlotaşi cu băţul. Şi-i punea pe boiari dăjdi şi-nprumute peste putinţa lor, câtu nu să mai putea plăti că era boul 2 galbeni şi vaca 1 ughiu, şi nu istovie zlotaşii tot, nice cu odoarăli ce le zălojâia pe la neguţitori. Ce iera pline închisorile de boiari şi grosurilé de cei săraci, ce-i bate şi-i căznie cu capeteli pen garduri, şi leşinaţi de foame, şi bărbaţi şi femei. Şi murié prin grosuri.

12. Şi giupânesă sărace încă le lega la puşci şi le închidea la simeni pentru bani. Pentr-acea vrăjmăşie şi groază ce-i

înplusă inema diiavolul de lăcomie ce ave, urât-au toţii pre Duca vodă. Şi să ruga toţi lui Dumnedzău să-i mântuiască de mâiiule lui, şi-l blăstăma de la mic pân'la mare, de audzie slugeli lui cu orecheli. Atunce fugit-au mulţi boiari şi mazâli de groaza lui pentr-alte ţări, de ş-au pustiit casăle. Tudosâe Dubău vel spătar au fugit într-o noapte din târgu din Iaşi în Ţara Leşască. Aşijdere şi Savin Zmucilă vel medelnicer şi cu frate-său Ghiorghiţă postelnicul. Şi i-au agiunsu gonaşii, lepcanii, în Codrul Herţei, şi s-au bătut cu dânsăi, şi nu le-au pututu strica nemică. Şi Motoc şi alţâi mulţi. Iar la anul, la vleato 7191 <= 1683>, gătitu-s-au vizirul de oaste, să margă asupra nemţilor.

13. Vint-au poroncă şi la Duca vodă să margă în oaste. Făcut-au mare gătire de oaste, c-au adus şi câteva polcuri de cazaci de la Ocraina, şi călărăşime, şi lefecii, şi curteni, şi hânsari. Şi pe ţară au orânduit oameni de oaste, şi boerii, şi mazâiii, câte cu 10-12 slugi. Ş-au pus şi pe un Brahă căpitan de au făcut un stiag de oameni tot din vătajâi boiarilor ş-a giupânesilor celor săraci.

14. Ş-au purces cu toată oastea sa de aice din Iaşi în 10 dzili a lui aprilu. Boiarii şi ţara, toţi erau bucuroşi să purceadză Duca vodă în oaste, să hălăduiască de vrăjmăşie lui. Şi-l blăstăma toţi să nu să mai întoarcă de unde mergea. Că şi atunce, la purces, multă strânsoare făcea pentru rămăşiţa banilor birului, să istovască boierii. Şi nu pute istovi, că bani nu era necăjuri, vândzare în vite nu era. Ce şi pre cale, pân'la Focşeni, mărgându cu oastea, tot zapceituri era. Mergea încet şi face oturace, câte 5-6 dzile şi mai mult, la un loc pentru tătari. Trecându hanul cu tătărimea pre la Fălciiu, atunce multe jacuri au făcut pen ţară, slobodzindu-să tătarâi prin sate şi pre la casăle boiareşti, pân-au trecut în Ţara Muntenească, mărgându la oaste. Şi dacă s-au strecurat tătărâmea di prin ţară, ş-apoi au trecut şi Duca vodă pe la Focşeni, cu toată oastea lui. N-ar hi

făcut tătarâi atâta stricăciune în ţară trecând, de-r hi dat Duca vodă poción deplin pecum cerea. Numai Duca vodă n-au vrut să-i dea.

15. Rămas-au camaicani în Iaşi Neculaiu Răcoviţă logofătul şi Pălade spătarul şi Toderaşco visternicul, cărei, la purcesul Ducăi vodă, s-au sfătuit cu o samă de boiari de cée ce au mărsu cu domniia în oaste ca, de s-ar mai întoarce Duca vodă, ei să nu vie cu dânsul, că nicé ei nu-l vor aştepta în Eşi, ce să vor ducé să-ş prindză capeteli printr-alte ţări, că nu-l mai pot sătura. Mărgând Duca vodă cu oastea prin Ţara Muntenească, au trecut peste munte şi au mărsu alături cu Ţara Ungurească pre la Sibii, pré la Lugoj, pré la Timişvar, pre la Sarvaş, pre la Solnnoc, ce iasté la apa ce să chiiamă Tisa, şi de acolo la Dunăre, la cetate Buda. Au trecut Dunărea pe pod din gios de Buda. Intr-un câmpu au agiunsu pe Şerban vodă cu oastea, şi au vinit Şerban vodă de s-au adunat cu Duca vodă, iar vizirul cu oastea şi tătărâmea era înainte la Stonbeligrad. Viziriul Kara Mustafa păşea atunce cu aceia gătire mergea, anume, să dobândească cetate Enâcul, ce iasté în marginea Ţării Nemţeşti, cu îndemnarea lui Tiuchil grof şi altor domni ungureşti, ce îndemnasă pe viziriul să margă. Decé nemţâi, avându veste de vinirea oştilor turceşti la Enâc, au grijit cetate cu oaste şi cu bucate.

Sosindu vizirul cu oastea la Enâc, au prinsu limbă, caré au spus că cetaté Enecul iasté grijită foarte biné şi cu tărie maré; nu o va pute dobândi. Iar cetate Beciul iasté fără dé nice o grijă: nice oastea, nice bucate nu au sosit, numai cei de locu în cetate. De va merge, prea lesne o va dobândi. Luându această veste, viziriul nemic lângă Enec n-au zăbăvit, ce au şi purces cu oastea în sus, pre lângă Dunăre, la Beci şi au tăbărât lângă Beci. Şi-n 5 dzilé a lui iulie au început a bate din tunuri.

16. Inpăratul nemţescu era cu oşti atunce într-altă parte, de să bătea cu alţii megiiaşi ai săi, iar în Beci era numai un

ghinărar, anume Sterimbeg, cu 25 000 de nemţi. Şi au zăbăvitu turcii pregiur cetate Beciului din 5 dzile ao lui iulie până în 2 dzile a lui septemvrie. Şi nepărăsit da din tunuri, cum şi din cetate să apăra bărbăteşte. Şi era în mare strânsoare cei din cetate, cât era în cumpănă de peire, neviindu-le agiutoru nice de o parte, pân' ce au vinit Sobeţichi, craiul leşescu, cu oaste şi au bătut pe turci şi au mântuit cetate Beciului de năvala turcilor. Şi întorcându-să vizirul fără de nice o izbândă, l-au zugrumat în Beligrad şi i-au dus capul la înpărăţâie. Că el s-apucasă că va aduce cheile cetăţâi la înpărăţie, a Ianâcului, apoi şi a Beciului, iar Dumnedzău nu i-au agiutat după simeţie lui. Ce au rămas Ţara Nemţască prădată şi arsă, cât numai pământul au rămas pe urma lor.

Dacă s-au întorsu oastea turcească de la Beci, au vinit la Buda, şi pogorând şi oastea leşască pe Dunărea în gios la Hostrohon. Iar turcii s-au simeţit şi s-au întorsu înapoi ş-au lovit pe Ieşi, şi leşii, fiindu netocmiţi, nu i-au putut sprejâni ş-au îndreptat înapoi a fugi. Atunce au perit ficiorul hatmanului polnâia şi alţâi mulţi, şi aproape era să piiară şi craiul Sobeţichi. Numai nărocirea lui a fostu că l-au tunpinat nişte polcuri de husari, de l-au mai rătuit, pân-au agiunsu şi pedestrimea, nemţii. Dece iar i-au înfrânt pe turci ş-au rămas izbânda la creştini, iar cu mare scădere oştii leşeşti.

17. Şi pân-a vini peirea vizirului şi zăbăvind la Buda, nice pre domni acestor ţărâi nu vre vizirul să-i lasă să vie înainte.

Pârâtu-s-au atunce Duca vodă cu Şerban vodă la vizirul pentru o somă de bani, ce au rămas la Duca vodă, a Ţarai Munteneştii, cându au fostu domnu în Ţara Munteniască. Şi l-au rămas Şerban vodă pe Duca vodă să plătească toţi banii la visterie înpărătească. Dece luându-şi dzuoa bună Duca vodă atunce de la vizirul, să vie în ţară au lăsat zălog la vizirul pentr-acei bani pe Apostol Catargiul vel comis şi pe Tănase de Soroca, pân-a triimite banii. Şi Duca vodă au purces în gios,

de au vinit la ţinutul Putnei, la sat la Domneştii, iară doamna cu casa lui au lăsat-o în Focşeni. Că fugisă doamna din Eşi mai-nainte de Ieşi, la Brăila şi i-au eşit Ducăi vodă înainte la Focşeni. Vizirul încă, dac-au purces Duca vodă, încă i-au vinit sconcenie, precum scrie mai sus, de au perit iar boiarii care era zălog, atunce, perind vizirul, atunce au fugit. Ce n-au vinit la Duca vodă, ce s-au dus în Ţara Ungurească, că le-au fostu casăle acolo, cu alţii boiari ce pribegisâ din Moldova.

18. De la Domneşti Duca vodă scrie la camaicani, la Neculai Răcoviţă vel logofăt şi la Toderaşco vel visternic şi la altă boerime, să iasă din Hangu din bejenie, să margă la dânsu la Domneşti, să nu să tiamă de Ieşi, că leşii sunt nişte tâlhari. Iar boiarii, cum i-au văzut cartea, îndată au făcut pătăşci şi au fugit pe potică în Ţara Unguriască, în Giurgevu, cu toate casăle lor, ca să nu mai dea într-ochi cu Duca vodă.

16 <*sic*>. Iară când ş-au luat zioa bună Duca vodă şi cu Şerban vodă de la veziriul, şi i-au înbrăcat veziriul cu caftane, au fost zicând Şerban vodă, Ducăi vodă: „Ia, că în Ţara Moldovii să aude că au eşit Ieşi. Blem pe la mine, că îţi iaste Şi doamna la Brăila, şi-i şidea câtăva vreme acolo, şi te voi griji de conace, şi până vii videa cum a mai fi. Şi de acolo te vii putea chivernisi şi vei merge cu temei."

Iar el n-au vrut să facă aşia, pecum îi zicea Şerban vodă, şi au trecut Dunărea în ceasta parte, de au vinit drept pin Ţara Unguriască, de au mărsu pe la Apafi Mihai, craiul ungurescu, la Biliigrad. Şi i-au făcut craiul masă frumoasă Ducăi vodă, şi l-au cinstit tare, şi au giucat amândoi şi cu toţi boiarii. Şi craiul ungurescu încă îi spunea Ducăi vodă să nu vie în Ţara Moldovii, că au vinit în ţară alt domnu de la Ieşi, ce să aştepte acolo la dânsul, şi-i va da de toate ce i-a trebui, sau, de a vrea, să-i dea câteva mii de cătane, să-1 pitriacă până la scaon. Şi el ftici aşia n-au priimit.

Şi purcegându de acolo şi agiungându la Cotele, lângă Braşov, o samă de boiari a Ducăi vodă, cărora le era giupânesele în Ţara Munteniască cu doamna şi era la un sfat cu ceiialalţi boiari din Moldova, cu caimacamii, sfătuia pe Duca vodă să triacă de la Braşov, în Ţara Munteniască, gândind că-ş vor apuca giupânesele şi să vor închina la Ieşi cu ceiialalţi boiari, ce era caimacami.

17. Iară Miron logofătul şi cu Buhuş hatmanul şi cu Costantin postelnicul Ciobanul, fiind mai aproape de casa Ducăi vodă, n-au priimit acel sfat să triacă de la Braşov în Ţara Munteniască, zicându: „Dacă n-am mărsu pin Ţara Munteniască, cându ne înbie Şerban vodă, iar de aice ce să căutăm? Ce mai bine iaste să mergem drept pe Oituz, şi dacă om videa că n-om putea merge la Iaşi de răul leşilor, noi om lua pe Trotuş în gios şi om merge la Focşani." Şi pe acel sfat au purces şi au eşitu pe Oituz.

Decii oastea Ducăi vodă, fiindu supărată de la Sviatii Gheorghie pân'la Sviatii Nicolai, s-au şi răsipit, carii încătro au putut pre la casăle lor. Şi au rămasu numai doao stiaguri de lipcani şi puţinei siimeni. Decii la Iaşi n-au avut cu cine merge şi au luat în gios de s-au dus la Domneşti.

18. Boiarii carii sfătuia pe Duca vodă de la Braşov să marga pin Ţara Munteniască, dacă au văzut că nu li s-ascultă sfatul lor, ei s-au răzleţit de Duca vodă, de la Braşov, şi s-au coborât în Ţara Munteniască, de ş-au găsit giupânesele acolo, după cum le era sfatul cu ceiialalţi boiari, când au purces din Iaşi la oaste, ca să-1 părăsască pre Duca vodă, să nu-1 mai vază în ochi. Anume Gavriliţă Costachi vel vornic şi Ion Racoviţă vel paharnic şi Gheorghiţă tretii logofăt şi alţii s-au dus în Ţara Munteniască, pecum mai sus s-au scris.

19. Viindu veste în Ţara Leşască precum craiul Sobeţchii şi cu nemţii au bătut pe turci la Beciu, au şi început a să slobozi poghiiazuri în Podoliia, în raiaoa turcească, a tăia şi a robi pre turci. Decii turcii, câţi au putut prinde de veste au fugit şi s-au închis în cetate în Cameniţă, iar prostimea, satele, s-au răsipit carii încătro au putut. Şi au început a să slobozi tâlhărit şi în Moldova şi Brăneştii de la Cernăuţi, şi au început oamenii de la câmpu a să bejeni spre munte.

20. Atuncea boiarii caimacami îş făcea spaimă, mai mult ei decât alţii. Iş găsiră vreme de au spăriiat pre doamna Ducăi vodă, de au fugit în gios la Brăila. Şi au fugit şi boiarii la munte, să nu mai dea ochi cu Duca vodă, să-şi mai dea sama de atâta mulţime de rămăşiţă ce le era asupra, precum mai sus s-au scris. Atuncea şi oamenii carii erau închişi câte de un an şi mai bine pe la târguri şi grosuri s-au slobozit şi au dat laudă lui Dumnezeu.

21. Rădicatu-s-au Petriceaico vodă din Ţara Leşască, cu boiarii carii era pribegi cu dânsul, şi au vinit cu oaste în Moldova. Şi s-au coborât Petriceaico vodă la Suceavă cu Demideţchii şi cu Coneţchii şi cu putinţe oaste căzăcească, să ia Moldova, să margă să bată Bugeacul, fiindu tătarâi duşi în oaste la Beciu.

Şi de la Suceavă s-au coborât Petriceaico vodă la Iaşi şi au triimis pe Savin medelniceriul Zmucilă, carele pe urmă au fost şi ban, şi pre alţii prin bejenii, de scotea oamenii la oaste, pe moldoveni, pe unii de voie, pe alţii de nevoie. Şi s-au dus înpreună cu cazacii şi cu Coneţchii în Bugeac, iar Petriceaico vodă au rămas în Iaşi. Decii tot tăia şi ardea în Bugeacu, tătarcele cele burduhoasă le spintecа şi punea copiii pin pari, şi sloboziia robii de pin obezi, şi-i lua cu bucatele cele tătărăşti, şi aducea duiumuri multe, cât nu mai putea să le ia sama. Că nu avea cine să le stea înpotrivă. Şi aşea au umblat câtăva vreme, arzindu şi stricându Bugeacul.

22. Duca vodă, dacă s-au aşezat în Domneşti, au triimis pe Buhuş hatmanul de au bătut pre nişte adunători ce era cu Vasilie Hăbăşescul. Să strânsese multe căpitenii şi oameni de

la ţară la Movileni, în malul Siretiului, despre Tecuci. Şi era şi aceiia mergători la Bugeac. Şi i-au răsipit, cât nu s-au putut apuca de nemică.

23. Petriceaico vodă, dacă au sosit în Iaşi, îndată au slobozit poghiiaz cazacii şi leşii, cu Demideţchii şi cu Costantin Turculeţ polcovnicul şi cu Bainschii sărdariul, să margă să lovască pre Duca vodă la Domneşti. Şi purcegându poghiiazul din Iaşi, au mersu pre Siretiu în gios, şi luundu mazili şi căpitani şi slujitori şi pre cine afla prin ţară, să se înglotiască cât de mulţi.

24. Duca vodă, înţăiegându că vine poghiiaz pe Siretiu, s-au sfătuit cu boiarii cum vor face. Buhuş hatmanul sfătuia să să coboare Duca vodă din Domneşti la Focşani, la margine, că iaste mai fără de grije, şi să vor găsi şi slujitori în lefe, dacă ar trebui, că în Domneşti iaste cu grije. Doamna Ducăi vodă încă vinisă de la Brăila în Focşani. Iar Miron logofătul au sfătuit să nu să clintiască nicăiri din Domneşti, că aceiia ce vin sunt nişte tâlhari. „Ce putere au ei să vie asupra măriii tali? Să nu dăm locul, că pământul acesta iaste frământat cu sângele moşilor şi a strămoşilor noştri!"

Şi cu acest sfat înşelătoriu nu s-au clătit Duca vodă din Domneşti, ce au făcut căutare slujitorilor siimenilor, şi s-au aflat numai şeasedzăci de siimeni. Şi i-au băgat în curte, că până atuncea era denafară. Era şi lipcani, optzăci de oameni, la doao steaguri. Aceasta au fost luni, în zioa de agiunul de Crăciun. Şi au trimis Duca vodă doisprăzeci lipcani cu Muharecico, căpitanul lor, în sus spre Răcăciuni, de straje. Şi a doa zi era să margă şi hatmanul, în zioa de Crăciun, cu ceiialalţi lipcani întru întâmpinarea poghiiazului. Iar sosindu poghiiazul la Răcăciuni întru acea seară, au prinsu pre lipcani acolo, în Răcăciuni, şi i-au tăiat pre toţi. Numai unul au scăpat şi, viind noaptea să dea ştire, au dat piste nişte oameni la Copăceşti, pe apa Trotuşului. Şi dându-i un om să-1 ducă la Domneşti, el l-au

dus pintr-o dumbravă, rătăcindu-1 până la zio. Şi când au sosit lipcanul drept Domneşti pin dumbravă, atuncea şi poghiiazul au fost agiungându la curte în Domneşti fără de veste. Şi încungiurându curtea, era să între pe poartă un rohmistru ce vine înnainte. Ce întâmplându-să în poartă un bulubaşe, anume Cerchezii, au văzut că sunt Ieşi şi au dat cu puşca şi au lovit pre acel rohmistru, de nu s-au mai clătit. Şi au apucatu poarta de o au închis siimenii cu mare greu, că năvălisă leşii la poartă să între.

Duca vodă atuncea şezusă la masă. Lipcanii, luund banii de lefe, era toţi la gazda rohmistrului, de le înpărţiia lefele. Au plecat fuga cine încătro au putut să scape; caii lor era pre la gazde prin sat; n-au apucat să să încălăreze. Miron logofătul şidea cu Duca vodă la masă şi cu Costantin postelnicul, iar Buhuş hatmanul era la o casă departe de curte, mai în gios. Şi dacă au auzit gâlciava la curte, numai cu Dediul sărdariul şi cu vreo cinci, şese lipcani, ce scăpasă călări, şi au purces spre curte. Ce timpinându-să cu cazacii şi cu leşii, n-au putut răzbi spre curte, ştiindu că în curte era slujitori siimeni şi curtea lui vodă şi să vor apăra. Ce ş-au întorşii giupâniasa de au fugit în luncă cu sanie, iar el hărăţindu-să oarece au dat dos, oarece sprejenindu-să şi leşii cu moldovenii a-i goni. Şi nemică nu li-au stricat, că nice gonaşii nu pre îndrăzniia.

25. Au triimis hatmanul în Focşani la doamna pre Manolachi sulgeriul, să dea bani să facă oaste de acolo, din Focşani, şi să vie la dânsul, să margă să să bată cu leşii, să poată face vreo izbândă. Şi dacă au mărsu Manolachi la doamna, n-au pus să strâge în lefi nescai slujitori, ce au şi-ncălecat Ştefan vodă, ginerele Ducăi vodă, cu nişte siimeni şi cu slugii de pe la boiarii ce iera cu doamna. Şi-ntr-acea noapte au vinit la hatmanul în Zăbrăuţi, la Şoldeşti. Iară hatmanul, dacă 1-au vădzut pe ginerele Ducăi vodă, numai ce s-au ciudit pentru ce au vinit. Că el vrea să margă, cu gloata ce iera, să de războiu cum aru

hi putut, iar cela vrea fii stătut în laturi, şi lângă dânsu vrea rămânea ceia ce vinisă hatmanului într-agiutor.

31 <*sic*>. Purces-au cu toţâi din Zăbrăuţi şi au mărsu de noapte în Cornul Dumbrăvii, dreptu Domneştii. Ce n-au vrut să lovască noapte, temându-să să nu răpue oamenii ce au socotit să aştepte pân-în dzuo, să vadză cine sint. Iar nendrăznindu-le să va întoarce şi va strânge oaste, ştiindu că în curte era 60 dé simeni şi boerinaşii de curte şi altă gloată. Să vor apăra câteva dzilé, că şi bucate şi hrană de cai şi iarbă de puşcă de agiunsu ave. Şi dacă s-au făcut dzuă, s-au apropiem prin arini, lingă sat, pe din gios de curte, într-o râpă, şi au eşit de au prinsu limbă pe un celednic leiav. Şi acela au spus câte stiiaguri sint de cazaci şi câte-s dé Ieşi şi de moldoveni, de toţii ca 500 de oameni. Leşii sta denainté curţâi ţiindu caii de frâu, că ave grijé de Buhuş, să nu vie cu tatarâi să-i lovască.

32. Hatmanul Buhuş, vădzindu-i că stau stoliţii, au scos pré Dedul sărdarul cu vro 20 slujitori ai lor, de au mărsu spré oastea leşilor, ca doar aru încălica şi s-ar slobodzi asupra lor. Şi atunce, depărtându-să de lângă curte, să dé năvală şi hatmanul cu ai săi, să apuce dinspre curte şi, eşindu şi cei din curte, să vor bate cu leşii. Că ceialaltă gloată de ţară, cé era luată cu de-sila în poghiiaz, era toţii gata de fugă, cât ar videa pré hatmanul. Ce mărgându Dedul sărdarul pân-aproapi dé dânşii, au încălecat numai trei inşi den gloata leşilor şi le-au eşit înainte, întrebându-i ce caută. Dedul sărdariul au răspunsu în limba turcească, iar ei au dzis: „Vă ştim noi cine sunteţi; mai biné să viniţi să fimu tot de unii". Şi s-au întorsu înapoi la al săi, iar temeiul lor, a leşilor, st# neclătit înainte curţii.

Hatmanul încă s-au dat în giosu spré gârle, triimeţindu sâ-i mai vie agiutor, şi decé să vie asupra leşilor anume, că siimenii din curte vor sta pentru domnu. Iar ei, cum s-au clătit hatmanul de acolea, au şi deschis portiţa, de s-au închinat la poghiiaz un bulubaş, anume Dedul, nicé de o nevoie, nice de

o strânsoari, numai de vicleni ce era. Şi întrând leşii şi cazacii şi moldovenii, au luat pre Duca vodă şi pe alţii boiari, pre toţii dezbrăcându-i i-au lăsat cu peile goale. Şi s-au întorsu poghiiazul cu dobândă ş-au dus pe Duca vodă în Ţara Leşască, şi acolo au murit. Şi cându-1 duce pe drum, îl pusesă într-o sanie cu doi cai, unul albu şi unul murgu, şi cu hamuri de teiu, ca vai de dânsul. Ocări şi sudălmi de audzie cu urechile. Ş-agiungându la Suceavă, la un sat, anume <loc gol>, au poftit puţintel lapte să mănânce. Iar femeia, gazda, i-au răspunsu că „n-avem lapte să-ţi dăm, c-au mâncat Duca vodă vaceli din ţară, de-1 va mânca vermii iadului cei neadormiţi". Că nu ştie femeia acie că iaste singur el Duca vodă. Iar Duca vodă, dacă au audzit că iaste aşea, îndat-au început a suspina şi a plânge cu amar.

Ca el să ţinea şi vorovie în casa lui, de să ispite să fie craiu în Ţara Ungureiască, şi un ficior a lui în Ţara Moldovei domnu, şi altul în Ţara Munteniiască, şi ginere-său hatman în Ocraina. Că el îşi ţinea lucrul prea sus. Curte lui, masa lui, cheltuiala lui, ca un craiu ţinea. Şi când eşie afar-în nărod, tot posomorât căuta, ca să-i ia oamenii de frică. Că el apucasă învăţătură de la Vasilie vodă, fiind cămăraş mare la Vasilie vodă. Era om nu prea nalt şi gros, burduhos şi bătrân. Numai îş cernea barba. Pe atâta să cunoştea că n-are acătare minte sau frica lui Dumnedzău. Şi ce gândie iei să facă şi la ce să ispitie, şi la ce l-au adus păcatul şi osânda de la Dumnedzău! Şi aşe l-au dus pe Duca vodă în Ţara Leşască, de au murit acolo. Aşe s-au agonisit de lăcomie banilor, ce ave.

34 <*sic*>. Era un boierii, anume Ursachi, bogat într-această ţară a noastră, de cându vinie birul de la înpărăţie, de multe ori, cându era în grab', îl încărca de la casa lui şi-1 pornie la Poartă, şi mai pe urmă iş lua de la ţară. Şi nu l-au putut să-1 rebde Duca vodă pe acel boeru, precum sintu mulţi pentr-alte ţări boerii bogaţi. Ce den domnie al doa au început a să acolisi

de dânsul ş-a-1 prădare, şi neputând răbda Ursachi pe Duca vodă, l-au pârât la Poartă, pecum mai sus s-au pomenit. Iar mai pe urmă acmu, ştiind Duca vodă pe Ursachi c-au avut gâlcevi c-un neguţitor mare din Ţara Leşască, anume Bălăban, şi giudecată acolo în Ţara Leşască, multă, pentru nişte bude, trămăs-au Duca vodă la acel Bălăban, de au vinit în ţară de au pârât pe Ursachi. Şi i-au făcut strâmbătate lui Ursachi, că l-au dat rămas să de lui Bălăban vro patru, cinci sute de pungi. Şi aşea i-au luat tot şi l-au închis în temniţă cu tâlharii. Şi-1 scote în toate dzileli de-1 băte la talpe, pin'i s-au zgârcit vinele s-au rămas olog pân'la moarte lui. Şi la moarte lui, din ce bogăţie multă, n-ave cu ce-1 griji. Au vândut un sat la Bacău, anume Fântâneleli, de l-au grijit. Aşe au făcut Duca vodă lui Ursachi; şi pe urmă i-au plătit Dumnedzău şi Ducăi vodă.

35. Fost-au şi trii semne mari în dzileli Ducăi vodă, când au purces la Beci. Că s-au arătat o stea pe cer cu coadă, de s-au vădzut multe dzile. Mânca şi lupul oameni. Fost-au şi cutremur prea mare. Cădzut-au atunce şi turnul cel mare din cetate Sucevei, ce-i dzice turnul Nebuisăi.

36. Iară doamna Nastasiia a Ducăi vodă, după ce-au luat leşii pe Duca vodă, ia au rămas deodată în Ţara Muntenească. Ş-au înblat mult pentru Duca vodă, ca să-1 răscumpere de la Ieşi. Şi-1 neguţasă cu leşii drept 70 de pungi de bani, să de leşilor şi să-1 lasă. Şi triimiţind banii *ptn* Ţara Ungurească, i-au poprit ungurii cu-ndemnarea lui Şerban vodă, temându-să c-a ieşii şi 1-a sminti din domnie. Duca vodă atunce era în Leov slobod şi oblicind c-au poprit ungurii banii, l-au lovit cataroia, de voia ra, ş-au murit în loc.

37. Iară doamna Ducăi vodă, vădzind aşea, s-au dus cu toată casa ei la Ţarigrad. Aşe au început a o apuca datornicei, unei de o parte, alţâi de alta, cu feluri de feluri de priceni, ş-a o îngrozi, ş-a o închide, ş-a o jăcui, care cum pute, agiungând-o osânda creştinilor.

38. Care mai pe urmă au vinit şi mai la mare osândă şi ocară, c-au amăgit-o un grec, de s-au măritat după dânsul. Având ia doi ficiori şi patru fete, n-au socotit cinste iei, că era mai mult bătrână decât tânără. Şi după ce au mărsu dup-acel grec, au amăgit-o de-au dat bani şi odoară câte au mai avut, de-au dat turcilor de l-au pus beiu la Mana. Şi au mai şădzut vro săptămână cu dânsa, pân' ş-au făcut cheful, şi s-au dus la Mana, dzicând c-a duce-o şi pe dinsa. Şi aşea vro doi, trei ani au şădzut acolo şi n-au mai triimis la dânsa să o ia, pân' s-au hainit şi el de la turci. Iar ia, la bătrâneţe, au rămas şi săracă, şi ocărâtă de voroava oamenilor, şi cu o casă plină de copii. Aşe au plătit şi Dumnedzău Ducăi vodă, pecum au făcut şi el altora.

DOMNIIA A DOA A LUI PETRICEICO VODĂ DE LA LEŞI
CAP 81

Zacialo 1. Petriceico vodă, după ce-au înţeles c-au bătut pe turci la Beci, s-au scoborât cu moldovenii pribegi şi cu puţintei Ieşi în târgu în Suceavă ş-au început a strânge pe boeri, pe unei de nevoe, alţii vinie de bunăvoe. Şi de acolo s-a scoborât la Iaşii ş-au triimis poghiiaz de au luat şi pe Duca vodă. Ş-au triimis şi moldoveni în Bugiac, cu puţintei cazaci cu Coneţichie, a prăda ş-a strâca, de pe cum le-i obiceiul moldovenilor, gata la jacuri, după cum s-au pomenit mai sus la domnie Ducăi vodă.

2. Decii în scurtă vreme au nemerit şi tătarâi de la Beci la Bugeag şi, vădzind deatâta stricăciune ce le i-au făcut moldovenii şi cazacii, datu-le-au mare războiu moldovenilor şi cazacilor. Dece moldovenii, cum sunt gata la jac şi gata şi la fugă, în scurtă vreme au început a să răsâpi în fugă, de au perit ca vai de dânşii, şi în Prut s-au înecat. Iar cazacii, cu tabăra legată au trecut peste Nistru. Decii tătarii au prădat ş-au tăiat

în ţară cât le-au fostu voé. Iar Petriceico vodă, vădzind că n-aré cu cine să stea, s-au întorşii din Iaşi iar la Suceavă, şi-nţelegând c-au pus turcei dom nu pe Dumitraşco vodă Cantacozino, luat-au şi el miere şi vin, vaci, boi, turme de oi, ce-au putut apuca, şi s-au dus în Ţara Leşască. Ş-au stăpânit şi el, dé la Ieşi, de la noiemvri pân'la făurar. Bogat biné şi folos au rămas ţărâi şi dé la Petriceico vodă, pradă şi foamete maré! Şi s-au dus şi din boeri cu dânsul: Miron Costân vel logofăt şi Apostol Catargiul vel comis şi Hei Drăguţescul sărdariul şi Savin Zmucilă medelnicer şi frate-său Ghiorghiţă şi alţii.

DOMNIIA A DOA A LUI DUMITRAŞCO VODĂ CANTACOZINO, LA VELET 7192 <= I684> CAP 82

Zacialo 1. înţelegând turcii de ce să lucreadză în Moldova, cum au luat pe Duca vodă leşii, au pus domnu pe Dumitraşco Cantacozino. Şi viind la Galaţii, răpedzit-au cărţi în toate părţile, să-ş vie cineş la locurile sale, că de la puternica înpărăţie sunt toţii ertaţii, oricine ce greşală ar hi făcut. Déce cine de pe unde au fost ş-au audzit, de pen Ţara Ungurească şi din Ţara Muntenească, toţi au vinit, fără cât numai Buhuş au rămas în Ţara Munteniască. Şi cei din Ţara Leşască n-au vinit, au mai zăbăvit ş-au vinit la domnie lui Cantemir vodă.

Dece viind domnie în Iaşi, ş-aşădzindu-să în scaon, era maré foamete, că fusesă ţara toată bejănită şi nu putusă oamenii ara şi nu să făcusă pâne. Era oamenii tot leşinaţi şi morţi pe drumuri şi pe uliţi, cât să mânca om pe om. Poghiiazuri din Ţara I,eşască totdeuna să slobodzié de strâca şi prăda. Tâlhăret mult era. De la Cotnar în sus era ţara pustie.

2. Peste Prut păzâia joimirii drumul Cameniţăi, de jăcuia. Tătarii face maré gâlcevi pentru prada lor. Ce viind fărman la hanul de la Poartă, s-au aşedzat. Pâne aduce oamenii de pen

Ţara Ungurească şi de la tătari, câte puţintea. în Iaşi era mare, mare nevoe. Că trece paşi la Cameniţă cu haznale şi cu zaharale, şi nu era harnicii să-i grijască de bucate şi de cai. Şi îmbla turcii sânguri pe la gazdele boerilor de le lua caii. Atuncea domnul muntenesc Şerban vodă au încărcat pâne de a lui, arată cu plugurile lui, câteva sute de cară, de-au dus-o la Cameniţă, având poroncă de la-npărăţie.

Oamenii în târgu în Iaşi arde curţili boiarilor şi ogrădzile şi-a altora, de au arsu târgul mai giumătate, că nu era cine să aducă lemne. Viţeii era scumpe, mierea era scumpă, găineli mai nu era în ţară. Găina câte un leu, oul câte un potronic, oca de untu câte doi orţi bătuţi şi un zlot, oca de brândză câte doi potronici. Banii eşisă mulţi în ţară, dar bucate nu era.

3. Iară când au fostu în al doile anu a domniei, început-au a vini mulţime de taberi de cară tătărăşti cu mălaiu de vândut în Iaşii. Dece Dumitraşco vodă pus-au de au făcut mierţa mare ş-au pus de au strâgat crainecul să nu cumpere nime pân-în trei dzili, că-1 va înţepa care va cumpăra. Şi aşe au rum tu preţu mirţăi câte un leu bătut, şi peste doo, trei săptămâni s-au scoborât mierţa şi-la zlot. Dece au început săracii oameni a să sătura. Numai era greu, că murie, că era hămnisiţi.

4. Chemat-au Dumitraşco vodă de câteva ori, să vie în ţară, pe Buhuş hatmanul, fiind om harnic la oştire şi trebuitor la aceia vreme. Dar el, vădzind vremiii neaşedzate în Moldova şi fiind şi bolnav, n-au vrut să vie. Care i s-au tâmplat aşia şi moarte acolo, în sat în Ruşi.

5. Iar Dumitraşco vodă, vădzind că nu va să vie, au căutat în pizmă ş-au ales un boiaru care era mai sărac şi mai prost, anume Zosen Başotă. Măcar că era de niiam vechiu, dar nu era harnic de aceia boerie la celi vremi, nice iei n-ave aceia nedejde, nice în gând nu gândie. Aşea fără veste din târgu l-au luat şi l-au dus la curte de l-au înbrăcat cu caftan, de l-au pus hatman.

6. Dumitraşco vodă era un om bătrân, grec ţărigrădean de neamul lui, de Cantacozoneştii. Şi mai nainte vreme fusesă visternic maré şi-n Ţara Muntenească, la Gligori vodă. Şi era om nestătător la voroavi, tălpiz, amăgitor, geambaş de cei de la Fener din Ţarigrad. Şi dup-acestea, după toate, era bătrân şi curvar. Doamna lui era la Ţarigrad, iar el aice îşi luasă o fată a unei rachieriţă de pe Podul Vechiu, anume Arhipoaia, care o chema Aniţa, ţiitoare, de o purta în vedeală între toată boerimea, de-o ţinea în braţi, de-o săruta. Şi o purta cu sălbi de galbeni şi cu hainé dé şahmarand, cu şlic dé sobol şi cu multe odoară înpodobită. Şi era tânără şi frumoasă şi plină de suleiman, ca o fată de rachieriţă.

Şi o triimité cu carata domnească, cu siimeni şi cu vornici şi cu comişi dzuoa amiadzidzea mari pe uleţi, la feridiu şi pe la mănăstiri şi pe la vii, în prinblări. Şi face şi pe boiari de-ş triimité giupânesăle cu dânsa. Şi după ce vinié de la primblări, triimité giupânesilor daruri, canaveţe, bilacoase, căce i-au făcut cinstea de-au mărsu cu dânsa în primblare. Şi după ce s-au mazilit, au luat-o cu dânsul ş-au dus-o în Ţarigrad cu dânsul ş-au măritat-o dup-o slugă a lui, dup-un grec.

Căutaţi, fraţi, iubiţi cetitori, de videţi ce iasté omenie şi curvie grecească! Că el, de bătrân, dinţi în gură n-ave. Dimineaţa îi înclie, de-i punea în gură, iar sara îi desclié cu încrop şi-i punea pe masă. Carné în toate posturile cu turcii denpreună mânca. Oh! oh! oh! săracă ţară a Moldovei, ce nărocire dé stăpâni c-aceştia ai avut! Ce sorţi dé viiaţă ţ-au cădzut! Cum au mai rămas om trăitor în tine, de maré miraré iasté, cu atâtea spurcăciuni de obiceiuri ce să trag pân-astădzi în tiné, Moldovă! Şi din vreme în vreme tot s-au mai adoas spurcateli de obiceiuri, carii mai înainte s-or pomeni cineş la rândul lor.

7. Tâmplatu-s-au de-au găsit câţiva mii de galbeni acolo, în mănăstire în Raşca, puşi de titori pentru treaba mănăstirei.

Şi i-au luat toţi şi nemic n-au lăsat mănăstirei de schivernisală, sau să tocmască ceva, fiind mănăstirea săracă.

8. Aşijderea ficiorii lui Chiriiac Sturzii vornicului, Ion şi cu Sandul, care acel Ion au agiunsu mai pe urmă şi vornic mare la alţi domni, aceşti boiari pârâia pe o maştehă a lor la Dumitraşco vodă, zicându cum că ar fi rămas mulţi bani de la tatul lor Chiriiac Sturzea, şi lor nu va maştera lor să le facă parte. Decii Dumitraşco vodă, cu meşterşugurili lui, au aflat unde era banii şi au trimis şi i-au luat toţi, şi nemică nu li-au dat acestor boiari, nici lor, nici maştihăi lor. Şi după ce s-au mazilit Dumitraşco vodă, s-au dus maşteha acestor boiari, vorniceasa lui Chiriiac Sturzii, la Ţarigrad, de au zăbăvit giumătate de an şi ş-au aprinsu rogojini în cap, de l-au pârât la împăratul pe Dumitraşco vodă. Şi nemică n-au putut face, să isprăvască ceva. Şi au mâncat banii toţi Dumitraşco vodă.

9. Iară boiarilor celor mari le arăta dragoste şi cinste, că nici pre mult n-au domnit a doa domnie, nici vremile nu-i slujiia. Ce nu avea într-alt chip cum face, ce numai îi căuta să le arate dragoste, că nu-i da mâna într-alt chip să facă.

10. Şerban vodă, fiindu domnu în Ţara Munteniască, era veri primari cu Dumitraşco vodă di pe Cantacozineşti, şi avea vrajbă şi pizmă între dânşii încă di pe cându era tineri, di pe la Grigori vodă, şi să tot pârâia la Poartă unul pe altul.

Atuncea au chiemat Şerban vodă pe Buhuş hatmanul şi l-au învăţat să margă la Focşani şi să să agiungă cu boiarii moldoveneşti şi să le dzică să fugă la dânsul în Ţara Munteniască, că el le va purta de grije. Să nu şază în Moldova, că Dumitraşco vodă au făcut ferman să-i taie pre toţi boiarii din Moldova, dzicându ca boiarii au adus pre Ieşi de au luat pe Duca vodă şi au prădat Bugiacul, şi ţinea acel ferman ascunsu gata. Decii Buhuş hatmanul, pe poronca lui Şerban vodă, s-au dus la Focşani şi au spus lui Gavriliţă vornicul.

11. Decii Gavriliţă vornicul, cum au înţăles, s-au şi rădicat cu ficiorii lui şi cu alţii boiari din Ţara de Gios, cu câţiva, şi au fugit în Ţara Munteniască, la Şerban vodă. Iar Şerban vodă, după ce i-au văzut că au vinit la dânsul, tare s-au bucurat şi au şi răpezit la Poartă harzuri de la boiari, cu pâra asupra lui Dumitraşco vodă. Şi cu silinţa şi cheltuiala lui Şerban vodă au isprăvit să margă boiarii la Oblucită, la Suliiman paşia, fiind sarascheriu acolo, să le ia sama cu Dumitraşco vodă, să-i giudece.

Decii Şerban vodă, avându prieteşug cu Suliiman paşia şi avându nedejde pe dânsul, au chiemat pre boiari de au sfătuit pe cine vor rădica domnu dintre dânşii, după ce or isprăvi. Şi au socotit cu toţii pre Costantin Cantemir cliuceriul, fiind om bătrân, ca de şaptezăci de ani, şi om prost, mai de gios, că nice carte nu ştiia, socotind boiarii că l-or purta precum le va fi voia lor. Şi de va fi şi rău, încă nu va trăi mult, că era bătrân. Că alţii mai de cinste şi mai de ni am nu priimiia să fie domnu. Şi au giurat Costantin Cantemir cliuceriul lui Şerban vodă că din cuvântul lui nu va eşi; ce-i va poronci, pe voie i-a face de toate.

Şi i-au dzis Şerban vodă lui Cantemir să nu fie protivnic creştinilor, că el încă nu iaste. Căci Şerban vodă avea bună nedejde că va dezbate toată creştinătatea din Ţarigrad încoaci de supt mâna turcilor. Că pe aceia vreme să bătea sultan Mehmet cu nemţii, cu Leopold, înpăratul nemţăscu, şi-l tot bătea Niamţul pe Turcu şi luasă mult loc Niamţul de la Turcu. Şi să agiunsese Şerban vodă şi cu nemţii, şi cu Moscul, şi cu leşii. Şi moscalii încă bătusă la acea vreme cetatea Azacul şi era sa margă şi la Crâm. Şi gândul şi gătirea lu Şerban vodă era să fie el înpărat în Ţarigrad. Şi cu acel mijloc siliia să facă pe Cantemir domnu în Moldova, coborându-să şi leşii să să înpreune, să să facă tot unii asupra turcilor.

Şi iarăş au mai giurat Cantemir lui Şerban vodă, pentru doi boiari greci ce era în Moldova trăitori, fraţi, pre anume Iordachi şi Manolachi, fiind de niamul lor aceşti doi boiari Rusăteşti, cum a merge Cantemir cu domnie, să-i şi prinză să-i omoare. Şi mai ave aceşti doi boiari încă trii fraţi la Ţarigrad, pre anume Lăscărachi şi Mihălachi şi Scarlatachi, cinci ficiori a cupariului celui bătrân, tot de un niam di pe maică cu Şerban vodă. Numai să apucasă de să învrăjbisă de la vreme Ducăi vodă, cându era domnu Duca vodă în Ţara Munteniască.

Aşijderea au mai giurat Cantemir şi lui Gavriliţă: luund domniia Cantemir, să nu să atingă sabiia lui de dânsu sau de vreun ficior a lui, pentru căci el videa şi cunoştia Gavriliţă pe ficiorii lui că nu sunt toţi aşezaţi la minte, ce o samă sunt şi can zlobivi.

12. Şi cu aceste lucruri, după ce s-au sfătuit şi li-au aşezat, au purces cu toţii la Oblucită, la Suliiman paşia. Decii şi Dumitraşco vodă despre partea lui au ales boiari de frunte şi de cinste şi i-au trimis acolo la Suliiman paşia, să stea la pâră cu ceialalţi boiari.

Şi au şezut acolo la pâră câteva zile. Şi într-o zi, numaice au îmbrăcat cu caftan de domnie în Moldova pe Cantemir. Şi au gătit pe Husain, beiul de la cetatea Voziia, de l-au triimis cu maziliia înainte la Dumitraşco vodă, să-1 ia din Iaşi, să-1 ducă la Ţarigrad.

13. Iară boiarii cei trimişi despre partea lui Dumitraşco vodă, dacă au văzut că au înbrăcat pe Cantemir cu caftan de domnie, s-au închinat lui Cantemir vodă. Decii Cantemir vodă i-au şi pus pe dânşii, pe acei boiari, pe Balşe vornicul şi pe alţii, de au scris cărţi cu vicleşug lui Dumitraşco vodă, pecum au isprăvit ei caftan pe voia lui Dumitraşco vodă. Şi l-au trimis înainte pe Husain, beiul de la cetate de la Tighinea, cu caftanul înnainte, înpreună cu Toader armaşul Fliondot. Că armaşul Fliondor încă fusese pribagu cu ceiialalţi boiari.

Numai ceiialalţi boiari a lui Dumitraşco vodă scriia bine de dânsul, cum nu-i nici un vinovat, că nu s-au amestecat cu

ceiialalţi boiari pribegi. Iar pre aceiia boiari, pe Cantemir şi pe Gavriliţă, i-au pus Suliiman paşia tot în fieră şi i-au dat pe mâna lor să-i aducă cum mai de sârgu la Dumitraşco vodă.

14. Decii Dumitraşco vodă, cum au văzut cărţile boiarilor lui, a lui Balşe vornicul şi a celoralalţi, îndată au crezut. Şi s-au bucurat şi s-au gătit cu mare alai, de au eşit întru întimpinarea lui Husain beiu la Valea Adâncă după obiceaiu.

Şi întimpinându-să cu Husain beiu acolo, s-au împreonat cu dânsul, şi nemică nu i-au spus, nici Dumitraşco vodă n-au priceput de mazilie. Şi acolo şi Toader Fliondor s-au înpreonat cu dânsul, şi-l căiia Dumitraşco vodă pe Fliondor şi arăta dragoste şi milă cătră dânsu. Şi de acolo s-au întorsu înapoi, după ce s-au înpreonat cu alaiul şi cu caftanul înainte, până ce au intrat în Iaşi, în curţile domneşti.

15. Şi aşteptându Dumitraşco vodă să-i pue caftanul în spate Husain beiul, iar el i-au cetit fermanul de mazilie şi au pus caftanul în spatele lui Ion Racoviţă vornicului, să fie caimacam, până a vini Cantemir vodă în scaonul domniii.

16. Iară Toderaşco vistiernicul, ficiorul lui Iordachi Cantacozino celui bătrân, fiind văr primare cu Dumitraşco vodă, era în mare cinste la Dumitraşco vodă. El era alfa şi omega atuncea în Ţara Moldovii. Pusu-l-au, pe dumnealui, Husain beiu în fieră şi l-au dus la gazda lui, ca să-l pue la poprială până a vini Cantemir vodă, să dea samă de răsipa ţărâi. Decii mai pe urmă au stătut boiarii caimacami şi cu puţintea cheltuială la Husain beiu, şi l-au dat pe chizăşie lor să stea faţă.

Iar Dumitraşco vodă, văzindu aceste, plângea de să răsipiia înaintea a tot nărodul. Şi s-au gătit până a triia zi şi au purces la Ţarigrad, precum iaste obiceaiul domnilor mazili. Şi la purcesul lui Dumitraşco vodă din Iaşi s-au făcut mari gâlcevi şi calabalâcu. Fliondor armaşul şi cu frate-său Gheorghiţă Ciudin, cu Mitre căpitanul, cu Mileștii şi cu alţii au buzurluit tot târgul şi slujitorimea asupra grecilor, tot cu pietri şi cu beţe, de era curtea domniască plină de oameni. Şi pe zidiuri sta oamenii, iar grecii tot în casă şidea, lângă Dumitraşco vodă, şi să ascundea carii pe unde putea.

Şi mai vârtos căuta pe un grec, pre anume Sară Eni, carele au fost de au fost bătut stupii lui Gavriliţă vornicului şi au fost dat ştiubeilor foc. Şi oblicind Husain beiu de la gazdă, au alergat mai degrab' cu câţiva turci, slujitori ai lui, şi au început a bate şi a înprăştiia nărodul. Şi au prinsu pe frateli Milescului, de l-au bătut pre rău cu buzduganul Husain beiu. Şi purcegându din Iaşi Sară Eni şi alţi greci, tot denaintea lui Husain beiu mergea, ca să nu-l poată lua moldovenii. Că să agiunsese Dumitraşco vodă cu Husain beiu, de ţinea cu dânsul. Şi la eşitul din curtea domniască, Dumitraşco vodă arăta fantaziie, de dzicea surleli şi trâmbiţeli şi bătea dobeli. Dar nănoadele tot îi suduia şi-l hitcăia şi arunca cu pietri şi cu lemne după dânsul.

Şi cu această cinste frumoasă au eşit Dumitraşco vodă din Moldova. Şi i s-ar fi căzut pre cale şi mai mare cinste să pitriacă, că de la dânsul s-au scornit hârtiile; el li-au scos întâi, de iaste acel madem bun şi până astăzi în Moldova.

17. Aşijderea la acea gâlceava prins-au Fliondor armaşul la gazdă pre un grec, anume Mavrodin paharnic şi l-au bătut şi l-au dezbrăcat, de l-au lăsat numai cu cămeşe. Şi l-au legat şi hau pus pe un cal îndărăpt, cu faţa spre coada calului, şi-i didese coada în mâini de o ţinea în locu de frâu. Şi-l ducea pin mijlocul târgului la Copoii la primblare şi-l priviia tot nărodul zioa, amiazăzi mare. Şi-i dzicea ficiorii ce-l ducea: „Dzi, grece, cal murgu la Fântâna Bordii", iar el nu putea dzice „cal murgu la Fântâna Bordii", ce dzicea „alogo murgo sto Fântâna Bordii". Iar slugile lui Fliondor îi da palme şi-i dzicea: „Dzi, grece, bine; nu dzice aşia". Acest fel de zeefet frumos i-au făcut. Şi după ce au vinit Cantemir vodă, iar l-au mai bătut şi l-au surgunit. Iar apoi la Constantin Duca vodă iar au vinit în ţară,

de au fost vistiernic mare. Şi mai pe urmă iar l-au prinsu Antiohii vodă Cantemir, şi l-au jecuit, şi l-au pus şi în ocnă. Şi la Mihai vodă iar au vinit în ţară, de au trăit până ce au murit de bătrân, şi nu s-au mai putut curaţi ţara de dânsul.

18. Aşijderea tâmplatu-s-au şi alt grec la maziliia lui Antonii vodă Rusăt, anume Palaloga, de l-au luat cu piele gol din feredeu şi pre acela, de să pomeneşte până astăzi.

19. Şi la Alexandru vodă Iliiaş iar, ce au păţit Batiste şi alţii, şi la alţi domni! Şi în Ţara Munteniască de câteva ori în câteva rânduri s-au tâmplat grecilor de au păţit necinste şi răutate. Şi nu s-au mai putut curaţi aceste doao ţări de dânşii.

20. Aşia socotescu eu cu firea mea aceasta proastă: cându a vrea Dumnezeu să facă să nu fie rugină pe fier, şi turci în Ţarigrad să nu fie, şi luppii să nu mânânce oile în lume, atuncea poate nu vor fi nici greci în Moldova şi în Ţara Munteniască, nici or fi boiari, nici or putea mânca aceste doao ţâri, cum le mănâncă. Iar alt liac n-au rămas cu condeiul mieii să mai pomenescu, ca să pot gâci. Focul îl stângi, apa o ezaşti şi o abaţi pe altă parte, vântul când bate, te dai în laturi, într-un adăpost şi te odihneşti, soarele intră în nuor, noaptea cu întunerecul trece şi să face iar lumină; iar la grec milă sau omenie, sau dreptate, sau nevicleşug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnezeu. Numai cându nu poate să facă rău să arată cu blândeţe, iar inima şi firea, tot cât aru putea iaste să facă răutate. Căutaţi de cetiţi la hronograful grecescu, de vă încredinţaţi şi mai bine, pe când au fost grecii puternici şi împărăţiia era a lor, ce făcea pre atuncea şi ce lucra!

21. Iară după ce au vinit Cantemir vodă la scaonul domniii în Iaşi, trimis-au boiari de ţară la Poartă după Dumitraşco vodă de l-au pârât la Udriiu. Şi au trimis şi pe văru-sâu Toderaşco vistiernicul Cantacozino, înpreună cu ceiialalţi boiari, de l-au pârât tot la ochi. Şi l-au închis pe Dumitraşco vodă şi l-au făcut de au cheltuit mulţi bani. Numai, nărocirea lui, au scăpat cu zile, că au apucat de au dăruit un hamger de mare preţ veziriului. Şi aşia au hălăduit cu viiaţă. Şi după aceia n-au prea lungit, fiind mazil acolo, şi au şi murit. Şi i-au rămas casa în multă şi mare sărăcie.

22. Aşijderea şi Toderaşco vistiernicul, după ce s-au pârât cu Dumitraşco vodă acolo la Udriiu, s-au războlit şi au murit. Şi fiindu Şerban vodă cu dânsul văr primare, au trimis cu mare cheltuială de i-au luat oasăle de la Udriiu. Şi li-au adus prin Ţara Munteniască şi li-au adus în Moldova, de li-au îngropat ficiorii lui în mănăstire în Bisericani, fiindu ei ctitori, aceşti boiari Cantacozineştii, la acea sfântă mănăstire. Şi au rămas dator, din visternicie ce au fost vistiernic mare la Duca vodă, cu vreo doaozăci şi mai bine de pungi de bani. Aşia sunt de bune boeriile în Ţara Moldovii, de la Vasilie vodă încoaci!

DOMNIIA LUI COSTANTIN CANTEMIR VOEVODA, ÎN ANUL 7193 <= 1685>, IUNIE 10 CAP 83

Zacialo 1. Venit-au domnu Ţărâi Moldovii Costantin Cantemir vodă, pre careli l-au ales la domniie boerii Ţării Moldovii în locul lui Dumitraşco vodă, cu nevoinţa şi cheltuiala lui Şerban vodă, domnului muntenescu, pecum mai sus s-au scris. Acest domnu Cantemir vodă au fost de oameni proşti de la ţinutul Fălciiului. Şi dacă s-au rădicat la vârstă, s-au dus în Ţara Leşască de au slujit la oaste, până au agiunsu de au fost rohmistru. Apoi, viindu în Moldova, s-au dus cu Grigoraşco vodă Ghica în Ţara Munteniască şi au fost acolo ceauş spătărescu. Şi era om vitiazu şi cu sfat bun. După aceia, viindu aicea în ţară, în Moldova şi slujindu bine, l-au pus căpitan mare. Şi apoi au fost şi sărdariu, şi mai pe urmă au fost şi cliucer mare. Fost-au şi capichihae la Poarta înpărăţiii, ştiindu limbi şi fiind om bătrân. Cu alesul tuturor boiarilor ce era pribegi

în Ţara Munteniască l-au rădicat domnu, cu cheltuiala lui Şerban vodă, domnului muntenescu, precum mai sus s-au scris. Şi titluşul lui nu scriia Cantemir voevoda, ce numai Costantin voevoda.

Carte nu ştiia, ce numai iscălitura învăţasă, de o făcea. Practică bună avea la voroavă, era sănătos, mânca bine şi bea bine. Semne multe avea pe trup de la războae, în cap şi la mâini, de pe cându fusese slujitoriu în Ţara Leşască. La stat nu era mare; era gros, burduhos, rumăn la faţă, buzat. Barba îi era albă ca zăpada. Cu boiarii trăiia bine până la o vreme, pentru că era om de ţară şi-i ştiia pe toţi, tot anume, pre careli cum era. Şi nu era mândru, nici făcea cheltuială ţărâi, că era un moşniagu fără doamnă. Şi avea doi ficiori, beizadele, pre Antiohii şi pe Dumitraşco, şi era zălog la Poartă şi cu alţi ficiori de boiari.

Şi era bine în ţară dintr-alteli, numai nu putea trăi oamenii de poghiazuri leşeşti, că era ţara pustie din Iaşi în sus.

Şi din toţi boiarii era mai ales la acest domnu Gavriliţă vornicul şi cu ficiorii lui. Era el boiariu şi chivernisiia precum îi era voia. Şi era o samă din ficiorii lui can făr' de ispravă, zlobivi: Lupul şi Solomon şi Costachi. Avea slugi tâlhari la casăle lor, de ţinea drumurili, de ucidea turcii şi fura bucate din Bugeac, cai, epe. Şi să făcea farmutale totdeauna şi slimuri cu tătarii pentru fapteli lor, şi nu putea să dzică nime nemică de frica lui Gavriliţă. Şi domnul, deşi ştiia, răbda.

2. Vinit-au atuncea şi Miron logofătul din Ţara Leşască, foarte scăpat, şi l-au avut Cantemir vodă în milă şi în cinste. Şi avându trii fiiciori, i-au boeritu. Pe Ioniţă l-au făcut sărdariu, pe Nicolai logofăt al triile, pe Pătraşco cămăraş mare. Şi ş-au logodit Cantemir vodă şi o fată cu dânsul, pre anume domniţa Safta, iar pe Miron logofătul l-au făcut staroste la Putna.

3. Pre aceia vreme pusese Cantemir vodă hatman pe Velicico, ce era frate cu Miron logofătul. Şi într-acea vreme eşit-au hatmanul Velicico cu puţintea oaste ce avea spre ţinutul Sucevii împotriva a multe poghiiazuri leşeşti, ce umbla de strica în ţară. Găsit-au atuncea un poghiiazu mare la Bae. Şi s-au lovit hatmanul Velicico [hatmanul] cu dânşii prea tare, cât Lau lovit pe hatmanul dintr-un sineţu, de Lau rupt dzaoa di pe lângă grumaz. Velicico năvălie în războiu sângur cu suliţa a mână, şi altul Lau lovit de i-au rumptu spogârniceala de la frâul calului şi altul i-au lovit din sinet dirlogul de la şea, şi n-au putut să izbândească, ş-au purces moldovenii în răsâpă, ş-au fugit hatmanul, şi multă stricăciune au făcut acel poghiiaz leşesc. Şi şi alte multe poghiazuri leşeşti lovie pe alte locuri, de strâca în ţară.

4. Mai lovit-au un poghiiaz leşescu pe Velicico hatmanul între vii la Copou, de l-au gonit pân-în Iaşi.

Velicico era un om de fire şi de treabă la toate socotelele, şi-ndrăzneţu, bun, numai neavând nice cu cine, hi doară nice năroc la războiu n-avea, că pe unde merge îl tot bătea.

5. Atuncea având nemţii oaste cu turcii încă de la Beci, şi tot bătea nemţâi şi să lăţâe. Dece şi leşii era la un cuvânt cu nemţii şi da lefe moldovenilor. Să dusesă mai toţii moldovenii, boiarinaşi şi sluji boereştii, slujitori şi vinie de jăcuia în ţară.

6. Venisă 3 sârbi ce fusesă chesăgii, la Duca vodă aice în ţară, să slujască, anume Hei şi Stanciu şi Dima Iuruc. Ispoveduitu-s-au la un călugăr în Galaţii, grec, trecând Dunărea. Şi acel călugăr i-au pârât lui Duca vodă, de le-au luat 70 de pungii de bani şi multe odoară scumpe. Şi pe urmă ş-au găsit vreme de s-au dus în Ţara Leşască; şi aceia au bătut pe Velicico hatmanul la Bae. Şi făcea multe poghiiazuri şi răutăţii ţărâi, că era oameni harnici. Şi aşea s-au tâmplat într-un poghiiaz, de i-au înpresurat mulţime de tătari. Stanciul au perit acolo, în războiu, iar ceilalţii au scăpat cu multe rane. Dece dintr-acelea rane s-au spăriiat şi s-au dus în Ţara Nemţască, de-au agiunsu acolo de iera cap la înpăratul nemţescu pe doaodzăci de mii de sârbii. Iar Dima Iuruc mai pe"urmă ş-au făcut pace ş-au vinit

în ţară, de iera baş bulubaş la Costantin Duca vodă. Ş-au perit şi el de foc, înpreună cu Totoescu, vel căpitan, când s-au aprinsu erbărie în Iaşii. Videţii acmu ce-au făcut acel dohovnicu grec! De dragul să te ispoveduești la dânșii!

7. Coborâtu-s-au şi doi hatmani leşeşti cu oşti pe Prut în gios, pân' la sat la Boian. Eşitu-le-u Suleman păşea sarascherul înnainte şi cu Cantemir vodă şi le-au dat leşilor războiu prea taré şi frumos. Care leşii n-au putut ţinea războiul, şi peste noapte pe-ntreg au tăiat lunca ş-au trecut peste Prut. Iar Suleman păşea cu tătarâi şi cu Cantemir vodă s-au întorsu înapoi. Care Cantemir vodă de atunce au dobândit de la turcii mare cinste şi laudă şi credinţă, cacé mergè prea biné şi frumos la războiu. C-aşea mergè în frunte, de nu să putè ţinea cei tineri de dânsul.

8. Deci leşii dintr-acéia au prinsu şi mai maré pizmă pe dânsul, de slobodziè poghiiazuri în toate părţili, de strâca. Şi ţara era tot bejănită, lipsă dé pané, că nu putea ara oamenii. Iar stupii şi vinul să făcea, că era om nărocit.

Ţara bir nu da, că era ertată de la Poartă. Numai nu putea de vrajbă, că şi caii lui din ceir i-au luat Crupenţichi c-un poghiiaz leşescu. Caré pe urmă acel Crupenţichi au agiunsu de au fost şi jicnicer maré. Şi domnie în Iaşi, după ce i-au luat caii, nu putè sădea, ce s-au mutat în Cetăţuia. Că dé nu s-ar hi mutat în Cetăţue, când au bătut poghiiazul pe Velicico hatmanul la Copou, l-ar hi luat şi pe dânsul din Iaşii.

9. După voroava ce au avut Şerban vodă cu Cantemir vodă, prins-au pe lordachi postelnicul Rusăt dé l-au închis şi l-au muncit, că i-au cetluit capul. Ş-au dat vro treidzăci, patrudzăci dé pungi de bani. Şi pe urmă l-au luat Gavriliţă şi cu Velicico în chizăşie, cum că n-a fugit din Moldova, şi l-au slobodzit. Iar pe urmă i-au dat vestea Velicico hatmanul că-i stă cu price Şerban vodă şi iaste să piee. Şi-nţelegând, au fugit în Ţara Ungurească.

10. Atunce, când au mărsu Suliman păşea cu Cantemir vodă înainte leşilor la Boian, vinit-au şi Şerban vodă cu oaste din Ţara Munteniască pân-în Iaşi, de-u descălecat cu oastea la mănăstirea lui Aron vodă, de-u şădzut vro 4, 5 dzile de ş-au isprăvit de la Suliman păşea având grijă de nemţi. Şi s-au întorsu înapoi pe Bârlad, tot vânând vânaturi şi peşte.

Iară în al doile anu a domniei lui Cantemir, scoborâtu-s-au craiul Sobeţichie cu toată puterea sa, şi cu toţi hatmanii, şi cu toată recipospolita, şi cu multe poghiiazuri în toate părţile, în toată ţara, pre la Ocnă, pe la Bârlad, pe la Bujoreni, de nu rămâne un loc neprădat şi nestrâcat.

Tăiat-au atunce leşii pe doamna Rucsanda, fata lui Vasilie vodă, la cetate la Neamţu, şi pe Andrieşoaia, şi pe Enache gramaticul la ocnă, şi pe alţâi mulţi. Că să făcusâ tâlhari nu numai de la oastea leşască, şi şi din munţâi ungureştii, de jăcuia mănăstireli, şi alţâi dispre Bugeagu. încotro căutai, tot de tâlhari dai. Atunce mulţii boiari şi giupânesă săraci ş-au lăsat casăle ş-au fugit în Ţara Muntenească de răul tâlhăretului.

Atunce craiul s-au coborât în gios pen târgu pen Iaşi ş-au mărsu în gios pe Prut pân' la Pagul. Şi de la Pagul n-au putut merge mai-nainte, că i-au eşit turcimea şi cu tătărâmea înainte. Şi s-au întorsu înapoi, încungiurat de tătari: care cum eşie din obuz, cum îlu lua tătarâi. Şi s-au întorsu iar pen Iaşi înapoi. Şi era şi Petriceico vodă cu dânsul. Ş-au lovit pe la Târgul Frumos, şi n-au agiunsu cailor obuzului, apă, heleşteul cel mare de la Prigoreni. Ş-au luat Şiretul în sus ş-au lovit pe la Cernăuţii la Sneatin în ţara lui. Iară Cantemir vodă l-au gonit cu tătarii pân' la Şiret, la Hărmăneşti.

11. Atuncea au arsu leşii şi tătarâi multe curţii boiareşti la ţară şi la Iaşi. Ars-au în Lungani, în Obrezeni, în Popi, în Doroşcani, la Leca, în Căcărădzeni 2 părechi, în Podobiţii, într-alţii Lungani, în Albeştii, în Brăeştii, în Prigoreni, în Căneştii, în Târgul Frumos, în Criveştii, în Petrişu, în

Heleşteieni, în Hăbăşeştii, în Ruginoasa, în Hălăuceştii, în Cozmeştii, în Purceleştii, în Stolniceni, în Paşcani şi pe alte locuri multe. Tot curţii şendilite boiareştii au arsu atuncea, fiind oamenii închişi pen mănăstirii de frica leşilor ş-a tătarilor. Era în Golâia oca de apă un potronic.

12. Atunce au lut craiul şi pe Dosofteiu mitropolitul din Iaşii cu toate hainele de odoarăle Mitropoliii. Ş-au luatu şi moşteile lui sfetei Ion Novei de la Sucevi, care le-u fostu adus acestea moştii din Ţara Turcească Alexandru vodă cel Bun. Şi le-u dus acele moştii înpreună cu Dosoftei mitropolitul în Ţara Leşască, la un târgu a craiului Sobeţichii, anume Jolfa, de stau acolo pân-în dzuoa de astădzii. Şi Dosoftei încă acolo au murit.

13. Acestu Dosofteiu mitropolit nu era om prostii de felul lui. Şi era neam de mazâl; preînvăţat, multe limbii ştie: elineşte, latineşte, sloveneşte şi altă adâncă carte şi-nvăţăturâ. Deplin călugăr şi cucernic, şi blând ca un miel. In ţara noastră pe ceasta vreme nu este om ca acela.

După ce l-au dus la Jolfa, îl punea craiul Sobeţichie de s-înbrăca cu hainele cele scumpe şi odoarăle Mitropoliii târâi noastre, de face leturghii la dzile mari şi iordan la Boboteadză, după obiceiul ţărâi noastre, de să mira craiul şi toţii domnii leşeştii şi lăuda de frumoasă ţărămonia ce are beserica ţărâi noastre.

Cantimir vodă să mâniese pe cel mitropolit şi-i făcusă afurisănie de la patrierhii. Dar nemic de dânsul nu s-au atinsu, că dzic oamenii că-i sfânt; iar de Cantimir vodă s-au atinsu, că l-au găsit legat. Ce nu să ştie, dintr-aceia pricină, au dintr-alte.

14. Cantimir vodă, când au vinit craiul, rămăsesă mai sângur. Boerimea, slujitorimea fugisă care încotro putusă. Numai prea cu puţintei rămăsesă, oameni de curte. Şi-1 îndemna o samă de boiari să să închine la Ieşi. Şi-i scrie şi Şărban vodă să să închine, că s-a închina şi el, că i să scobor şi

nemţâi despre Ţara Nemţască, şi moscalii încă mărgu la Crâm, şi s-or face tot una.

15. Iară Cantimir vodă nu s-au potrivit. Una, că ştie rândul leşilor, câ-i slujâsă; a dooa, îi era ficiorul la Poartă zălog, Antonie vodă beizădeoa. Ce nu-i da mâna. Ce iei cu cine au avut s-au tras spré Fălciiu înainte tătarâlor, cum mai sus s-au pomenit. Şi cu această au nemerit, de i-au eşit maré laudă de la turci.

16. Pé cié vréme era vro 40 şi mai biné de codréni tâlhari, de ţinea drumurile în Ţara de Gios. Agiuns-au la Cantemir vodă de i-au ertat. Ş-au vinit toţi în Eşii, şi i-au dus pe toţi în mănăstire în Calata, de au giurat cum or sluji lui Cantemir vodă şi ţărâi cu dreptate. Şi le-au dat leafă câte 4 lei de lună. Şi au pus capete dintre dânşii pe Zaharie şi pe Sandul şi le-u dat cărţi de volnicie, să strângă cât de mulţi. Şi cum au sosit la Piiatră, au găsit un poghiiaz de Ieşi cu cazaci, vro 200 şi mai bine. Şi aşe i-au lovit fără veste, pe o negură, de i-au spart şi i-au spârcuit şi i-au prinsu şi vii, de i-au dus la Cantemir vodă, de i-au tot înţăpat şi i-au spândzurat.

Dece dintr-acea izbândă au început Cantemir vodă a face steaguri de lefecii în Roman şi în Cozmeşti şi-n Târgul Frumos, în Hârlău, în Podul Liloia, în Iaşi. Ş-au început a-i birui pe tâlhari ş-a-i prinde, de-i ducea la Cantemir vodă, de-i tot omorâia cu fel de feluri de cazne.

17. Aşijderea şi Miron logofătul, fiind staroste la Putna, au făcut siimeni şi hânsari ş-au început şi dintr-acolo a răsâpi tâlharii. Că numai o dată la o bătaie au prinsu 40 de tâlhari şi i-au tot tăiat câte în patru bucăţii, de i-au pus pen prepeleci pe la drumuri. Pus-au Miron logofătul de au lărgit şi drumul la Eunca Mândrişcăi, că, fiind drumul strâmtu, nu putea să înble de răul tâlharilor. Şi aşea cu acestea au început a să mai stârpii. Că de ce-i omorâia, de ce să face mai mulţi în dzileli acestui dom nu.

Aşijderea atunce, când au vinit craiul mai-nainte, după ce au făcut Cantemir vodă slujitorii, vădzind Şerban vodă că înblă tâlhăret mult în Moldova şi n-are cine să le stea înpotrivă, şi Cantimir vodă n-au ţinut parola, cum s-au apucat, când l-au pus domnii, să omoare pe lordachi Rusăt, ş-au fugit în Ţara Ungurească, triimis-au şi el pe Mănăilă căpitanul cu saragele să prindză pe giupâneasa lui lordachi Rusăt. Dece aflându-să giupâneasa lui lordachi cu multă bejenie pe Oituz, la un sat Grozăştii, de frica unui poghiiaz leşescu ce vinie din sus, au apucat numa ia, Iordăchioaia sângură, cu rădvanul. Numai de n-au prins-o sarageleii, iar altă ce au avut agârlâc, i-au lut tot sarageleli. Şi peste noapte s-au întorsu sarageleli peste munte în Ţara Munteniască. Şi bejănarii, cine au fost, au sărit după dânşii a dooa dzii pe şleah şi nu i-au putut agiunge, şi s-au dus cu paci.

18. Triimisă sol pe Gavriliţă în Ţara Munteniască, la Şerban vodă, Cantemir vodă, că vădzu că s-au mâniiat Şerban vodă pentru lordachi şi pentru căci nu s-au închinat la Ieşi, de pe cum să adeverisă, cându l-au pus domnu. Şi-ntorcându-sa Gavriliţă înapoi, îndată au şi murit. Dzic să-1 fie otrăvit Şerban vodă. Caută de acmu înainte de vedzii ce s-au lucrat zavistie şi răutate în Moldova şi-n Ţara Muntenească, de pizma lui Şerban vodă ş-a Cupăreştilor, ce-u avut veche.

19. îndată s-au făcut pace cu Cantemir vodă, de au vinit, de la Ţarigrad în Iaşi, Cupăreştii. Ş-au pus pe lordachi visternic mare, de i-au dat Cantemir vodă chie ţărâi în mână, şi i-au dat şi o samă de bani din cei ce-i luasă iar pentru o samă i-au dat târgul Scheia şi Drăcşani, şi pe frate-său Manolachi, staroste la Putna, de să mai adaoge vrăjbile cu muntenii. Pus-au şi pe fraţii lor, acestor doi, pe Scarlatachi şi Laţcarachi şi pe Mihalachi, capichihăi la Ţarigrad.

Ţine-te, săracă Moldovă, de acmu înainte de jac şi de mâncaturi! Toţi aceştie tuscincii, ficiori Cuparului celui bătrân, de nu să sătura unul cu o sută sau doo de pungi!

20. Dat-au Cantemir vodă toată taina ce au avut cu Şerban vodă lor. Bucurat-au Cupăreştii pe Cantemir vodă că l-or faci domn în Ţara Munteniască. Şi aşe tot să pârâia şi să mânca unei pe alţii.

2.1. Murind Gavriliţă cel bătrân, pus-au vornic mare în locul lui pe fiiu-său Vasâlachie, dar nu în trecerea tătâne-său, şi pe ceialalţi fraţi a lui a-i mai scade din volniciia ce avea când trăe tată-său.

Scos-au şi pe Velicico din hătmănie şi l-au pus vornic maré de Ţara de Sus, şi hatman au pus pe ginere-său Bogdan.

Decé lordachi visternicul au şi legat frăţâie cu Bogdan hatmanul vădzind că-i gineri lui Cantemir, de ţinea la un cuvânt, şi pe cielalţii boiari a-i călca din obiceiurile lor. Şi scote mulţime de orânduiali pe ţară, şi pe mazâli dăjdii grele, şi pe breşlaşi greutate, de s-au stâns dé atunce. Că era breşlaşi mulţii în ţară atunce, cu mii dé stupi.

Şi Cantemir vodă carte nu ştie, sama nime nu-i lua, că-i supusesă pe cielalţii boiari, că ţara era ertată de bir de la-npărăţâie. Iară Lăţicărachi tot triimitea la suté de pungi de lua, ni c-o pricină, ni cu alta. Oaricé sta înpotrivă pentru ţară Miron logofătul şi cu frate-său Velişco vornicul. îi dzicè lui Cantemir vodă şi lui Iordachii visternicul la mesă: „Mai des cu păharăle, mărie ta, şi mai rar cu orândueléli, că ţara îi ertată dé la Poartă, ş-ei vrea să-ţi dai mărie ta sama odată şi nu-i pute". Şi Velicico şi mai taré totdeauna să sfădie cu Cantemir vodă Şi cu lordachi visternicul. Cré dintr-acelea voroave având frică, au cădzut şi la prepus, de ş-au pus şi capeteli.

22. Şerban vodă făcusă gătire maré dé oşti în Ţara Muntenească, şi făcusă câteva vasă, şeici, la Argeş, cu zahara, de sta gata să scoboare pe Dunăre. Şi s-agiunsesă cu toate

capeteli sârbiimea pe di cieia parte de Dunăre şi triimisesă şi la nemţii pe frate-său Iordachi spătarul şi pe ginere-său, aga Bălăceanul, ca să vie cu o samă de oaste nemţască. Agiunsesă şi la Moscu, să să scoboare la Crâm.

23. Şi stând înpotriva sfatului un cneadzu mare, cheltuit-au Şerban vodă de l-au otrăvit, ca să nu mai hie potrivnic sfatului. Agiunsesă şi cu craiul Sobeţichie, ca să să scoboare în gios la Bugeag. Şi aşea şi el să purceagă cu această gătiri, să apuce Ţarigradul, când or hi turcii la Beligrad, la nemţi. Numai era pedică Cantemir vodă cu Cupăreştii, că-1 tot pârâia la Poartă. Dece Şerban vodă, vădzând înpidecarea lui Cantemir vodă au strânsu câţiva boiari moldoveni ce iera în Ţara Munteniască pribegi, unii de frica lui Cantemir vodă, alţâi pentru frica poghiiazurilor leşeştii. Strânsu-i-au pe toţii la dânsul la sfat, la Bucureştii. Ş-au ales pe Ilie Drăguţescul să-1 facă domnu în Moldova, cu toată cheltuiala lui, ca să să mântuiască de Cantemir vodă, să nu-i mai fie piedică. Şi n-au zăbăvit dup-acesta sfat Şerban vodă ş-au şi murit. Dzic să-1 fie otrăvit fraţâi lui, stolnicul Costantin şi spătarul Mihai, că era un om groznic: nu veghea nimărui voia. Om mare la stat, cu ochi ca de bou, harnic, darnicii, milă face mare la streini, la slujitori. Cheltuia mult, să-ş facă nume, iar nu să strângă.

Cantemir vodă încă de acestea oblicind de toate, pârâsă la Poartă pe Şerban vodă. Şi turcii nu pute să-1 mazâlească, că sa temea de numeli lui Şerban vodă, ce scrisesă la hanul să să gătedze să margă să iernedze în Ţara Muntenească, să prindză pe Şerban vodă. Ce gătindu-să hanul, i-au şi vinit vestea c-au murit. Ce gândeşte omul nu dă Domnul! Că cine ştie la ce cumpănă aru hi vinit şi Ţara Muntenească, de n-ar hi murit atuncea.

24. Rădicat-au fraţii lui Şerban vodă, Costantin stolnicul şi cu Mihai spătarul, domnu atuncea pe un nepot a lor de soră, anume Costantin Brâncovanul Băsărab, în locul lui Şerban vodă. Ave Şerban vodă ficior maré, şi n-au vrut fraţâi lui Şerban odă să puie pe dânsul, cacé nu trăia biné cu doamna.

25. După ce s-au aşedzat Brâncovanul în scaun în Bucureştii, gâlceava şi zavistie cu Cupăreştii tot au rămas şi la Brâncovanul, cum era şi la Şerban vodă, de să tot pârâia unii pe 1-alţii la Poartă, de să tot făcea cheltuială amânduror ţărilor.

26. început-au Brâncovanul a supăra pe doamna lui Şerban vodă cu feluri de feluri ş-a-i lua bani dé pe unde era mistuiţi. Că fiindu-i nepot şi-n cinste la dânsul, îl ştie. Decé aga Bălăceanul, ginerele lui Şerban vodă, dac-au înţeles de acea supărare, n-au vrut să vie de la nemţi ş-au rămas acolo la Sâbiiu. Iar Iordachi spătarul, fratele lui Şerban vodă, au vinit la Brâncovanul de la nemţi, de unde-lu trimisesă Şerban vodă. Decé doamna lui Şerban vodă cădzus-în maré prepus, vădzind c-au rămas ginere-său Bălăceanul la Sâbii. Şi puşesă trei steaguri de lefecii moldoveni, anume Beşlaga şi Vicol şi Tatul, de-o păzâia pe dânsa şi pe feciorul iei, Gheorghie beizadea, la sat de Drăgăneştii, să nu fugă la ginere-său la nemţi.

27. Iară după ce-au trecut un an a domniei Brâncovanului, coborâtu-s-au Bălăceanul cu oşti nemţeşti şi cu Hezăr ghenărarul de au vinit în târgu în Bucureşti.

28. Dar ficiorul lui Şerban vodă, cum au înţeles c-au trecut nemţii munteli în Ţara Munteniiască, dé vin la Bucureşti, într-o sară s-au înbrăcat cu haine proaste ş-au eşit printre straja de la Drăgăneştii ce-1 păzâia şi s-au dus înainte oştii nemţeşti. Ş-au rămas numai doamna sângură la Drăgăneştii în pază.

29. Brâncovanul, dac-au vădzut că s-apropie ostile nemţeşti de Bucureşti, au lăsat Bucureştii şi s-au scoborât la sat la Ruşi, cu toată casa lui, şi boiari, şi curte, slujitori, ş-au şedzut acolo la Ruşi vro doo, trei săptămâni. Iei sedé în Ruşi şi nemţii în Bucureşti, cale de opt, noo ceasuri unei di alţii. Şi-i purta de grijă Brâncovanul de zaharâ, de le da tot de-agiunsu dé ce li trebuia, şi pe de altă parte au făcut ştire la Poartă şi la tătari să vie.

30. Tremăs-au atuncea ghenărar Heizăr pe un culonel cu vro sută de nemţi la Drăgăneştii, de au luat pe doamna lui Şerban vodă de au dus-o în Bucureştii. Cu voia Brâncovanului era, că Drăgăneştii de Ruşi nu era departe, cale de doo ceasuri.

31. După ce au rădicat pe doamna din Drăgăneştii, vinit-au numai sângur ghenărar cu capul lui, cu vro sută de oameni, de la Bucureştii la Drăgăneştii. Şi s-au sculat şi Brâncovanul din Ruşi, de s-au dus la dânsul în Drăgâneşti de s-au înpreunat cu dânsul; ş-au mâncat ş-au vorovit cinci, şesă ceasuri ce i-au trebuit. Şi aşea s-au întorsu ghenărarul iarăşi la obuzul lui în Bucureştii, şi Brâncovanul s-au întorsu la obuzul lui la Ruşi. Ţara n-o lăsa să să bejănească. Pe cine-i prinde le tăia nasul, urecheli, de sta pe loc, ca să poarte de grijea zaharalei oştilor.

32. Atuncea toţi boiarii munteneştii îndemna pe Brâncovanul să s-închine la nemţii. Numai unchiu-său, stolnicul Costantin, n-au priimit acestu sfat şi nu l-au lăsat să s-închine. Când va Dumnedzău, şi omul nemereşte sfatul.

33. Atuncea fiindu domnie noo, şi viind oştii, şi neavând cu ce să chivernisi în grabă, trebuind bani, au scos văcăret întâiaş dată un tult de vită şi doi orţi de cal, de au rămas obiceiul pân-astădzi. Şi de acolo, de la munteni, peste câţiva ani, la domnie lui Costantin Ducăi vodă, au sărit scânteia şi la noi în Moldova, de s-au aprinşii acestu pojar de obiceiu.

34. Dece în scurtă vreme au purces şi tătarâi a vini în Ţara Munteneiască. Brâncovanul îndată atuncea au dat ştire ţărâi să să dea în laturi la munţii, ş-au triimis doamna la mănăstire la Brad, la munte, şi el au purces în tâmpinarea soltanului la Buzău. Şi numai într-acea dzii să nu să fie tâmpinat cu soltanul, era să prade ţara.

36 <*sic*>. Iar nemţâi, dac-au înţeles că vin tătari, s-au rădicat cu doamna lui Şerban vodă şi cu toţâi din Bucureşti ş-au trecut munţâi la Braşov. Şi tătarii cu Brâncovanul i-au gonit pân-i-au trecut munţâi, şi nemic nu le-au putut strâca. Iar pe ţară au strâcat-o rău tătarii, că numai căce n-au luat robi, iar alta, ce-au găsit, tot au luat. Că acolo sunt munţâi goli, nu pot să s-ascundză oamenii şi dobitoacei ii, şi era vreme şi de iarnă; ce au rămas oamenii numai cu sufleteli.

37. Iar dé vară, după ce s-au făcut, trécut-au tătarâi doo, trei rânduri pen Ţara Munteniască. Şi la mărsu şi la întorsu tot pen Ţara Munteneiască tréce, de mergea la Beligrad, unde să băte turcii cu nemţâi, de făcea bogată stricăciune Ţărâi Munteneşti.

38. In al doilea anu dé domnie Brâncovanului rânduit-au Inpărăţie Turcească pe munteni şi pe moldoveni şi pe tătari şi pe un sarascher cu turcii, o samă, să ducă pe Tuciil grof să-1 puie craiu în Ţara Ungurească. Decé de aicea din Moldova au mărsu hatmanul Bogdan cu o samă dé moldoveni, şi un soltan cu tătari, şi Brâncovanul cu capul său. Şi, agiungând la marginea Ţărâi Munteneşti unde să chiiamă Cânpina, eşitu-le-u Heizăru ghenărar nainte şi cu aga Bălăceanul şi cu câteva mii dé nemţâi. Ş-au dat războiu foarte taré, de înbe părţile, şi groznic, câteva ceasuri, şi pe urmă au spart pe nemţi. Ş-au purces nemţâi în răsâpă. Şi atuncea au prinsu pe Heizăr ghenărarul la mâna-i lui Tuchil grof, şi Bălăceanul au perit în războiu; dar au perit şi sarascherul turcescu, că l-au lovit un glonţu tocma în gură. Dzic că la acel războiu să fie fostu mai mult izbânda despre parte cazacilor Brâncovanului, caré le era cap cazacilor un moldovan, anume Costân, ficiorul Nenului.

39. După ce au aflat Brâncovanul pe Bălăceanul mort în războiu, trimisu-i-au capul la Bucureştii, de l-au pus într-un prepeleac în mijlocul ogrădzâi lui, de-au şedzut vrun an cu capul în prepeleac. Şi au învăţat de i-au răsâpit şi curţile şi ograda, de au rămas numai jărişte.

40. După izbânda ce au făcut acolo, întrat-au Tuchil grof în Ţara Ungurească cu toate ostile cé scriu mai sus. Ş-au început a strâca şi a ardé ş-a robi pe caré nu vrea să s-închiné

lui. Şi aşea au înblat câteva dzile, stricând pen Ţara Ungurească, pân' ce s-au rădicat altă oaste nemţască, ş-au purces asupra lor. Dece hrof cu turcei şi cu tătârâi n-au cutedzat să stea înpotrivă-le ş-au fugit peste munţi înapoi în Ţara Muntenească. Iar Bogdan hatmanul, vrând dreptu să iasă pe Oituz la Ţara Moldovei, eşitui-au ţărănimea, săcuii înainte la Oituz, la strâmtori, de i-au dat războiţi toată noaptea, de cu mare greu au scăpat de au eşit din mâna lor, că era să piiară cu toţâi. Iar tătarii s-au dus în Bugeg acasă, iar Tucul grof cu oastea lui, cu ungurimea, au rămas în Ţara Muntenească de au ernat ş-au şi vărat, şi multă stricăciune face ţării. Numai, pân-a să rădica Tucul grof, de s-au dus în Ţara Turcească, foarte cu putinţe oaste, curuţi de a lui, rămăsesă, că pusesă Brâncovanul oameni de a lui; pe care curuţi îl găsiia în laturi, pe taină îl şi ucide.

41. Făcut-au leşii la Zvancea ocop, din sus de Zvance, de au aşedzat oaste. Triimis-au şi în cetate Sorocei un polcovinic iar cu oaste. Aşedzat-au şi-n ţinutul Cernăuţului în câteva locuri, de-au făcut părcane de au aşedzat oaste joimiri moldoveni şi Ieşi: în Vasâleu, pe Nistru, drăgani; în Orăşeni pe Zaharoţichie cu Ieşi: în Coţimani pe Dobravischie tiji cu Ieşi; în Bănila pe Turculeţ cel mare, cu moldoveni; în Hliniţă pe Botedzu tiji moldoveni; în târgu în Cernăuţi pe Brăneşti; în Cuciur pe Turculeţ cel mic cu moldoveni. Şi aşe cuprinsesă tot ţinutul Cernăuţului de-1 ţinea. Şi altă treabă n-ave. In toate dzileli să băte cu turcii supt Cameniţă, că păzâia drumul Cameniţâi. Deci cine trece, tot îi lua de grumadzi şi-i robie, şi să slobodzie furiş în Moldova şi-n Bugeg, de apuca herghelii a cui găsâia, şi lua şi limbă. Şi cându duce turcii zaharali în Cameniţă, le eşie înainte ori la dus ori la întorsu, de-i lovie, şi de bogate ori îi şi smintie. Aşijderea şi lepcanii din Cameniţă şi cu turcii eşie şi lovie pe joimiri, pe unde era aşădzaţi, fără veste, şi de bogate ori îi străca.

42. Tătarii din Bugeag, hanul, soltanii, câte de trei, patru ori mergea în Ţara Leşască, de-i prăda cât le trebuia. Şi la-ntorsu, slăbindu-le caii, fiind uneori iarnă, eşie joimirii de pen zămcii de-i lovie pe urmă şi scote duiumuri şi robii, iară uneori îi lovie tătarii pe dânşii.

43. Odată, eşindu Turculeţi cel mare la Ştefăneştii, la drumul Cameniţâi, să ia limbă, au vădzut vro 40 de turci pe şlah viind de la Cameniţă. Deci Turculeţi trecând Prutul să margă la dânşii să-i lovască, au apucat de au trecut numai vro treidzăci de joimiri, şi s-au şi rum tu ghiiaţa, că era de primăvară. Ş-au rămas oastea cea multă a lui Turculeţii di ceasta parte, neputând trece Prutul, că să rumsesă ghiiaţa. Dece Turculeţi au eşit înainte celor 40 de turci, şi aşea s-au bătut faţă la faţă vro doo ceasuri, că nu putea cie oaste să treacă să le dea agiutor. Şi i-au înfrânt pe turci şi i-au prinsu vii, care n-au perit la bătaie. Numai doi au scăpat, şi i-au luat robi de grumadzi de i-au dus în Ţara Leşască. Pe unei i-au triimis la craiul, de ş-au făcut nume şi cinste; pe alţâi i-au ţinut la dânsul, la Bănila, de s-au răscumpărat. Ş-au găsit atuncea la acei turcii neguţitori 50 de pungi de bani gata, făr-odoară şi haine şi cai.

44. In al şesălea anu a domniei lui Cantemir vodă coborâtu-s-au craiul Sobeţichii cu oştii grele iar în Ţara Moldovei, fiind îndemnaţi şi de munteni, de Brâncovanul, de pe cum era învăţat ca să facă rău acestei ţări, de să acolişie de dansă totdeauna, precum şi mai pe urmă, de au adus şi pe moscali cu fapteli lui. Care, Dumnedzău, pentru suspinurile săracilor, i-au plătit de s-au stânsu pomenire lui, cu totul. Ş-au vinit craiul cu obuzul pe la Botăşeni şi pen Cotnarii pân' la Târgul Frumos, şi de la Târgul Frumos iar s-au întorsu la ţara lui, că era vreme de toamnă. Şi atuncea, întorcându-să, au lăsat oaste cu bucate în cetate, în Neamţu, şi-n Sucevi, în mănăstirea armenească, şi-n Agapie în mănăstire, şi-n Sacul, şi-n Câmpul Lungii, şi-n Hangii. Şi când au agiunsu un obuzul pe Şiret pe la Ropce, aşe

i-au lovit o ploaie cu ninsoare, de i-au ţinut acel vicol vro trei, patru dziii, de au murit oastea mai biné de giumătate, îngheţată şi leşinată, că era pe la noemvrii. Iar caii le-au murit toţii din obuz, de le-au rămas carăle şi carâteli şi puşceli toate la Ropce. Dzic că nice craiul mai n-au fostu având cal să-ncalece. De-abie au mărsu pan la Sneatin, că i-au fostu lovitu mânie lui Dumnedzău, de nu era numai vicolul, ce-i lovisă şi o boală, de murié şi oameni şi cai. Şi la anul au triimis din Ţara Leşască de-au luat puşcele dé la Ropce.

45- Tătarâi şi cu Cantemir vodă n-au vrut să margă mai-nainte după dânşii de la Criveştii, ce s-au întorşii înapoi. Indemnatu-i-au Cantemir vodă pe tătari să margă înainte că, de-r hii mărsu, i-ar hi luat pe toţi de grumadzi. Numai tătarâi n-au vrut să margă.

46. Dzic că Sobeţichii s-au fostu agiunsu cu tătari, de au fost tot una. Numai în videala leşilor s-arăta neprietin. Că odată s-au fostu tâmplat într-o noapte de au tăiat pe nişte tătari pre rău Turculeţ rohmistru cu moldovenii. Şi a doo dzi vădzindu Sobeţichie, au fostu jăluind pe tătari: „Păcat c-au perit atâtea viteji!" Ş-au fostu dzicând lui Turculeţu pentru ce i-au lovit noaptea, furiş, că el ave prieteşug cu dânşii încă din hătmănie.

47. După ce s-au dus craiul în ţara lui, scris-au cărţii la-npăratul Neamţului şi la papa de Rim, de să falie pecum au luat atâtea cetăţi din Ţara Moldovei. Şi pe celi scrisori papa de Râm tot îl crede şi-i trimite bani să facă oaste asupra păgânilor. Cacé ase era voroviţn şi cu înpăratul Neamţului: el să margă pe de o parte, şi celalalt pe dé altă.

48. Triimis-au Cantemir vodă o samă de tătari cu moldoveni lefecii în Cânpul Lungii şi-n Hangii, de au prădat ş-au arsu, ca să scoată pe joimirii. Şi nu i-au putut scoate, iară duium şi robi au luat mult tătarâi. Şi-ntorcându-să înapoi pe la Iaşi, în sat, le-u dăruit Cantemir vodă tuturor mârzacilor postavuri şi atlazuri, şi s-au dus în Biigeag.

49. în al şeptilea anu a domniei lui gătitu-s-au Cantemir vodă cu oastea lui de au mărsu să ia cetate Sorocii, înpréuna cu Daltaban păşea, sarascherul Obluşiţăi, şi cu hatmanul Steţu a Ocrainii hanului şi cu câteva mii de tătari. Ş-au stătut pen pregiurul cetăţâi câteva săptămâni, de-u tot bătut-o cetate, de au făcut meteredzuri şi lagumuri. Ş-au dat năvăli prea taré, şi n-au putut-o lua, şi au perit multă oaste atuncea, când da năvăli turcii şi moldovenii. Şi nu era atâta oaste în cetate, ca doo, trei sute de drăgani şi cazaci; numai ei din cetate nemeriè tot în om, iar cei den afară nu putè să lé strâcé nemic. Şi s-au întorşii înapoi la Iaşi, făr nicé o izbândă şi cu multă pagubă de oaste.

50. Tot într-acel anu, mai înainte ce au mărsu la Soroca, strânsu-s-au toţi ficiorii lui Gavriliţă şi cu alţii boeri mulţi de Ţara de Gios la nunta lui Ion Pălade, la Băcani, din sus de Bârlad. Şi acolo au fostu şi vornicul Velicico, fiind cumnat lui Pălade. Şi strângându-să acolo la cea nuntă, au sfătuit şi s-au giurat cu toţâi, ei în de ei, să fugă în Ţara Muntenească la Brâncovanul, să lé de agiutor dé cheltuială, să margă la Poartă să pârască pe Cantemir, să-1 scoată din domnie, să rădice domnu dintre dânşii pe Velicico vornicul.

51. Déce s-au sculat un boiaru dintre dânşii, anumi Iliie Ţifăscul, caré îl poreclisă pe urmă Frige-vacă, şi i-au pârât la Cantemir vodă, de le-au spus tot sfatul. Că era boiarii dé la o vreme prea supăraţi de Cantemir vodă, că era la curte boiarinaşi, tot ficiori de mojâci codreni şi gălăţeni. Şi dzicè Cantemir vodă că domnul face neamurile, domnul lé strânge. Şi-i era urâţi ficiorii cei de boer, să nu-i vadză într-ochi, de pe cum îi era natura lui. Si era în cinste numai hatmanul Boed an, ginere-său, şi cu Iordachi visternicul Rusăt. Aceşti doi schivernisâia şi mânca ţara, cum le iera voe.

Decé boiarii pe aceia vréme nu mai putea suferi să fie călcaţi de acei doi boeri şi dé mojâciia celoralalţi mai mici de curte.

Că, când eşie la ţară cu slujbe, boiarinaşii face multe năcazuri casălor celor mari a boerilor.

52. Dece Cantemir vodă, cum au înţeles acel sfat, din lliie Frige-vacă, a boiarilor, au şi răpedzit într-o noapte boerinaşi de ai lui şi slujitori, să-i pridză pe toţii pe acie. Dece unii au scăpat în Ţara Muntenească, iar pe cărei i-au prinsu i-au adus la Iaşi. Şi pe Velicico vornicul, după ce l-au adus la Iaşi, era zavistie mai mare despre Cupăreşti, înpungându-să cu horba mai denainte vremi. Şi ave şi sâială de dânsul, căce era mai om decât toţi. Atunce, în grab, Cantemir vodă, în mânie, l-au bătut cu buzduganul şi l-au închis în beci.

Deci neprietinii lui Velicico atunci au şi aflat vreme de au dzis lui Cantemir vodă: „De vreme că te-i grăbit de l-ai bătut, nu-1 lăsa viu. Păzeşte de-1 omoară că, de va scăpa viu, mâne, poimâni el ne omoară pe toţi."

Şi el încă îndată au ascultat şi l-au scos noapte de i-au tăiat capul denainte porţâi. Pentru bineli ce au dat ştire Velicico lui lordachi visternicul, de au fugit când vre să-1 omoare Cantemir vodă, acmu i-au mulţămit şi lordachi visternicul într-acesta chip, ca un grec. Şi aflară atunce neprietinii vreme de-au dzis lui Cantemir vodă: „Acmu, de vreme c-ai omorât pe Velicico, triimite de prinde şi pe frate-său, Miron logofătul, de-1 omoară, ori vinovat, ori nevinovat, să nu scapi, c-apoi încă a hi mai rău şi de tine şi de noi".

Deci Cantemir vodă nu ş-au socotit viiaţa lui, că era tricut cu bătrâneţeli, om de 70 de ai, de numai cât nu-i sosâsă ceasul şi lui, ce s-au potrivit neprietinilor şi nu ş-au cruţat sufletul. Ce ca un tiran au triimăs pe Macrei, vătavul de păhărnicei, cu slujitori din Roman, de l-au luat de acolo, de la casa lui de la Bărboşi, de l-au dus pân' în Roman, şi i-au tăiat capul. Şi când l-au găsit Macrei acolo, la Bărboşii, atunce-i murisă şi giupâneasa. Şi nemic nu ştie de sfatul frăţine-său sau de a ceioralalţii boeri, că nu era amestecat cu ceiaîalţi boeri la sfat.

Că el pornisă atunce pe un ficior a lui, pe Neculaiu, să ia fata Ducăi vodă de la Ţarigrad şi să gătasă şi cu celalalt să ia fata lui Cantemir vodă, să s-încuscredze, şi nice cu gândul nu gândie că i-a vini o furtună ca acie.

53. Dzisu-i-au slujitorii, când l-au găsit la Bărboşi, să fugă, că nu-i departe, în Neamţu, iar el n-au priimit, ştiindu-să drept. Gândie că l-or duce la Iaşi şi s-a îndrepta. Iar după ce i-au vinit Macrei, şi viind zapciu după zapciu să piiară, nu l-au mai îngăduit ş-au pus de l-au tăiat în Roman. Şi mult s-au rugat lui Macreiu să-1 ducă pân' în Iaşi, iar Macrei, ca un om rău şi de nemic, nu i-au fostu milă de sufletul stăpânu-său şi s-au grăbit de l-au omorât. Că de l-ar hi dus în Iaşi, poate s-ar hii îndreptat şi n-ar hii perit. Că multe sluji să tâmplă la domnii vrednice, de nu să grăbăscu şi ferescu pe stăpâni de păcat, şi pe urmă cad la laudă şi despre stăpân, şi despre oameni, şi despre Dumnedzău. Iar acesta, ca un varvar, nefind de neam, n-au socotit.

54. Cantemir vodă dup-aceia mult să căia ce au făcut şi de multe ori plânge între toată boerimea şi blăstăma pe cine l-au îndemnat de au grăbit de i-au tăiat. Că, dup-aie, n-au trăit un an nice Cantemir vodă, ş-au murit.

55. Iar pe Vasilie vornicul, ficiorul lui Gavriliţă, şi pe ftate-său Solomon şi pe frate-său Costachi şi pe Ghiorghiţă Mitre şi pe Dedul spătar arbănaş şi pe tustrei ficiori lui Miron, pe toţi pe aceştie i-au prinsu şi i-au închis, unei în turnu, pe unei la simeni, pe alţâi pen beciuri; şi pe Neculau, mărgând să s-însoare, l-au întorsu de la Bârlad de l-au închis şi pe dânsul.

56. Iară Lupul, ficiorul lui Gavriliţă, şi Costantin cumnatu-său, paharnicul Lambrino, şi cumnatu-său Ivaşco şi Antiohie Jora şi Bujorăneştii şi alţâi din Bujorăneşti au scăpat în Ţara Munteniască, la Brâncovanul, şi de acolo s-au gătit şi s-au dus la Oarei, la Poartă, sâ pârască pe Cantemir vodă.

Şi le-au dzis atuncea Brâncovanul să nu să grăbască să margă atunce la Poartă, că-i prietin vizirul Cupăreştilor. Şi n-au ascultat ş-au păzit de au mărsu.

57. Iară Cantemir vodă, după ce au înţeles, au răpedzit şi el pe Bogdan hatmanul şi pe Iordachie Rusât visternicul, cu alţii boeri mulţi de ţară, de s-au pârât de faţă cu toţâi la divan. Şi i-au dat pe toţii în obedzi de grumadzi, de i-au adus la Cantemir vodă în Iaşi.

58. Dece Cantemir vodă, după ce i-au adusu-i, i-au pus la închisoare, şi nu i-au omorât, c-au poroncit Poarta să nu-i omoare. Şi ş-au adus aminte şi de giurământul ce-au giurat Cantemir la Gavriliţă celui bătrân, să nu-ş atingă sabie de neamul ficiorilor lui. Ce i-au pus banii pe toţi, să-i întoarcă cheltuiala ce au cheltuit la Poartă, pe unii câte dzeci pungi, pe alţii câte 5, pe alţii câte cum au socotit. Şi după ce ş-au plinit banii i-au dat pe chizăşie şi i-au slobodzit. Deci cărei au avut putinţă şi prietini, mai curund au dat, şi i-au slobodzit, iar cărei au fostu mai neputincioşi au şădzut mult închişi, şi i-au bătut pân' ş-au plătit banii.

59. Iară ficiorilor lui Miron nu le-u luat nemic şi i-au dat pe chizăşie şi i-au slobodzit.

Din toţi boerii rămăsesă Dedul spătarul arbănaşul închis în turnul clopotniţâi la Trei Sfetiteli. Şi-1 pusesă 10 pungi de bani, şi n-ave cu ce plini, că era un om mai scăpat. Şi poate ave şi pizmă pe dânsul, că-1 scosesă în doo rânduri să-i taie capul. De ce el într-o noapte au înbătat pe siimeni, pe străjerii ce-1 păzâe, şi s-au slobodzit cu o frenghie pe o ferastră din turnu pân' gios ş-au apucat de-u încălecat cu doi ficiori ş-au fugit.

60. Dar Cantemir vodă a doo dzi, dac-au oblicit c-au scăpat, au poroncit să nu-1 mai caute nime, nice să-1 mai gonească. Că, de vreme c-au încălecat, nu iaste nime harnic să-i stea înpotrivă sau să-1 prindză pe om pe cela; că-1 ştie el ce viteaz bun iaste, c-au fost cu dânsul la războiţi. Că, când alerga pe cal

cât putea, sărie de pe un cal pe altul, şi pune 3 cai alăturea şi de pe gios să răpedzie şi-i sărie pe tustrei pe sus. Nu era al tu om în ţară ca dânsul harnic şi viteaz. N-au zăbăvit prea mult şi ş-au făcut pace şi au vinit în ţară, şi l-au ertat Cantemir vodă.

61. Dup-acie Cantemir vodă au strâcat logodna cu Pătraşco, ficiorul lui Miron logofătul, şi ş-au ales din toţi ficiorii de boeru pe Mihalachi, ficiorul lui Ion Răcoviţă vornicului, de l-au luat gineri. Care acela pe urmă au cădzut domnu, de-i dzic Mihai vodă. Ş-au făcut nuntă cu dânsul domnească şi l-au şi boerit; l-au făcut comis mare, iar pe urmă l-au făcut stolnic mare. Numai n-au avut parte de dânsul, că n-au trăit mult cu dânsa, şi i-au murit fiică-sa. Căce Cantemir vodă era cumătru cu custru-său Ion Răcoviţă, că-i botedzasă Cantemir vodă un copil lui Ion Răcoviţă, mai mic decât ginere-său Mihalachi. Căce poate n-au răbdat Dumnedzău. Numai Mihalachi mai pe urmă, la domnie lui Antiohie vodă, au luat altă fată de boer, a Dedului spătarului de la Galaţi, şi cu acie au veţuit, de au făcut copii, ş-au fostu şi domnu.

62. Cantemir vodă şi Cupâreştii s-au mai apucat şi de alt danţu asupra muntenilor, şi muntenii asupra lor. Ţineţi-vă, săracelor ţărâi, dacă sunteţi putencioase, de acmu să biruiţi nevoile din pizmele vechi la ce s-au început să să lucredzeî

63. Era un boer de mult priibag din Tara Muntenească în Ţara Ungurească, anume Staico paharnicul, şi cu alţâi mai mici, iar muntenei pribegii, încă de când au luat domnie Şerban vodă. Chematu-i-au Cantemir vodă de la Braşov aice la dânsul în Moldova. Ş-au început a faci pâră şi harzuri la Poartă, a pârî pe munteni cu feluri de feluri de pâri, cum suntu haini şi bogaţi. Ce Poarta dintâiu i-au înbucurat. Şi i-au trimis Cantemir vodă la Poartă la Cupăreştii, la spătarul Lascarachi cuparul, fiind capichihaia lui Cantemir vodă, să pârască pe munteni şâ să isprăvască domnie lui Cantemir vodă în Ţara Muntenească.

64. Dece ştiu c-au isprăvit Cantemir vodă bine! Că, după ce au oblicit muntenii, au cheltuit Brâncovanul la Poartă 1 000 de pungii. Ş-au luat Brâncovanul, cu ceialalţii, pribegii de grumadzi. Şi pe cuparul Lascarachi, fratele lui Iordachi visternicul, l-au făcut surgun la Rodos. Şi era să mazâlească şi pe Cantemir vodă. Numai au sosit vestea atuncea c-au murit.

Dusu-l-au pe Staico la Brâncovanul în Bucureşti, cu o lăcată cât un şlic de mare la grumadzi. Şi l-au scos la divan înainte a toată ţara ş-apoi l-au purtat tot târgul cu lăcata de-a grumadzi. Ş-apoi l-au spândzurat înbrăcat, încălţat, la Târgul de Afară. Şi pe cele soţâi a lui, pe unii i-au spândzurat şi pe alţâi i-au ertat.

65. Intr-acea vreme vorovit-au tustrei ficiorii lui Miron logofătul şi cu Vasilaşco spătarul Cantacozâno şi cu frate-său llie şi cu Dumitraşco Ursachi să fugă din ţară de grele dăjdi şi prepusuri. Că nu mai pute birui de răul lui Iordachi visternicul. Că învăţasă Iordachi de le tot cumpăra odoarăle şi sateli făr' de preţi, că-i tot îngreuia cu dăjdile.

Cantemir vodă, oblicind că vor să fugă, trimis-au steaguri de slujitori să-i prindză. Dece ficiorii lui Miron au prinsu de veste ş-au scăpat la comandantul de Cetate Neamţului. Iar pe cielalţi boiari, neavând veste i-au prinsu lefeciii, şi le-u jăcuit casâle, şi i-au pus în fiere, şi i-au pornit la Iaşii.

Cându au agiunsu în Vale Leţicanilor, i-au şi tâmpinat vestea, nărocul lor, c-au murit Cantemir vodă. Şi i-au slobodzit din hiere.

Dece au mărsu în Iaşi, de au fostu la-ngroparea lui Cantemir vodă. Şi s-au înpreunat cu beijădea, ficiorul lui Cantemir vodă, anume Dumitraşco. Şi i-au înbunat Dumitraşco vodă cu un cuvânt bun, că, de va da Dumnedzău să fie pe voia lui de la Poartă, i-a milui. Şi iar boerii să ruga şi ei să erte Dumnedzău pe tată-său. Şi cum i-au slobodzit să margă acasă, cum au şi fugit în Ţara Muntenească, la Brâncovanul că le era rudă, de au răpedzit Brâncovanul la Poartă pentru Costantin vodă, ficiorul Ducăi vodă celui bătrân.

66. Cantemir vodă, după ce au murit, ţinutu-l-au mort tăinuit o dzi şi o noapte, pân' s-au gătit cărţile de au făcut harzuri de la ţară la Poartă, de poftie să puie pe un ficior a lui Cantemir în locul tătâne-său. Şi au răpedzit pe vătavul Pârvul şi cu Ştefăniţă Rusăt, ficiorul lui Manolachi postelnicul.

Şi după ce-au pornit cărţile, a dooa dzi, s-au agiunsu Bogdan hatmanul şi cu Iordachi visternicul şi cu toţi slujitorii să rădice pe Dumitraşco beizădeoa, ficiorul lui Cantemir vodă, domnii în locul tătâne-său. Dece au gătit Divanul cel mare şi s-au strânsu toată boiarimea şi mitropolitul şi slujitorii la curte. Ş-au adus la curte şi pe un agă a vizirului turcu, ce iera vinit cu trebi înpărăteşti în Iaşi.

67. Atuncea au spus a tot nărodul c-au murit Cantemir vodă. Ce slujitorii au şi-nceput a strâga că altul nu le trebuie să fie domnii, fără cât Dumitraşco beizăde, ficiorul lui Cantemir vodă.

Ce boiarii şi ţara nu cutedza să dzică într-alt chip, că să temea de slujitori, ce numai le căuta să priimască şi să dzică cum dzic slujitorii. Turcul aga, vădzind că strâgă cu toţâi într-un cuvânt, au luat un caftan ş-au pus în spateli lui Dumitraşco beizădeoa. Şi beizădeoa au înbrăcat pe turc c-un contăş cu soboli. Ş-au şedzut amândoi în scaone. Ş-au început a da din puşci şi a dzice surlele, şi toţi boiarii şi slujitorii, căpetenii, cineş după rândul său, au purces a săruta poala turcului ş-a lui Dumitraşco beizăde. Şi dup-aceia au încălicat cu alaiu ş-au purces la Sfetei Neculaiu, de i-au cetit molifteli de domnie, după obiceiu.

68. Scos-au oasăle lui Cantemir vodă, boiarii cei mari, afară, supt cortu, în ogrăjoara cea mică la curte domnească. Şi l-au ţinut trei dzile, pân' l-au grijit, ş-apoi l-au dus la Sfeti Neculaiu de l-au îngropat în gropniţa lui Antonie vodă. Şi s-au

tâmplat atunce la prohodul lui 4 patrierhi, unul de Erusalim şi altul de Antiohie şi altul de Alicsăndrie şi unul mazâl de Ţarigrad, Iacob. Ş-au domnit puţin, nu deplin 8 ani, şi ş-au plătit şi el datorie după obiceiul acestei lumi.

69. După ce au îngropat pe Cantemir vodă, au şedzut în scaun de au domnit 3 săptămâni. Ş-au vinit un capegiu de la Poartă de-u luat pe Dumitraşco vodă beizăidea. Iar Bogdan hatmanul şi lordachii visternicul într-aceli 3 săptămâni n-au dormit, ce s-au gătitu-să. Ş-au pus străji din Galaţi pân-în Iaşi; şi când au sosit capegi bas în Iaşi să ia pe beizadea şi pe dansai, iei au fugit din laşi.

70. Căce atuncea mărgând veste la Poartă c-au murit Cantemir vodă, Brâncovanul, domnul muntenesc, au apucat înainte ş-au isprăvit domnie lui Costantin sân Ducăi vodă, de-au înbrăcat caftan de la Poartă de domnie Moldovei. Atunce au făcut şi pe Laţicarachii surgun ş-au luat şi pe Staico de grumadzi. Totodată atuncea s-au tâmplat [atunce] de au triimis şi la Dumitraşco beizădeoa, sân lui Cantemir, să-1 ducă la Poartă şi să prindă pe Bogdan hatmanul şi pe Iordachi visternicul, să-i ducă la Poartă să de samă pentru ce au mâncat ţara. Deci Bogdan şi Iordachi au fugit în Ţara Leşască, cum mai sus să pomeneşte. Pe ceste lucruri poate şi alţâi să să încreadză cu Poarta turcească, că unele să gătie şi alteli s-au făcut!

71. Acel capegiu-baş ce au vinit cu mazâlie, ce au luat pe Dumitraşco Cantemir beizădeoa din laş, fusesă bun prietin mai nainte lui Cantemir vodă, şi de neamul lui era cerchez. Şi fără zăbavă dup-aceia au cădzut de au fost şi paşă şi musaip la-npăratul, care-i dzicea mai pe urmă Cerchez Mehmet păşea îmbriorul.

Era şi un boeru atunce aicea în Iaşi, Ştefan comisul, cerchez. Dece atunce Ştefan comisul Cerchez mult s-au rugat acelui capegiu pentru Dumitraşco beizădeoa, să-i fie milă de dânsul, că-i un copil, având cunoştinţă cu acel capegiu, fiind amândoi

cerchezi, încă de la domnie lui Cantemir vodă. Cé, după ce l-au dus la Poartă, stătut-au muntenii şi cu Costantin Duca vodă cu multe pricini asupra ficiorilor lui Cantemir vodă, de lé cerea multă somă dé bani. Ce nemică nu le-u putut strâca, că s-au pus taré acel capegiu-baş pentru dânşii. Şi mai pe urmă, după ce au cădzut mai la cinste acel capegi bas, au făcut şi alte lucruri mari, cărei la rândul lor s-or pomeni.

72. De la Cantemir vodă nescareva avere nu le-u rămas, că cé era vinitul mânca alţâi, cum mai sus s-au pomenit. Atuncea, la moarte, 50 de pungi de bani le-u dat la patriiarhul de Rusalim, să li mistuiască. Şi patriarhul, pentru voè muntenilor, le-u spus turcilor, şi le-u luat. Şi copiii numai au rămas cu vro 10-15 pungi dé bani. Ce Dumnedzău unde va, nu trebuescu bani. Că acel cherchez, Mehmet păşea, le-u prinsu mai biné decât miei dé pungii de bani. Că, unde va Dumnedzău, sunt şi bani, şi prietini, şi de toate. Că nimé nu mai gândie c-or mai ieşi ficiorii lui Cantemir la domnie, precum s-a videa înainte.

Acestui Cantemir vodă i-au rămas în urmă 2 ficiori, anume Antiohi şi Dumitraşco, care mai pe urmă au işit amândoi domni în Moldova, precum li s-a arăta înainte, la rândul lor, istoriele lor.

DOMNIIA LUI COSTANTIN SÂN DUCĂI VODĂ CELUI BĂTRÂN, LEAT 7199 <= 1691> MART 17
CAP 84

Zacialo 1. îmbrăcându caftan de domnie, Costantin vodă, sân Ducăi vodă celui bătrân, era om tânăr, ca de şesăspreci, şeptespreci ai, cându au cădzut la domnie. Atunce era şi nişte boerii de aici de ţară la Poartă, triimişi de Cantemir vodă cu trebilé ţărâi. Deci vădzindu-1 c-au înbrăcat caftan, s-au dus la dânsul de s-au închinat, după obiceiu. Aşijderea şi de aicea, Lupul Gavriliţă şi alţii, înţelegând de domnie noo, au alergat

cu bucurie noo la Costantin vodă. Şi mulţi ficiori de boer. Că n-avusesă căutări de la Cantemir vodă, pe vina lor, că-1 ocărâe şi nu vre să-i slujască, ca unui domnu; ce pentru aceia milue pe cei proştii.

2. Triimis-au Brâncovanul pe Mihai spătar şi cu alţi boeri ce să tâmplasă acolo pribegi, de s-au dus la Poartă di au aşedzat logodna cu fiica Brâncovanului, anume Mărie, cu Costantin, ficiorul Ducăi vodă. Şi strângându-să atâta boerime acolo atunce la Poartă, au făcut mare cheltuială ţărâi cu multe podoabe, can şi fără treabă, precum era ţara atunce, slabă: cai, rafturi, corturi, 200 de siimeni cu haine şi cu leafă şi al teii multe cheltuele, fără treabă şi fără ispravă. Ş-au zăbăvit acolo atunce cu atâta boerime şi om de la mart pan' la iuni. Dece au făcut multă cheltuială.

Ce Costantin vodă fiind tânăr şi neştiind rândul, îl bucura Lupul, ficiorul lui Gavriliţă. Ca un bezmetec ce iera la minte, dzice că-i ţara bogată şi-i mulţime de bucate a boerilor pribegii, a lui Bogdan ş-a lui Iordachie; are de unde scoate să plătească datorie ce face. Dece şi lui Costantin vodă nu-i era urâtă datorie, şi-i era dragă şi mândrie. Şi ave casă grea şi îmă-sa, Nastasâia, cu atâte fete au încărcat mulţime de datorie.

3. Aşijderea Lupul Gavriliţă pârâia la Poartă pe ficiorii lui Cantemir vodă, c-au luat tas-său din ţară 1.000 de pungi de bani, şi ţara au fostu ertată de bir. Dece turcii sta de asculta acelea voroave deşerâte din gura lui ce grăia. Şi ficiorilor lui Cantemir n-au strâcat nemic, iar ţărâi au făcut mare strâcăciune. Că de ce înainte nu vre turcii să mai erte birul, şi—1 cerea deplin. Şi din cea laudă mare de bucateli pribegilor, dac-au început a le strânge, n-au găsit atâta pe cât socotie c-or găsi. Ş-au făcut datorie, ş-au rămas neplătită.

4. Deci sosând la Galaţi cu atâta om, ş-au adus şi câţiva greci cu dânsul, cu mare alaiu, în postul Sânpetrului. Eşitu-i-au toată boerime şi mazâlimea înainte, cu mare bucurie, ştiindu-1

că-i ficior de domnu şi va căuta neamurile boereştii. Şi viind în scaon, pusă boeri pe toţi Gavriliţeştii şi pe toţi Mironeştii şi pe alţii dintr-alte neamuri, mai mulţi tineri decât bătrâni.

5. Şi să şi apucă de făcu nuntă cu o sor-a lui, domniţa Ileana. O dede după Neculaiu Costin, sin Miron logofăt, şi-1 pusă şi hatman. Şi făcură nuntă frumoasă domnească, că era şi maică-sa cu dânsul, a răposatului Duca vodă cel bătrân, cu alte fete mai mici, anume doamna Nastasie.

6. Atunce nu s-au aflat în visterie mai mult de o sută de pungi de bani, gata strânşii de cămăicani. Că la moarte lui Cantemir scosesă nişte hârtii, şi n-apucasă Cantemir a le lua. Dece puind Duca vodă pe Lupul Gavriliţă visternic mare, n-au agiunsu acei bani 2, 3 luni de cheltuială visteriei. Care apoi mai pe urmă l-au şi scos din visternicie, cu mare bănat pentru acea slujbă curată.

7. Pus-au atunce la mazâli şi la ţară banii stiagului, grei. Inceput-au a prinde pe boerinaşii lui Cantemir, cei rădicaţii din neamuri proaste, ce dzicea Cantemir că i-a faci neamuri, şi-ncepură a-i bate ş-a-i închide pen temniţi şi pe la simeni. Şi-i sărăciră, de rămasără cum le-au fostu postrigul, mojâci. Iar unei, dintr-aceli bătăi au şi nebunit, de-u rămas nebuni. Şi pe cale le făcusă; că vai de boerul ce să roagă mojâcului.

7 <*sic*>. Aşijderea au triimis la casăli boiarilor celor fugiţi de le-u luat tot ce-u găsit, anume a lui Bogdan hatman ş-a lui Iordachie Rusăt visternic. Şi le adusără şi giupânesăli în Iaşi, şi le prinde vătajâi de-i muncie, şi femeile şi feteli slujnice din casă, le băte să spuie bani şi odoară şi haine mistuite şi bucate ce-avusesă. Să aflară multe mistuite şi ascunsă pen ţară, pe la prieteni, după cum iaste obiceiul celui fugar a ascunde. Şi luară tot ce găsiră şi pe urmă le făcură pe giupânesăli lor surgune la Focşeni. De la Focşeni le-au dusu-li cu căniţi şi cu cai răi şi cu podvodzi pen munţii, pen Hangu, şi le-u trecut la Neamţu la cetate, la boiarii lor, cu bogată lipsă şi nevoe. Iş rasă cum îi vini

la minte: şi mai mult era acest sfat de boiarii cei mari şi de munteni, îndemânare.

8. Osândă pe casăli lor, pentru vărsarea sângelui lui Miron ş-a lui Velicico, ce făcusă Cantemir vodă cu sfatul acestor doi boiari pribegi!

Şi după aceia scrisă Duca vodă la Poartă c-au triimis Bogdan şi Iordachi poghiiaz din Ţara Leşască de ş-au luat giupânesăle ş-au făcut maré strâcăciune ţărâi, pentru ca să strâcé pe copiii lui Cantemir vodă turcii şi pe Cupăreşti. Dar Poarta, fiind înţeleaptă şi cuprinsă la minte, nu s-au potrivit scrisorii lui, c-au priceput că-s scrisorile lui deşerte.

9. Că Bogdan şi Iordachi din Ţara Leşască nu dormiè, nici le şăde scrisorii! Triimitea la Cameniţă, la Caraman păşea, că era prietin vechiu lui Cantemir vodă, şi la Daltaban, sarascherul de Obluşiţă, şi la Ţarigrad, de jăluia, şi înştiinţa la înpărăţâe de toate faptele Ducăi vodă ce face. Ce nu le-u putut strâca nemică ficiorilor lui Cantemir vodă. Mai mult îşi strâca numele lui cu acestea lucruri.

10. Iară când fu de toamnă, într-acel anii a domniei lui s-apucă de făcu nuntă şie. Şi triimisă Brâncovanul pe fiică-sa Marie cu oncu-său stolnicul Costantin Cantacozono şi maică-sa, doamna Stanca, şi cu mulţi alţi boeri şi giupâneasă, rudenii din Ţara Munteniască, de vinir-în târgu în Iaşii. Şi le dede tuturor gazde pen curţi boereşti şi neguţitoreşti, grijă de toate, să nu li lipsască nemic. Iar pe mireasă îi dede gazdă în casăli lui Vasâlachi vornicului Gavriliţă. Şi acolo fecea nunta mireasa, iar domnie în curţile domneşti. Şi boerimea a doo ţărâi nuntiră 3 săptămâni cu mare pofăli şi podoabe şi cu feluri dé feluri de muzice şi de pelivănii, de miraré în târgu în Iaşi. Că era să facă nunta la Focşeni, ce fiind toamna, vréme de iarnă, au făcut-o la Iaşi. Şi-ncălecă singur domnul ca un miré, înpodobit, şi cu surguci în cap şi cu maré alaiu, de-au mărsu la gazda miresăi de au luat-o. Şi dupâ ce au luat-o de la gazdă, au mărsu la mănăstire la Golâe. Şi acolo fiindu un patriarhu de Ţarigrad mazâl, anume Iacov, îi cunună acolo, în Golâe. Şi dé acolo purcesă cu maré alaiu pen mijlocul târgului de sus şi pen târgul dé gios, pân' la curţile domneşti. Pe aceia vréme şi eu, Ion Neculce vel vornic, eram tânăr postelnic şi mergem cu alţi postelnici înpreună, cu toegeli a mână, pe gios, înainte domnului.

Şi dup-istovul nunţâi, petrecu domnie pe boerii munteneşti pân' la Valea Adâncă, cu maré cinste. Şi-ş luară dzua bună de-acolo.

11. Dup-acestea începur-a vini datornicii de la Ţarigrad şi a-ş ceré datoriile, că li să plinisă dzua. Şi-ncepur-a vini şi poroncii de la Poartă, havalelé, a ceré obiceiurile ţărâi, că nu vrea să le iarte, ca la Cantemir vodă. Că lăudasă Lupul la Poartă c-au luat Cantemir mulţii bani, şi turcii, ştiind aceia, nu erta. Atunce s-au cunoscut ce-u grăit Lupul la Poartă. Ţara era puţină şi boiarii era tineri, nu ştie cum or schivernisi. Ce învăţară de scoasără şi aice obiceiul cel rău, ce l-au scornit Brâncovanul în ţara lui. Aflată-să şi aice sfetnici fără lege şi tirănească zavistie, rană fără leac, şi să cheamă lepra sau fistula în pântece: văcărit, de vac-un zlot şi de cal un leu să de tot omul, de să trage acel obiceiu spurcat pân-astădzi în pământul nostru. Că orice domnii vine îi era drag acel obiceiu şi nu-l mai lasă.

12. Şi dintr-acel ciias ce au scos văcăretul să şi conoscu că n-a lungi cu domnié, nicé a pricopsi casa lor de lacrămi multe a săracilor. Şi-n scurtă vréme cădzu blăstămul mai dégrab' pe Dumitraşco Ceaurul vel logofăt, fiind sfetnic, că-i scurtă Dumnedzău viiaţa. Că muri cum îi mai rău, în dub frenţit, şi i să istovii şi casa lui şi 3 ficiori a lui ce au avut. Să stânsă pomenirea lui cu sunet, şi moşâile lui cădzură la mâni streine. Sfetnicul de domnu rău, pentru cinstea ce aré, orbit de răutate fiind, gândeşte şi-i paré că nemereşte, şi pe urmă mai rău să greşeşte, că pe urmă răul cel mai maré şi osânda cade în capul lui. Că lacrămile săracilor nice soareli, nici vântul nu le poate

usca, după cum dzicé şi Isus Sirah, că ruga smeritului nuori în cer pătrunde.

13. Iară de vară, în al doilea anu, vădzindu-1 muntenii de lucruri slabé ce aré de la Poartă, îl tot grăbie de bani ce iera ei chizeşi pentru dânsul, ce luas-în datorie. Şi el, fiindu-lé gineri, să nu-i mânie, sâlie să le facă voe, să să plătească. Iară au scornit un obiceiu nou pe ţară, de au scos de pogonul de păpuşoiu şi de părincu ce-1 face oamenii cu sapeli pen curaturi, să nu moară de foame, el le lua câte un zlot, şi de pogonul de tutun câte 4 lei. Lucruri deşerte, făf nice o socoteală sau vrun sporu să poată să rădice nevoia! îmbla ca nişte oameni hămesiţi, neagiungându-i minte să să chivernisască. Că stupii şi vinul să făcea buni şi mult, că ave năroc la bişug. De-r hi avut năroc şi la boiarii cu minte şi cu sfat, cum era nărocul la sporul hranei, că era bişug dé toate în dzilelé lui, aru hi fost lăudat numele lui.

.14. Numai cu aceste obiceiuri s-au strâcat numeli şi dé la ţară şi de la prieteni. Şi-1 smintié şi muntenii mult, că vré să-1 stăpâniiască şi să facă cum era voe lor. Şi câţi bani cerea muntenii elu tot le da; mai că nu ştie ce le-u dat şi cu ce le-u rămas dator. Şi la sânge încă nu era lacom, vărsător, într-acel rându a domnii lui. Că mai mult de doi oameni în dzilelé lui n-au perit: un tâlhar, pe vina lui, şi un răzădent a lui Tucul grof, pe dreptate. Acesta au perit numai de frica lui Tucul grof, că-1 închisesă, şi la mazâlie, temându-să să nu-1 pârască Tucul grof, au triimis, de l-au zugrumat, pe Irimeica Jora la Trotuş. Că era închis colo, la mâna lui Buhuş, cămărăşului de ocnă, pecum i s-a spuni povestea mai gios, la rându.

Şi era domnu cu-înţelepciune, şi la mânie lui grăia tot cu cinste şi cu îngăduială, nu cu răstituri, prostatic. Şi era un om foarte învăţat biné la carte. Şi măcar că era învăţat, dar spor în casa lui nu era. Déce iar la al doili an mai scoasă şi al doilea văcăret dé vită.

15. Când fu al treile an a domniii lui, vinit-au Daltaban sarascher păşea de la Obluşiţă cu oaste la Ţuţora. Ş-au pornit zaharaoa din ţară şi o dede pe mâna Ducai vodă să-i poarte de grijă, să triimiţă la Cameniţă cu oastè lui şi cu un soltan cu tătarii, precum purta mai înainte de grijă şi Cantemir vodă. Déci Duca vodă alesă oastea şi triimisă cu zaharao, iară Daltaban să-ntoarsă iar la Obluşiţă, înapoi. Şi cât zăbăvi la Ţuţora, pân-a să pornii zaharao, chicii, şesă dzilé, i-au şi luat joimirii un haznătar limbă de la Chipereştii mărgând la Iaşii. Şi-1 dusăr-în Ţara Leşască la hatmani. Deci hatmanii leşeştii şi răpedzir-un rămentar cu câtăva samă de oaste şi loviră zaharaoa lângă Nistru şi o sparsără şi o jăcuiră. Decé Costantin vodă şi cădzu în prepus maré despre Daltaban sarascherul, şi să mâniie foarte pe Costantin Duca vodă.

16. Şi scrisă la Poartă rău de Costantin Duca vodă, că nu este om harnic de domnie, nice iasté cu dreptate Porţii, că den chivernisala lui cea proastă au luat leşii zaharaoa. Cé atunce nu-i putu strica nemic Daltaban, că sta socru-său Brâncovanul de-1 spréjanie taré dispré Poartă.

17. Pârâ-1 şi Caraiman păşea din Cameniţă şi cu tot culucul Cameniţăi, că-i lipsită cetate de bucate şi navalele ce-s orânduite la Cameniţă nu le dă, şi-i cetate flămândă. Ş-aceia îndemnătură de pâr-era mai mult despre boiari pribegii, Bogdan şi Iordachi, că s-agiunsesă, cu Caraiman păşea din Cameniţă. Şi oblicindu Duca vodă, dat-au otravă unui bulubaş din Cameniţă, anumé Pepec, ce înbla din Cameniţă la Poartă cu trebilé paşei. Ce s-au priceput acel bulubaş de-au băut doftorie şi n-au murit. Ce încă şi mai taré şi mai maré pâră **Ş**-au scornit Duca vodă asupră-ş.

18. Duca vodă avè un grec din Ţara Frâncească, anumé Neculaiu Déport, pe lângă dânsul, om învăţat şi tălpiz, de ştie despecetlui cărţile. Şi pe ceia vreme scrie Tucul grof de la Poartă ta franţuji, de le triimite pen Iaşii pe la Duca vodă, şi Duca vodă

le da la un răzădent a lui ce şăde în Iaşii, şi răzădentul le triimitea la franţuji. Numai le tot despecetluia Duca vodă cu acel Neculaiu Deport de le cetie şi le izvodie, să ştie ce scrie, ş-apoi le pecetluia iar şi le da la răzădent, de le triimite. Pân-odată tot aşea făcea.

Iar când au fostu odată, au priceput franţojâi că li se despecetluiesc cărţile ş-au scris la Tucul grof. Dece Duca vodă, sâmţind şi temându-să, au luat pe cel răzădent de l-au triimis într-o noapte la cămăraşei de ocnă, la Ion Buhuş, vărul Ducăi vodă, de-1 ţinea la Trotuş închis cu taină. Şi când i-au vinit mazilie, au triimis pe Irimeica Jora de l-au zugrumat, temându-să să nu-1 apuce Antiohi vodă la mână, pecum mai sus s-au pomenit. Atunce ave pâră la Poartă şi despre Tucul grof, pâră că nu-i omul ş-au perit din Iaşii. Şi s-au boţit toate acestea pâri ce scriu mai sus asupra lui Costautin Ducăi vodă la Poartă.

19. Dece atuncea în grab' nu l-au mazâlit, că au purces împărăţâe la oaste, ce au triimis un capegiu başe, foarte omu mare şi de credinţă, să plinească banii birului deplin de la Costantin Duca vodă. Şi l-au învăţat vizirul pe taină să cerce pentru pâra ce-1 pârâsăTaltaban şi camenicenii şi Tucul grof: iaşte adevărat, aşea, hau ba, şi cum chiverniseşte ţara? Şi aflând că iaste adevărat, cându s-a întoarce înpărăţâia de la oaste, să-1 mazâlească, luându şi banii birului deplin. Şi cu acestea au mărsu acestu capegiu baş în Iaşii.

20. Iară înpăratul, soltan Mehmet, singur cu capul său, înpreună cu vizirul şi cu Tucul grof au purces la oaste pe capul Ţării Munteneştii, de au întrat în Ţara Ungurească. Şi nu pre mult strâcară turcii în Ţara Ungurească, şi le-u eşit nemţii înainte şi i-au bătut pre rău. Şi aşea în grab' au trecut munţii înapoi înpărăţie în Ţara Muntenească, cum n-au gindit.

Dece atunce Brincovanul n-au mai putut într-alt chip să fac-alte vicleşuguri şi i-au căutat numai să iasă înainte

înpărăţiei. Ş-aşea, fără veste lovindu-1, nemic gătire n-ave de zahareli ce trebuia conace înpărăţiei. Ce cu multă grijă şi frică i-au căutat numai a-i eşi înainte. Ş-au apucat de-u luat numai în nişte cuhnii cu cai a lui vro sută de chile de ordzu ş-au luat şi trei sute de pungi de bani cu dansul. Ş-agiungându la-npă-ratul co-cei bani, au astupat gureli tutoror, cine ce cere. Ordzul l-au dat vizirului, iar vizirul l-au înpărţit cu caii înpăratului.

Fost-au prinsu doi nemţi, turcii, şi i-au fostu ţiind aproapi de cortul vizirului legaţi. Ş-au fostu spuind turcilor că Brâncovanul au făcut ştire nemţilor că întră turcii în Ţara Ungurească. Şi să teme pre rău Brâncovanul pentr-acie.

21. Dece buiuc-imbrihor, fiind prietin Brâncovanului, au dzis vizirului: „Pentru aceştii 2 ghiiauri nemţi, ce stau legaţi acolea, să poronceşti mărie ta să-i taie să nu fugă la noapte să dea ştire nemţilor unde suntem, ş-a fi mai rău". Dece vizirul îndată au poroncit de i-au tăiat, şi s-au mai curăţit Brâncovanul de grijă. Atunce au dzis imbrivorul lui Brâncovan vodă: „Acmu să mă cunoşti că ţi-s prietin".

22. Brâncovanul mergea tot înainte înpăratului pe drum. Ş-au triimis de l-au întrebat cum de nu sun tu oameni pe cesta loc; iar Brâncovanul au dat samă că de cându înblă ostile, au mutat oamenii mai în gios din şleh. Iară înpăratul i-au dzis: „Bine şi cu socotiial-ai făcut". Şi aşea mărgând pân' la Dunărea, când au şedzut înpăratul în şeică, să treacă Dunărea, atuncea i-au pus şi lui caftanul în spate, de s-au întorsu înapoi la Bucureşti. Cându-i mila lui Dumnedzău, slujeşte şi minte omului, şi banii folosăscu; iar cându-i mânie de la Dumnedzău, nice minte nu slujeşte, nice prietinii, nice banii, precum mai înainte la rândul său să va arăta.

23. Capegii-başea, care mărseră în Iaşi pentru banii birului şi pentru alte pricini, cărei mai sus s-au pomenit, şăde în gazdă în casăli Ciobanului Costantin postelnicul. Ş-au zăbăvit mult în Iaşii. Să miera cum a faci, că banii birului nu-i da Costantin

vodă, şi adevărul nu ştie pentr-aceli pricini de pâră ce-l pârâsă de la Cameniţă şi Daltaban sarascherul şi Tucul grof.

25 <*sic*>. Cé au chemat pe Tudosâie Dubău vel logofăt şi pe Panaitachie Morona vel postelnic ş-au început a-i întreba cu taină ş-a-i ispiti pentr-aceli lucruri; ş-au spus că aré fărman şi de mazâlie. Deci acei doi boiari îndată au spus taina turcului, lui Costantin vodă. Ce Costantin vodă îndată să spăriie şi nu-l mai lăsă frica să să sfătuiască cu socru-său Brâncovanul sau cu alţi boiari de sfat a lui, să vadă cum ar face să să mântuiască de cel lucru.

26. Ce şi chemă pe cumnatu-său, Costân hatmanul, şi feceră sfat numai amândoi şi alesără sfatul rău şi fără socotiială. Că triimisă la Moisăiu sărdarul, la cetate la Neamţu, de au vinit cu vro trei, patru sute de joimiri într-o noapte, şi-n faptul dzuei au lovit pe capegi-başa, de i-au tăiat capul, ş-au prădat chirvăsărie turcească. Pe unii turci i-au tăiat, pe unii i-au luat robi, cărei n-au putut scăpa, şi pe balei păşea, aga hanului, l-au luat rob de la gazdă. Şi s-au dus la Neamţu cu paci. Iar Costantin vodă s-au făcut a sari după dânşii, pe urmă, şi s-au dus pân' la Valea Leţcanilor şi s-au întorsu înapoi.

26 <*sic*>. Acestu Moisăiu sărdarul era de casa Cantemireştilor şi fugisă în Neamţu de frica unor tătari, ce-i pusesă Cantemir la vrémé lui de-i tăiasă la Prut, viindu din sus cu robi. Şi pe urmă, oblicind tătarâi, îl cerea; şi el, de cea frică au fugit în Ţara Leşască. Deci Moisăi, cum au sosit în Neamţu cum au şi înplut locul că l-au chemat Duca vodă să fac-acea faptă. Decé Bogdan şi Iordachi era atunce în Neamţu. Vădzind acel lucru, tare s-au bucurat, că una ca acié, să să facă, de mult o aştepta.

27. Căutaţi de videţi ce sfat şi lucru de nemic! Nu socotié că-i va veni asupra mai maré lucru. Trei, patru sute de oameni, ce taină va să fie? Că un om, şi nu poate ţine taina, dar atâtea! Au stânsu biné focul, cu paie!

Deci Iordachi şi Bogdan, din Neamţu, în toate părţile au răpedzit la Cameniţă şi la sarascher Daltaban de la Obluşiţâ şi la Poartă, au dat ştirea ce au făcut Costantin Duca vodă. Şi turcei din chirvăsărie au jăluit de jac şi de peire ce au tras. Şi hanul, pentru omul lui, ce iera balcii-başea, iar au jăluit, de au înplut urechile Porţâi. Caută aemu tălpijlâcul la ce cinste aduce pe omul mare! Deci înpărăţie tot nu sosâs-în Ţarigrad din oaste, peciim să pomeneşte mai sus.

26 <*sic*>. Costantin vodă pe urmă, vădzind c-au greşit prea rău, şi stătu mult la gânduri, cum a faci să potolească huetul de greşala ce-u făcut. Că s-împlusesă locul c-au chemat iei pe Moisăiu de au lovit Iaşii. Ce scrisă iar la Poartă c-au triimis Bogdan şi Iordachi din Neamţu joimirii, de au tăiat pe capegi-baş, şi ş-au luat şi giupânesăli din ţară de le-u dus în Neamţu, cum scrisesă şi de altă dată. Ce aemu nu i să trecu scrisoarea ca-ntâiu; că, după ce-u sosit înpărăţie la Udriiu, au şi trimis un capegiu de l-au mazâlit.

27. Ce pân-a-i vini mazâlie, să mânie pe cumnatu-său Neculau şi-l scoasă din hătmănie şi pusă în locul lui pe Antiohie Jora. Şi s-apucă şi de alt sfat, ca să-ş poată acoperi greşala, să-şi facă nume bun la Poartă. Şi strânsă oaste pre taină şi triimisă într-o noapte pe hatmanul Antiohie de au lovit părcaneli de supt Cetate Neamţului fără veste, să prindză pe Bogdan şi pe Iordachi, că le era gazdele gios. Dice, cum au sosât într-o noapte, au şi spart o bucată şi i-au dat foc, şi au făcut orice şi strâcăciune. Numai pe Bogdan şi pe Iordachi nu i-au putut prinde, că le-u făcut un prietin din Iaşi veste, şi-ntr-acea sară s-au mutat în cetate.

28. Apoi oaste lui Antiohie s-au şi sămeţit şi s-au dus la niănăstire la Agapie, şi la Sacul, şi la Schit s-au tot bătut ş-au scos pe joimiri şi pe drăgani de pen mănăstirii. Ş-au început s-înglotii oastea lui Antiohi: ca la 4.000-5.000 să făcusă. După cum este obiceiul nărodului omenescu, unde aud şi văd

dobândă, aleargă de toate părţile; aşea şi acolo să strânge, dac-au audzit, unei din Bugeag, unei de la munteni, turcii din chirvăsărie, joimirii, de să închina, şi le da cărţi dé ertaré şi lefi. Pe dzi ce trecea, tot să-nglotie oastea.

29. Decé, dac-înţălesă Iablanovischie, hatmanul leşescu, dé această socoteială ce-ncepusă Costantin Duca vodă, îi păru deodată că-i o basnă, pentru ce că Costantin Duca vodă pururea ave răspundenţie şi prieteşug cu hatmanul Iablanovischie. Trăia biné, nu ca Cantemir. Poghiiazuri în ţară nu înbla prădând, şi-n tot ceasul triimité Costantin Duca vodă veştii de la Poartă. Şi când merge cenbururi tătărăştii în Ţara Leşască să prade, el da ştire la Ieşi, să să păzască.

30. Déci hatmanul Iablanovischie nu să tulbură pré rău, ce scrisă la Turculeţ, rămentarul, cé era pe marginé, pe Cirimuş, să ia vro dzeci, 12 stiaguri, să ias-înainte hatmanului Antiohie, să vadză ce-s aceli lucruri şi pentru ce să fac aceste socoteli, căci ei au legătură bună de prieteşug.

31. Decé Turculeţi luând oaste şi mărgând în tâmpinare hatmanului Antiohie, începură întâiu să vorbască. Joimirii ocărâia pe moldoveni întâiu de le dzice epaşi; ai noştri le dzicea gligani, cumu-i rândul nărodului prostii. Şi sta deoparte Turculeţii cu Mei ente, stigarul lui Antohi, de vorovié de paci. Iar un câmpulungean din oaste lui Turculeţii au şi slobodzit un sâneţu în Melente stigarul.

Decé oastea moldovenească, cum am vădzut aşe, au şi năpustit asupra joimirilor. Şi puţină bătaia au avut, ş-au şi-nceput joimirii lui Turculeţi a fugi, şi moldovenii cu turcei, cu lepcanei a-i sparge ş-a-i tăia. Şi aşea prinsără şi pre rămentarul Turculeţi viu, supt Cetate Neamţului, unde era numai să saie peste părcane.

Să boţisă oaste fugând la strâmtoare, şi Turculeţ, rămâindu oaste lui denapoi, l-au boţit la un gard şi l-au prinsu viu Tatul căpitanul, fratele lui Vicol; l-au oborât cu suliţa de pe cal.

32. Dece Antiohi hatmanul, dup-acea izbândă ce au făcut, au triimis pe Costachi sân Gavriliţă, cu veste la Costantin Duca vodă c-au prinsu pe Turculeţî. Ce Costantin vodă să înplu de mare bucurie, unde audzi acea veste, gândind că-şi va astupa greşala lui ce făcusă de la Poartă cu capegii başea, prindzind pe Turculeţi. Căci la Poartă să ştie numeli lui Turculeţi, că de multe ori ave bătae cu tătari şi la Cameniţă, pecum mai sus s-au pomenit. Şi-ndată învăţară de gătiră puşcele şi surleli să facă Costantin vodă şenlicu de bucurie, după ce i-au spus Costachi vestea acie.

33. îndată ce găti Costantin Duca vodă acestea toate să-nceapă a dzice surleli şi să dea puşceli, numai capegi başea şi-ntră pe poartă cu mazâlie. Şi-nvăţară să prindă porţile, că-i mazâlie, că este domnu Antiohi beizădeoa, sân Costantin Cantemir vodă.

Deci îndată să schimbă bucurie în scârbă; că să strâcă giucărie, de nu dederă nice puşceli, nice dzisâră surleli. Şi-ncepură siimeni a închide şi porţile. După cum dzice Scriptura: „Cine sapă groapa altuia, dă într-însa". Aşe dă Dumnedzău, că pasărea vicleană dă singură în laţii.

34. Iară boiarii lui, pân-a vini Dubău logofătul, de-1 pusă turcul cămăican, au eşit despre doamna ş-au fugit în Ţara Munteniască, că n-ave cine-i goni; că slujitorii era cu Antiohie hatmanul în oaste. Ş-au fugit anume Neculaiu Costân hatmanul şi frate-său Ioniţi sărdar şi frate-său Pătraşco 3 logofăt şi Vasilaşco Cantacozono vel spătar şi alţii mulţi, mai de gios.

Şi mai pe urmă, după ce au vinit şi Antiohi vodă, au fugit şi Antiohi hatmanul şi Mavrodin, de să făcusă o ceată mari în Ţara Muntenească de boeri, de-au şedzut vro 4 ani în Ţara Munteniască, în dzileli lui Antiohi vodă, de face multe mestecături la Poartă şi cheltuială ţărâi. Şi nemic n-au putut isprăvi, pecum s-a arăta mai gios.

35. Déce Costantin Duca vodă, vădzindu-să că-i mazâl, răpedzi pe taină la Antohi hatmanul la Neamţu, ca să-aducă mai dégrab' pe Turculeţi, să-1 de pe mâna lui capegi baş, să-1 ia să-1 ducă la Poartă, înpreună cu dânsul.

Iar boerii camaicani, Dubău logofăt şi cu Manolachi Rusăt, înţelegând c-au triimis Duca vodă s-apuce pe Turculeţi, au şi răpedzit camaicanii şi l-au timpenat la Podul Leloia. Ş-au luat pe Turculeţi din mâna lui Antohi hatmanul şi l-au dus la Gălata. Si peste noapte, din mâna slujitorilor caimacanilor, au şi fugit iar la Neamţu Turculeţi.

Deci Antohi hatmanul, mărgând cu oaste la Iaşii ş-au spus Ducăi vodă c-au luat camaicanii pe Turculeţ din mâna lui, ş-au făcut maré voie rea. Şi s-au agiunsu cu capegi başi de-u triimis noapte un steag de lipcani să-1 ia din mâna oamenilor camaicanilor, să-1 ducă la Iaşi; iar pân-a merge lipcanii, el apucasă de scăpasă.

36. Agiungând veste la Neamţu, la Bogdan şi la Iordachi, de mazâliè Ducăi vodă, ei îndată purcesără de la Neamţu de apucară pe Costantin Duca vodă nepurces din Iaşi şi, mărgând la curte, de să înpreunară cu Duca vodă, şi cu capegi baş. Era atunce mare calabalâc de slujitori în curte de-ş cerea lefilé de la Duca vodă.

începu şi Bogdan şi cu Iordachi a să prici taré cu Duca vodă înaintea capezi başei şi-nnainte, a toată boerimè, pentru ce le-u prădat casăli şi le-au muncit slugeli şi slujniceli din casă, şi le-u purtat giupânesăli pe la Focşeni şi pe la Hangu, şi le-u triimis în Neamţu, ş-au scris la Poartă c-au triimis ei poghiiaz leşescu de le-au luat. „Şi pentru ce-i triimis pe Moisăiu cu joimiri de au prădat chirvăsărie ş-au tăiat pe capegi başă, şi pentru ce-i despecetluit cărţile lui Turcul grof şi e-i omorât omul?"

Toate acestea şi mai multe ca acestea i lé dzicè faţă, şi spunea şi capegi başei cehie ce-au vinit cu mazâliè şi-nainte turcilor celor de chervăsărie, ce iera prădaţi de Moisăi.

Iar Duca vodă nu putè nemic să mai răspundă de ruşine şi de frică, numai ce schimba feţe. Uneori să face roşiu, uneori galbân, şi-i era mai mari ciuda cum că-i ştie toate taineli ce le făcusă; i le dzicè faţă, în videală. Precum dzicé Scriptura, că nice o taină nu poate să nu să ştie, dar încă caré iasté şi cu vărsări de sânge, şi mai taré şi degrab\ curund, să vedeşte; că sângeli nevinovat ceré giudecată la Dumnedzău şi nu lasă.

37. Déce a dooa dzi îl gătiră de-1 porni-1, cu mult calabalâc despre slujitori pentru lefé şi blăstămuri de la oameni, de audziè cu urechile, pentru văcăret. Iar doamna lui, fata Brâncovanului, fiind tânără şi dezmerdată de tată-său, să bociè în gura maré munteneşté: „Aolo, aolo, că va puné taica pungă de pungă din Bucureştii pân-în Ţarigrad şi, zău, nu ne va lăsa, şi iar ne vom întoarce cu domnie îndărăpt!" Iar după ce au agiunsu la Ţarigrad, n-au avut acel năroc să să mai întoarcă, c-au trăi, 2, 3 luni ş-au murit de ciumă. Şi să şi conoscu schimbat cu slăbăciune nărocul lui Constantin vodă şi de la Brâncovanul mai puţintel agiutor şi sălenţă a-i arăta.

38. în dzilelé acestui domnu, măcar că nu era pacé, au trecut un sol leşescu la Poartă şi-n scurtă vreme s-au întorşii înapoi, fără nicé o ispravă, anumi Răuţichie. Acestu Răuţichie în scurtă vréme au cădzut şi hatman coroniia.

39. Pe céstu domnu Duca vodă, într-această domnie dintâiu, era numai cu numeli domnu, că-1 stăpânie muntenii. Pe ciné dzicè muntenii, pe aciè boeriè şi ce dzicè aciè făce. Şi era şi îmă-sa, doamna Ducăi vodă celui bătrân, şi să amesteca şi ea la răutăţi. Şi boierii încă era tineri, şi nu să mai ştie ce mai iasté de chevernisală.

Boerii lui Costantin Duca vodă cine au fost:

40. Dumitraşco Ceaurul, vel logofăt; Tudosâie, biv logofăt, l-au pus ban, Dubău, iar după moarte lui Dumitraşco l-au pus iar logofăt mari; fiind om de treabă, era zvoreala după vel logofăt; Vasilie Costachi vel vornic.

41. Néculaiu Donici, vel vornic; Niculaiu Costân, hatman; Vlasto, vel postelnic; Vasilaşco Cantacozin, vel spătar; Antonie Jora, vel paharnic; Lupul Costachi, vel visternic; Iordăcuţ Cantacozino vel stolnic; Ilie Cantacozino, vel comis.

42. Incălecat-au un soltan cu câtăva tătărâme în al doilè an a domniii Ducăi vodă de au lovit fără veste pe Oituz în Ţara Ungurească, iarna, de-u prădat trei dzilé, cât au putut, şi s-au întorsu înapoi cu pacé. în ţară la noi, ce au găsit în calea lor au mâncat ş-au strâcat tot. Acestu soltan s-au rădicat ş-asupra turcilor, de au ars Chilia şi Smilul şi Renii.

DOMNIIA LUI ANTIOHI VODĂ, SÂN CANTIMIR VODĂ, LEAT 7204 <= 1696> CAP 85

Zacialo 1. După ce porniră pe Costantin Duca vodă la.Poartă, rămasără cămăicani în Iaşi, puşi de Antiohi vodă: Tudosâie Dubău logofăt şi Bogdan hatmanul şi Iordachi visternicul. Şi din rămăşiţeli ce au găsit de la Duca vodă în ţară, strângându-lé, Bogdan şi Iordachi ş-au mai întorsu oaricé din pagube ce i-au jăcuit Duca vodă, cum să pomeneşte mai sus.

2. Viind Antiohi vodă cu domniia în Iaşi, era iar om tânăr, ca de 20 ani, om maré, cinsteş, chipeş, la minte aşedzat, giudecător drept. Nu era pré cărturar, numai nu era om prostu. Minciuneli, tălpizicurili nu lé iubiè; la averi nu era lacom, obiceia noo nu priimiè să lé facă; prea peste samă vânător şi slujitor bun, după hirea tătâne-său. în rea parte era can straşnic, să nu grăiască fiecine şi fără vreme cu dânsul.

Şi era şi credincios la giurământ: îl ţinea. Cinstită horba. Şi boierii în curte lui, pecum i s-a arăta viiaţa lui înainte, tot cu cinste înbla. Mânie avè straşnică, răcnie taré, can cu grabă, şi de cié să depărta inemilé boiarilor dé dânsul.

3. După ce s-aşedză la domnie, boeri după obiceiu. Iar boerinaşâi tătâne-său, lui Cantemir vodă, vrea să să bucure de domnie fiiului stăpânu-său, dar nu pute, la focul, să ţie inema să să bucure. Că aşe era de bătuţi şi de stâlciţi şi de jăcuiţi, cât rămăsesă cu peile, de n-ave cu cie ieşi înainte stăpânu-său. Alţii, fiind pedepsâţi de-nchisoari, îş perdusă şi minte. Deci Antiohi vodă, după ce i-au vădzut într-aceasta chip, să mira şi el ce va mai faci cu dânşii.

4. Atuncea şi Răscarachi Rusăt cuparul încă au eşit din surgunie. Numai nice de un folos nu fu lui Antiohi vodă, că vini de la Rodos în Ţarigrad bolnav di dropică şi-n scurtă vreme au murit. Şi nu-i era lui Răscarachi atâta jeli de moarte, câtu-i era jelea că-i vinisă zamanul şi nu pute să-ş răsplătească răutate ce trăsesă de către munteni.

5. Ce Antiohi vodă pusă capichehaia la Poartă pe un frate a lui Răscarachi, Chiriţi Mihălachi, şi cu frate-său, beizăde Dumitraşco, să-i poarte trebile.

Şi acole la luarea domniei n-au cheltuit mai nemic la Poartă, nice pe drum n-au făcut atâta cheltuială; că mai mult de cu vo treidzăci, patrudzăci de oameni n-au venit de la Ţarigrad.

Şi boeri pe aceşti boeri:

6. Boiarii lui Antiohi vodă: Donici, vel logofăt; Vasilie Costachi, vel vornic; Dumitraşco Mitre, vel vornic; Lupul Bogdan, hatman, cumnat lui Antiohi vodă; Manolachi Rusăt, vel postelnic; Mihălachi Răcoviţi, vel spătar, tiji cumnat, şi pe urmă au cădzut şi domnii, de-i dzic Mihai vodă; Ion Buhuş, vel paharnic; Iordachi Rusăt, vel visternic; Ilie Ţifăscul, vel stolnic; Ştefan Cerchez, vel comis.

Şi aşea să aşedzară şi să tocmiră boeriile la toate trebile de chevernisâe cum să cade; că era Bogdan şi Iordachi mai aleşi **Şi** capete bune, de-i agiungea la toate socoteleli, de domnie Antiohie vodă cu cinste şi cu paci.

7. în scurtă vreme să tâmplă de muri sora lui Antiohi vodă, ce o ţinea Mihalachi spătarul, anume Safta şi avu mare jele şi păreri de rău după dânsa. Şi pe Mihalachi dup-acie nu l-au mazâlit din boiarie. Tot în boerie au fostu şi la cinste, cât au fostu domnu, şi-ncă i-au dat voie de s-au şi însurat în dzileli lui, de au luat altă fată de boer, anume a medelnicerului Dedul de la Galaţi.

8. Sfătuitu-s-au Antiohi vodă cu boerii de au făcut prieteşug cu leşii. Şi triimisără cărţi, cu rugăminte la craiu şi la hatmani, să nu pozvolească să sloboadză poghiiazuri în ţară să o strâce, că-i păcat că sint creştini. „Şi cându s-a tâmpla sa margă cenbururi tătărăşti în sus, om faci şi noi ştire leşilor să să ferească."

Dece craiul Sobeţichie şi cu hatmanul Iablonovischie îndată cu bucurie priimiră că n-or mai triimite poghiiazuri, şi să aşedza lucrul mai cu paci a trăire. Nu feci ca tată-său Cantemir, să să puie înpotriva unei craii cu o mână de oameni slabi. Paza bună trece primejdea re; mielul blând suge la doo maice; capul plecat nu-1 prinde sabie. Aşe bună chivernisală fecea Antiohie vodă atuncea.

9. Antiohi vodă era logodit cu o sor-a lui Costantin vodă Duca încă din vreme tătâne-său, încă când era la Ţarigrad, anume Mărie. Şi gândisă să triimită să o aducă, să-i fie doamnă. Ce-i şi vini vestea pecum au murit; şi avu mare păreri de rău de acea veste.

Triimisă Antiohi vodă sol pe Bogdan hatmanul în Ţara Muntenească, la Brâncovanul, pentru aşedzarea păcei, să nu să mai pârască la Poartă acestea doo ţări, să să strâci. Şi cerşu sâ-i dea şi o fată, să-i fie doamnă. Deci Brâncovanul pentru pace i-adeveri, şi pentru fată numai îi răspunsă să omoare pe Iordachi Rusăt visternicul şi să să lepede şi de ciie fraţi a lui Iordachi, de Cupăreştii ce-i sunt capichihai la Ţarigrad. Dece

Antiohi vodă nice cum acel lucru nu vru să prîimască şi să lăsă de prieteşugul lui.

10. Şi-ş alesă doamnă, fată dé boiar dé ţara noastră, fata logofătului Dumitraşco Ceaurului, anume Catrina. Şi făcu cu dânsa nuntă domnească în târgu în Iaşi, după obiceiul acestei ţărâi, în al doilea an de domnie a lui.

11. Brâncovanul, vădzindu pe Antiohie vodă căi măргu lucrurili cu-ntémeéré bună, începu în sfaturi cu boeri pribegi şi cu Costantin Duca vodă a amesteca pe Antiohi vodă şi pe Cupăreşti prè mult la Poartă. Aşijderea şi Dumitraşco, frate-său beizăde, şi cu Cupăreştii dépréuna, pe de altă parte amesteca şi ei pe munteni, cum placé turcilor.

Aşe făcea iei, înbe părţile, şi nu-ş putea strâca unul altuè nemic, fără cât cheltuè suté dé pungi de bani la Poartă.

Şi la celi cheltuieli mari scoasă şi Antiohie vodă pe ţară obiceiul Ducăi vodă, văcăret, în doo erni, încă şi mai greu, 2 lei de cal şi 1 ughiu de vacă, ca să s-aperi dé duşmani; iar duşmanii nu-i mai da răzbun niceodată.

Vădzu Antiohi vodă că nu-i obiceiu bun de ţară, că să faci mare pustiire ţărâi, şi făcu maré legătură cu blăstăm dé la patrierhii şi lăsă ca să nu mai fie acel obiceiu spurcat aicea în ţară. Şi cât au fostu el domnu nu l-au mai scos, nice al doo domnie.

12. Duca vodă au pârât la Poartă pe Antiohi vodă, dzicând că la mazâlie lui au fostu prinsu pe Turculeţ, hainul cel maré a-npăratului caré ţinea drumul Cameniţăi, şi era să-1 aducă la Poartă; iar Bogdan şi Iordachi, oamenii lui Antiohi vodă, au vinit din Neamţu şi l-au luat din mâna oamenilor lui Şi l-au slobodzit, de s-au dus iar în Ţara Leşască. Deci atunce -au tâmplat şi doi boeri moldoveni la Poartă, triimişi de Antiohie vodă cu trebi, anume Dabije clucerul şi Silion medelnicerul. Ş-au dat samă acei boiari înainte vizirului că nu esté aşea cum pâreşte Duca vodă, că nu i-au slobodzit Bogdan si Iordachi; numai au fostu pe mâna unui căpitan de ţară de-i

păzâia, anume Cernat, şi din paza acelui căpitan într-o noapte au fugit.

13. Poroncit-au vizirul să aducă pe acel căpitan faţă, să spui. Deci aducând pe căpitan faţă, n-au spus cum au fostu drept, că l-au scăpatu-1 el, ci au spus pe pâra Ducă-i-vodă, că i l-au luat Bogdan şi Iordachi din mâna lui de l-au slobodzit. Deci era acel căpitan de casa Mironeştilor şi s-agiunsesă cu dânşâi, de grăia pe voia lor.

14. Atuncea vizirul să mâniesă ş-au poroncit să taie pe cei doi boiari, pe Dabijea şi pe Sil ion, dzicând c-au grăit minciuni.

Atuncea Dumitraşco beizede şi cu Cupăreştii au cheltuit vro şesădzăci, şeptedzăcii de pungi de bani, de au scos acei doi boiari de la moarte. Ş-au dat vizirul de grumadzi şi pe Cernat căpitan în mâna lui Dumitraşco bezădelei. Şi n-au zăbăvit doo, trei dzile, ş-au fugit Cernat căpitanul de acolo în Ţara Muntenească. Iar peste doo, trei luni ş-au făcut paci Cernat, de greşala ce au făcut, de la Antiohie vodă, ş-au vinit în ţară.

En căutaţi acmu greşala lui Cernat, şi căutaţi şi mila şi bunătatea lui Antiohi vodă, cum au fostu de bun şi de milostivi

15. Dumitraşco vodă beizăde, vădzind neaşădzarea muntenilor asupra frăţine-său, începu şi el a mesteca pre tari pe munteni, să ia domnie în Ţara Munteniască. Că cădzusă la cinste mare Cerchez Mehmet păşea imbrihorul, care era mare prietin de la moarte tătâne-său, Căntemir vodă, când au vinit cu mazâlie de l-au luat. Şi era acel păşea şi musaip, şi alţii turci mulţi prietini Cupăreştilor. Şi spăriesă pe munteni prea tari, că mai în toate lunile cheltuia Brâncovanul câte cinci, şesă sute de pungi. Şi nu era nice de o laudă, nice moldovenilor, nice muntenilor, de atâta cheltuială. Atuncea Iordachi visternicul Rusăt, într-aceli vremi de vrăjbi, au slăbit tare din prilej pe mănăstirei şi pe breslaşi.

16. Logodisă Dumitraşco beizăde cu o fată a lui Şerban vodă, din Ţara Unguriiască, cu taină, şi prinsără muntenii de veste şi-i sta pedică despre nemţi, că nu lăsa pe doamna lui Şerban vodă să i-o dea. Şi-ncă mai mare vrajbă dintr-aceia să făcea.

17. După poronca de la Poartă, triimis-au Antiohi vodă pe Bogdan hatmanul, înpreună c-un soltan cu tătari, de au dus la Cameniţă, iarna, în al doilea anu a domniei, zaharâ şi hazna. S-au dus-o cu paci, fără nici o smentiială. Iară de primăvară, în al doilea anu a domniei, vinitu-i-au poroncă de la Poartă lui Antiohie vodă să să gătedze să ducă zaharâ şi hazna şi mai mare la Cameniţă.

18. Şi pân-a sosi haznaoa şi turcei şi tătarâi, vinit-au cărţi de la Caraman păşea din Cameniţă la Antiohie vodă să păzască cu zaharao, pân-în doo săptămâni să sosască în Cameniţă, că, nesosând, n-are puteri să ţie Cameniţă de foame, că-ş mâncasă şi caii şi tot ce avusesă, şi haznaoa şi oastea de la Poartă încă nu sosâsă.

Deci în grab' au gătit pe Moisăiu sărdarul cu trei sute de slujitori şi cu trei sute de cai în pohod, şi pe tot calul câte 2 chile de pâne, şi l-au răpedzit furiş, cum au putut, de au dus acea pane în Cameniţă, de le-u mai prinsu foamea deodată cu acea pâne. Că lui Moisăiu îi făcusă Antiohie vodă fărman de la Poartă de paci pentru capegiul ce-1 tăiasă şi pentru chirvăsărie ce prădasă în dzilele lui Costantin Ducăi vodă, de nu-i dzicea nime nemic.

19. Iară mai pe urmă au sosât şi un paşă cu o mie de iniceri şi cu opt sute de pungi de bani, haznaoa, şi chihaiaoa lui Isuf paşei sarascherul de Obluşiţă cu 600 de spafei, şi un sărdar niuntenescu cu 600 de slujitori munteni, şi Elaga din Bugeag cu 12.000 de tătari, şi Antiohi vodă cu toată oastea sa, ca la o 1.500 de slujitori. Şi aşea, cu toţâi, au purces cu zaharaoa şi cu haznaoa. Şi să făcusă cară la o mie şi cinci sute cu pâne, şi cu celi neguţitoreşti, şi cu ciredzi de vaci, şi cu multe turme de berbeci neguţitoreşti. Ş-au purces cu acestea cu toate de le-u

dus în Cameniţă. Şi pe multe locuri la drumuri să făcea spaime de Ieşi. Iar tătarâi mergea tot înainte, de apuca limbi de pe unde putea, din sus.

20. Iar când au agiunsu la Nistru Antiohie vodă cu zaharoa, tătarâi era trecuţi toţi peste Nistru şi slobodzâsă cenbururi în toate părţile mai sus de Cameniţă, cale cât de o dzi, de prăda. Numai ce s-audzie tunurili dând din ocop şi de pen zămci dând. Ce Antiohi vodă într-ace sară păzi de trecu căruţeli cu bani şi trimisă pe Bogdan hatmanul cu o samă de oaste, de apucă de întră în Cameniţă.

21. Iar Antiohie vodă şi cu cielaltă oaste şi cu tătari ce-u rămas la coş au şedzut a dooa dzi pân-a trie dzi, de-u trecut şi ei cu zaharaoa şi cu tot agârlâcul. Şi fiind Nistrul mare, da tătarălor de tot carul cu pâne câte 2 zloţi, de lega boii din cară de coadeli cailor, de trecea Nistrul înot.

Şi cum au trecut Nistrul, cum au răpedzit înapoi la Poartă de au făcut veste c-au băgat zaharaoa în Cameniţă. Şi-ş făcu Antiohie vodă de la Poartă mare cinste şi laudă pentr-aceasta.

22. Aşişderea şi-n Cameniţă, după ce au mărsu, i-au făcut mari cinste Caraman păşea. Şi o săptămână au zăbăvit acolo la Cameniţă, pân-au descărcat, şi s-au întorsu înapoi cu paci.

23. Atunce muntenii să agiunsesă cu Iusuf păşea sarascherul şi sta chihaioa lui cu pricini, numai să s-întoarcă zaharaoa şi haznaoa, dzicând că vin leşii ş-or lua zaharaoa şi haznaoa. Iară Antiohie vodă au luat asupra lui şi n-au priimit să o întoarcă, ş-au dus-o în Cameniţă, pe poronca înpărătească. Iar muntenii, vădzind aşea, numai să trântie şi plesnie de ciudă, că nu-i pute să-i strâci nimic lui Antiohi vodă.

24. Tot într-acestu an, de cu iarnă, murit-au şi craiul Sobeţichie. Ş-au avut craiul Sobeţichie 3 ficiori, şi nu s-au învoit leşii să puie din trei ficiori a lui Sobeţichie nice pe unul craiu. Şi au pus om strein, pe Avgust, prinţăpul de Xaxonie, bucurându-să capeteli leşeşti la soma de bani mulţi ce le-u dat.

Bucurându-să la bani, au gândit că i-or mânca banii şi pe urmă l-or goni şi s-or mântui de dânsul, pecum lè hi voia, pecum mai făcusă şi altă dată lui Decont, craiului dé la franţuzi. Ce acestuia, după ce l-au pus craiu, n-au putut să-i facă aşea, pecum i s-a arăta poveste înainte.

25. După ce l-au pus craiu pe acesta Avgust, au şi început a arăta lucruri mari şi vestite. Ş-au adus oaste multă din Xaxonie, şi s-au gătit şi leşii, ş-au purces în gios cu maré gătire, cu 2 obuzuri, unul leşescu, 70, 80 de mii de oaste şi mai biné, şi altul a lui cu nemţi, iar cu 50.000, 60.000 de oaste. Şi aşea le era sfatul, să margă să ia Ţara Moldovei şi Bugeagul pân-în Dunărea.

Atunci înţălegând Antiohie vodă dé acea gătire bună a lor, triimis-au şi el pe Iani pârcălabul şi pe Vargalovichi cu Mihuleţ, cu cărţi înainte la craiul şi cu daruri, poftindu-1, pogorându-să în ţară, să nu facă stricăciune ţărâi şi să nu fie pen ţară, să margă pe Prut asupra Bugeagului. Şi dându Dumnedzău să bată pe tătari şi luând Bugeagul, atunci şi el cu toată ţara i s-a închina lui. Atuncea craiul taré s-au bucurat şi i-au priimit darurile cu cinste: un cal turcescu foarte frumos, cu toate podoabeli lui, îi triimisesa. Şi craiul încă i-au triimis lui Antiohi vodă alté daruri şi s-au adeverit că nemic stricăciune în ţară n-a faci, a merge tot pe Prut.

26. Numai l-au poftit zahară, **pané,** bucate să-i scoată înainte-i, dreptul la Eşi, să-i scoată să cumperi cu bani, iar nu-n dar. Şi câte ponturi triimisesa Antiohi vodă dé poftiè la craiul pentru aşedzământul domniii ş-a ţărâi, cum va fi după ce a birui pe turci, toate pe voia lui Antiohi vodă le lăsasă craiul: de pecum îi aşedzată Letfa, **aşe** să fie şi Ţara Moldovei.

27. Déce au vinit craiul cu aceli 2 obuzuri dé oaste pân' la Cerneliţa, din sus dé Horodinca, pe Nistru, calé dé un ceas. Şi leşilor nu le era cu voie să vie craiul, ce înbla cu feluri dé feluri de meşterşuguri şi de priceni, ca să să strâci acea calé. Ce, după ce-au sosât la Cerneliţa, au învăţat capetele celé mari leşeşti pe

unul mai tânăr din neamul Potoceştilor, anume pisar coronie, de au făcut pricină c-un ofiţer, nepot a craiului, dé i-au dat palmé supt cortul craiului, şi dé acolo au fugit în obuzul leşescu. Şi triimeţind craiul să-1 ia din obuzul leşescu, să fie la giudecată, leşii cei mari nu l-au dat.

Deci craiul, vădzind acea socoteală a lor, aşe s-au mâniet taré şi a doo dzii s-au şi-ntorsu cu obuzul înapoi la Leovi. Leşii, dac-au vădzut aşea, încă s-au întorsu cu obuzul lor ş-au început a să răsâpi cineş pe la casăli lor, şi s-au strâcat acea oştire.

28. Atuncea, într-acea vară, gătitu-s-au şi soltan Mehmet, înpăratul turcescu, singur cu capul lui, de au mărsu la cetate Varadinului. Şi atuncea au mărsu şi Dumitraşco beizăde, fratele lui Antiohi vodă, la oaste cu-npărăţie. Numai, pân-a purcede înpărăţie de la Udriiu, iar el au vinit în cai de olac de la-npărăţie aice în Iaşi, la frate-său, cu trebi înpărăteşti. Ş-au şedzut aicea în Iaşi numai 4, 5 dzilé şi iar s-au întorsu în cai dé olac înapoi, de-u purces cu-npăratul la oaste. Iar Brâncovanul cădzusă în maré grijă pentru acel olac a lui.

29. Atuncea, pe acie vreme, era un ficior dé mazil, de-1 chema Davidel. Slujisă în Ţara Leşască, de agiunsesă rohmistru, şi era la cinsté maré. Avea ceteală, pravilă maré, şi nu ştiu ce i să părea lui, că înbla pentru domnie Moldovei. întâiu au scris la nemţi, dé închina ţara, apoi au fugit dé la Ieşi în Cameniţă. Din Cameniţă s-au dus cu cărţile la hanul ş-au dzis cătră hanul că, de i-a da oaste să margă cu dânsul, s-a închina: câtă ţară şi cetăţi a Moldovei au luat leşii, toate s-or închina la dânsul. Ş-au mărsu hanul sângur cu dânsul de au prădat în Ţara Leşască, şi nimic dé câté au dzis n-au fost.

Cé mărgând şi hanul cu-npărăţie la oaste la Varadin, au marsu şi el. Ş-au grăit hanul vizirului, şi era numai să-1 puie domnu în Moldova. Numai, prindzind dé veste Dumitraşco beizădeoa, au spus vizirului că acela-i om nebun, nu iasté de domnie. Ş-aşea au lipsit de n-au luat domnie cât s-ar rumpe un păr.

30. Iară după ce au agiunsu înpărăţia la cetate la Varadin, s-au şi audzit că vine prinţipul Evghinie cu oaste nemţască. Deci înpăratul turcescu au lăsat cetate ş-au purces înapoi la pod, să treacă apa Tisăi, să nu le apuce nemţâi podul.

Deci mărgându asupra podului, nemţâi încă au sosit cu tabăra, şi sâlie care de care oaste s-apuce mai curundu la pod. Şi nu să bătea temeiul, numai aripeli să hărăţie. Şi tot mergea alăturea obuzurile, pân-au însărat. Iar peste noapte au fugit turcii de au apucat la pod, de-u sârguit de au trecut înpăratul şi cu curte lui. Iară nemţâi dimineaţa, vădzind că nu-s turcii, au şi purces în goană: pe cărei cum îl agiungea îl tăia şi-1 jăcuia. I aşe s-au făcut un hramăt şi o spaimă denapoi în turci, de trecea om peste om, cât s-au rumtu şi podul. Şi aşe, sosând temeiul nemţilor, i-au luat pre toţi de grumadzi, pe vizirul şi inecer-aga.

Au perit în războiu şi toţi inecerii acolo, în mederedze la capul podului, la 200.000 de oaste. Peste tot s-au potopit 30 de paşi, făr-alţii agalari; 120 de tunuri mari, toată urdie, carăle şi mulţimea de bucate neguţitoreşti s-au istovit atunce. Tisa este o apă mâloasă pe margini. Cărei cum sărie în apă cu calul, să şi îngloda. Şi aşea tot om peste om cade, de s-îneca. Dintr-o sută de scăpa unul, era bine. Şi să tăia ei în de iei. Iar înpăratul, cu câţi au scăpat saltă toată noapte şi a doo dzi au tot fugit, pân-au agiunsu la cetate Beligradului şi acolo s-au poprit.

Tătarâi, vădzind aşea, n-au mai stătut la bătaie ş-au luat în gios pe malul Tisăi, pân-au găsit un vad, de au trecut înot cu paci. Atunce şi agârlicul lui Dumitraşco beizăde ş-a capichihăilor acolo s-au prăpădit. Numai ce au scăpat ei cu capetele.

31. Iară în al triile anu a domniei lui Antiohi vodă trimăs-au turcii soli la nemţi pe Ramie reiz-afende şi pe Alexandru tărzimanul Mavrocordat, ce-i dzice şi Ecsapăretul, la nemţi, să

stea să facă pace. Ş-au mărsu şi vizirul pin'la ua loc, cu oastea gata, de au stătut acolo, că să spăriesă turcei a să mai bate cu nemţii. Si s-au dus solii la Carlovici.

Aşijderea şi nemţii s-au gătit cu oaste, de-u mărsu pân' la un loc, ş-au triimis şi ei soli la Carlovici. Ş-acolo la Carlovici s-au strânsu, din toate ţărâle Evropii, solii, dé la Ieşi, de la franţozi, de la Vineţie, de la Anglie, dé la Olandie, dé la moscali şi de pentr-alte ţări, de-u şădzut acolo la Carlovici 2, 3 luni, toată vara, de ş-au aşedzat păcile cu toţâi. Numai cu franzojâi nemţii nu s-au putut aşedza, ş-au rămas tot să să bată; pentru crăiia Ţării Spânei nu s-au putut învoi. Moscalul încă au dat cuvint să s-aşedze pacea în al doilea anu.

32. Turcii cu nemţii s-au aşedzat într-acesta chip: cit loc au luat de la turci luat să fie. îjcă opintiè nemţii să fie Dunărea hotar, dar n-au priimit turcei. Si s-au apucat să le dea bani turcei, cite 800 dé pungii de bani pe anu, pin-în 25 de ani să fie paci, pentru cheltuiala şi stricarea ce au făcut turcii nemţilor în 17 ani ce au avut tot bătaie. Pentru căci începătura bătăii au fostu întiiu despre turci, cindu au mărsu la Beci. Şi le-au tot dat turcei această soma de bani nemţilor, cit au trăit acestu înpărat soltan Mehmet.

33. Leşii încă cerea taré Ţara Moldovei, dar turcei au răspunsu pentru Ţara Moldovei că Ţara Moldovei nu pot să o de să le fie lor podani, că iaste volnică; că turcilor îi închinată, nu-i luată cu sabie. Deci leşii, vădzind aşea, s-au aşedzat într-acesta chip: cetăţile din Moldova şi mănăstireli, cite au luat şi cat loc, tot să-1 dea înapoi moldovenilor. Şi turcei să dea Cameniţa leşilor, cu tot olatul iei, şi Ocraina. Şi pe nohai să-i rădice pe toţi în Bugiiag, să să ducă la locul lor pesté Donu, să rămiia numai bugegenii. Şi Hotinul să nu-1 tocmască turcei niceodată, nice altă cetate să nu facă în Moldova turcei, nicé păşea să nu puie. Aşijdere şi-n Ţara Munteneiască cetăţi să nu facă, nice paşi să puie. Aşe s-au aşedzat cu toţii, şi de toamnă s-au întorsu solii cineş la stăpânii săi.

34. Atunce, pe acie vreme, înpăratul moschicesc, anume Petre Alexievici, s-au dus singur, cu capul lui, la înpăratul nemţescu, la Leopold, şi mult s-au rugat înpăratului nemţescu să nu facă paci cu turcei. **Cacé** că atuncea să apucasă să facă şi el orinduială de oaste, ca la nemţi, pecum pe urmă au şi făcut-o.

35. Dar înpăratul nemţescu n-au putut să-i facă pe voie, să nu facă pace cu turcei, că slăbisâ taré, şi-i dzicea Moscului: „Măcar că te apuci că m-ei da ciţiva ani cheltuiala oştii, dar nu poci, că acmu el mă roagă dar pe urmă, cine ştie, sau m-a ruga, sau ba, că poate să să lungească mulţi ani înainte bătaia. Şi eu am slăbit, că eu nu mă bat numai cu Turcul, şi mă bat şi cu Franţujul, şi acolo amu mai maré bătaie decit cu Turcul."

36. Déce înpăratul Moscului, întorcindu-să înapoi la ţara lui, îndată atuncea s-au şi apucat a rade barbelé boiarilor ş-a slujitorilor, ş-a le şi schimba hainele, ş-a face obiceiuri şi orinduială tot nemţască. Ş-au adus şi citeva capete nemţi, de-i învăţa di pecum sint şi pin-astădzi.

37. Tot într-acel anu, de primăvară, în postul cel mare, trécut-au sol mic de la Ieşi, iar Răuţichie, carele trecusă şi mainte vréme şi la Duca vodă pentru trebilé păcei. Şi după ce ş-au isprăvit trebilé, de toamnă s-au întorsu iară înapoi pen Iaşii. Şi l-au cinstit Antiohi vodă, ca pe un sol, şi mărgind şi viind.

38. Antiohi vodă atuncea, tot într-acea iarnă, triimis-au pe Vasilie Pureci, vornicul dinspre doamna, cu taină, în Ţara Ungurească, la doamna lui Şerban vodă, de au dat doamna pe fiică-sa, domniţa Căsandra, dé o au adus-o să o ia frate-său Dumitraşco beizăde, că era logodită cu dansul. Era cu ştirea ghenărarului de Braşov, numai ghenărarul să ferié, că să teme

de Brâncovariul. Că Brâncovanul ave mare cinste şi trecere la înpăratul nemţescu, şi nu era acu voia Brâncovanului să o ia Dumitraşco beizadea.

39. Şi după ce au adus-o la Iaşi, i-au dat gazda la Iordachi Rusăt visternicul, fiindu-i niiam. Ş-au şi răpedzit Antiohi vodă la Ţarigrad de i-au făcut ştire, de au vinit frate-său Dumitraşco beizădeoa. Şi după Ispas atunce, în al patrulea anu a domnii lui Antiohi vodă, la velet 7208 <= 1700>, au făcut nuntă, în târgu în Iaşii, domnească, după obiceiul domnilor. Şi şede în Iaşii în nişte curţi a lor, ce le cumpărasă tată-său Cantemir vodă de la Gheuculiiasa visterniceasa. Ş-au şedzut acolo, în gazdă, pân' s-au dus mai pe urmă la Ţarigrad, cu doamna lui cu tot.

40. Dece, atunce, în scurtă vreme, tot într-acea vară, al patrulea anu a domniei lui Antiohi vodă, îi şi vini ferman să să gătiiască să margă să rădice turcei din Cameniţă şi să dea Cameniţa pe mâna leşilor, înpreună cu un paşă şi cu oaste şi cu câteva părechi de biholi pentru râdicarea balimezilor şi cu un sărdar cu oaste de la munteni.

Şi purcesă Antiohi vodă, voios, şi s-învoişe toată ţara de cea veste, unde să rădică acea nevoie deasupra ţărâi ş-a creştinilor, şi dederă slavă lui Dumnedzău. Şî atunce eram şi eu, Ion Neculce vel vornic, pe acie vreme vătav de aprodzi.

Dece dacă sosi Aiitiohie vodă la Cameniţă, îndată să apucă şi făcu pod mereu piste Nistru în gura Smotriciului, la un sat anume Vârnoviţa. Şi şezu acolo câtăva vreme, de aştepta să-i aducă leşii ferman de la Poartă la paşia din Cameniţă să iasă, că era şi comisarii leşeşti acolo, anume hatmanul Litvii şi Adam Sinavschii, voevoda Belschii, careli mai pe urmă au agiunsu de au fost hatman mare de corona leşască, şi Stanislav, voevoda Chiovschii şi Ştefan Potoţchii strajnic comunii, şi alţii, cu oaste ca la zece mii. Sta cu obuz din ceia parte de Nistru, şi Antiohii vodă sta din ceasta parte de Nistru, şi ferman nu li mai trimite leşilor solul lor Reuţchii, careli era la Poartă, că ponturili de

pace iscălisă, numai craiul Avgust nu iscălisă, şi turcii poftiia să iscăliască şi craiul Avgust şi toată recepospoîita. Şi aceia era pricina zăbăvii.

44 <*sic*>. Decii s-au apucat chizeş la Poartă solul Inglezului, precum că va iscăli craiul Avgust şi toată recepospoîita. Şi au şi triimis fermanul pe omul Inglezului, de l-au dat la comisarii leşeşti. Şi comisarii l-au dat în mâinile lui Cahriman paşii, să iasă din Cameniţă şi să dea cheile cetăţii Cameniţii în mâinile leşilor. Iar omul Inglezului s-au dus în sus la craiul Avgust cu ponturili păcii, să iscăliască craiul Avgust şi toată recepospoîita. Decii apoi paşia au şi început a deşerta Cameniţa. Tâmplatu-s-au multă zăbavă de şidere acolo la Nistru, până s-au aşezat aceste trebi.

45. Atuncea s-au făcut mare eclipsis, întunecare de soare, cât nu să videa om cu om. Intunecasă lumea în anul 7208 <=1699>, septemvrie în doasprăzeci zile, întru o zi marţi.

46. Găsitu-s-au atunce şi un ursu mare groznic. Şi sărisă toată oaste, şi moldoveniască, şi munteniască şi nu-1 putea ucide. Şi au dat în câteva rânduri în Nistru, şi iară eşiia afară. Şi gonindu-1 pe Nistru cu un pod, să suiră în pod, şi oamenii au sărit din pod în Nistru, şi multă grozăviie făcea. Câţiva oameni s-au înpuşcat slobodzind focul să-1 lovască, şi îmbulzindu-să oamenii să loviia ei în de ei. Nu era curat. Trii, patru ceasuri toată oaste l-au gonit şi de-abiia l-au ucis. Şi era pre mare, de mirare.

47. Apoi gătindu-să şi scoţind tot din cetate din Cameniţă, întru o zi totdeodată s-au rădicat leşii a merge la Cameniţă pe de o parte, şi Antiohii vodă pe de altă parte. Şi s-au întimpinat la poarta din sus eşind şi paşia din Cameniţă numai cu curtea lui. Şi aşia să întâlniră tustrii odată la un locu, ca cându i-ar fi tocmit cineva. Şi marsără aşia cu toţii la un locu, cât o pistrială de săgeată, până la un saivan a paşii, ce era întinsu, de descălecară cu toţii, şi paşe, şi Antiohii vodă, şi leşii. Iar agârlâcul paşii

şi cu turcimea toată ce erea în cetate în Cameniţă trăitori, tot păziia cu cară, cu căruţe, cine cu ce avea de eşiia din cetate din Cameniţă pe altă poartă, din gios.

48. Apoi după ce descălecara leşii, dederă fermanul de la Poartă în mâna paşii de-1 ceti. Şi paşia dede în mâinile leşilor tri pungi de urşinic cu tri chei a porţilor cetăţii Cameniţii. Iar leşii începură a râde şi a vorovi voroave de glume cu paşia. Şi întru aceli vorbe de glume vorbiră şi alteli mai de triabă. Şi-i cinsti paşia cu cafe şi cu cerbet, după cum iaste cinste turcească. Şi-ş luară zioa bună de acolea unii de la alţii. Şi purceasă paşia şi cu Antiohii vodă în gios. Iar leşii cei mari statură pre loc afară, de nu întrară degrab' în cetate, temându-să să nu fie pus turcii vreun lagum în cetate. Şi apoi întrară şi leşii cei mari în cetate în Cameniţă şi o curăţiră de toată scârnăviia. Şi dezgropară pe paşii de pin biserici, ce le făcusă meceturi, şi făcură osvieştenii de le sfinţiră. Şi aşezară pusei mari a lor leşii şi oaste leşască cât au trebuit.

49. Iară paşia şi Antiohii vodă, dacă au trecut Nistrul în ceasta parte, purceasă înnainte la Tighine, paşe cu carali lui şi cu curtea lui, iar Antiohii vodă cu puşcile celi mari în urmă. Şi pusă pre geabhană şi pe pravul cel de puşcă cu carăli pre Mihălachi Racoviţă vel spătar, careli fusesie cumnat cu Antiohii vodă, iar pe Nistru cu podurile au pus cambaraleli şi glonţurile celi de puşci şi cu multe fieră mănunţuşuri, şi plute şi şeici pe apa Nistrului li-au pornit. Şi au fost ispravnicu pe aceste cumnată-său, Pupul Bogdan hatmanul, de au mărsu cu oaste până în Tighine, pe malul Nistrului.

50. Şi atuncea au dat şi leşii agiutor lui Antiohii vodă poduri de a lor di pe Nistru, pentru mai degrab' deşertare. Şi paşii încă i-au dăruit doao mii de galbeni leşii, să iasă, mai degrab' din Cameniţă, pentru că paşia mai zăbăviia vreme pentru să să găteze. Şi leşii cu un ceas mai înainte era bucuroşi să iasă turcii din Cameniţă, ca să nu mai pue vreo pricină turcii.

51. Şi făcusă leşii comisari şi zapis la mâna lui Antiohii vodă pentru moştiile sfântului Ioan cel Nou ce au fost la Suceavă, să le dea, să vie iară aice în ţară, cu toate odoarăli şi veşminteli mitropoliii. Numai poate-fi voia lui Dumnezeu n-au fost, că s-au tâmplat acel zapis de s-au rătăcit, şi când au trebuit să-1 scoată nu l-au găsit. Şi aşia au rămas moştiile sfântului Ioan iară în Ţara I .eşască.

52. Şi aliasă Antiohii vodă pre Lupul Costachi, ficior lui Gavriliţă vornicul, şi-1 făcu comisar, dinpreună şi cu alţii boiari, şi-i trimisă la Suceavă şi la Niamţu de scoasără pre toţi leşii din ţară. Şi viind Antiohii vodă la Iaşi, la scaonul domnescu, după ce dusă toate lucrurili în Tighine, rămasă ţara toată în mâna lui Antiohii vodă, Hotinul, Suceava, Cernăuţii, cât stăpânisă leşii. Şi au mai făcut Antiohii vodă ferman de la Poartă şi au isprăvit de au luat şi ţinutul Orheiului în mâna lui, că era Ucraina pre atuncea, de-1 stăpâniia hanul.

Şi să făcu bună pace de toate părţiii, ca de mulţi veci, şi nu să simţiia nemică necăiri de tâlhari.

53. Decii atuncea, în scurtă vreme, au trecut, după ce au dat Cameniţă turcii leşilor, şi solul cel leşescu de la Ţarigrad, anume Reuţchii, şi s-au dus în ţara lui, precum mai sus s-au scris.

54. Iară de iarnă, tot întru acel an, vinit-au alt sol din Ţara I^eşască, mai mare, pre anume Iişcinschii, voevoda Poznavschii, ce era ginere hatmanului Iablanovschii, a căruia un ficior, pre anume Stanislav Iişcinschii, au agiunsu de au fost craiu în Ţara Leşască, ce l-au pus Carol, craiul Şvedului, mai pe urmă, precum i să va arăta istoriia la rându, înainte.

55. Decii acel sol mare viniia cu multă pohvală şi podoabe şi cu mulţi ficiori de domni leşeşti. Şi i-au eşit Antiohii vodă înainte pe Bahluiu, cale de un ceas, şi aşia tot alăturea au vi nit cu dânsul până la gazda lui. Şi apoi, a doa zi, Antiohii vodă l-au poftit pe sol la curtea domniască, la cinste.

Decii acel sol să ţinea pre mare, după cum li să şi cade să să ţie, că n-au călcare de nime şi sunt nelipsiţi di cele trebuitoare, ce le trebuescu, şi nu ştiu pedeapsa sărăciii aceştii lumi, ca noi. Şi i-au răspunsu lui Antiohii vodă, de-i va ieşi înnainte, să-1 întimpine la giumătate de scări a cerdacului, va vini la cinste, iar de nu-i va eşi înnainte asia, nu va vini. Deci aşia s-au aşezat: să să scoboare Antiohii vodă până la trii scări şi solul să să sue iar până la trii scări. Şi la al şapteli scară, unde iaste giumătate, să sa închine unul altuia; şi aşia, alăturea, să margă până în casă. Şi la băut tot o dată să bea amândoi. Iar la acea vreme, fiind Ion Neculce vel agă, era rânduit de domniie de grijiia pe sol la gazdă de cele ce-i trebuia.

56. Decii i-au făcut Antiohii vodă mare cinste solului, şi au purces după aceia solul de s-au dus la Ţarigrad, pentru întărirea păcii, pentru ca să fie pace vecinică leşii cu turcii.

Decii noi moldovenii ne bucuram unde auziiam că iaste să să facă pace vecinică, fiindu pământul nostru supărat de podghiiazuri şi de pustietate. Dar nu ne pricepem, că mai cu apar pre urmă ne va fi vecinică pace. De răutate şi de amar ni-au căzut noao moldovenilor pe urmă, că ni s-au micşurat cinstea de la turci, că ni-au înmulţit obiceaiuri rele asupra şi ni-au făcut oameni de nemică de suntem, că ni-au călcat precum li-au fost voia, care înnainte să vor arăta toate, pre rându.

56 <*sic*>. După aceia, în scurtă vreme au şi vinit iarna ferman de la Poartă, să margă Antiohii vodă şi cu hanul dinpreună să scoată pre nohai din Bugeacu, să să ducă la Don, să trăiască acolo, după cum s-au aşezat la pace. Şi ei să punea înpotriva hanului şi nu vrea să iasă din Bugeac.

Decii Antiohii vodă îndată să găti şi purceasă cu frumoasă oaste, că atuncea era şi Turculeţ, cu vreo doao mii de slujitori ce fusese joimiri, suptu ascultarea ţărâi. Deci purceasă din Iaşi pre Bârlad până la Fălcii, şi de acolo s-au întorşii iar la Iaşi, că s-au aşezat hanul cu nohaii să-i lasă până în primăvară. Şi cum au vinit primăvara, s-au şi rădicat de bunăvoia lor, de s-au dus la Don să trăiască.

57. Iară Antiohii vodă de primăvară, în al cinceli an a domniii lui, au făcut cărţi de slobozii pin toate săliştile. Şi au mutat slujitori de pin Piatră şi din Roman şi de pin toate târgurili, ce era pin mijlocul ţărâi aşezaţi, şi i-au mutat pe la marginile ţărâi; pe la vaduri, pe Nistru şi pe Prut îi aşeză.

58. Şi scoasă şi ruptă pe ţară, de-i aşeza pre oameni pe putinţă cu pecetluiri roşii domneşti pe feţe, pe tot omul anume, şi cu giurământ mare că vor da de patru ori într-un an. Decii aşia purceasără oamenii din toate ţărâli a izvorî şi a vini cineş la locul său şi la moşiia sa.

59. Aşijderea şi boiarii carii erau pribegi în Ţara Munteniască încă de la maziliia lui Costantin Ducăi vodă, de făcea multe amestecături, atuncea văzind că s-au făcut pace şi nu mai pot isprăvi nemic, nici cu Costantin Duca vodă, nici cu Brâncoveanul vodă, ş-au plecat capetili la Antiohii vodă şi au vinit în ţară. Şi Antiohii vodă i-au priimit cu dragoste şi-i ţinea la mare cinste. Carii mai pre urmă acei boiari i-au fost de mare folos la maziliia lui Antiohii vodă, precum să va arăta mai înnainte. Numai ce au rămas în Ţara Munteniască Nicolai Costin hatmanul, că era cumnat cu Costantin Duca vodă, şi Mavrodin vistiernicul, că era grec, nu avea la ce vini.

60. Tare să bucurasă oamenii atuncea şi de pace şi de chivernisala cea bună a lui Antiohii vodă. Şi începură boiarii a-ş face curţi şi a ezi iazuri pre la sălişti, şi cu toate să siliia.

62 <*sic*>. Intorsu-s-au şi solul cel mare leşescu de la Poartă, pre anume Lişcinschii, voevoda Poznavschii. Şi i-au eşit Antiohii vodă înnainte şi iar l-au cinstit după obiceai, şi s-au dus la ţara lui, în Ţara Leşască.

63. Atuncea, după aceste după toate, s-au rădicat şi Dumitraşco beizadea din Iaşi cu doamnă-ş şi cu tot agârlâcul

său, şi s-au dus la Ţarigrad, să trăiască acolo. Iară Brâncoveanul vodă, după ce au văzut că au mărsu Dumitraşco beizadea la Ţarigrad, s-au umplut de grije şi de frică că-1 va pâri, pentru că ştiia doamna lui, din Ţara Unguriască, toate tainele ce avea Brâncoveanul vodă cu nemţii, a doa, pentru mulţi bani ce luasă Brâncoveanul vodă a lui Şerban vodă. Şi-i era aminte să nu-1 smintiască şi din domniie, cu priiatinul său, cu Cerchez Mehmet paşia, cu cuciuc-imbrihor, musaipul împăratului. Că Dumitraşco beizadea ştiia bine rândul Porţii şi avea cinste mare de la turci.

64. Ce Brâncoveanul vodă să sfătui mult cu unchii lui, cu Costantin stolnicul şi cu spătarul Mihai, cum ari face să să poată mântui de Cantemireşti, ca să nu vie la vreo primejdie cu Costantinu Duca vodă, să cheltuiască să-1 scoată la domnie. Nefîndu-i ginere, îl urâsă. Şi dzicea că cându îi era ginere şi nu-1 asculta, dar acmu, dacă va eşi la domnie, nici l-ari băga samă.

65- Şi sfătuiră şi triimisără pre unchiu-său, pe Mihai spatariul, la Poartă; şi umblă spatariul Mihai şi cercându şi giuruind mult veziriului, să maziliască pre Antiohii vodă şi să pue domnii strein, pre carele au ales Brâncoveanul vodă. Şi Brâncoveanul vodă alesese pre un Toderaşco de la Galaţi. Care acel Toderaşco au fost neguţitor; om era chipeş şi de fire, dar mai rău şi mai spurcat, şi mai varvar, şi mai tiran nu era alt om pre aceli vremi în ţară. Că de ar fi fost acela dom nu în Moldova, nici un boiariu până în doao, trii luni n-ar fi rămas viu în ţară.

66. Acel feliu de milă avea Brâncoveanul vodă pe ţara noastră a Moldovii şi pe boiari. Ce Dumnezeu nu s-au îndurat; că au răspunsu veziriul spătariului Mihai că nu va mai înmulţi domnii, ce, de va mazili pre Antiohii vodă, a pune pre Costantin Duca vodă, iar pre alţii nu va pune.

67. Auzind acest răspunsu de la veziriul, spatariul Mihai nu l-au mai încăput vreme a mai aştepta într-alt chip, că avea grije de Dumitraşco beizadea, ce numai i-au căutat a să lipi iar de Costantin Duca vodă, să-1 scoată la domnie.

68. Nu ştiu ce vom dzice, nenorocirea Ţării Moldovii, au mânie lui Dumnezeu. Să tâmpiasă la aceia vreme de ţinea gazdă solul nemţăscu în casăli lui Costantin Ducăi vodă. Şi i să rugă acelui sol, ţiind gazdă la dânsul, de au grăit solul veziriului să-1 facă domnii pre Costantin Duca vodă. Şi atuncea veziriul îl ţinea la mare cinste pre acel sol; şi numai ce i-au căutat a-i face voia, puindu-să chizeşi muntenii şi agiutându-1 şi cu bani.

69. Vinit-au atuncea la Iaşi, la Antiohii vodă, şi alt sol micu, moscal, de la Ţarigrad, careli mersese pe la Azacu pe apă cu un galion. Şi turcilor nu le părea bine unde l-au văzut că a vinit pre apă, de au deschis drumul pe apă şi au învăţat a face galioane şi ei. Şi mult să mira şi să strângea noroade de priviia acel galion moschicescu, că nici cu gândul nu gândiia, netocma să vază galion moschicescu să vie la Ţarigrad. Şi auziia mai înnainte că făcu moscalii galioane, dar nu credea; dar atuncea l-au văzut şi cu ochii.

Ce întorcându-să acel sol, pe uscat, pin Iaşi, l-au cinstit Antiohii vodă după obiceai şi după cinste. I-au spus acel sol că iaste mazil, că înţălesese din solul nemţăscu pentru aceasta.

Numai nici de un folos nu i-au fost lui Antiohii vodă că i-au spus, că cum au purces solul din Iaşi, iară a doa zi i-au şi sosit un capegi-başe cu maziliia.

70. Căutaţi acum de socotiţi cea fără de năroc ţară şi oameni; că numai şapte, optu luni didese Dumnezeu de era răsuflare în ţară şi să bucurasă ţara tare. Dacă de ar fi ţinut şeapte, optu ani, sau zece asia, n-ar fi putut oamenii şi dobitoacei] încăpea în ţară.

71. Dar Dumnezeu nu va să iarte păcatul şi greşala aceştii ţări, tot mai mare, şi mai rău, şi mai amar, şi mai suspin să adaoge.

Decii cum dede maziliia, îndată şi apucară porţili şi începură a căuta pre Bogdan hatmanul şi pre lordachi Rusăt

vistiernicul, cu ferman făcut de la Poartă, Costantin Duca vodă şi cu muntenii.

Şi să strânsără într-un ceas slujitorii, de-i pusă capegi başe împregiurul curţii domneşti de sta de străjuia să prindă pre acei doi boiari, pre Bogdan şi pre Iordachi. Iar cei doi boiari şidea în casă la doamna, mistuiţi, ascunşi, şi nu cuteza capegi başia să între în casă la doamna să-i ia de grumazi, că-i oblicisă că sunt acolo. Şi era turcu om împărătescul

72. Iară a triia zi au stătut Antiohii vodă de au mijlocit lucrul cu boiarii carii fusese pribegi, carii mai sus s-au scris că au vinit la mila lui, şi cu alţi boiari de ţară ce să tâmplasă în Iaşi din capete, anume Vasilaşco Cantacozino spătar şi cu frate-său Ilie Cantacozino vistiernic şi cu Ioniţă sărdariul, ficior lui Miron Costin logofătului, şi Antiohii hatmanului şi Lupul, ficior lui Gavriliţă visternicul.

Vorovit-au cu toţii cu acestea şi i-au poftit şi i-au rugat pentru Bogdan şi pentru Iordachi. Déce aceştii boiari n-au putut călca voia lui Antiohi vodă, şi măcar c-avusesă mult supăr de Bogdan şi dé Iordachi, întâiu Ioniţă sărdarul, sân Miron Costân, având maré rană în inema lui pentru tăere tătâne-său, lui Miron logofătul, în vréme lui Cantemir vodă, că mai mult era prepusul de Bogdan şi de Iordachi c-ar hi îndemnat pe Cantemir vodă atuncea de au perit tată-său. Şi acmu, vădzind rugăminte lui Antiohi vodă, le-u lăsat toate gios ş-au sfătuit cu toţâi. Şi eşindu sara la gazde, au înbrăcat pe Bogdan şi pe Iordachi în haine proaste, şi s-au făcut în loc dé slugi de-u mărsu dup-acei boiari pen mijlocul slujitorilor, până au eşit pe poartă afară.

70 <*sic*>. însă fiindu şi baş bulubaş de casa lui Antiohi vodă, s-au agiunsu şi cu dânsul, de-u pus nişte slujitori ca acie, cu plată, de n-au luat taré sama, când au eşit. Decé hatmanul Bogdan, după ce au agiunsu la gazda Lupului visternicul, îndat-au încălecat cu câteva slugi ş-au fugit în Ţara Leşască. Iară

Iordachi Rusăt visternicul au mărsu după Hei comisul Cantacozino pân' la gazdă pe gios, şi n-au putut încăleca şi el, ca Bogdan, să fugă, fiind om bătrân şi slab.

Ş-au purces Cantacozino la ţară, şi aşea într-o cuhne l-au ascunsu, şi apoi au fugit şi Ilie, pentru voia lui Iordachi, depreună. Şi l-au dus pen Hangu, ş-au trecut în Ţara Leşască amândoi; şi aşea li s-au tâmplat de au scăpat.

71. Iară Antiohi vodă s-au gătit ş-au purces la Ţarigrad, înpreună cu capegi baş. Ş-au domni tu 5 ani fără 3 luni. Şi păre tuturor rău de dânsul, şi-1 pomenie de domnu bun, până în dzua de astădzi, că ave năroc la toate bucateli, de să făcea în dzileli lui. Nice boală în bucate nu era, şi stupii nici într-o vară nu s-au făcut răi. Acestu năroc avu Antiohi vodă, şi plată de la turci pentru slujbe ce au făcut, i-au plătit cu mazâlie.

DOMNIIA A DOO A LUI COSTANTIN DUCA VODĂ, LEAT 7209 <= 1700>, SÂPTEMVRIE 14
CAP 86

Zacialo 1. Costantin Duca vodă, dacă înbrăcă caftan de la Poartă, cu cheltuiala şi agiutorul muntenilor, fecea iar cheltuială mare. Şi cu datorie a domniei cei dintâiu neplătită, să-ncărcă de să feci o somă mare de bani, şi-ndatori ţara şi pe vaci, şi pe oi, şi pe miere, şi pe ceară, de luo bani de la neguţitori.

2. Şi dacă-i vini vestea c-au scăpat Bogdan hatmanul şi Iordachi Rusăt visternicul, să otrăvi de mânie pe camaicanei din Iaşi, căci i-au scăpat pe cei doi boiarii. Şi să manieră şi le păru rău şi muntenilor că i-au scăpat şi nu ş-au putut feci cheful pizmei cei vechi. Căci sfatul lor cu Duca vodă gândie că vor găsi la dânşii multe averi, să-ş plătiască nevoe şi datorie ce ave după cap. Şi acel sfat şi gând dede Dumnedzău de nu-i fu nice de un folos.

3. Şi după ce vini în Iaşi, pusă boiarii după obiceiu anume: pe Ion Buhuş, vărul lui, vel logofăt, şi pe Mitre vel vornic dé Ţara de Gios, pe Pavăl Ciocârlan vel vornic de Ţara de Sus, pe Neculaiu Costân, cumnatu-său, hatman, pé Panaite Morona vel postelnic, pe Cuzea vel spătar, pe Savin Zmucilă vel ban, pe Gavril Miclescul vel paharnic, pe Gheorghiţă Mitre vel visternic, pe Pătraşco Zosin vel stolnic, pe Manolachi Hristoverghi vel comis. Acestea era boerii lui Costantin Ducăi vodă. Numai mai aleşi din toţi era la sfat Panaite Morona postelnicul, că să potriviè cu stăpânu-său la o fire.

4. Decé, după ce boiari, îndată triimisă boiarii la Poartă cu pâră asupra lui Antiohi vodă ş-a frăţâne-său, lui Dumitraşco, cu multe năpăştii şi pricini fără dé calé. Şi-nvăţa pe boeri, cu de frica, de-i pârâè, fiind şi muntenii învăţători şi agiutori la pâră. Şi deodată îl închisără turcei pe Antiohi vodă. Că Antiohi vodă, când s-au mazâlit, mai mult de 27 de pungi de bani în casa lui n-ave, măcar că fusese domnu cinci ani, şi n-avè cu ce să să sprejânescă de neprietini, după cumu-i obiceiul turcilor, de-1 faci prietin cu darea. Pe cestu lucru să poate socoti că Antiohi vodă era om bun şi nelacom. Unde să să găsască altul dé potriva lui să fie!

5. Dumnedzău nu-1 lăsă mult în pedeapsă, că să schimbă Poarta, şi-ş tocmiră Cantemireştii trebili, şi eşi de la-nchisoare Antiohi vodă.

Iar Duca vodă, dac-audzi că şed Cantemireştii la casăli lor cu paci, îndată să-mbrăcă cu cămeşe dé ghiiaţă. Deci şi triimisă pe vlădica de Roman, anumé Lavrentii, la Bogdan şi la Iordachi, în Ţara Leşască, de le giură şi lé adeveri maré mila, şi-i adusă în ţară la pământul lor, să trăiască cu paci.

6. Iară muntenii triimitè totdeauna la Duca vodă de cerea datorie ce vechi şi iastă noo, şi nu le mai da nemic. Şi de ce-1 poftiè sau îl învăţa, el nu-i asculta ca-n domnie dintâiu, nice să mira de dânşii. Ce să manieră şi ei taré, şi vădzind şi pe Cantemireştii c-au eşit de la-nchisoaré, le-au întrat şi loc oaricé grijă de dânşii, şi-şi arătară obraz de făcură paci cu taină, să nu ştie Duca vodă. Numai pace sulemenită, că, când le viniè muntenilor zamanul, tot îi înpedéca la trébi pe Cantemireştii.

7. Şi-ncepu Duca vodă a scoate grele dări şi mari pe ţară, a-ndesi ciferturili ce lé scosesă Antiohi vodă: din patru dederă opt într-un an, şi oamenii începură a să spărie şi a fugi, şi pe mazâli a-i îngrăuia cu dăjdii grele şi desă. Şi pe Bogdan şi pe Iordachi, totdeauna triimitè la dânsei, de le lua împrumutări mari, pungi de bani, şi-nnapoi nu le mai da nemic. Şi nu ţinea giurământul, că era în prepusuri, după cum iasté acel obiceiu la toţi domnei, de au prepusuri pe unii boiari.

8. Atuncea Iordachi Rusăt visternicul, încuscrindu-să cu Vasilie vornicul Gavriiiţă, feci sfat la nunta fiilor lor, ce vor feci să să poată mântui de acest domnu, că nu mai pot rădica nevoile.

Decé Vasilie vornicul, măcar că era la cinste, dar pentru voia cuscru-său, lui Iordachi, îi întunecă minte şi-ndată să sculă cu toţi fraţâi lui, anumi Lupul şi Solomon şi Costachi, şi cu alţi boeri: Mihalachi spătarul, ce fusese cumnat cu Antiohi vodă, şi Ilie Frige-vacă spătarul şi cu alţii mulţi boeri, ca la vro 50 şi mai biné. Şi o samă loviră pe la Bogdan, pe la casăle lui pe la Iveşti, neştiind Bogdan nemic, şi-1 înbunară, cum vor să fugă şi să ceie pe Antiohi vodă de la Poartă să le fie domnu. Şe-i credzu, şi fugi şi Bogdan cu dânşii în Ţara Munteniască. Cu toţii să dusără.

9. Iară Iordachi rămasă în Iaşii, cu maré grijă, făcându-să bun şi nu ştie nemic. Deci Duca vodă dacă vădzu aşea, să tulbură taré şi-ş aprinsă poaleli de toate părţile. Şi ce strânsesă bani de la ţară, nu apucă a da pe la datornici, şi şi începu a triimite bani la Poartă şi la hanul şi la Isuf păşea, sarascherul dé Baba. Şi isprăvi de scoase ferman să-i ia pe toţi Duca vodă de grumadzi din Ţara Muntenească. Ce şi Brâncovanul

deodată nu-i déde, şi triimisă doo, trei rânduri jalobă la Poartă de ce le faci Duca vodă, şi tot nu le ţinu în samă Poarta.

10. Decé Brâncovanul vodă, vădzindu că nu lé poate isprăvi de la Poartă, stătu să lé facă paci de la Duca vodă. Şi-i triimisă pe boiarii la Focşeni să stea înpreună cu căpitanul de Focşeni, să i le giuré şi să treacă în Moldova. Şi trimisă şi Duca vodă pe Ioniţă hatmanul sân Costân şi pe Misail mitropolitul, de marsără la Focşeni de giurară boerilor că nu 1-è fi nemic despre domnul Costantin Duca vodă.

Şi trecură boiarii toţi în Moldova la casăle lor. Insă nu-i dede pe toţi ce iera mai cu prepus şi mai capete, ce-i mistui Brâncovanul pe aciè de cătră capegi-başe ce vinisă să-i ia, anume pe Vasilie Costachi vornicul şi pe Bogdan hatmanul şi pe Mihalachi spătarul şi pe Ilie stolnicul Frige vacă şi pe Macsut postelnicul. Pe aceste îi popri Brâncovanul, că să temea să nu-i omoară. Iar Costantin Duca vodă, vădzind că nu i-au dat pe aciè, iar s-au apucat dé pâra la Poartă mai taré pe Brâncovanul, cu jalobă.

11. Deci Iordachi, din Iaşi, iar pe taină au îndemnat pe alţi boiari, ş-au fugit în Ţara Ungurească, anume Ilie Cantacozino şi Balşe şi Ursachi şi Ion Sturdzea şi alţii. Şi pe alţii îndemnă de fugiră în Ţara Leşască, anume pe Macrei banul şi pe Ghiorghiţă comisul şi Pilat şetrarul şi alţii mai mici din căpitinei.

Deci dacă înţelesă Duca vodă cum c-au fugit boiarii şi-n Ţara Ungurească şi-n Ţara Leşască, i s-aprinsă inema de voie réa. Şi slăbi a mai pâri pe Brâncovanul la Poartă pentru boiarii cei mai de frunte ce-i poprisă Brâncovanul, de nu-i dedesă. Că-ş tocmi apoi Brâncovanul lucrul de la Poartă apoi să nu-i dea, şi rămasără acolo. Că triimisesă Duca vodă pe Dumitraşco Buhuş să omoare pe furiş în Bucureşti pe Bogdan hatmanul. Ce Buhuş, ca ficior dé boiaru şi de neam, n-au vrut să facă acel lucru tâlhărescu şi, după ce-u mărsu, au spus lui Bogdan şi lui Iordachi şi Brâncovanului.

12. Ce Brâncovanul, cum audzi acel lucru, îndată feci mărturie de la mulţi turci şi de la boiari şi triimisă la Poartă de feci ştire. Şi cu acea socotiială îş strâcă obrazul şi numeli şi mai rău de la Poartă Duca vodă, de nu mai putu ceré pe acei boiari ce rămasără acolo, la munteni.

13. Atuncea strâcă Duca vodă legătura văcăretului ce făcusă Antiohi vodă şi scoasă vâcăretul, de cal 2 lei şi de vacă un galbân şi adăoşag de toată vita câte un tult. Ş-apoi, vădzind că să strâcă ţara şi să pustieşte, să spărie că ş-a puné capul şi feci şi el legătură şi scrisă cărţii pe la marginé de milă.

14. Şi triimisă la boiarii cei pribegi de la unguri şi de la Ieşi cu giurământ să-ş vie în urmă la pământul lor. Şi viniră iarăş înapoi, acasă. Dar cei 5 boeri tot au rămas la munteni, n-au vinit; nicecum n-au credzut.

15. într-această vreme, mârzacii nohai, cu oardele lor, începură unii dintre dânşii iar a s-întoarce în Bugeag. Şi turcei îi goniè iară înapoi, nu-i lăsa. Ce să burzului un soltan cu dânşii asupra turcilor şi făcură multă răutate în olatul. Cheliei şi arsără şi Renii. De-r hi fostu îngheţată Dunărea, pân-în Ţarigrad ar hi agiunsu. Ş-au scris la Duca vodă să-ncalece şi el cu moldovenii, c-apoi a prăda ţara. Ce Duca vodă au cădzut cu rugăminte că n-aré cu ciné să-ncaleci, şi i-au triimis 15 pungi de bani. Şi aşe l-au lăsat.

16. Vinit-au Isuf păşea, sarascherul, înpotriva lor la Smil Ş-au şedzut câteva săptămâni acolo cu meteredzé, pân' i s-au strânsu oastea. Şi trimisesă şi la Duca vodă să margă. Ş-au mărsu numai pân' la Bârnova şi s-au întorşii iar, că s-au aşedzat sarascherul cu tătarii.

17. Dé vară s-au mutat Isuf păşea de la Baba cu saracherlâcul la Tighine, puindu pricina zorbalâcul tătarilor. Şi vădzindu că esté vrajbă în Ţara Leşască, n-avè cine-i sta mpotrivă, să nu facă sarascherlâc la Tighinea.

18. Dece s-au apucat a tocmi cetate ş-a o mări ş-a o lărgi, de au lucrat câţiva ani, pecum să vede, co cestea 2 ţări. Şi pe tătari au început a-i călca ş-a-i pune a lucra la cetate devaloma cu creştini. Şi i-au făcut de-u plătit toată paguba ce făcusă railei la Tighinea şi la Reni.

19. Tot la ceasta vreme, craiul leşescu, al doilea Avgustu, începu şi el să strace volnicie leşilor, să fie numai opt sfetnici şi să ia tot vinitul stărosteilor, să strângă acei bani să facă mulţime de oaste. Şi să giuca în cărţi cu doamnele celi frumoasă a leşilor. Şi care-i plăcea, o ţinea câte doo, trei luni la dânsul, încă pe a lui Lebomirţichie au dus-o şi-n Şacxonie, de au ţinut-o vro doi ai. Şi pentru dragostea iei l-au pus şi hatman, după ce au murit Iablanovischie.

20. Iară domnii leşeştii nu putură răbda, ce făcură sfat cum or faci să să mântuiască de dânsul, să-l gonească din ţară, pecum au mai gonit pe un craiu a lor, anume Denconte, ce vinisă de la franţuji. Şi să căiră mult atunce că n-au pus pe un ficior a lui Sobeţichi.

20 <*sic*>. Şi marsără cu toţâi la craiul Avgust şi-ncepură a-lu îndemna să margă să ia cetate Rigăi de la Cifed, că-i a lor de moşie. Şi-i tulburară mintea craiului, şi s-apucă de gâlcevi cu craiul sfedzescu. Şi marsă la Riga să o ia. Ce leşilor nu le era trebuitoare Riga, numai le iera voia să-nceapă gâlcevi cu Sfedul, şi ei să să facă una cu Sfedul, şi lui să-i dea peste cap.

Dece Sfedul era o ţară puternică, craiul lor tânăr de 16 ani şi bun viteaz, dârzii. îndată trecu Marea Balticului şi eşi în Livonie, în tâmpinarea leşilor. Şi nu-i putură sprejeni leşii. Şi-ncepură unei a să închina la sfedzi, iar unei să face a ţinea cu craiul Avgustu.

21. Atunce nu zăbăvi vreme, *şi* muri Iablanovischie, hatmanul coronie, care era cap la tot sfatul începăturii leşeşti cel mai mare. Căci el să socotie că s-a mântui de Avgust craiu şi a lua pe crăiasa lui Sobeţichie, fiind ne-nsurat, ş-a fi el craiu.

Ce n-au apucat să isprăvască ce gândisă, şi s-înplu Ţara Leşască de oşti streine, de rămasără ca un roiu fără de matcă leşii.

23 <*sic*>. Pusă craiul Avgustu hatman pe cel Lebomirschie, cari s-au pomenit mai sus, şi nu zăbăvi vreme, şi muri şi Lebomirschie. Apoi pusă hatman coronie pe Adam Sinavschie. Era om mic de stat, dar întreg la minte, cu dreptate craiului şi-nvăţat foarte, şi om dumnedzăescu, la streini milostiv.

24. Sfătui pe craiul Avgustu de s-agiunsă cu Moscul, că vădzu că pe Cifed nu-i putincios craiul să-l bată sângur. Că leşii mai mulţi era cu Cifedul, de pe cum s-au dzis mai sus. Şi-i ascultă cuvântul craiul Avgust şi să legă la un cuvânt cu ţarul Moscului, cu Petre Alicsovici.

25. Ţarul Moscului îndată primi bucuros; că el încă-ş schimbasă atunce portul, de luasă orânduiala nemţască, şi vrea să-ş ispitască nărocul oştii sali. Şi dede şi el pricină Cifedului pentru toate ţărâle Livoniei ce au luat Cifedul de la strămoşii lui, fără cale. Şi-ncepu şi el gâlcevi şi a să bate pe de altă parte cu Cifedul, de au luat cetate Narvei şi alteli. Ce Sfedul rămasă a să bate în doo părţi. Şi Muscul cu oaste lui iar bătea în doo părţii: cu o samă de oaste să bătea la Narva cu cifedzii, iar pe altă parte dedesă oaste craiului leşescu într-agiutor.

Ce birui Cifedul pe craiul Avgustu şi-l goni în Şacşonie, în ţara lui. Şi Cifedul să dusă după dânsul, de au ernat acolo în Xacşonie, cu toată oastea.

26. Şi de frică, craiul Avgustu, că i-a istovi ţara, făcu pace cu Cifedul şi-i giură craiului cifedzescu cum nu-i mai trebuie să iasă în Ţara Leşască, să fie craiu.

Şi după acie să rădică Sfedul şi vini iar în Ţara Leşască şi coroni pe Stănislav Leşinţchi, care era ficior solului celui mare ce trecusă în dzileli lui Antiohi vodă la Poartă, voevoda Poznavischie. Şi pe Iosîf Potovischie, voevoda Chiovischie, îl pusă hatman coronie, fiind rudă cu Lecinschie.

27. Iară hatmanul Sinaţichie şi cu hatmanul Oghinţichie şi cu hatmanul Zapiva şi cu oaste moschicească era spre Litfa, într-altă parte.

28. Dece craiul şfedzescu au lăsat pe un ghinărar a lui cu oaste, anume Cras, cu Stănislavi craiu în Ţara Leşască, iară el au purces cu obuzul lui drept în Ţara Căzăcească, de au trecut Niprul pe la Stării Dub; şi ce-u lucrat s-a scrie înainte, la rândul lui.

29. Atunce leşii, fiind Racoţi pribag la dânşii, i-au dat vro doodzăci de steaguri de oaste într-agiutor, de au eşit şi el în Ţara Ungurească cu zorbâ, ca să să dezbată Ţara Ungurească de la nemţi. I-au dat leşii, cărei ţinea cu Cifedul, că să temea de Neamţu să nu dea agiutor lui Avgust craiu, fiindu-i Neamţului alector; ce i-au dat pentru să-i facă înpedecare.

30. Dece Racoţi, cum au eşit cu aceli 20 de steaguri în Ţara Ungurească, au şi-nceput mulţimea de unguri a să strânge la dânsul, de să făcusă la cindzăci, şesădzăci de mii de oaste. Că alerga den toate ţările, din Moldova, de la munteni, pân' şi tătari, fără poroncă, pe furiş, să ducea la leafă la dânsul.

Atunce moldovenii, mulţi şi ficiori de boier, să duce la leafă, unei la moscali, unei la Ieşi, unei la Racoţi, unei la Cifed, pentru agonisita.

31. Şi Racoţi, pe unde găsie nemţi, îi tot băte şi-i scote de pen cetăţi. Mai îş dezbătusă ţara, c-au înblat vro doi, trei ai pen Ţara Ungurească.

32. Nemţii să bătea cu Franţujul şi nu pute să stea să să bată şi cu Racoţi. Deci mai pe urmă au dat Neamţului agiutor Inglezul 40.000 şi Danie 30.000. Şi ş-au înglotit oastea Neamţul ş-au început a să bate şi cu Franţojul şi cu Racoţi. Ce pe Racoţi l-au biruit şi l-au gonit la franţuzi, iară o samă de boiari unguri, cărei ţine cu dânsul, au pribegit aice în Moldova, iar unei în Ţara Leşască. Ce ceştii de aice în scurtă vreme ş-au făcut pace şi s-au dus înapoi.

33. Atuncea, pe aceia vreme, toată Evropa să tulburasă cu oşti, de au înblat câţiva ani acestea oşti, ce s-au pomenit mai sus. Numai turcii ave paci, şi le tot înbla cărţile şi soliile ni la unul, ni la altul, de-i tot îndemna şi-i învrăjbie. Ce în scurtă vreme vini şi la dânsei zorbâ, pecum înainte arată. Să lăsăm celea streine, să vinim iar la Moldova.

34. Brâncovanul chemă pe boiarii pribegii la sine, şi făcură sfat pe taină, să stea să le facă domnii pe unul dintre dânşii, iar nu din Cantemireşti. Şi să feriră de Bogdan, fiind Cantemireştilor cumnat, să nu ştie nemic de cel sfat.

Şi triimisă la Costantin Duca vodă, Brâncovanul, ca-n chip de sol, pe un mitropolit a patriiarhului Dosoftei de Ierusalim, anume Hrisantos, carele acel Hrisantos pe urmă au cădzut şi patriiarhu la Erusalim. Şi mărgându la Duca vodă, ş-au dat solie ce au avut, iar pe taină, cu Iordachii Rusăt visternicul, au avut altă solie, de-i giură de la Brâncovanul pentru celi trecute pizme vechi şi groazi şi pagube, ce au avut Iordachi, să fie ertate. Şi feci şi logodnă c-un ficior a lui Iordachi, anume Neculaiu, să ia pe o fată a Brâncovanului, şi de acmu înainte să fiie fraţi, şi de Cantemireşti să fie despărţit, şi lepădat de prieteşugul lor. Şi-1 întrebă pe cine va socoti, dintre boerii Moldovei ce-s pribegi acolo, să cheltuiască Brâncovanu la Poartă, să-1 puie domnu. Deci Iordachi, măcar că era om înţelept, iar fire îi era de grec lacom la cinste; nu socoti nice la Dumnedzău, nice ruşine de oameni, nice la osândă sau la ce va vini pe urmă lucrul.

35. Şi-ndată făcu logodnă şi priimi să să lepede de Cantemireştii. Pe Antiohi vodă încă l-au rugat Brâncovanul să-i dea fata şi să să lepede de prieteşugul Cupăreştilor, şi n-au priimit; iar el, cumu-i vini zamanul, îndată priimi cu bucurie.

Ce să ştiţi, fraţilor, că nu numai Iordachi, ce toţi grecii, mai drepţi şi mai bune slugi nu-i alt neam în lume, până iaste stăpânul în cinste şi-n puteri; iar cât să slăbeşte sau să

micşureadză cinste stăpânului, îndată să şi lasă şi aleargă la altul, care-i vede că-i mai cu puteri. Pecum şi Iordachi, făcând această grabă, mai pe urmă la multe primejdei de viiaţă şi de pagubă au vinit, care să va arăta înainte, la rândul lor.

36. Dzis-au Iordachi cătră acel mitropolit că iaste bun de domnie Mihalachi spătar, ficiorul lui Ion Răcoviţă vornicul, că iaste niam de boer vechiu, moldovan şi iaste rudă şi Brânco vanului. Şi este şi bun că nu-i va ieşi Brânco van ului din cuvânt, la ce i-ar poronci. Iară aceasta nu dzice Iordachi pentru altă, ce o dzice căci era Mihalachi de casa lui, rudă aproapi, şi va faci precum i-a hi voia lui, şi va mânca ţara pecum au mâncat-o şi la Antiohi vodă. Care aşe i s-au şi tâmplat de au făcut, pecum au şi gândit.

37. Şi cu acestu sfat încă şi mai mari mulţămită arătă Iordachi lui Antiohi vodă; că Mihalachi spătatul era plin de niiam, boiarii carii era mai capete în ţară, şi era toţi de casa Cantemireştilor. Iar după ce au luat Mihalachi spătarul domnie, aciia s-au despărţit toţi de casa Cantemireştilor şi s-au făcut toţi de casa lui Mihalachi spătarul, şi Cantemireşti rămăsesă din boiarii de frunte numai cu cumnatul său, cu Bogdan hatmanul. Aşe le aşădză, acestea vorbe toate, acel mitropolit, şi să dusă de le spusă Brâncovanului toate, deplin.

38. Costantin Duca vodă de acestu sfat nemic nu ştiu, nice pricepu. Şi'ncă îl şi boiari pe Iordachi, îl pusă vornicii mare de Ţara de Gios, ca sâ-1 facă al său prietin. Deci ştiu că l-au făcut, ca oaia pe lup.

39. Atunce Costantin Duca vodă au scos pe ţărani miere şi ceară, de au dat pe desetina de stupi şi de porci, de tot mascurul şi de un stup, câte o ocă de miere şi de ciiară.

40. Trecut-au un sol moschicescu mare de la Ţarigrad pen Iaşi, margând la Moscu, anume cnedzu Dumitru Galecin. Ş-au botedzat un cucon a Ducăi, de s-au cumătrit, şi l-au cinstit dup-obiceiu.

41. Atunce, din boiarii cei pribegi ce iera în Ţara Munteniască, anume Vasilie Costachi vel vornic, i să tâmplă moarte acolo, în pribegie. Şi n-au apucat să-ş vie la pământul lui şi la casa lui, nice să să bucure de sfatul ce-1 începusă.

42. Pe-acie vreme era vizir Rămif răiz-afend, carele fusesă sol la pace, când s-au făcut la Carlovici. Şi luasă aminte, de ştie toate fapteli şi mestecăturile muntenilor, încă pân-a nu cade vizir, şi dzice: „Eu, de aş cade vizir, ştiu ce aş faci muntenilor pentru Moldova, că iei au prăpădit-o cu meşterşugurile lor. I-aş faci pe dânşii de ar înple ţara de oameni, şi toată cheltuiala să fie de la dânşii."

43. Dece în scurtă vreme au şi cădzut vizir. Ce, cum'au cădzut, îndată au şi chemat pe Brâncovanul la Poartă, ca să-1 mazilescâ din scaon, că să teme turcii că nu-1 vor putea prinde la mână.

Deci fiind în multe prepusuri la înpărăţiie o domnie îndelungată ca acie, nu vrea să margă la Poartă. Iară unchii lui, Cantacozoneştii, sfetnicii lui, nu l-au lăsat să ia într-altă parte, ce l-au înbărbătat numai să margă la Poartă, că apoi, nemărgând el, va aduci perirea ţării şi boiarimei. Şi aşea, cu mare grijă,-au purces la Udriiu şi, mărgând încetu, pân-a sosi în Udriiu, ş-au tocmit lucrul cu banii, ca un domnii bogat ce iera, câtu nice vizirul n-au avut ce-i face. Ce încă l-au grăit de bine cătră înpăratul; că încotro să întorce, vizirul tot de bine-1 grăia.

Ce, dac-au sosât la Udriiu, l-au întrebat înpăratul pe vizîfuL de ce au adus acolo pe domnul muntenescu. Iar vizirul au dzis că 1-au adus, că-i om înţelept, cu sfat şi avut, că „la această vreme ne trebuieşte sfat şi bani". înpăratul au dzis: „Să nu-1 zăbăveştii aice, ce să-1 înbraci cu caftan, că nu stea ţara acie fără dom nu".

44. Vizirul, dac-audzi aşe, l-au chemat la adunare, şi şi pentru alte ce au avut a-i dzice, 1-au întrebat pentru Ţara Moldovei, ce s-au strâcat şi s-au pustiit: „Oari de schimbările

domnilor, au de oşti ce au călcat?" Iar el, vrând să mazâlească pre Costantin Duca vodă, au dzis că o au strâcat-o domnul, carelé iasté acmu domnii într-însa.

45. Vizirul i-au dzis: „Dar pute-vei tu să porţi de grije acei ţărâi, să-ţi fie pré samă, să o tocmeşti, să fie plină de oameni?" Iară el, dac-au audzit aşe, foarte era cu voie să fie domnu la 2 ţărâi, că pentru acié aduce oşti streine pen ţara noastră şi schimba domnii dintr-însa, să o strâci şi să rămâie pustie.

Decé de la aceasta întrebare n-au putut da răspunsu vizirului pân' nu va lua răspunsu de la unchei săi, ales de la Costantin Cantacozino stolnicul. Ce s-au rugat vizirului să-1 aştepte pân-în 5 dzilé, să să socoteiască, şi atunci îi va da răspunsu vizirului pentru acestu lucru. Iar Costantin stolnicul i-au scris să mulţămască lui Dumnedzău că nu-i pe voia neprietinilor, şi să-ş păzască treaba şi grijé ţărâi salé. Iară mai mult să nu-1 ştie că s-amestecă, că apoi, de nu-1 va asculta şi va faci peste voe lui, bine să ştie că, când va încăleca el din Iudrii, iar el va înhăma în căruţă şi va treci în Ardeal; şi când va sosi el în Bucureşti, el va sosi în Udriiu. Şi ce va vide, să nu să sparie.

46. Iară Brâncovanul, a cince dzi, luând acestu răspunsu de la unchi-său, au mărsu la vizirul şi i-au dat răspunsu că nu va putea purta grije a doo ţări, ce sint de marginé. „Ce să mazâleştii mărie-ta pe cesta, să poronceştii la ţară să-ş aleagă iei pe cine le va plăcea domnu. Şi aşea, alegându-1 cu toţâi, aşe vor nemeri om bun, şi va tocmi ţara. Că aşea m-au ales şi pe miné Ţara Munteniiască, de m-am învoit cu boiarii ş-am tocmit ţara."

Ş-aceasta n-o grăe pentru altă, numai pentru sfatul ce sfătuisă cu boiarii să puie pe Mihalachi spătarul. Ş-au mai dzis vizirului Brâncovanul că Costantin Duca vodă s-au încumătrit cu solul moschicescu caré au mărsu pe acolo, şi i-i gândul să fugă la Moscu şi co cée să strâcă ţara.

47. Vizirul, înţelegând acestea, îndată, cu taină, au răpedzit un capegiu la Isuf păşea, sarascherul, să-1 prindză, să-1 triimaţă la Poartă cu bună pază. Cé sarascherul înpreună cu capegi-başea au triimis pe capegilarchihaiaşii a lui şi pe alai-beiu cu 200 şi mai biné de spahii. Şi cându s-au apropiat de Iaşi acei agii cu oaste, au triimăs înainte la Costantin Duca vodă să le grijască conac, că mărgu să hotărască la Horodinca despre Ieşi, c-au jăluit leşii că au strâmbătate despre moldoveni.

48. Decé descălecând turcii la gazde dimineaţa, n-au dzis nemic, iar cându au fostu pe chindie, numai ce au înplut turcii ograda domnească, de au apucat porţile şi-npregiurul zidului, cât să spăriesă toţi câţ era în curte, că n-ave unde să scapi.

Şi l-au închis pe Duca vodă în casa cé mică ş-au pus la uşi turci de pază. Şi casa cé maré şi cé mică era pline de turci. Şi aşea l-au ţinut patru, cinci dzilé, de nu-1 lăsa din casă să ias-afară, nice la doamna să margă, pân' l-au pornit. Ş-au pus pe Iordachi Rusăt camaican, şi atuncea au deschis porţile.

49. Duca vodă, vădzind aşe urgie, au priceput că s-or ridica boiarii cu pâră asupra lui, şi nu să va mai întoarce la domnie. Căci fărmanul nu-i scrie de mazâlie, numai îi scrie să-1 ducă la Poartă. Agiunsu-s-au cu capegi başea, ş-au şi-nceput a răpedzi harzuri la Poartă, şi la hanul, şi la sarascherul, şi-n toate părţii, pe unde ave prietini. Brâncovanul încă au făcut veste boiarilor ce iera pribegi în Ţara Munteniiască precum au aşedzat cu vizirul.

50. Decé boiarii pribegi din Ţara Muntenească au şi făcut ştire cestor din ţară: cum s-a rădica Duca vodă din Iaşi, cum să să pornească şi ei la Udriiu după Duca vodă, că le-or eşi şi ei în tâmpinare.

Atunce toată boerimea şi mazâlime, înţălegând c-au prinsu pe Duca, s-au strânsu la Iaşi ş-au început a gâlcevi cătră capegii bas ş-a-i spune că faci Duca vodă harzuri de trimite la Poartă,

fără voia lor şi fără ştire, iar lor nu le mai trebuie să lé fie domnu.

Iară când au fostu a doo dzi, chemat-au capegi başea pe toţi boiarii la curte să le cetească un fărman de mazilie Ducăi vodă ce i-au vinit. Şi stringindu-să toţi boiarii la curte, deodată numai ce au închis iar porţile, ş-au început turcii a prinde pe boerii, cărei era mai capete, ş-a-i închide ş-e-i puné şi-n heră, ca vro dzeci, cinciispreci, pe izvod ce-i dedesă Duca vodă: ce nu numai pe cei streini şi pe ciia de casa lui să ia cu dânsul, şi, sosând la Udriiu, să ţie în parte lui.

51. Ş-au închis şi pe Iordachi vornicul, ce-1 pusesă cămăican, ş-au pus cămaican în locul lui pi Ion Buhuş logofăt, fhndu-i rudă, ca să popriiască ţara să nu margă după dânsul să-1 părască.

Şi l-au pornit din Iaşii în gios spre Bârlad, înpreună cu acei boiari ce-i prinsesă, şi s-au dus pân-în Galaţi. Şi acolo, din boerii ce-i prinsesă şi era a lui, i-au boerit în Galaţi. Au pus hatman şi visternic şi comis, ca să sparie ţara că nu-i mazil, şi-i domnu. Iar pi cielalţi boeri ce iera în prepus nu-i lăsa din heră, ce au trecut Dunărea cu dânşii, să-i ducă la Udriiu. Ş-au scris şi la Hapdi pase să poprească la Dunărea, să nu treacă nime după dânsul să-1 părască.

52. Boiarii cărei au rămas de nu i-au închis au eşit din Iaşii tot câte unul: unul pe de o parte, altul pe de altă, şi s-au strânsu toţi la Hadâmbul, supt codru, şi di acolo au luat pe Racove în gios; tot s-atrăgea boiarimea şi mazâlimea, în urma Ducăi vodă, pâif la Piscu. Ş-au răpedzit de olac în Ţara Muntenească pe la boiarii pribegi, de-u făcut ştire, de toate de acestea ce au făcut Duca vodă, Brâncovanului la Udriiu.

53. Ce Brâncovanul, înştiinţind pe vizirul, au triimis de au luat pe Duca vodă de pe drum şi l-au făcut surgun la Cavala, unde era multă ciumă, ca să nu-1 mai superi oamenii cei din curte înpăratului, că să punea taré sălihutarul pentru dânsu. Şi

pe boiarii ce-i aducea în hieră i-au slobodzit. Şi Dunărea încă Isuf păşea au slobodzit-o, să treacă boiarii.

Ş-au scris Brâncovanul în Bucureşti la stolnicul Costantin, de au pornit pe boiarii pribegi la cielalţi, de s-au înpreunat la Piscu, de au trecut Dunărea cu toţâi, de s-au dus la Udriiu să-ş rădice domnu. Numai ce au scris la stolnicul de au poprit pe Bogdan hatmanul în Bucureştii, de nu l-au lăsat să margă cu cie boiari la Udriiu, dzicând să aştepte, că-i trebuitor pân-a vini de la Udriiu, că-i trebuitor Brâncovanului. Că nu era de altă treabă, numai să teme să nu puie vro piedică să scoată iar pe Antiohi vodă domnu.

54. Atuncea au făcut mare cheltuială Brâncovanul la Udriiu cu Poarta, avându nume de bogat şi vrându să înple gurili tuturor. Ş-au mai adaos şi birul Ţărâi Munteneştii, peste cât da mai întâiu, pe an câte o sută şi cindzăci de pungi să de mai mult. Şi tocmindu-ş toate lucrurili, au purces de au vinit la Bucureşti.

55. Iară boiarii Moldovei care s-au pomenit mai sus bine n-au agiunsu la Udriiu, numai s-au şi sculat zorbâ mari din Ţarigrad toate mulaleli şi rusfeturili cu oaste şi cu puşci de au purces la Udriiu să mazilească pe-npăratul. Ş-au pus şi vizir dintre dânşii.

Iară soltan Mehmet, cu câtă oaste ave la Udriiu lângă dânsul, încă s-au gătit de a făcut meteredze să stea împotriva acelor ce vinie. Şi atuncea, tunpinându-să ostile, s-au făcut tot una şi l-au scos pe soltan Mehmet din împărăţie. Ş-au pus pe un frate a lui, soltan Mustafa, înpărat, iar pe soltan Mehmet l-au pus la închisoare, şi peste o săptămână l-au otrăvit, de au murit.

Muftiiul s-ascunsesă şi, găsindu-1, l-au muncit de au luat mulţi bani de la dânsul, pân' l-au omorât.

<56>. Şi au pus un popă de legea noastră şi altul armenesc de l-au prohodit, şi au mărsu înainte-i cu cântări şi cu

cădelniţă, pân' l-au scos afară din ordie şi l-au îngropat, dzicând c-au fostu ghiaur. Şi-npăratul cel mazâl i-au fostu puştu lui, şi el face ce-i era voia, de schimba paşii şi domnii totdeona.

Iară pe Rami vizirul nu l-au putut găsi, că nice le iera pre cu voie capitilor să-1 găsească. Că să vorovie atunce că cu îndemnarea şi ştirea lui să fie fostu aceasta, că nu pute să vizirească de răulu muftiului.

57. Atunce şi boiarii Moldovei sta acolo de aştepta să găsască vremea. Şi Antiohi vodă înţelegând, încă era acolo la Udriiu şi aştepta să-1 ciiară boiarii la Poartă, să nu cheltuiască mult. C-aşea-1 amăgie boiarii, să şadză mâlcom, că l-or cere pe dânsul domnu. Şi mai cu dedânsu Iordachi îi poroncie, şi el îl crede. Şi-i poroncisă din Ţara Muntenească cumnatu-său, Bogdan hatmanul, toate trebile ce or să facă boerii cu Brâncovanul, să-ş caute treaba deusebi, să-ş isprăvască de la Poartă. Iar el n-au credzut, şi s-au potrivim lui Iordachi.

Atunce Iordachie vornicul au chemat pe Panaite Morona postelnicul, hiindu din parte Ducăi vodă, şi pe alţi boiari a Ducăi vodă şi le-u giurat cum că n-or ave nice o nevoie. Şi le-u spus tot sfatul, că le-i voia să puie pe Mihalachie spătarul domnu. Deci ei având grijă de Antiohi vodă, îndată fură bucuroşi să fie şi ei la un cuvântu, şi mai vârtos Panaite postelnicul Morona, că-i era rău greşit lui Antiohi vodă că-i stătusă înpotrivă la vremea Ducăi vodă.

58. Atuncea Panaite Morona, fiindu om harnic şi isteţu la toate, de ştie rândul Porţâi turceşti la toate, au şi făcut un hardzu cu mâna lui, că ştie turceşte, ş-au şi purces cu toată boerimea şi gloata la înpăratul pen mijlocul urdiii, de nu să temea de nime. Enicerei atunce era dârjâi în zorbâ şi-1 întreba unde mergi co cea gloată de oameni. Iar el dzice către iniceri că merge la înpăratul să pârască pe mufteul, că le-u mâncat ţara. Şi enicerii, audzind aşea, le tot face calea.

59. Ce înpăratul, vădzind acea gloată de oameni, au şi triimis de le-au luat arzul şi, cetindu-1, l-au buiurdit la vizirul, să le facă pe voie pentru toate ce or pofti. Şi atunce cu toţâi au rădicat pe Mihalachii spătarul de l-au pus domnu. Să face a nu-i plăcea să priimasca domnie, ca şi fata cie ce dzisă unui voinic: „Fă-te tu a mă trage, şi eu oi merge plângând". Aşe să făcea şi Mihai vodă că nu-i trebuiaşte domnie.

60. Inbrăcând Mihălachi spătar caftan de domnie de la vizirul, îi şi schimbară numeli Mihai vodă. Atunci simţi şi Antiohi vodă de vicleşugul boiarilor ce i-au făcut şi alergă la inecer aga de-i dede ştire şi-i giurui mulţi bani. Şi inecer aga îndată să dusă Ia vizirul ş-apucă pe Mihai vodă la vizirul încă neeşit din cort afară. Şi-ncepu a grăi către vizirul să puie pe Antiohie vodă domnu şi a strâga tari că dă bani mulţi şi trebuie leafă enicerii or.

Să spăriiasă Mihai vodă şi toată boiarimea că le-a strâca giucăriia inecer aga. Numai n-au putut, că apucasâ de ieşisă talhâşu de la înpăratul ş-apucasă de-1 înbrăcasă cu caftan. Ce nu s-au putut; iar c-un cifertu mai înainte de-r hi sosât inecer aga la vizirul, lua iar Antiohi vodă domnie.

61. Dup-acie s-au rădicat înpărăţie de la Iudriiu, cu toată oastea, ş-au purces la Ţarigrad; şi Mihai vodă cu boiarimea după dânsei.

Şi după ce au agiunsu la Ţarigrad, făcu Mihai vodă şi cu toţi boerii mare jalobă la vizirul asupra lui Costantin vodă. Şi trimisă vizirul de-1 adusără la Ţarigrad din surgunie. Să pârâră de faţă la divanul vizirului, c-au strâcat ţara şi i-au jăcuit cu feluri de feluri de obiceie, cât nu mai pute să mai răspundă nemic Duca vodă înainte boerilor.

Şi de la vizirul l-au dus la cazascherul şi pe la multe divanuri a cadeii. Şi tot aşe îl purta boiarii pe uleţi, din giudeţu în giudeţu, vro doo, trei săptămâni, pân' cheltui Duca vodă pe

la giudeţi tot ce avu. Şi-1 lăsar-acolo, cu mare sărăcie şi pedeapsă, şi-nchisoari pururea dispre datornici.

62. Iară Mihai vodă aşedză capichihăi la Poartă pe Cupăreştii, pe doi fraţi a lui Iordachi vornicul, anume Mihalachi şi Scarlatachi, iar pe alt niam şi nepoţi a Cupăreştilor, pe toţi îi luo cu sine de-i adusă în Moldova.

Şi-nbrăcă caftan; şi de la înpăratul luând stiag şi tuiuri de domnie, să găti cu toţi boiarii şi purcesă de vini în ţară cu bună pacie.

Iar Duca vodă Costautin, sin Duca vodă celui bătrân, n-au mai eşit la domnie altă dată, ce-u murit la Ţarigrad cu mari lipsă. Şi i-au rămas 3 ficiori: unul făcut cu fata Brâncoveanului, şi au murit, altul s-au dus la muscali, altul este la Ţarigrad, cu mari lipsă. Precum va mai hi, vreme va arăta.

DOMNI1A ÎNTÂIU A LUI MIHAI RÂCOVIŢÂ VODĂ, LEAT 7211 <= 1703> CAP 87

Zacialo 1. După ce au vinit Mihai vodă în Iaşi, în scaon, boerit-au şi el dup-obiceiu. Puse pe Antiohi Jora, cărei au fostu hatman, vel logofăt, şi pe Iordachie Rusăt vornicul îl puse vornic de Ţara de Gios, şi pe Bogdan hatmanul vel vornic de Ţara de Sus, şi pe Lupu Costachi hatman, şi pe Manolachi, frateli lui Iordachi, vel postelnic, şi pe cumnatu-său Ilie Frige-vacă vel spătar, şi pe Mavrodin visternicul vel paharnic, şi pe cumnatul său Pălade vel visternic, şi pe Dumitraşco Ursachi vel stolnic, şi pe frate-său Dumitraşco Răcoviţâ vel comis.

2. Acestea era boiarii lui Mihai vodă, iar mai ales şi mai de cinste era Iordachi Rusăt vornicul. Ce vre iei şi ce poroncie iei, acie face şi Mihai vodă. Aşijderea şi muntenii, iar ce vrea făce. Şi neamul lui, toţi era tari şi mari, cine de capul lui, cum vrea, aşea făce. Şi slugeli lui cei din boiarie era tari şi mari şi obraznici,

după cumu-i hirea mojâcească. Intra în casă, şi cu treabă şi fără treabă, când le era voia, de nu sămâna curte nemic a domnie, de atâta obrăznicie ce iera.

Iar Mihai vodă, cum s-arăta în boerie, iar atunce îţi părea că-i un om zălud. Şi să mira cum a faci să le poată întră în voie tuturor, şi nu le mai putea întră în voie. Iar cei streini sta în laturi de mansipuri, că nu pute încape de Cupăreşti, şi de neamul lui, şi de slugeli lui.

3. Şi-ncepură a sfătui să stângă pe boiarii cei streini, să rămâie numai neamul lui cu Cupăreştii, pecum au făcut şi Şerban vodă şi Brâncovanul, de-u stânsu pe cei streini, de au rămas numai neamul lor, Cantacozoneştii. Aşea şi acesta au început a pune dăjdii grele pe mazâli şi pe oamenii lui Antiohi vodă şi pe a Ducăi vodă. încă-i şi-nchide şe-i băte pe ciie a-i Ducăi vodă.

Atunce ciialiaţii boeri streini au priceput că i-au amăgit Iordachi vornicul cu giurământul, c-au fostu numai pentru bineli lui acel giurământ, şi mult să căia atunci că n-au cerşut domnu de la Poartă pe Antiohi vodă.

4. Atunce era la curţile domneşti pe poartă o biserică mică, făcută de Ştefan vodăTomşe, şi mai nice boiarii cei cu boiarii nu pute încăpea într-însa. Şi lângă beserică era visterie, şi deasupra besericii ş-a vistirei era un turnu nalt în chip de clopotniţă, iar dedesuptul besericei şi a visterei era un beci, de-nchide tâlharii.

5. Ci socoti Mihai vodă că nu-i cu ticneială să fie biserica mică la curte, că mazilii şi slujitorii n-au unde încape, nice iaste cu cale să fie temniţa supt beserică. Ce să îndemnă şi răsipi şi turnul şi visterie, şi tinda besericei, şi beciul cel dedesupt, şi lăsă numai altarul şi turla cea naltă din mijlocul besericei. Şi s-au mai apucat a zâdi din pământ ş-au făcut tinda largă, cu toate podoabeli, cum să vede.

6. Aşijderea s-au mai apucat de au mai făcut şi altă beserică, de lemnu, şi i-au pus hramul Sfetei Lazor, în ograda vămii, aproapi de curţile tătâne-său, lui Ion Răcoviţă vornicul.

7. Şi doamna măriii-sali încă s-au apucat de-u tocmit ş-au şindilit Mitropolie ce vechi, cu toate cheltuielile ce au trebuiţii, de cântă sfânta leturghie şi astădzi, că era pustiită de mult.

8. Atunce au scos Mihai vodă rumtă pe ţară cu pecetluit roşiu, pe faţă, tot omul. Şi oamenii să teme să iasă toţi la ruptă, să nu să înmulţască ciferturile pecum să înmulţisă la Costantin Duca vodă. Ce vădzind aşe, au scris cărţi pe la stăpânei satelor şi pe la vornicei şi pe la vătămani, să-i scoată pe toţi la rumtă, c-apoi, pe urmă, aflându-să, or petreci rău capeteli. Iar pe urmă, unde găsâia zlotaşii câte un om fără pecetluit, îl pune pe vornicei sau pe vătăman în butuci şi-1 triimitea la Iaşi, şi-1 purta pe uleţi, căce n-au scos oamenii întâi la rumtă, să-ş fie luat pecetluit.

Şi vădzind că nici cu acie nu-i poate spărie să iasă toţi la rumtă, vândut-au toate ţinuturili la cochi vecu, ciocoilor, ca goştina de oi, pe oamenii cei fără de pecetluituri de rumtă, de nu pute scăpa nice un becisnec, pe necăiuri, să nu ia pecetluit.

9. Atunce fiind Poarta neaşedzată, ave şi Mihai vodă mare nevoie de bani; că-ntr-un an şi giumătate ce au fostu domnu s-au schimbat trei viziri şi şepte chihaiali. Să mira şi el ce va faci, că n-ave de la cine lua şi el bani, că ţara era giumătate scutelnică, tot a neamului lui ş-a Cupăreştilor, cum s-au pomenit mai sus.

10. Şi aşea, fără veste veni vestea din Ţara Muntenească cum au înbrăcat Antiohi vodă caftan de domnie, şi el îi mazâl.

Deci cum înţălesără de ace veste Iordachi vornicul şi frate-său Scarlatachi - să tâmplas-în Iaşi de la Ţarigrad vinit - şi alţi greci mai mici. Cupăreştii şi Dumitraşco Răcoviţă comisul, frateli lui Mihai vodă, acestea toţi, temându-să de Antiohi vodă, n-au mai aşteptat să sosască capegi başa cu mazâlie ş-au şi fugit în Ţara Muntenească; iară Panaitachie Morona au trecut în Ţara Leşască.

11. A doo dzi, ciialalţi boiari, ce rămăsesă şi nu ştie nemic, să mira ce poate să fie. Chimat-au Mihaiu vodă pe Bogdan la curte de i-au spus pecum i-au vinit vestea de olac într-o noapte din Ţara Muntenească, de i-au spus acea veste. Ce Bogdan vornicul mult i-au dzis lui Mihai vodă, căci au făcut spaimă, şi n-a hi nemic pe urmă, şi-i lucru cu ruşine.

12. Prepun oamenii şi vorovăscu de dzic că atunce, ştiind Mihai vodă pe Bogdan că iasté om vrednic şi temându-să că după ce a vini cumnatul său, Antiohi vodă, domnu, la chivernisi biné la domnie, să-i fie dat atunce în cafe otravă. Care şi can samân-acel lucru să fie fostu şi can adevărat; că curund s-au şi bolnăvit şi peste cinci, şesă luni au murit, după ce au vinit Antiohi vodă, şi boala lui într-acel chip au priceput-o doftorii la moarte lui. De hi aşe, va da samă la Dumnedzău.

13. Tâmplatu-s-au de au zăbăvit acel capegi-baş cu mazâlie vro trei, patru dzilé, după vestea ce vinisă la Mihai vodă. Deci boiarii toţ să strânge la gazda lui Bogdan vornicul şi sfătuia şi să mira ce poate fi. Şi să teme să nu fie luat Costantin Duca vodă domnie.

Ş-au pus străji în gios la drumuri, de străjuia. Şi când sosâia capegi-baş în Iaşi, iar Bogdan vornicul şi cu toată boiarimea s-au sculat din Iaşii şi s-au dus pe Bahluiu în sus pân' la Căcărădzeni. Ş-au stătut acolo pân-au sosât capegi-baş ş-au cetit fermanul că esté Antiohi vodă domnu. Şi au vinit şi omul lui Antiohi vodă cu cărţi la vornicul Bogdan, să fie cămăican.

14. Atuncea cetindu cărţile Bogdan, a lui Antiohi vodă, la Căcărădzeni, au adeverit tutoror boiarilor ce iera cu dânsul să nu poarte nimé nici o grijă, nice să aibă nice un prepus dispré Antiohi vodă, pentru câţi au fostu la rădicarea domniei lui Mihai. Ş-au luat asupra sufletului lui că n-a ave nimé nice o nevoie.

Şi ase toţi să învoeşeră şi purcesără cu toţii înapoi la Iaşii. Şi-ntrară cu toţâi grămadă în curte domnească, de descălecară, şi să înpreunară cu capigii başea, de le ceti ferman. Şi spusără capegi-başei că ei au fugit, temându-să de Duca vodă, că iaste, iar de Antiohi vodă nu fuge nime.

15. Dece cădzind Bogdan cămăican, grijit-au pe Mihai vodă cu toate deplin, câte i-au trebuitu. Şi de toate de câte au poftit ş-au luat îndestul. Şi l-au pornit cu mare cinste, ca pe un domnu. Pe nime n-au lăsat să-i facă vro gâlceava, sau să-i grăiască vrun cuvânt înpotrivă. Pân' şi bucatele ce au avut a lui şi pe une slugi din boerie au lăsat cu bună paci, de-au mărsu în Ţara Muntenească, de i-au dat Brâncovanul o moşie, de au ţinut bucatele acolo.

16. Atuncea, la mazâlie să tâmplasă de vinisă sol din Ţara Muntenească Toma spătarul Cantacozino. Şi la acea spaimă au fugit şi el din Iaşi în Hangu, că nu l-au încăput vreme, de frică, să margă în Ţara Muntenească, înpreună cu văru-său Ilie paharnicul Cantacozino şi cu Neculaiu Costân hatmanul. Deci Bogdan, au şi răpedzit cărţi la dânsul, să margă în ţara lui fără de nici o grijă. Şi s-au întorsu din Hangu, de s-au dus la ţara lui cu paci.

17. Ş-au scris şi la ceia boiari, la Ilie paharnicul şi la Neculaiu şi la alţâi, câţi mai era acolo, de s-au întorsu toţi înapoi la casăle lor, fără de nici o grijă. Şi rămasă Bogdan în Iaşi, stăpânind cămăicănie cu bună învoială şi dragoste cu toţi.

18. Şi triimisă şi la Panaitachi postelnicul Morona, în Ţara Leşască, de-1 luo asupra sa, pentru greşelili ci făcusă lui Antiohi vodă, că nu i-a hi nemic. Şi după ce au vinit în ţară, l-au triimis înainte în Dobrogea, în tâmpinare lui Antiohi vodă. Şi atunce puţintel l-au mustrat Antiohi vodă, ş-apoi l-au ertat. Şi-1 ţinea în mare cinste şi milă, căci era om harnic la slujbe, de să ştie rândul turcilor, după cum s-au dzis mai sus. Slugia ca un grec, după cumu-i înbla vremea.

19. Atuncea triimisă Brâncovanul pe văru-său Stefăniţă paharnicul, ficiorul stolnicului Costantin Cantacozino, carele acela au cădzut şi domnu mai pe urmă Brâncovanului, la Ţarigrad, de au stătut de au făcut paci lui Antiohi vodă cu Brâncovanul, cu giurământ înainte patriiarhului, ca să nu să mai pârască la Poartă unul pe celălalt, să se strâci ţărâli cu cheltuiala, şi-ncă să s-agiute unul pe al alt cu prieteşugul.

20. Şi pentru Mihai vodă să nu se mai puie să-l scoată Brâncovanul la domnie. Şi lui Dumitraşco beizadea, fratele lui Antiohi vodă, încă să-i dea Brâncovanul pe an câte 10 pungi de bani pentru chevirnisala lui, ca să s-odihnească în Ţarigrad la casa lui cu paci şi să nu mai înble amestecând pe Brâncovanul şi făcându-i cheltuială, ce încă să-i arete slujbă. Că să spăriiasă Brâncovanul că i-a sminti domnie, pentru multă cheltuiala şi paguba ce-i face totdeuna.

Aşijderea au făcut pace Brâncovanul şi cuscru-său, lui Iordachi Rusăt vornicul, ca să slujască lui Antiohi vodă cu dreptate, ca maiinte, şi să fie lepădat dispre Mihai vodă, şi el şi toate rudeli lui, Cupăreştii. Şi aşe au ţinut de bine această paci, pecum ţin canei vinerili. Care mai-nainte la rândul lor s-a arăta.

21. Antiohi vodă, tot atunce, după ce au vinit Mihai vodă mazâl la Ţarigrad, chemat-au şi vro doi, trei boiari din Moldova, di au pârât pe Mihai vodă de doo biruri şi doo bariiamlâcuri: când au fostu domnu, le-u luat din ţară şi la visterie înpărătiiască nu le-u dat, de au rămas rămăşiţă. Şi el tăgăduia, că nu le-u luat din ţară. Deci l-au rămas şi l-au pus la-nchisoari, să plătească banii la visterie înpărătiiască.

Atunce şi eu eram tânăr, şi fusesăm mai-nainte agă şi m-am tâmplat în Ţarigrad, de am vădzut acea pâră.

22. Dup-aciia s-au gătit Antiohi vodă cu tot agârlâcul şi s-au rădicat din Ţarigrad ş-au vinit pe la Baba, pe la Isuf păşea sarascherul. Şi i-au fostu şi sarascheru, lui, cu bună dragoste,

şi l-au cinstit ca pe un domnu. Că pe ciia vreme sarascherul nu şăde tot la un loc, ce să duce de **îmbla** şi la Tighine, şi la Obluşiţă, şi la Baba. Şi de acolo sosând la **Galaţi,** au găsât strânşi toată boerimea, arătându-le tutoror dragoste şi cinste. Şi purcegând din **Galaţi,** au mărsu pe la sat pe la Iveşti, la soru-sa Lupa, hătmăneasa lui Bogdan, cari acolo i-au făcut cinste 2 dzile, şi lui, ş-a toată boiarimea şi oaste câtă era. Şi de acolo au mărsu la Iaşi în scaon.

DOMNI1A A DOA A LUI ANTIOHI VODĂ, SÂN CANTEMIR, LEAT 7213 <= 1705>
CAP 88

Zacialo 1. După ce sosi Antiohi vodă în Iaşi în scaon, pe cie vreme era paci bună în ţară. Şi pusă boiari i a trie dzi după obicei: pe Antiohi Jora vel logofăt, pe Lupul Costachi vel vornic de Ţara de Gios, pe Neculau Costân, biv hatman, vel vornic de Ţara de Sus, pe Bogdan vornicul iar l-au pus hatman, pe Macsut vel postelnic, pe Ilie Cantacozino vel spătar, pe Savin Zmucilă vel ban. Şi de atunce să aşădză această boiarie cu temei în Moldova, de-i aşedzată la rând. Că mai înainte, deşi era la vrun domnu, uneori şăde mai sus, uneori mai gios: după cum le fusesă altă boerie, aşe şăde şi cu bănie la divan. Iar de ice înainte i s-au aşedzat rândul după spătarul cel mari, şi i s-au făcut şi vinit boiariei câte un ban de drobul de sari de la ocnă, câte un ban de drob. Pe Dabije clucerul l-au pus vel paharnic, pe Lupul Colivarul vel visternic.

Pentru acesta, vădzindu-1 mazâlimea că-i din niiam prostii, li să strâcară tuturor voia, că nu le era cu cinste să margă la gazda lui.

Pe Ion Sturdzea vel stolnic, pe Ghiorghiţă sărdarul vel comis, cărei era neam lui Antiohi vodă.

Pe aceştia îi boeri Antiohi vodă deodată; iar mai ales şi mai de cinste era cumnatul său, Bogdan hatmanul. Toate trebilé şi cheverniseleli ţărâi era după dânsul. Numai nu putea, că era bolnav, cum mai sus s-au pomenit.

2. Curundă vreme l-au triimis sol în Ţara Muntenească, şi mult au zăbăvit acolo, fiind bolnav. Şi după ce au vinit, încă din pat nu s-au mai sculat şi-n scurtă vremè au şi murit. Caré la moarte lui multă jelé au avut Antiohi vodă şi boiarimea şi ţara, de boer moldovan, cap întreg şi cunoscător la giudeţe şi vrednicu la toate trebilé, cu-nţelepciune. Caré tuturor le-au părut rău de păgubirea ce au păgubit ţara, iar mai cu dedinsu lui Antiohi vodă i-au rămas rană nevendicată. Că i s-au schimbat lucrurili, şi i s-au micşurat schivernisala, cu multe amestecături, nu cum era în domnie întâiu.

3. Pus-atunce pe Ion Buhuş logofăt maré şi pe Antiohi Jora, logofătul, hatman în locul lui Bogdan, şi pe Ilie Cantacozino, spătarul, visternic mari, în locul Lupului Côlivarului. Şi pe miné, Ion Neculce, din slugerie cea mari, m-au pus spătar maré.

4. Şi rămasă atuncea toată cinstea şi chevernisala după Ilie visternicul Cantacozino, împreună cu Panaitachi Morona biv postelnic, cărei aceştii doi boiari chivernisâia pi Antiohi vodă. Şi să potrivisă amândoi aceşti doi boiari într-o firé, după cum ză dzicé: „calul râios găseşte copaciul scorţos": iuţi, mândri, mincinoşi, făţarnici, giurători pentru hiecé, amăgitori. Care, cât era Antiohi vodă de straşnic la mânie, că de multe ori la divan cu buzduganul azvârliè în oamenii cei vinovaţi, şi taré şi drept conoscător la giudecată, dar nu ţinea mânie mult, şi nu-1 putea nime întoarce din dreptate la giudecată, nice iubiè minciuneli, dar aceşti doi boiari, ce mai sus s-au pomenit, îl întorsesă pe Antiohi vodă, dé li să potriviè. Că mai toţi domnii sint buni, numai să tâmplă de să află de cestu fel de oameni, de să lepăscu mai lesné mai la toţi domnii, de le strâcă firea cè

bună. Mai mulţi să află la domnii de ceştea decât di cei direpţi şi buni. Ce dacă să tâmplă boiarul chevernisătorul de-i înţelept şi bun, măcar de-i şi domnul rău, îl înblândzeşte şi-1 întoarce cu blândeţe, de-1 faci de-i bun.

5. Atuncea, apucându visternicie Cantacozino, scoasă Antiohi vodă nevoi grele pe ţară, că ave şi datorie la Ţarigrad, gândinu că s-a plăti. Scoasă orânduiale multe, şi satârele, şi hârtii, şi fumăret, câte un zlot de toată casa. Şi-1 făcu Cantacozino de făcu şi obiceiu în ţară, care-i n-au mai fostu, câte 2 bani de vadră de vin. însă da numai ţăranii, dar boiarii şi mazâlei de la aga în sus nu da. Şi mult s-au apărat Antiohi vodă şi nu vrea să fac-acel obiceiu, numai nu pute, că-1 tot îndemna Panaitachi şi Ilie visternicul.

6. Mai făcut-au şi alt obiceiu: de tot boul de negoţ, cornărit câte un leu. Iară pe mazâli îi îndesie cu dăjdii grele şi cu înprumute dese, şi nu le mai da. Şi-i asuprie Cantacozino pe pizmă, şi nu le făcea dreptate, şi-i tot pârâia şi-i amesteca cătră Antiohi vodă cu feluri de feluri de amestecături de pâră, pentru ca să s-înbunedze şi s-înmulţască cinstea lui, ca un om fără suflet; că nu era nemic adevăr într-însul.

7. Şi pe mazâlii zlotaşi îi supăra din cale afară, de-i făcea de plătie pustiele. Şi pe unei îi pârie, de-i trimite pe ia ocnă. Şi Antioh vodă, de-1 şi pricepea, îi învoia, pentru voia muntenilor, fiindu-le rudă.

Şi mai nu ave nice o parte Antiohi vodă dintr-acele nevoi multe ce scote, că datorie i-au rămas neplătită, şi când s-au mazâlit, au rămas mai cu nemic, ca şi la mazâlie dintâiu. Numai ce au rămas cu vro cindzăci şesădzăci de pungi de bani. Că el nu era prea sameş, nice lacom, ce-1 crede pe dânsul ce grăiaşte. Şi el mânca, şi făţiş, şi furiş, cumu-i era lui voia.

Şi ave şi altă nebunie în cap, că gându lui era cum ar pute apuca domnie, având pe munteni nedejde. Şi pentr-aceia ave prieteşug cu Panaitachi postelnicul Morona, ştiind rândul Porţâi, socotind c-a găsi vro vreme, ca şi Mihai vodă. Pentru acie sta asupra mazâlilor, ca să-i răsâpască, să facă nume rău stăpânu-său, lui Antiohi vodă. Şi atuncea au agonisât din vesternicie el 70 de pungi de bani, mai mult decât stăpânul său au agonisât, Antiohi vodă.

8. Vinit-au atunce poroncă de la Poartă de au dus multă somă şi mare lemnu şi greu la Tlghine şi la Cetate Albă şi la Voziia, cu mare grab' şi cu mulţi zapcii. Boiarii au stătut toată vara cu Orheiul şi cu Lăfnişna şi cu toţi siimenii din curte, de-1 tăia. Şi cu mare greu l-au rădicat pân-în iarnă. Şi-ncă au închisu în turnul Golâei pe Darie Donici sărdarul şi pe Chirica şi pe Bogoş, şi era să li taie şi capetili, fiind ispravnici pe lemnu şi nu-] pute în grab' să-1 ducă. Că s-agiunsesă muntenii şi cu Mihai vodă şi cu Isuf păşea, ca să-i dea pricină la Poartă pentru lemn, că nu poartă grijă. Şi pentr-aciia îl grăbie Isuf păşea din cale afară cu lemnul.

9. Pi aciia vreme, de la închisoari, Mihai vodă au făcut un harzu, de l-au dat la înpăratul, cu pâră pe Antiohi vodă că-1 năpăstuiaşte cu doo biruri şi doo bariiamlâcuri, că le-u luat din ţară, şi el nu le-u luat, şi cu jalobă pe Baltagiul vizirul, dzicând că l-au ales pe dânsul toată ţara de l-au pus domnii, iar vizirul l-au scos din domnie fără nice o vină ş-au pus pe Antiohi-vodă fără voia ţărâi. Deci înpăratul, cetindu acel arzăhal, l-au triimis la vizirul şi i-au poroncit să-i facă dreptate.

10. Apoi vizirul, vădzind aşea, chemat-au pe Osman, chihaeoa lui, de au învăţat de au scris la Antiohi vodă - să caute să triimiţă boeri şi oameni de ţară, să dovedească pe Mihai vodă, să nu rămâie vizirul ruşinat de cătră înpăratul.

Antiohi vodă îndată alesă de triimisă câţiva boiari, cărei ştie că-i sunt înpotrivire, şi câţiva breslaşi, megiiaşi de-a lui Mihai vodă, vasluiani tot de cei buni de gură şi de pârâ. Şi s-au pârât de faţă înainte divanului înpărătescu. Breslaşiî în gura mare strâga: „Vândutu-ne-i, vândutu-ne-i, vândutu-ne-i la

cochi-vechi, ciocoilor, ca pe mascuri şi ca pe oi!" Cărei numai ce huia divanul înpărătescu, şi să mira toţi paşi şi agalari de pâra / cei-dau.

Și așea l-au dat iar rămas, să plătească iar banii la visterie înpărătească, şi iar îl închisără, încă mai la gre închisoare, la Babagefer.

11. Trimis-au şi Brâncovanul sol în Moldova, pe ginere-său Şerban logofătul, pentru mare încredinţări prieteşugului; cari au făcut şi logodnă, un ficior a Brâncovanului să ia o fată a lui Antiohi vodă. Şi făcându cinste mare atunce solului, Lupul Costachi sân Gavriliţă, la masă, înbătându-să şi veselindu-să, multe cuvinte deşerte şi fără treabă grăia înpotriva lui Antiohi vodă înainte solului. Şi dintr-aceli voroave proaste s-au rădicat şi masa.

Ci Antiohie vodă atunce, ca un dom nu înţelept, mult au răbdat Lupului pentru aceli voroave proaste, ce le grăia cum nu i să căde.

12. In scurtă vreme după acie să mazili şi vizirul Baltagiul di la Poartă, şi cădzu Ciorlul păşea silehtarul viziriu, care să tâmplasă di iera prietin lui Mihai vodă. Şi-1 scoasă pe Mihai vodă de la închisoari.

Iară Păladie visternicul cumnatul lui Mihai vodă, şi cu Preda stolnicul, dac-înţălesără c-au eşit Mihai vodă de la-nchisoare, fugir-în Ţara Munteneiască. Şi acolo în Ţara Munteneiască mai era şi fratele lui Mihai vodă, Dumitraşco, şi-nbla clevetind pe Antiohi vodă şi mestecând cătră munteni. Numai muntenii era cu 2 obrază: arăta prieteşug şi cătră Antiohi vodă, şi cătră parte lui Mihai vodă. Şi aşe politicie lucrurili de înbe părţili.

13. Iar la veleml 7214 <= 1706> făcut-au nuntă Brâncovanul c-un ficior a lui, anume Dinul, în târgu în Bucureşti, de au luat o fată de aice din ţară, de la noi din Moldova, a lui Ion Balşe vornicul, de au dus-o acolo la Bucureştii, de au făcut nuntă, cu mulţi boiari rudenii de a iei. Au mărsu cu voia şi poronca lui Antiohi vodă. Atunce m-au triimis şi pe mini, cu solie despre parte domniii, de m-am tâmplat la acea nuntă, care nu era nuntă domneiască, ci vom dzice că era crăiască.

14. După veselie nunţâi poftit-au Antiohi vodă pe Brâncovanul cu mare credinţă, ca să dea pe Pălade visternicul, şă-ş vie acasă în Moldova, să nu mai înble amestecând. Ce Brâncovanul n-au vrut să-1 dea, fără câtu nu l-au priimit să mai şadză în Ţara Munteneiască şi i-au gonit la Braşov.

Antiohi vodă, vădzind că n-au credzut Păladie să vie, mâniiatu-s-au ş-au triimis de i-au jăcuit casa. Şi i-au închis giupâniiasa, ş-au pus şi sămenei di i-au răsipit curţile din Iaşi, de nu i-au rămas nice jăreşte.

15. Ilie Cantacozino visternicul, fiind învrăjbit cu Iordachi Rusăt visternicul mai dinainte vreme, pentru căci Ilie Cantacozino făcusă bine lui Iordachie Rusăt de-1 scosese din chisoare, cându-1 prinsesă la mazâlie lui Antiohi vodă, cum s-au pomenit mai sus. Iară Iordachi Rusăt, când au rădicat ţara pe Mihai vodă domnii, au stătut pricină lui Ilie, şi acie era mânie şi vrajba între dânşii.

16. Iar apoi au început Ilie în toate nopţile aînbla la gazda lui Iordachi furiş, de s-au înpăcat. Şi s-au rugat Ilie lui Iordachi, fiindu-i cuscru cu Brâncovanul, că să stea să-i logodeiască o fată a lui Ilie c-un ficior a Brâncovanului, pe taină, să nu ştie Antiohi vodă nemic.

17. Dece Antiohi vodă pe urmă, oblicindu acestea lucruri şi alte multe amestecături a lui Iordachi, ce înbla cu cărţi, amestecând la Mihai vodă, şi la fraţei lui în Ţarigrad, şi la Pălade în Ţara Ungureiască, mânietu-s-au Antiohi vodă ş-au închis pe Iordachi la vătavul de aprodzi, cu mare urgie şi pază.

Iară Ilie, dac-au vădzut c-au închis pe Iordachi, s-au spăriet şi s-au dus de au spus tot lui Antiohi vodă, ce voroave au avut cu Iordachi. Ce lui Ilie nu i-au făcut nemic, pentru voia

stolnicului Costantin din Ţara Muntenească, fiindu-i unchi. Numai ce l-au scos din visternicie, că nu mai pute să-1 mai rebdé de jaloba mazililor; numai la cinste tot îl ţinea.

18. Iară pe Iordachi, după ce l-au închis, l-au pus înprumutaré, de au dat 10 pungi de bani. Şi iar au mai giurat lui Antiohi vodă cum să fie slugă dreaptă, cum au fostu mai-nainte. Şi l-au pus şi l-au slobodzit de la închisoari.

19. Iară la anul, de primăvară, vink-au poroncă de la Poartă la Antiohi vodă să margă să lucredzi la Tighinea. Deci îndată s-au rădicat cu toată boiarimea şi cu salahori şi s-au dus la Tighinea, iară aice în Iaşi au lăsat cămăicani pe Iordachi Rusăt vornicul şi pe miné, Ion Neculce vel spătar, şi pe Ilie Cantacozino biv visternic şi pe Ilie Catargiul vel visternic de purta grijé ţărâi, ce iera.

Iar Antiohie vodă, lucrând acolo toată vara, pe la Sfete Ilie i-au vinit mazâlie, şi l-au pornit Isuf păşea de acolo la Ţarigrad. Numai ce au triimis dé i-au luat doamna de aice din Iaşi, şi-n locul lui au pus pe Mihai vodă.

Iar Antiohi vodă, după ce au mărsu cu totul la Ţarigrad, l-au zăhăit Mihai vodă mult, dar nemic nu i-au putut strâca. Ș-acolo au trăit, la Ţarigrad, câtăva samă de ai. N-au mai putut lua domnie, pan' ş-au plătit şi el datorie lumască, de au murit.

Care rar domnu au fostu ş-a mai hi ca Antiohi vodă în Moldova: nilacom, nice la sânge, nice la bani, nici la minciuni, şi iubitori la dreptate, şi bişug în ţară la toate.

Ş-au făcut şi-n dzilelé lui, unde era mănăstirea tătâne-său, la Miera, zidul împregiur cu clopotniţa dé piiatră.

Şi s-au dus la Poartă şi acolo au murit. N-au mai işit domnu. Şi i-au rămas 3 ficiori: Ion, Costantin, Dumitraşcu. Deci Costantin şi Dumitraşco s-au dus la muscal, de slujescu, iar Ion este aice în ţară; a rămas luându graiu din Ţarigrad. La ce or vini, vreme va arăta, viitoare.

DOMNIIA A DOA A LUI MIHAI VODĂ,
LA VELET 7215 <= 1707>
CAP 89

Zacialo 1. Inbrăcând Mihai vodă caftan, de la Poartă,, de domnie, au şi răpedzit pe capegi-başea la Antiohi vodă, la Tighine. Iar la laşi, drept la cămăicani, la Iordachi Rusăt vornicul, au triimis slugi a lui, şi cu izvod, cu pecete lui, tot anume, să prindză pe boiarii cé avè pizmă, pecum au făcut mai-nainte şi Aron vodă izvod de boiari.

Deci sosându şi slugeli lui într-o dzi, pe amiadzădzi, la gazda lui Iordachi cu cărţile şi cu izvodul, iar Iordachie s-au şi bucurat taré de ceasul ce aştepta de mult să-i sosască.

Ş-au triimis la puţintei simeni ce rămăsesă la curte de strajă, di i-au chemat la gazda lui, cu numeli lui Antiohi vodă, fiind cămăican, de i-au şi pornit pe la gazdele boiarilor ş-a boerinaşilor lui Antiohi vodă, cărei era în izvod ce triimisesă Mihai vodă, de i-au prinsu, şi-i lega şe-i închide pe la închisori. Atunce au prinsu şi pe Ilie Cantacozino cel taré şi maré perifan, numai cu cămeşea şi desculţii şi fără sliz, că să tâmplasă de nu **ştie** nemic şi dormiè. L-au luat şi l-au dus pe uleţă, de l-au închis, şi zapciii cărei îl ducè aşea gol pe uliţă îl mustra, de-i dzicè: „Ţine-té, cerbulé, cu coarneli, celé buoré ce ne înprăştiei, că té prinsă astădzi leul în mână". Şi pe urmă l-au slobodzit cu chizeşi, pân-a vini domnie.

2. Aşijderea şi pe Panaitachi Morona biv vel postelnic, cărei era gata la toţi domnei, de slujiè dréptu, şi le prie lor, iar nu ţărâi, greceşte, şi pe urmă, după slujbă, îi pârâia.

Tâmplatu-s-au de era bolnav, şi aşea, cu pătaşca l-au luat simenei de la gazdă, de l-au dus la-nchisoari, la simeni, şi tot acolo l-au ţinu tu pân-au vinit Mihai vodă.

Şi după ce au vinit, în scurtă vremé au pus de l-au zugrumat acolo, la odăile simenilor, dzicând că pe toţi domnii pâreşte.

Această mulţămită şi plată au avut Panaitachie dé la Mihai vodă pentru harzul ce au făcut cu mâna lui la înpărăţie, de l-au poftit domnii la domnie întâiu.

3. Atuncea, tâmplându-să de ieram şi eu de casa lui Antiohi vodă, m-au fostu pus Mihai vodă şi pe miné într-acel izvod, să mă prindă. Şi pân-a sosi săimenii la gazdă-mi, eu amu prinsu de veste ş-am apucat de amu încălecat, de am fugit în Ţara Leşască. Ş-acolo mi s-au tâmplat şi mie de am zăbăvit vro patru luni, pân-a aşedza domnie. Ş-apoi, mi-am făcut pace ş-amu vinit înapoi, la casa mea, şi n-am avut despre nimé nice o nevoie. Ş-am avut cinste şi căutare în dziléle măriii sali.

4. Decé, aşidzându-să Mihai vodă în scaon cu domnie, pus-au boiarii dup-obicei, anume pi Antohi Jora vel logofăt, pi Lupul Costachi sân Gavriliţă, vornicii de Ţara de Gios, pi Manolachi Rusăt, frateli lui lordachie, vornic de Ţara de Sus, pi Dumitraşco Răcoyiţă, fratele lui Mihai vodă, hatman, pi Neculai, ficior lui Iordachi Rusăt, postelnic maré, pi socru-său Dédul, spătar maré, pé Ion Balşi vel paharnic, pi Păladi, cumnatu-său, vel visternic, pe Preda vel stolnic, pi Costantin Costachi, sân lui Vasilie Gavriliţă vornicul, vel comis. Aceştie era boiarii lui Mihai vodă în a dooa domnie. Numai chevernisala şi cinstea era, toată a ţărâi, după Iordachi Rusăt vistiernicul, măcar că nu era cu boiarie. Ce vré iei să facă, făcut era.

5. Di atunce Mihai vodă făcusă şi cheltuială la Poartă, la luatul domniii, şi era şi cu datorie ce vechi a visteriii înpărăteştii, şi sâlie să le plătiiască.

Ci au început nevoi a ieşi grele în ţară. Ş-au scos hârtii, şi pe hârtii năpăştii, doî rânduri de năpăştii. Ş-au scos de vară pecetluituri roşii în chip de rumtă cu iscălitura boiarilor, să dé tot omul câte un leu. Oamenii să bucura că-i uşoară dajdea şi eşie la pecetluituri; iar mai pe urmă, după ce i-au scris ş-au dat tablele la visterie, au mai ieşit să dea câte 5 lei de pecetluit cui dedesă.

6. Mai adaos-au şi câte doi bani de vadră de vin, să dea câte 4 bani ţăranii, dar nu boiarii. Făcut-au şi alt obiceiu nou, care nu mai fusesă în ţară, asupra boiarimei ş-a mazâlemei ş-a mănăstirilor stângere, de au dat desetină de stupi şi de mascuri câte doi potronici, ţărăneşte.

Atunce au început a-1 pricepe boiarime, că Mihai vodă nu iaste cum s-arăta: blând, şigaci cu toţâi şi moale, ce într-alt chip; că ari multe hiri, nu numai o hire. începusă să s-arete, numai nu deplin, că nu-i da mâna, că ave sâială că era la Ţarigrad Antiohi vodă şi frate-său Dumitraşco, şi Duca vodă. Mazâlii sta acolo, din ceas în ceas aşteptând s-apuce domnie. Aşijderea şi Brâncovanul pururi era bucuros să fugă boiarii Moldovei la dânsu, să-şi facă el nume bun şi alţâi să rămâe cu nume rău.

Dece Mihai vodă nu putea deplin să stăpâneiască cum să cade, că şi boiarii Moldovei pe cie vreme era nişte boiari mai ţapeni, mai putincioşi, să iubie unul cu alalt şi să învoia la sfat. Măcar că Iordachi vornicul îmbla să-i supuie şi să-i calce, dar tot nu putea deplin să-i calce şi să-i scoată din obiceile lor.

7. Brâncovanul s-apucă să facă nuntă şi c-ol doilea ficior a lui, anume Ştefăniţă, să ia pe fata lui Ilie Cantacozino. Şi pofti pe Mihai vodă să-1 lasă pe Cantacozino, cu fata lui şi cu alte rude, să margă în Ţara Munteniască, să facă nuntă. Că Brâncovanul pân-atunce ave tot doo obrază de prieteşug, de-ş arăta unul cătră Mihai vodă şi altul cătră Antiohi vodă.

8. Dece Mihai vodă, vădzind acea poftă, îndat-au poroncit iui Cantacozino visternicul de s-au sculat cu toată ruda lui de au mărsu în Ţara Munteneiască de au făcut nuntă cu fiică-sa.

9. Atuncea au triimis Mihai vodă şi sol la nuntă dispre parte lui, pi Costantin Costachi sân Gavriliţă comisul.

Şi Cantacozino, după ce fece nuntă şi să încuscri cu Brâncovanul, nu vru să mai vie în ţară, ce rămas-acolo. Şi fugi şi Catargiul visternicul şi cu alţâi mulţi, mai de gios, cărei era de casa lui Antiohie vodă. Şi întoarsă pe Brâncovanul mai mult

cu obrazul spre Antiohi vodă, de prieteşug. Şi-ncepur-a mesteca tare pe Mihai vodă la Poartă. Şi-ncepu şi Mihai vodă a să îngriji de acel lucru, să nu să mazâlească, pecum s-a însămna înainte.

10. într-aceaia vreme arătatu-s-au în ţară şi lăcuste, numai nu iera multe, ca de altădată. Şi pânea să mai sui cu preţul, stupii să făcură răi, iară vin mult, că şi altădată să făcea vin mult. Pacea în ţară era bună, iară în Ţara Leşască şi Căzăceiască şi la Moscu nu era, precum s-au pomenit înapoi, la celea domnii ce s-au scris. Care acmu, viindu-i rândul, iară începem a scrie de acelea.

11. Craiul şfedzescu, după ce au trecut Niprul din Ţara Leşască în Ţara Căzăcească pe la Stări Dub, după cum s-au pomenit mai sus, la domnie lui Costantin Duca vodă, eşitu-i-au toţi cazacii înainte craiului, înpreună cu Mazăpa, hatmanul lor, de i s-au închinat.

Ş-au purces craiul pen Ţara Căzăcească, cu toată oaste lui, ca cum ar merge un izgon cu doo, trei obuzuri. Ş-au purces în gios spre Poltava, pen Ţara Căzăcească, având adiverinţă c-or vini şi turcii şi tătarii la dânsul, de va merge întinsu în s toii ţa moschiceiască pe de o parte, şi Stănislav craiul cu leşii pe di altă parte. Şi aşe, cu acel gând, s-au zăbăvit puţin cu un anu în Ţara Căzăcească, de tot o strâca ş-o mânca.

12. Iară înpăratul moschicescu, vădzindu acel lucru, îş tot strângea ostile pe unde ave şi înbla zăhăindu-1 pe de laturi, ca să-1 flămândzască şi să-1 hămeiască.

Turcei şi tătarâi tot cu minciuni l-au purtat pe Cifed şi nu i-au mai dat agiutor. Aşijderea şi Stănislav craiu n-au putut, că leşii ţinea giumătate cu Stănislav craiul, iară giumătate ţinea cu hatmanii lui Avgust craiu; cu Sănavischie şi Ughinschie şi Zapiva şi cu o samă de moscali despre Litfa ţine lui Stănislav calea. Cazacii iar au început a să înpărechea, a fugi de la Mazăpa ş-a să duce la moscali şi s-închina. Şi aşe, înmulţindu-să oastea

la moscali cându au fost în dzuoa de Sânpetru la velet de la Adam *7217* <= 1709>, datu-s-au parola de bătaie. Şi aşea s-au bătut înbe părţile, ş-au biruit Moscalul pe Şfed. Şi-ncă craiul Şfedului s-au şi rănit. Şi peste noapte, numai i-au căutat a fugi ş-au lăsat obuzul împreună cu Mazăpa. Ştiind rândul, l-au trecut Niprul şi Buhul tocma la Vozâe salt cu vro mie de oameni numai, călări: moldoveni, şfedzi, cazaci. Iar altă oaste, câtă au avut Şfedul în Ţara Căzăcească, doo obuzuri, cu totul au luat-o moscalei, cu ghenărari, cu ofiţeri, cu cară, cu puşci, cu totului tot şi cu multă avere, că jăcuisă Ţara Leşască şi Saxoniia. Şi i-au triimis înpăratul Moscului pe şfedzi pe toţi la robie, la stoliţă, iar pe cazacei ce să închinasă la Şfed pe toţi i-au pus supt sabie.

14 <*sic*>. Atunce şi Avgustu crai, după ce au înţeles, au lăsat giurământul şi pacea ce făcusă cu Şfedul ş-au ieşit iar la crăie în Ţara I ,eşască, de s-au înpreunat cu hatmanei săi şi cu oastea ce moschiceiască, ce iera lăsată acolo. Ş-au gonit pe Stănislav craiu din Ţara Leşască şi pe Cras ghenărarul, ce iera cu 17.000 de şfedzii, înpreună cu Stănislav i-au bătut şi i-au gonit în Ţara Şfedului peste maré.

înpăratul Moscului, dup-acea bătaie, au mărsu la Chiev ş-au orânduit pe vro doi, trei ghenărari, anume pe Ianşu şi pe Volconschie şi pe Vesubaţchi şi pe Cropot bragadir, cu oastea, călărime moschiceiască, şi pe Chigeci polcovnicul şi pe Vasilie Tanţschi polcovnicul şi pe frate-său Ion polcovnicul cu oaste, cu joimiri moldoveni. Toată această oaste, ca la 10 000, au aşedzat din Cirimuş pe Nistru pân-în Ehurluc, pe marginé; pen toate vadurili sta stiiaguri, şi din stiag în stiiag câte un om, cât să vide, de păzâia pe Cifed să nu fugă de la Tighine în ţara lui, sau să înble nescaréva cărţi la Ieşi.

15. Iară înpăratul s-au sculat de la Chiiu ş-au purces pen Ţara Leşască în sus, de s-au înpreunat cu Avgustu craiu şi cu hatmanei leşeşti. Ş-au lăsat şi la dânşii o samă de oaste, pe Bont

ghenărarul şi pi Fluc, ş-au început a căuta leşii cei haini, ce ţine cu Cifedul, de-i prinde şe-i băte, şe-i gonie.

16. Şi de acolo înpăratul Moscului ş-au strânsu toată puterea, înpreună cu Şerimet, cifert-marşalâc, şi cu Alecsandru Danâloveci Menzic, tiji cifert-marşalâc, şi cu alţii ghenărari şi cu toată puterea sa de oaste, şi s-au dus pe margine Mărâi Balticului pe di ceasta parte în Lidvonie. Şi pe unde găsie cetăţi de a Cifedului, şi pe uscat şi pe apă, le tot băte şi le lua.

17. Atunce şi Mihai vodă, când era înpăratul moschicesc la Chiov, s-agiunsesă cu înpăratul să fugă la Mosc. Că i să supărasă cu închisorile în domnie dintâiu şi, vădzind că i să strâcă şi lucrurile de la Poartă şi Brâncovanul să lepădasă de prieteşug, pentru voia lui Ilie cuscru-său Cantacozino, şi cei trei domni mazâli ce sta la Ţarigrad iar asupra lui ca nişte lupi, socotisă să să lasă di domnie Moldovei. Căci vădzusă şi tărie Moscalului: să socotie că-n scurtă vreme va hi biruirea şi bucurie creştinătăţii.

Şi nu numai Mihai vodă s-agiunsesă, ce şi Brâncovanul şi sârbimea toată mai denainte vreme s-agiunsesă cu Moscul şi trăgea nedejdea lui din ceas în ceas cu bucurie.

18. Craiul Cifedului, cu acea putinţe oaste ce scăpasă, şăde la Tighinea. Atunce şi-n toate dzileli ieşie la primblare afară, numai câte cu cinci, şesă oameni, cale câte de un ceias, doao, alergând pe cele câmpuri drept vânatul. Că nu-ş ştie rândul ţărâlor acestora, să înble cu gloată. Şi era cuvântul să să rădice de la Tighinea, să vie să şadză la Iaşi.

19. Atunce Mihai vodă, vădzind primblarea craiului cifedzescu la Tighinea şi-nţelegând că va să vie la Iaşi să şadă, s-au făcut ştire Moscului, când a vini, să triimată oaste pre taină sprintenă, şi atunce or prinde pre craiul, şi s-a rădica şi el de s-a duce.

Atunce înpăratul Moscului, înţelegând, foarte tari s-au bucurat şi mare adeverinţă i s-au adeverit. Ş-au învăţat pe hatmanul Sănavischie şi pe ghenărarii cărei s-au pomenit mai sus, că-s puşi la marginé pentru calaori; cându le-r scrie Mihai vodă şi le-r faci ştire, îndată să-i triimată oaste câtă ar pofti, să-l ia pe craiul ori pe dânsul, dac-a vrea.

20. Craiul Cifedului apoi nu l-au lăsat turcei să vie să şadză la Iaşii, nărocul lui, ci au triimis numai un polcovnic cu vro sută şi mai biné de cifedzi şi cu vro doo sute de cazaci la târg la Cernăuţi să stea acolo să zacinguiască oaste din Ţara Lişască.

Făcând veşti la înpărăţie Moscului Cropot bragadir, cărei era pe marginé pentr-acei cifedzi, cum s-au apropiiat la Cernăuţi, înpărăţie Moscului nu i-au putut răbda, ce au scris lui Cropot bragadir şi lui Turculeţ, de au încălecat cu vro trei, patru mii de oaste, de au trecut Cirimuşul în ceasta parte ş-au lovit pin codru ş-au ieşit la Mihalci, di i-au lovit în Cernăuţi fără veste.

Ce cazacei au şi dat la vale, în lunca Prutului, de au scăpat mai toţi, iar cifedzii au purces să să suie în vârvulu dealului Cernăuţului, să s-apucé de bătaie. Ce vădzind că-i mulţime dé oaste, nu s-au mai putut apuca dé bătaie, ce încungiurându-i i-au luat pi toţi de grumadzi şi-ndată i-au luat ş-au purces cu dânsei în Ţara Leşască. Iar vro dzeci, cinspreci ce mai scăpasă din cifedzi, i-au tot ucis la sateli Ţurcanei di pe supt munte, la Cupca şi la Rădăuţi, la Suceavă.

Vinis-atunci dintr-acea strajă moschicească, de-ş pusesă nişte steaguri, moldoveni de-a moscalilor la mănăstire la Puma şi la Câmpul Lungu. Ce oblicind Mihai vodă, îndat-au răpedzit la dânşii cu taină, să să rădice să să ducă, să nu oblicească tătarâi, să prade ţara. Şi-ndată s-au rădicat şi s-au dus la Ţara Leşască.

Mihai vodă, vădzind că pe Şfed l-au luat moscalei din ţara lui, de la Cernăuţi, şi steaguri de joimiri au vinit la Câmpul Lungu şi la Puma, s-au şi-nplut de frică, să nu-l priceapă craiul Şfedului sau alţi neprietini a lui, boiari pribegi din Ţara

Muntenească, să nu-1 pârască la Poartă că-s faptele lui sau meşterşugurile lui. Ci au şi-nceput a să găti pe taină, a-şi face potcoavi la cai şi căruţi la Botăşeni. Şi scosesă cuvânt că va să margă la un sat a lui, ce aré de moşie a lui, Cândeştii pe Sâret, să-1 vadă. Şi triimisesă şi pe socru-său, Dedul spătarul, la Cernăuţi, de-i purta trebilé dispre moscali, ca, când a ieşi din Iaşi, să-1 şi tunpiné oastea moschiceiască, să-1 ia.

21. Numai îl închedeca un lucru, de să zăbăvie, că era un capegi-başea în Iaşi, pentru banei birului, de sta zapciu. Şi nu putè să purceagă, fiind capegi-başea în Iaşi. Ci au scos atunce nevoie în ţară, de tot omul un leu, cu pecetluituri, cu iscăliturili boiarilor ci era zlotaşi. Şi strângând acei bani pe feţe, au orânduit năpăşti de un leu: cine didesă, da cinci, pecum s-au pomenit mai sus.

Ş-au pornit pe capegi-başe la Galaţi să aştepte acolo, să-i plinească zlotaşei banii, şi el cu gând ca cela să ia în sus, să-ş caute treaba.

22. Brâncovanul, de cestea lucruri a lui Mihai vodă simţindu, de moscali, pe taină au înşteinţat prietinii di la saraiul înpărătescu. Neştiind vizirul nemic, au triimis înpăratul un om al său din casă teptilu, di au înblat în Moldova şi-n Iaşi peste tot locul, şi nu l-au ştiut, nice l-au priceput nimé. Ş-au mărsu şi la Focşeni di cie parte, la boiarii pribegii, la Ilie Cantacozino şi la Catargiul, de i-au întrebat de ce au fugit şi cum iasté Mihai vodă; că de dânsei nu s-au ferit şi le-u spus că-i triimis de la înpărăţie. Ci acei boiari atunce taré s-au jăluit de Mihai vodă ş-au spus că înblă să să hainească.

Deci acel om înpărătescu cum au mărsu la înpăratul de i-au spusu-i, înpăratul îndată au triimis la vizirul di i-au spus că Mihai vodă iasté hain şi să nu scape, că, de-a scăpa, cap n-aré.

23. Decé vizirul îndată au răpedzit un capegi-başea cu mazilie la Isuf păşea sarascherul de la Tighinea, scriind numai să prindză pe Mihai vodă, că de-a scăpa, capul i-a tăia. Ce Isuf păşea îndată noaptea au gătit 300 de spahii cu alai bei, înpreună cu capegi-başea, de l-au lovit fără veste, de l-au prinsu.

24. Mihai vodă atuncea aştepta să-i sosească carte de la socrul-său, pecum joimerii au trecut Cirimuşul în ceasta parte, şi el să purceadză din Iaşi. Şi-ntr-acea dzi ce-u sosât turcei cu mazâlie în Iaşi au sosit şi carte de la socru-său Dedul, că joimirii la Cirimuş stau gata să treacă, şi le-u dat şi câte un leu de cheltuială, la 400.

Décii Mihai vodă, vădzând că l-au apucat turcii în Iaşi, au şi răpedzit la Dedul, de-u fugit în Ţara Leşască, şi s-au întorşii şi joimerii înapoi. Atunce, de-r hi avut Mihai vodă cumpăt bun, să fie mai grăbit lucrul şi să nu fie ştiut pré mulţi acel sfat, ar hi avut vremea bună ş-ar hi apucat de-r hi scăpat. Numai era mulţi sfetnici, şi era plin locul, şi socotié că pân' n-a agiunge capegi-başe cu birul laŢarigrad nu l-or mazâli. Şi mai mult cu acel gând s-au înşelat, de l-au prinsu.

25. Decé turcei, cu maré strajă şi groază, l-au luat de l-au pornit la Tighinea şi de la Tighinea la Ţarigrad, de l-au închis în Edicula cu maré, mare urgie, care nime nu mai dzicé c-a vide lumea.

Capegi-başea cărei strângea birul în Galaţi au apucat de-u luat de la boiarii zlotaşi numai 10 pungi de bani şi le-u dus la Ţarigrad, de le-u dat la visterié înpărătească.

26. Aici în Iaşi au pus capegi-başea, care luasă pe Mihai vodă, camaican pe Ion Buhuş logofătul. De domnie nu să ştie cine iasté, fără cât trăgea nedejdea lui Antiohi vodă, ştiindu-1 că-i mazâl acolo.

Iară boiarii cei pribegi din Ţara Munteniiască, Ilie Cantacozino visternicul şi Ilie Catargiul visternicul, cum au înţeles de luarea lui Mihai vodă din Iaşi, s-au şi bucurat cu nedejdea că iasté Antiohi vodă domnu. Ş-au trecut în grab' în ceasta parte, la Focşeni şi, fără nicé o poroncă, au şi-nceput a prinde ş-a lega ş-a bate pe oamenii lui Mihai vodă ce să

tâmplasă cu slujbe acolo şi a lua bucateli a boerilor lui Mihai vodă caré să dedesă în laturi. Prins-au şi pi un grec, nepot de sor' lui Iordachi Rusăt vornicul, de l-au bătut şi l-au înbrăcat cu-n sucman negru şi l-au triimis de l-au închis la Cetate la Neamţu. Şi multe lucruri fără de calé făcea. Ş-au mărsu la Iaşi, dârji şi sămeţi, aşteptând din ceas în ceas să le vie cărţi de la Antiohie vodă, să fie cămăicani.

27. Atunce au trecut pen Iaşi, de la Poartă, un agă împărătescu la marginé, la Cernăuţi, în cai de olac, de au măsurat locul din mijlocul Prutului, de la Orăşeni. Au pus pe un om pe gios, de au mărsu pân-în târgu în Cernăuţi, şi aga turcul alăturea cu dânsul cu ceasornic, ca să vadză câte cesuri au călcat moscalei hotarul, cându au vinit de au luat pe Şfed. Şi s-au aflat opt cesuri c-au călcat hotarul. Intrebatu-l-au cămăicanei pe acel turcu, doar ştie să spuie pe cine or să puie dom nu aice, şi n-au ştiut nemic să spuie.

28. Strânsu-s-au toată boiarimea la Iaşi ş-au întrat în maré grijă, să nu puie de la Poartă vrun pasé sau să nu vie să mai ia nescaréva boiarii la Poartă. Vădzind c-au luat pe Mihai vodă cu maré urgie şi cu nume de hainlâc, şi veste de domnu nou nu le vine, să mira ce or faci.

Sfătuia unei să fugă într-alte ţări: alţii sfătuia să să bejănească la munţi. Ce apoi au scris şi la Brâncovanul, cu rugăminte să-i sfătuiască ce-or face şi, de hi audzit ceva, ori de biné, ori de rău, să le facă ştire.

Deci Brâncovanul le-u răpedzit de olac şi le-u scris să nu poarte nice o grijă, că fără zăbavă vreme le va vini vestea că le-u pus Poarta domnu. Iară de cel i reli ce socotescu, nu-s nice de uneli, că aşe are el veste de la capichihăi. Şi aşea le-u mai ieşit boiarilor grijea.

29. Atunce poroncit-au vizirul lui Antiohi vodă să grijască trei sute de pungi de bani, să-1 puie domnu, că alţii dau cinci sute. Antiohi vodă socotié că n-or pune pe alţii, având el nume

bun de la ţară, şi numai pe dânsu or pune. Ş-au răspunsu vizirului că el mai mult de o sută şindzăci de pungi n~a da, că ţara iaste săracă, şi el nu poate s-o jăcuiască.

30. Dece vizirul, văzdind acel răspunsu de la Antiohi vodă, au chemat pe Niculai Mavrocordat tărdzimanul, ficiorul lui Alixandru Exapărâtul, tărdzimanului celui bătrânii, şi i-au dzisu-i: „De vreme că Antiohi vodă n-au vrut să dea trei sute de pungi să fie domnu, iată că tu ieşti tărdziman, slugă înpărătească, credincios, şi-ţi dau ţie domnie, fără nice un ban". Şi l-ati înbrăcat cu caftan.

31. Iară după ce s-au trecut trei, patru dzile după ce au înbrăcat caftan, făcut-au vizirul un izvod la câte locuri trebuie să dea bani Neculaiu vodă, cărei cuprind acel izvod opt sute de pungi de bani. Şi l-au făcut de-u dat toţi bani în grabă. Şi cu ce-u mai cheltuit cu casa lui, pân-a purcede de acolo, s-au făcut aproapi o mie de pungi de bani.

32. Atunce tată-său Alicsandru Ecsapărâtul, şădzind la gazdă, nemic nu ştie de fiiu-său, c-au luat domnie. Şi cum au înţeles, au şi-nceput a plânge ş-aş da palme peste obraz, ş-aş zmulge părul din cap şi din barbă, ş-a blăstăma pe fiiu-său, căci au priimit domnie, şi a dzice că din ceasul acesta iaste casa lui stânsă, de vreme că s-au amestecat la domnie. Şi fiind şi bătrân, n-au trăit doo săptămâni ş-au murit. încă n-apucasă Neculaiu vodă să purceadză din Ţarigrad. Iar în locul lui Neculaiu vodă au pus tărdziman pe frate-său, pe Ion.

33. Triimiţind Neculaiu vodă cărţi în ţară de domnie noo, au triimis şi nişte oameni a lui, greci. Arătatu-s-au la toţi cu blândeţe şi cu milă. Atunce Ilie Cantacozino şi cu Ilie Catargiul, cum au înţeles că nu-i Antiohi vodă domnu şe-i Neculaiu vodă, s-au şi spăriet de faptele lor cele nebune ce făcusă, pecum mai sus s-au pomenit. Bogată ruşini le iera! Ş-au şi-nceput a fugi în Ţara Munteniască.

Şi Neculaiu vodă, neştiindu-i c-au vinit în Moldova, le-au scris cărţi de le-au triimis pen Ţara Muntenească, cu adeverinţă bună, ştiindu-i că sunt acolo, să-i ias-înainte la Galaţi. Deci fugind iar, i-au tunpinat cărţile la Bacău. Deci vădzind cărţile lui Neculaiu vodă, s-au mai înblândzit ş-au eşit înainte lui Neculaiu vodă la Galaţi.

34. Atunce şi Iordachi vornicul Rusăt şi frate-său Manolachi şi alţii mulţi boiari a lui Mihai vodă fugisă, unei în Ţara Leşască, alţii în Ţara Muntenească, alţii în Ţara Ungurească, temându-să c-a lua Antiohi vodă domnie; căci era greşiţi rău lui Antiohi vodă. Ce vădzind cărţile lui Neculaiu vodă scriindu-le cu blândeţe, s-au întorsu toţi înapoi cu bucurie. Care acea bucurie pe urmă au vinit în suspinuri şi-n amar, pecum înainte s-a scrie, la rând.

DOMNIIA ÎNTÂIU A LUI NECULAIU VODĂ MAVROCORDAT, FICIORUL LUI ALECSANDRU EXAPĂRÂT, VLEATO 7218 <= 1710>
CAP 90

Zacialo 1. După ce s-au gătitu în Ţarigrad cu domnie, au purces ş-au vinit la Galaţi. Ş-acolo, după obicei, i-au ieşit toată boerimea din Ţara de Gios înainte.

2. Şi-ndată au şi dat cuvântu mojâcilor să-ş ia banii înapoi de la boiarii zlotaşi, care-i dedes-înainte maziliei lui Mihai vodă pecetluţeleli cele de un leu şi năpăştile cele câte 5 lei de leu, ce s-au pomenit mai sus, că scosesă Mihai vodă.

Ce zlotaşii, unii luasă cu datorie ş-apucasă de dedesă la Mihai vodă, iară unii luasă de pe la oameni şi dedesă la capegi-başe ce strânge birul, care s-au pomenit mai sus. Şi Neculai vodă n-au vrut să ţie în samă nice un ban dentr-acea orânduială, nice ce-u dat la Mihai vodă, nice ce au dat la

capegi-başea ce strânge birul. Ş-au poroncitu zlotaşilor, cu mare groază, numai să întoarcă toţi banii mojâcilor înapoi.

3. Dece, cum au purces Neculaiu vodă din Galaţi s-au şi rădicat toată ţărănimea Ţărâi de Gios cu jalobă asupra zlotaşilor în Tecuci, în Bârlad, în Vaslui, în Schinteia. Pe la toate conaceli, tot divanuri de zlotaşi era cu mojâcii. Şi zlotaşii, ca vai de capeteli lor, înbla şipurindu-să şi rugându-să mojâcilor, şi-ndatorindu-să, şi-ntorcând mojâcilor. Şi le făcea şi zapis, să-i mai aştepte, şi mojâcii nu priimie.

Iară după ce au sosit în Iaşi, rădicatu-s-au tot târgul asupra zlotaşilor, de nu putea răzbi pe uleţi de nărod de oameni, după cumu-i rândul prostimei. Şi zlotaşii apucasă de dedesă mulţi bani la visterie. Şi n-ave de unde întoarce mojâcilor.

Ce i-au bătut Neculai vodă cu buzduganul şi i-au închis în temniţi cu tâlharii, pân' ş-au vândut ce-u avut tot ş-au plătit ţăranilor pan* la un ban. Deci mojâcii, vădzind acea voe, aşe s-au dârjit şi s-au însămeţit în toată ţara.

4. A trie dzi, după ce au sosât în Iaşi, au boiarit dup-obiceiu. Pus-au pe Ion Buhuş vel logofăt, pe Neculaiu Costân vel vornic de Ţara de Gios, pe Ion Sturdzea vel vornic de Ţara de Sus, pe Antohi Jora hatman, pe Ramadan vel postelnic, pe Ilie Catargiul vel spătar, pe Gavril Miclescul vel paharnic, pe Ilie Cantacozono vel vistiernic; şi-ndată atunci, eşind de la curte, s-au războlit şi pân'la săptămâna au şi murit, şi-n locul lui au pus visternic mare pe Ghiorghiţă Mitre, şi pe <loc gol> stolnic mare şi pe Hristoverghei comis mare.

Şi era mai ales şi mai de cinste şi trebile toate după Rămadan "postelnicul. Şi gătie pe Sturdzea vornicul să-1 triimaţă sol în Ţara Munteniască. Iar după ce au trecut 7 dzile după ce i-au boiarit, au şi mazâlit pe Sturdzea vornicul şi pe Catargiul ş-au pus în locul Sturdzii vornic mare pe Ion Balşe, iar în locul Catargiului pe Cuzea. Iară pe Sturdzi şi pe Catargiul i-au închis la săimeni, de i-au pus în heră; şi nu lăsa

pe nimi să margă la dânşii. **Şi** i-au ţinut vro doo, trei săptămâni închişi şi i-au făcut de au dat unul câte 4 pungi de bani ş-apoi i-au slobodzit. **Şi** nu să ştie adevărul pentru ce au fostu acea închisoare a lor. Dzice unei că i-ar hi pârât Savin banul Zmucilă, iar alţâi dzice că i-ar hi pârât Iordachi vornicul Rusăt, cum c-ar hi vorovit ei **nişte** voroave proaste de Neculaiu vodă, când au audzit că vine domnu. Iară unei dzicea că i-au pârât mazâlii, că, când au pus banii steagului, i-ar hi încărcat pe unii cu năpaste.

Eşit-au la divan şi grecul cela ce-l înbrăcasă Cantacozono cu sucman, de s-au jăluit, cărei mai sus s-au pomenit. Deci Cantacozono Ilie era mort, n-avè ciné da samă; numai era Gavril Costachi sulgerul sin Gavriliţă şi Ioniţă Nenul Raţă postelnicul, care fusesă soţâi lui Cantacozino la prinsoare acelui grec. Deci i-au pus la scară, de i-au bătut câté cu doo suté de toiagé la cur.

4 <*sic*>. Decé vădzindu boiarimea şi toată mazâlimea acestea **fapte** di-ncepătur-a lui Neculaiu vodă, s-au foarte mâhnit şi s-au spăriet taré, cât nu să **ştie** unul câte unul ce or faci şi de ce s-or apuca. Că cu banii stiagului încă îi îngreuia, şi uşea era închisă taré: nime nu întră la dânsul. A doo dzi, a tria dzi, când chema câte vrun boer la doo, trei cuvinte, iar într-alt chip nu putè nime să margă la dânsul. Din spătărie încolo, mai în luntru nime nu putè întră, nici boiarii, nici mazâlii, fără cât numai Ramadan postelnicul şi Spandonachi căminarul şi Sculie cămăraşul dinluntru, ce iera tălmaci. Că Neculai vodă moldoveneşte nu **ştie,** ce iera un lucru prè cu năcaz boiarilor şi ţărâi.

Şi-ş **ţine** lucrurili nalté, la mâniie aprig, numai nu **ţine** prè mult. Vrè să stăpânească Moldova ca Poarta turcească, cu mărire mare.

Şi era om învăţat foarte, bun cărturar. Şi desfătări, voroave de glume, nemic nu să făcea înainte lui. Şi conoscător la

oameni, şi la cine-i slujiia bine, arăta dar. Numai mânie ce o ave, strâca celi bune a lui. Că-i era şi lui cu greu, că nu ştie rândul ţărâi şi nu putea pe boiari să-i supuie cu chivernisala, după cum era voe lui.

5. Că boiarii, după ce-l vădzură cu aceste lucruri tari că începe asupra lor, şi-ncepur-a fugi. Lupul, ficiorul lui Gavriliţă, Catargiul, Manolachi Rusăt vornicul, Costantin Costachi comisul, Dumitraşco Răcoviţă hatmanul şi alţâi mai de gios fugiră în Ţara Ungurească. Banul Zmucilă, Luca visternicul, Rugină, Abăza, Dedul spătar, Mireştii, ficiorii lui Iordachi vornicul Rusăt fugiră în Ţara Leşască. Că pe Iordachi vornicul Rusăt îl închisesă într-un beci, la curte, cu lacăt încuet, de nu-ntra nime la dânsul, fără cât numai baş bulubaş, cându-i duce de mâncat. Şi i-au luat şi 10 pungi de bani şi nu-l mai slobodzie. Ce pân' s-au mazâlit, tot la închisoare l-au ţinut, arătându-i pricină că el au învăţat pe turcii balgei, de-l pârăscu la Poartă că cere turcilor cornărit de boii de negoţ, şi ei pân-atunce nu dedesă. Şi să dusesă de-l pârie la Poartă, şi Neculaiu vodă prepune că cu îndemnarea lui au mărsu de-l pârăscu.

Aşijderea şi boiarii ce fugisă, cărei mai sus să pomeneşte, iarăşi îi dzice că cu îndemnarea lui au fugit şi fug.

6. Pe Ghiorghiţă Mitre, visternicul lui, nu trecusă şesă, şepte luni a domniei, şi-l mazâlisă şi-l închisesă la simeni. Şi i-au scădzut la samă cheltuiala, de l-au scos cu câţiva bani dator năpaste. Şi l-au orânduit la lefe, de-l lega slujitorei şi punea puşcele cele marii peste dânsul. Acestu fel de scopos începusă Neculai vodă asupra boiarilor de le făcea.

7. Iară ţărâi, prostimei, vrea să le arete milă şi dreptate şi vrea să le ţie de parte. Scosesă rumtă cu pecetluituri, roşii, să de de 4 ori întru an, numai nu pre pe putinţă ce canu încărcaţi, că ave zlotaşii silă să înbrace soma, şi mazâlii iar era încărcaţi peste putinţă la soma.

8. Pe la toate margineli alesesă boiarii de cinste, capete, de le dedes-în sama lor ţinuturili, pârcălăbiele şi stărosteile. Şi făcusă mulţime de cărţi de slobodzii, de lé dedesă la mână, de **face** saté. Şi s-începus-a să faci multe saté pe marginé, şi s-ar hi fostu întemeiat ţara de oameni, numai nu ţinu mult domnie. Că nu s—amesteca nimé, să înble alţii zlotaşi de la curte, fără cât boiarii acie ce le iera daţi în sama lor, de iera capete pe margené; şi avè şi vremé de vinit mojăcii, că era oşti pe hrănită.

9. Atuncea Pitrici Alexiiovici, înpăratul moschicescu, începusă taré a să întări şi din puteri şi din numé, cât lua cetăţile Şfedului. Şi atunce au luat şi cetate cea vestită în lumé şi tare, anume Râga. Şi într-alt chip cu războiu nu o putea lua, fără de cât au făcut meşterşug cu nişte cam barai e cu otravă, care ţinea o cambara 50 de pungi de bani cheltuiala. Şi aruncând acele cambarale în cetate, i-au lovit o moarte pre şvedzi, cât le-au căutat a să închina, că să spăriase că n-a mai rămâne nimé. Şi cu acel meşterşug au luat moscalii Râga de la şvedzi. Şi alte cetăţi multe şfedzeşti le tot bătea şi le lua; că Şvedul atunce, în nădejde Turcului, era la Tighinea pribag.

10. Iară Avgust, craiul leşesc, iarăş cu oastea lui cerca pre Ieşi caré era haini împotriva lui, de ţinusă cu Şvedul, de-i bătea şi-i goniia den ţară.

Atuncea s-au tâmplat un răimentar a craiului Avgust, anumé Sminghilschi, cu o samă de oaste, de-u lovit pre voevoda Chiovschi, fiind hain craiului, şi l-au prins viu, nevătămat. Şi ducându-1 acel reimentar la stăpânu-său, craiul Avgust, cădzut-au voevoda cu rugăminte la SminglWlschi, ca să nu-1 ducă la craiul sau la moscali, ce să fugă cu dânsul şi să ţie amândoi. Şi s-au adeverit cu giurământ că-i va da o fiică a sa după dânsul, de-1 va face ginere, şi multă bogăţie şi târguri de a lui îi va da.

11. Deci Sminghilschi îndată l-au credzut şi s-au făcut una cu dânsul, şi au fugit amândoi într-o parte de loc. Şi au strâns altă oaste şi aşea îmbla tot din loc în loc noapte, pe unde găsiia oaste de a craiului sau moschicească, de strica, că era om harnic şi de treabă la războiu acel rămentar Sminghilschi.

12. Dar de la o vreme nu l-au încăput vremea să poat-îmbla prin Ţara Leşască cu poghiazul, că s-umplusă ţara de moscali şi de saşi, şi-i goniia ca pre o fiiară sălbatecă din loc în loc. Ce numai i-au căutat a lăsa Ţara Leşască şi au întrat în Ţara Unguriască. Şi acolo încă n-avea odihnă voevoda de Avgust craiul.

13. Şi de acolo au luat munţii, fără drum, în lungii, pân-au dat la Cirimuş şi au eşit la Vejniţă, în Ţara Moldovei, numai cu vro 300 de oameni. Şi-ndată au şi trecut codrul, de au luat Siretiul în gios la Iaşi, că se temea de moscali, că-1 goniia din urmă. Că sta moscalii de pază din Cirimuş până în Ihorluc, om de om. Numai el, cu mare meşterşug, au scăpat de au eşit în Moldova, că au făcut veste că iesă mai din sus pre Prut la Colomâe. Şi alergând de la strajă moscalii să-i ţie calea, el mai pri din gios au eşit în Moldova.

14. Şi după ce-au venit la Iaşi, s-au împreunat cu Nicolai vodă, şi i-au făcut cinste pre obiceaiu, ca unui domn strein. Şi după ce-au trecut trei, patru dzile, s-au dus la Tighinea, unde era şi craiul şvedzescu. Şi nezăbovind la Tighinea, ş-au lăsat oaste acolo.

Şi i-au scris cărţi craiul şvedzesc şi l-au trimis sprinten la Poartă. Şi au zăbovit acolo la Poartă vro treidzăci, patrudzăci de dzile. Multe mestecături, turburări şi îndemnări au făcut, ca să strice turcii pace cu moscalii. Ce veziriul nu priimiia să strice pace.

15. Iară împărăţiia, înţelegând din voevoda Chiovschii cum să întemeiadză Moscalul despre toate părţile, au mazilit pe veziriul şi pre Iusuf, paşe Tighinii, căci sta pricini să nu strice pacea, şi au pus vezir pre Uman paşia Chipruliul.

Atunce au găsit vreme la acel vizir şi Mihai voevoda de au eşit din Edicula. Şi încă i-au dat veziriul lui Mihai vodă şi

10 pungi de bani, din visterie împărătească, jăluind că i-au luat când l-au mazilit.

Dar acest vezir n-au fost trei, patru săptămâni, şi l-au mazilit şi pre acesta, căci nu era lacom şi vrea să ţie pravila lor cea veche. Şi împăratului aşea nu-i plăcea.

16. Apoi au triimis împăratul de au adus pe Mehmet paşia Baltagiul, care mai fusese vezir mai-nainte, într-alt rând, şi l-au pus vezir al doilea rând.

Deci acel vezir Baltagiul îndată au şi trimis la hanul, de l-au chiemat la Poartă la sfat, şi au şi stricat pace. Şi au dat poroncă în toate părţile, de vară să să gătedze de oaste, şi au închis şi pre solul moschicescu în Edicula.

17. Şi au scris împăratul turcesc cărţi la craiul Şvedului la Tighinea, precum nu 1-a lăsa în streinătate. Şi s-au adeverit pre tare precum va sta de-1 va împăca cu Moscalul pre pofta lui, de-i va da Moscul toate ce-au păgubit. Iară de nu va priimi Moscalul pace cu Şvedul, să-i întoarcă ce i-au luat, s-a bate el sângur cu Moscalul, şi-i va da şi oaste, câtu-i va trebui, de-1 va duce la ţara lui. Şi i-au trimis câteva pungi Şvedului de cheltuială.

Şi au trimis şi pre voevoda Chiovschi şi omul de adeverinţă de la Poartă la craiul Şvedului de primăvară, să să gătească de oaste. Şi au făcut şi ferman să dea Moldova zahară oştii leşeşti şi şvedzeşti ce era la Tighinea: ialoviţi, ordzu, grâu, făină, cât le-a trebui.

18. Deci sosind la craiul Şvedului voevoda Chiovschi cu acea carte ce scriia împăratul la Şfed pentru care s-au bucurat craiul Şvedului şi ţinea acea carte de adeverinţa împăratului tot în sân, la dânsul. La care mai pre urmă s-au schimbat într-alt chip acea adeverinţă împărătească turcească, precum s-a vedea mai-nainte, la rândul ei.

19. Scris-au şi veziriul la craiul Şfedului, ca să trimită un om a lui de ispravă să vorovească cu dânsul pentru oştire. Deci, trimiţându-1 la veziriul, l-au întrebat veziriul ce féliu de oameni sunt moscalii şi ce féliu de războiu au.

Iar acel om a Şvedului au dzis că sint nişte oameni proşti şi blăstămaţi de tot. Iar veziriul au răspuns: „Dar de vrémé că dzici tu că sint aşea de blăstămaţi moscalii, dar voi aşeşi nu sinteţi de nemic, că ei v-au bătut pre voi". Aşijderea au mai dzis acel om a Şvedului cum că muntenii sint priiateni cu moscalii, şi ce văd şi ce aud aice la Poartă, toate scriu la moscali. Iar veziriul au răspuns: „Bine fac că scriu, că de noi n-au ce scrie rău, că noi nu ne temem de nime, că avém oaste multă, şi puşci multe, şi putere mare. Şi noi nu putem să ne gătim cu taină, să nu ştiie nime, ce cu giumătate de an mai-nainte ne dăm ştire şi ne gătim, că n-avem grijă de nime. Ce muntenii, de or scrie de acestea ce le văd, că avém oaste multă, să scrie sănătoşi." Şi acest răspuns au luat omul Şfedului.

20. Scris-au veziriul de al doilé rând la craiul Şfedului, să-i trimită alt om, mai de treabă, că „de la acesta n-am putut nemică să cunoscu din voroava lui".

Deci Şvedul îndată au ales alt om, mai de treabă, oficer de ai lui, şi l-au trimis la Poartă. Deci veziriul l-au întrebat şi pre acela cum ştie pentru oaste Moscului. Ce acela au schimbat voroava într-alt chip, zicând că moscalii, pedestrimea, iaste pré tare, mai tare decât la toate neamurile: la războiu stă ca un zâd nemişcat. Că de n-au putut ei, şfedzii, să-i spargă, dar alté neamuri aşiaş n-au nici o putere să-i spargă. Fără cât el aşea socoteşte, să gătească veziriul 400 tunuri, şi aşea, cu acele tunuri slobodzind o dată, dă dăo ori şi de trei ori, or putea rumpe obuzul moschicescu, să-1 spargă, să facă drumuri printr-însul, lovind acele multe tunuri. Şi aşea, cu acel meşterşug, poate să biruiască pedestrimea moschicească, iar într-alt chip, amintirea nu poate nime să-i pobediască. Iar călărimea moschicească iaste mai slabă.

Deci uitându-să veziriul la sfatul acelui oficer şfedzesc, într-acesta chip s-au apucat a face gătirea.

21. Venit-au şi hanul, după poronca împărăţiei, de la Crâm la Ţarigrad la sfat, şi au sfătuit şi el că-i bine aşea, să facă oaste asupra Moscului. Şi au dzis, acmu, după ce or îngheţa apele de iarnă, să sloboadză 2 ceambuluri tătarii, un ceambul din Bugeag şi cu oaste lui voevoda Chiovschi prin Ucraina asupra Chiovului, iar cu un ceambul să margă Omar Goel din Crâm, pre apa Donului în sus, pân' la Voroniş, unde sint galioanele moschiceşti făcute, să le aprindză. Iar de acolo a lua de-a curmedziş, de 1-a împreuna cu celalalt ceambul a sultanului şi a lui voevoda Chiovschi.

într-acel chip au sfătuit şi au aşădzat hanul cu împăraţiia să facă.

22. Atunce era un turc, de-1 chiema Smail efendi, şi era om de casa împăratului, din cei dinlontru. Şi era şi capichihai hanului şi avea bun prieteşug acel turcu cu Dumitraşco beizade, fiiul lui Cantemir vodă. Că mergea de multe ori turcul la gazda lui Dumitraşco vodă, şi-1 cinstiia beizade (că poate-fi bea şi vin) şi-i dzicea beizade în tamburâ. Că aşa stila a dzice bine în tambură, cât nici un ţărigrădean nu putea dzice ca dânsul. Şi-i era foarte drag beizade acelui turcu. Şi atunce, la cinste, vorbind ei, i-au spus turcul toate tainele împărăteşti ce vor să să facă.

Deci Dumitraşco beizade, înţelegând acestea, căzut-au cu rugăminte la acel turcu Smail efendi să grăiască hanului, şi hanul împărăţiei, să-1 facă domn în Moldova. Şi l-au învăţat şi în ce chip a grăi, giuruind câteva mii de galbeni hanului. Iar hanul, audzind acestea din Smail efinde, îndat-au priimit.

23. Deci mergând hanul la împăratul la sfat, între alte sfaturi dzis-au şi acest cuvânt, că Brencovanul vodă, domnul muntenesc, iaste un domn bogat şi puternic, are oaste multă şi-i de mult pre bun priiaten moscalilor. „Nu trebuiaşte la această vreme lăsat să fie domn, că poate să să hainească şi a face sminteală oştii împărăteşti. Ce trebuiaşte prins, că el de bunăvoia nu a veni la Poartă. Şi nime nu-i harnic să-1 prindză, fără cât socotescu că beizade, feciorul lui Cantemir vodă cel mai mic. Iaste om mai sprinten decât frate-său Antiohie vodă. Ce să-1 pui împărăţiia ta domn în Moldova, că el va chivernisi lucrul din Moldova şi 1-a prinde. Că Neculai vodă, care-i acmu în Moldova, îi grec şi n-a pute să fac-această slujbă. Nici miie nu mi-i drag să slujesc cu grecii."

24. Deci împăratul, cum au audzit acele cuvinte din hanul, într-acel ceas au şi răpedzit, fără de ştire veziriului, de au adus pre Dumitraşco beizade de la gazdă, cum mai de sirgu, şi l-au adus la saraiu la împăratul. Şi îndată l-au îmbrăcat cu cabaniţă, cu spinare de soboli, în loc de caftan, şi l-au pus domn în Ţara Moldovei. Şi apoi l-au dus la veziriul, de l-au îmbrăcat în caftan şi i-au dat ferman. Şi nezăbovindu-1 doaă, trei dzile, l-au şi pornit, de au venit în mezil la Iaşi salt, numai cu dzece, doaădzeci de oameni. Care n-au cheltuit nici un ban la Poartă, că şi tuiurile şi singeacul pre urmă i l-au trimis.

25. Atunce veziriul, la purces, au dzis lui Dumitraşco vodă cu mare taină: „După ce vei merge în ţară, să chiverniseşti lucrul, să-mi prindzi pre Brâncovanul vodă munteanul, sa mi-1 trimiţi aicea, viu. Şi de la împărăţiie vei avea mare dar şi cinste; în locul lui tu vei rămâne acolo domn, neschimbat."

26. Iară Dumitraşco vodă, mulţămindu-i, s-au apucat că va face acea slujbă şi 1-a prinde. Numai au dat şi el un sfat veziriului, socotind că-i va fi de folos, iar pe urmă au cădzut cu împiadecare. Că au dzis catră veziriul ca să scrie la Brâncovanul să îndatorească Poarta cu 500 de pungi de bani, fiind acmu de trebuinţă pentru gătirea oştii. Şi Brâncovanul s-a uita la acea carte ce scrie veziriul şi n-a avea grijă de mazilie.

27. Deci veziriului i-au plăcut acest sfat a lui Dumitraşco vodă, şi au scris la Brâncovanul ca să împrumutedze Poarta cu 500 pungi de bani pentru cheltuiala oştii.

Deci Brâncovanul, ca un om cu minte, au priimit că a da, numai o dată n-a putea să-i dea toţi, că-i ţara săracă, ce pe lună a da câte 100 de pungi, cărei să îmbracă în 5 luni, socotind că până la 5 luni or sosi şi moscalii, şi atunce, de or şi vrea să-i facă ceva, nu i-or pute strica nemic. Măcar că el nu ştiia nemică de acea voroavâ, dar avea minte de să păziia.

Atunci s-au păzit, că l-au păzit Dumnedzeu, iar când s-au mâniiat Dumnedzeu pre dânsul, n-au putut să să păzască, precum înainte la rândul lui s-a scrie.

28. Iară pe Dumitraşco vodă l-au pornit la Iaşi şi i-au dzis, când o fi vremea să prindză pre Brâncovanul vodă, a trimite veziriul omul său cu ferman.

Deci trimiţând înainte Dumitraşco vodă pe capegi-başe cu mazilie, împreună cu omul său, anume Dumitru Saraciul, iar Neculai vodă nemic nu ştiia de mazilie şi şedea la divan de giudeca ţara.

29. Iară capegi-başe, descălecând la scară, s-au suit în curţi, iar Saraciul, sluga lui Dumitraşco vodă, au năvălit degrabă la beciul supt scara despre doamna, unde era închis Iordache Ruset vornicul. Şi au lovit lâcata cu baltagul, de au strâcat-o, şi au scos pre Iordachi vornicul afară şi i-au dat cărţi de căimăcănie de la domn nou, Dumitraşco vodă.

Iar boerenaşii din cerdac, vădzând că au scos pre Iordache vornicul, au alergat tare de au dat ştire lui Niculai vodă la divan. Şi îndată, sculându-să de la divan înspăimat, să timpină cu capegi-başe în uşea spătăriei, unde-i şi dede ferman de mazilie.

30. Atuncea boerenaşii lui, grecii, începură a s-ascunde în casă despre doamna.

Şi ţara încă începusă, precumu-i obiceaiul moldovenilor celor necăjit de strâmbătăţi, să facă calabalicuri domnilor mazili.

31. Dar nu putea să-i facă nemic, că nu avea voe. Că scriia Dumitraşco vodă la caimacami sa nu s-atingă nime de cinste lui Neculai vodă sau de oamenii lui, ce cu mare cinste, ca pre un domn, de toate ce i-ar trebui la pornitul lui, nemic să nu-i lipsască.

32. Şi aşa, după obiceaiu, trei dzile grijindu-1 cu de toate cele de i-au trebuit, şi s-au pornit la Ţarigrad cu tot agârlâcul lui, neplinind un an deplin cu domniia, precum s-au pomenit.

Iar în Iaşi au rămas caimacam Iordache Ruset vornicul, pân-au venit Dumitraşco vodă. Atunce şi boiarii cei pribegi, înţelegând toţi, au venit în ţară. Numai Dediul spătariul şi Zmucilă banul au rămas în Ţara Leşască.

33. Şi după ce au agiuns Neculai vodă în Galaţi, atunce au sosit şi Dumitraşco vodă din Ţarigrad. Şi au mers Neculai vodă la gazda lui Dumitraşco vodă, de s-au împreunat amândoi. Care nu puţintel lucru au făcut Neculai vodă atunce, de-au mers la gazda lui Dumitraşco vodă. Că alţi domni nu mai stau să să împreune, după ce să mazilescu, ce fug unul de altul, să-ş scoată ochii. Dar Neculai vodă au mers de s-au împreunat şi s-au rugat lui Dumitraşco vodă să nu să potrivască boerilor de ţară, să-1 pârască la Poartă. Şi el încă s-au făgăduit că nu-1 va amesteca la Poartă, cât a trăi Dumitraşco vodă domn, ce, de a umbla pentru domnie, a umbla pentru domniia Ţărâi Munteneşti, ce nu pentru a Moldovii.

Şi aşea unul cu altul s-au încredinţat. Şi Niculai vodă au purces la Ţarigrad, iar Dumitraşco vodă au venit în Iaşi. Iar precum ş-au ţinut aceşti domni tocmala, să va scrie la rândul său, înainte.

DOMNIIA LUI DUMITRAŞCO CANTEMIR VOEVODA, ÎN ANUL 7219 < = 1711> CAP 91

Zacialo 1. După ce au sosit Dumitraşco vodă în Iaşi, după obiceaiu a treia dzi au boerit boiarimea. Pus-au pre Nicolai Costân vel logofăt, pre Lupul Costache vornic mari de Ţara

de Gios, pre Ioan Sturdzea vornic de Ţara de Sus, pre Antiohie Jora hatman, pre un grec, anume Spraioti Dracumana, vel postelnic şi pe mine, Ioan Neculce, vel spătar, pe Gheorghiţă vel paharnic, pre Dabijea vel ban, pre Catargiul vel visternic, pre Sandul Sturdzea vel stolnic, pre Costantin Costache vel comis. Aceştiia era boerii lui Dumitraşco vodă întâiu. Iar mai de credinţă şi mai ales şi toate trebile domniei era după mine Ioan Niculce vel spătar.

2. Şi atuncea, dintâiu, era boerii can grijiţi de numeli lui Dumitraşco vodă din tinireţe, când era beizade, la domniia frăţine-său, lui Antiohie vodă.

Că era atunce nerăbdătoriu şi mânios, zlobiv la beţiie, şi-i eşisă numele de om rău. Iar acmu, viind cu domniia, nu ştiu, să-ş piiardă numele cel rău: au doar mai la vârstă venisă, au doar chivernisisă viiaţa Iui, unde nu era pace? Că aşea să arăta de bun şi blând! Tuturor uşea deschisă şi nemăreţu, de voroviia cu toţi copiii.

3. Atuncea au scos pre ţară 2 civerturi, banii steagului. Şi de cum era soma la Neculai vodă, au mai scădzut pe ţară la un civert, câte 3.000 de galbeni. Aşijderea şi mazililor li-au scădzut tot pre giumătate şi mai bine dăjdile.

Şi li-au făcut şi carte cu giurământuri, să nu dea desetina boerii, după cum n-au dat mai-nainte boerii. Că să făcus-obiceaiu de la Mihai vodă, de da desetină boerii. Şi el apoi i-au ertat.

4. Deci boiarii, vădzând aşea milă şi nemărire, începusă toţi a să lipi şi a-l lăuda. Era om învăţat. Numai la giudecăţi nu pre putea lua sama bine, poate fi trăind mult la Ţarigrad, în streinătate. Lăcomie nu avea mare, lucrurile lui poftiia să fie lăudate.

5. Atunce avea mare supărare şi cheltuială, fiind pacea stricată cu oaste lui voevoda Chiovschi şi cu cea şfedzască. O erna şi o grijiia de zahara; lemnu la Tighinea pentru tocmitul cetăţii. Deci de la Brăila căra ţara pâine la Tighinea. Aşijderea şi lemn căra den ţară la Dunărea, de făcea pod mereu la Cartări.

Veşti din Ţara Leşască şi de la moscali în tot ceasul cerca de le trimite la Poartă. Deci era prea în val şi în mare supărare. Căci el venisă de curând, şi lucrurile toate neaşădzate şi lipsite. Şi siliia ca să şi plinească poruncile Porţii toate, şi-i era prea cu greu, că era ţara stricată mai de-nainte vreme.

6. Inceputu-s-au atunce şi omor în vite, cât nu mai biruia oamenii să le despoae. De pâine încă era lipsă, că nu rodis-într-acel an.

7. Boiarii carii avusese greutate la Niculai vodă sta tot vârtos cătră Dumitraşco vodă, ca să pârască pre Neculai vodă la Poartă pentru răutate ce le făcusă.

Dar Dumitraşco vodă nu priimiia nicidecum, nici să potriviia şi nu le da voie, ce ţinea legătura ce făcusă cu Niculai vodă, când s-au împreunat la Galaţi.

Iar Neculai vodă, după ce-au agiuns la Poartă, au călcat giurământul. Şi cum au mărs la veziriul, au şi pârât pre Dumitraşco vodă, dzicând că el, când au mărs în ţară, au găsit mai bine de giumătate boiarii haini la moscali şi, prindzindu-i, i-au închis. Iar Dumitraşco vodă, cum au luat domniia, au şi răpedzit de olac înainte şi i-au slobodzit pe toţi. Şi-ncă pre care era mai mare hain l-au pus căimăcan. Ce veziriul nemic în samă nu-i ţinea vorbile lui.

8. Atunce, dacă au înţeles Dumitraşco vodă de acea vorbă bună de prieteşug ce-au grăit Neculai vodă cătră veziriul, au şi chiemat pre boiarii ce-l îndemna să-l pârască pre Niculai vodă şi li-au spus de Neculai vodă cum ţine prieteşugul.

Şi îndată i-au gătit pre o samă şi i-au trimis la Poartă. Şi sosind boiarii la Poartă, ş-au păscut prilejul, şi, când au eşit împăratul la geamie, ei ş-au aprins rogojine în cap şi au dat ardzaun la împăratul, jăluind ce li-au tăcut Niculai vodă.

Iar împăratul, văzând atâta jalobă, au şi trimis să aducă pre Neculai vodă, să-i tae capul.

Numai, norocirea lui, s-au tâmplat un priiaten de i-au dat ştire, şi s-au ascuns de au scăpat de peire; că l-ar fi tăiat.

Socotit, fraţilor, acmu! De vreme că cei mare nu-ş ţinu giurământul, ce încâ-ş aduc peirea, dar cei proşti cum l-or ţinea?

9. Dumitraşco vodă pe taină să gătiia să prindză pre Brâncovanul vodă, precum îi poroncisă Poarta. Şi trimisese şi iscoade la munteni, de vădzusă toate lucrurile lui cum stau.

Şi ş-au făcut Dumitraşco vodă vro cinci, şease steaguri de lefecii şi 2 steaguri de lipcani şi câţiva feciori de boiari grijiţi, îi ţinea gata în Iaşi. Şi făcusa cuvânt că va să margă în sus, cu podghiaz la moscali, ca să nu priceapă muntenii. Şi aştepta din ceas în ceas să-i vie omul cel cu fermanul de la împărăţie, să să şi pornească la Breancovanul, să-1 prindză.

Venitu-i-au şi de la hanul ferman, numai să încalece, să-1 prindă. Ce pre fermanul hanului nu cutedza să margă, să-1 prindză. Ce-au mai scris la Poartă că el iaste gata, şi hanul încă i-au scris să purceadză. Ce să ştie şi de la împărăţie: purcede-a, au ba? Ce de la Poartă i-au venit răspuns să mai aştepte, că, când a fi vremea, i-a face el ştire. Că aştepta veziriul să plinească cele 500 pungi de bani Brâncovanul, ce le cerus-împrumut, cum s-au pomenit mai sus.

10. Atuncea, dacă au înghieţat apele după Boboteadză, au purces hanul în pradă pre apa Donului, în Ţara Moschicească, în sus, pre la Harcov. Dar la galioanile moschiceşti n-au putut agiunge, să le aprindză, precum s-au apucat câtră împăratul turcesc. Nici spre Chiov de acolo n-au putut merge, că au dat de oşti moschiceşti. Şi s-au întors iar la Crâm, cu mult plian.

ÎL Soltanul den Bugiag şi cu voevoda Chovschi, de la Binder, cu oaste lui, au trecut Nistrul şi au purces prin Ucraina în sus, tot prădând şi stricând până la Nemirov şi până la Fastuv, aproape de Chiov.

Iar moscalii ce era pre margine de strajă, dac-au simţit, s-au tras toţi de s-au strâns în Podoliia, spre Iaslovâţ, la Buceci, unde era ghenaralii lor, şi aştepta să le viie ucaz de la Petreburh, de la împăratul moschicesc, să vadă ce vor face.

Atunce Adam Siniavschi hatmanul i-au mustrat pe ghenararii moschiceşti, anume Vonconschi, Ianăş şi Vejbah, şi li-au zis aşea: „Ce oameni sinteţi voi de aşteptaţi ucaz, şi nepriiatenii pradă şi strică ţara?"

Şi îndată i-au pornit asupra tătarâlor şi a lui voevoda. Şi li-au dat şi hatmanul un rămentar, cu vro 30 de steaguri leşeşti; şi moscali încă era ca vro 10.000.

Şi cum s-au pornit asupra soltanului şi a lui voevoda, n-au stătut sultanul cu voevoda să să bată cu temeiul, şi s-au întors înapoi la Bugeag, fără cât numai câte o strajă, unde şi unde, de să loviia.

12. Iară după ce s-au întors hanul şi Calga sultan din ceambuluri, au scris la Poartă de toate ce-au lucrat. Aşijderea au scris şi păşea de Tighine. Dar veziriul nu i-au credzut, ce-au trimis pre taină un ciohodar de olac la Dumitraşco vodă, de l-au întrebat anume cum au îmbiat hanul şi sultanul.

Şi au scris Dumitraşco vodă de toate, cum le-au fost, de rând.

Scris-au veziriul cu scârbă la paşa de Tighinea, dzicând că beiul de Moldova iaste un ghiaur şi ştiie toate ce să fac ia Moscu şi la Ieşi, de le scrie tot, adevărat, la Poartă, „iar tu eşti, vedzi doamne, busurman şi nu ştii nemic!"

La atâta credinţă şi laudă avea Dumitraşco vodă la Poartă, cât apoi paşa Tighinei tot la dânsul trimite de lua veşti, de scriia la Poartă. Dar Dumitraşco vodă încă să purta bine, că i le trimite peste cinci, şease dzile, după ce scriia el la Poartă, pentru ca să sosască întâi de la dânsul veştile, apoi de la paşa.

13. Dumitraşco vodă, vădzând că de la Poartă îl zăbăvăscu cu răspunsul pentru Brâncovanul, au început a gândi că doar

au prinsu veste şi ş-au tocmit lucrul. Şi ştiindu-1 pre Brâncovanul mare nepriiaten, şi de i s-a tâmpla vro mazilie n-a fi bine de dânsul, şi văzând că atunce trăgea toată creştinătate bucurie şi nădejde creştinilor, adec-a moscalilor, au început şi el a să agiunge cu creştinii şi a-i înştiinţa de la Poartă.

Şi aşea cu meşterşug au scris la Poartă, ca să-i dea voie să să facă a să agiunge cu moscalii şi ce-ar vedea şi ar înţelege, de toate să facă ştire Porţii. Deci veziriul, gândind că va hi drept Porţii, datu-i-au şi acea voie.

14. Apoi Dumitraşco vodă, luându şi acea voie de la Poartă, şi mai fără siială au început a să agiunge cu moscalii.

Şi să tâmpiasă de avea la Poartă şi un capichihai, anume Iano, pre mare telpizii. Şi poate-fi că-ş ştiia şi mai-nainte voroava, că cu meşterşugul acelui capichihai lua cărţi de la solul moschicescu, ce era închis în Edicula, şi le trimite la Dumitraşco vodă, şi Dumitraşco vodă le trimite la împăratul Moscului.

Deci cu acel fel de credinţă şi slujbă au cădzut Dumitraşco vodă în mare cinste şi dragoste la Petrî Alexievici, împăratul Moscului. Că altul nime nu cutedza a face acele slujbe, că era solul în mare pază.

15. Pre aceia vreme muntenii nu ştiia pentru slujbele ce face Dumitraşco vodă, nici din boiarii moldoveni; şi schia muntenii rău de Dumitraşco vodă la moscali. Iară Moscalul, văzând slujbele ce-i făcea, nicicum nu-i credea.

16. Aşijderea pre aceia vreme, fiind mitropolit ţărâi, părintele Ghedeon şi cu Antiohie Jora hatman şi cu alţi boiarii mari încă scriia de rău pentru Dumitraşco vodă la moscali, să nu-1 creadză, că el iaste ca şi un turc şi ţine cu turcii. Dar ei au 10.000 de oaste gata şi zaharâ, şi să trimită împăratul 15.000 de oaste, să lovască podul de pre Dunăre, să-1 strice şi să bată tot BugiaguL Iar împăratul, vădzind slujbele lui Dumitraşco vodă, nici de unele nu-i asculta.

17. împăratul Moscului, vădzând că tătarâi au prădat în ţări, chiematu-ş-au toţi sfetnicii lui, de au stătut la sfat, ce vor face. Deci unii sfătuia să margă cu toată putere la Crâm şi să lasă o samă de oaste la Chiov de apărare, de a merge cineva asupra Chiovului. Unii sfătuia să margă pre Nipru până la Voziia şi să-ş ducă zaharâ pe apa Niprului, şi de la Voziia să ia Dunărea în sus, la Cetatea Albă, să cuprindă Dunărea. Unii sfătuia să margă pre Nistru la Tighinea.

18. Dar împăratul n-au priimit sfatul nemărui şi au dzis că la Crâm a lăsa oaste, împotriva Voziei, iar, altă oaste, la Tighinea nu-i bine aşea, îndată să margă să o ia, că ş-a şi răni oaste şi apoi cu temeiul turcilor nu s-a putea bate. Ce pe Tighinea a lăsa-o în urmă şi va merge drept la pod, împotriva veziriului, să-1 bată, că apoi lesne va fi a lua pre urmă Tighinea. „Că zaharâ ne va scoate Brâncovanul vodă, că aşea să adevereşte, şi ni-a eşi înainte cu 30.000 de oaste. Şi iaste să mai iasă cu Brâncovanul 20.000 de oaste sirbi; şi leşii încă or să ne dea 30.000 oaste, şi din Moldova iar scriu boiarii că sint gata 10.000 de oaste." Şi aré şi el ca treidzăci, patrudzăci de mii de oaste. „Şi ne agiunge atâta oaste." Şi aşea, cu acestea nădejdi, ş-au pornit greime oştii, în gios, de la Râga.

19. Dumitraşco vodă, dacă au simţit pre Antiohie Jora hatmanul că-1 pâreşte la Moscu, l-au mazilit şi m-au pus pre mine, pe loan Niculcé spătariul, hatman în locul lui Antiohie.

20. Dumitraşco vodă, chiemându-şi boiarii, au întrebat sfat, zicând că moscalii să pogoară asupra ţărâi, ce or face, ca să vadză cine ce ar dzice. Dar el, să le spue adevărul, că iaste agiuns cu moscalii, nu spune.

Deci boiarii nu-1 credea pre Dumtiraşco vodă; gândiia că ţine cu turcii. Deci aşea, unii dzice să să dea în gios spre Fălcii, şi doamna să o trimită pre Oituz. Alţii dzicea să o trimită spre Bârlad, alţii spre Focşani, pân' să vor bate turcii cu moscalii, şi care parte a birui, cu aceia să ţie.

Şi au rămas să trimită pe doamna cu giupânesele la Oituz, iar boiarii cu vodă spre Fălcii. Şi cum s-au tocmit acest lucru, au şi început a-şi răschira casele lor, cine cum putea, şi ales unii a să agiunge cu moscalii, precum s-au pomenit.

21. Dumitraşco vodă au trimis-au sol la moscali pre Luca visternicul, dzicând că-l trimite iscoadă, şi au scris şi la turci, făcându-le ştire.

Deci Luca visternicul au găsit pre împăratul Moscului aproape, în Ţara Leşască, la Iaroslav, şi aşea au aşădzat cu împăratul de-au făcut legătură:

22. Ţara Moldovii cu Nistrul să-i fie hotarul, şi cu Bugeacul şi cu toate cetăţile tot a Moldovii să fie. Numai deodată prin cetăţi să aşedze moscali oşteni, pân' s-a întemeia ţara, iar apoi să lipsască oaste moschicească.

Bir să nu dea ţara nici un ban; pre domn să nu-l mazilească împăratul pân' la moarte, şi pre urmă fiii lui, pre caré ş-or alege ţara. Neamul lui să nu iasă din domniie. Numai când s-ar haini sau când ş-ar lepăda légé, atuncea acela să lipsască, şi să pue din fraţii lui.

23. Pre boiari să nu-i mazilească domnul din boerie pân' la moarte, sau cu mare vină să-l scoată.

Vama ocnii şi altor târguri să fie venitul domnilor, iar altă daré să nu fie.

Mazilii şi mănăstirile să-şi stăpânească ocinele şi vecinii săi; să-ş ia desetină şi goştină de oi şi de mascuri şi de stupi de pre moşiile sale.

10.000 dé oaste să fie tot gata în ţară, şi împărăţie să le dea léfe din visteriia împărătească, din stoliţă.

Din moscali să nu s-amestece la boeriile Moldovii, nici să s-însoare în ţară, nici moşii să cumpere.

Domnul pre boiari sa nu fie volnic a-i pierde, orce greşală ar face, fără sfatul tuturor şi fără iscălitura mitropolitului.

24. Cătră aceste i-au dat şi tit de domniie, să să scrie, mai de cinste şi mai sus după cum să scriu domnii acmu. Iar titul aşea-i era: „Săninatul somn al Ţărâi Moldovii samoderjeţ (sângur stăpânitor) şi colegat (prietin), Ţărâi Moschiceşti", iar nu rob supus. Caré acest numé iaste puţin oarece mai degios decât al unui craiu, caré să chiamă latineşte acest numé sărenis, iar sioveneşte să chiamă predsfeliişe, iar leşeşte eşniosfinţunii. Aşea ca să să scrie domnii Moldovii.

Aşijderea nicidecum pace cu Turcul sa nu facă; iar de s-a tâmpla să facă pace, să rămâie Moldova iar supt stăpânie turcească, să aibă împăratul moschicesc a da lui Dumitraşco vodă 2 părechi de curţi în stoliţă şi moşii pentru moşiile din Moldova şi cheltuială pre dzi, în toată viiaţa lui, lui şi oamenilor lui să nu-i lipsască.

Şi de nu i-ar plăcea acolo şi s-ar trage într-altă ţară creştinească, volnic să fie a merge; şi altele multe ca acestea.

Şi pre aceste ponturi au giurat tare împărăţiia Moscului şi au şi iscălit mai gios şi i l-au trimis pe Luca visternicul. Şi au scris lui Dumitraşco vodă să să gătédze şi să-i iasă întru întimpinarea oştii moschiceşti la Nistru. Iară de n-a eşi la Nistru şi a aştepta până s-a bate cu turcii şi i-a birui, atunce, ori să închine, ori să nu mai închine, că atunce mulţi domni s-or afla. Că scrisesă Dumitraşco vodă pre Luca de-i făcusă ştire că oaste turcească iaste multă, 400.000, şi puşci 400, tot tunuri mari, şi tătărâme multă, şi pâine în ţară nu-i. Nice atunce, la o vrémé ca aceia, nu pot oamenii să caré de tătarî, că-i robăscu, şi oamenii fug la păduri. Şi el nu poate să s-închine aşea, îndată, că-s tătarâi aproape şi i-or robi ţara.

Dar împăratul Moscului au răspuns Lucăi că cu tătarâi s-au agiuns, n-or robi, nici or putea, şi oaste aré multă, nu să miară de turci. Şi pre zaharâ de pâne şi de vite a da bani, n-a lua în dar, că şi la Brâncovanul vodă au trimis bani, şi are nădejde că-i va scoate zaharâ de agiuns.

Şi aşea, cu această tocmală, s-au întors Luca visternicul la Dumitraşco vodă, aducând lui vodă de la împăratul daruri, un leftu cu diiamanturi, cavalerie, pecete împărătească şi câtva soboli.

25. Dumitraşco vodă sta atunce în cumpănă, cum ar nemeri să hie mai bine. Că să să dea în gios, să temea, în gios, să nu-1 pârască cineva, să-1 apuce turcii să-1 mazilească. Să să ducă înainte moscalilor la Nistru, că acmu sosisă Şeremet la Nistru, iar să temea, că sau a putea să scape pân' la Nistru de ţară, sau ba. Aşijderea şi pentru ţară să temea să nu o prade tătărâi. Ce sta şi să mira cum va face.

Ce au socotit şi au scos tuiurile şi corturile afară din Iaşi spre Balica, ca să mai chivernisască lucrul ceva înainte, să vadă oamenii că purcede în gios, la oaste, înainte veziriului. Căci Şeremet fert-marşalâc agiunsese cu o samă de oaste moschicească la Nistru, şi socotiia Dumitraşco vodă că va merge Şeremet degrabă în gios, de va agiunge în Bugeac, şi va începe a să lovi cu tătarâi, şi el să va mai zăbovi a să găti la Eşi, să rămâie în urmă, ca să vadă cum a merge tabăra lui Şeremet.

26. Avea grijă şi de turcii balgii ce era în Iaşi trăitori, vădzând că moscalii au întrat în ţară, şi Dumitraşco vodă nu mai purcede în gios, să nu priceapă că-i hain.

Şi au socotit Dumitraşco vodă şi au scris o carte la paşa de Tighinea, precum moscalii au trecut Nistrul în ţară pre la Soroca, şi turcii balgii tot şed în Iaşi, şi le spune să să rădice din Iaşi, să să ducă în gios, şi ei nu vor să să ducă. Şi poate pentru dânşii, înţelegând moscalii că sunt în Iaşi, să nu sloboadză podghiaz, să-i strice şi pe dânşii şi târgul. Ce să trimită măriia sa paşa un agă a lui să-i rădice din Iaşi, ca să nu facă vro belea ţărâi şi târgului.

27. Deci paşa au făcut răspuns lui Dumitraşco vodă că încă tot nu iaste vremea să trimită să-i rădice, iar când a ştii el vremea aceia, a trimite de i-a rădica. Şi lui încă-i va scrie atunce, de a veni cu oaste lui la Tighinea.

Acestu răspuns au venit lui Dumitraşco vodă de la păşea, pre amiiadzădzi. Iar după aceia, dac-au trecut vro trei, patru ceasuri, într-aceia dzi au sosit o carte de la Mogâldea sardariul, precum au vădzut un turc mare cu vro 30, oameni viind de olac la Iaşi, şi pe alţi turci purcedzând iar ca vro 300 de oameni, şi au purces din Tighinea în sus: „Nu ştiu, la Eşi mărgu, au aiure".

Şi cetind carte de la sardariul, n-au trecut un ceas, au şi nemerit un slujitoriu de la căpitanul ce era pus de strajă la Prut, dând veste lui Dumitraşco vodă, precum un turc mare cu vo 30 de oameni vine de la Tighinea de olac, şi l-au lăsat trecând Prutul. Iar pe urmă au sosit şi însuşi căpitanul Timothei, ce era de strajă, dzicând că au venit cu acel denpreună pân' la Aaron vodă, şi acolo, în câmpu, au descălecat să mâe. Şi i-au audzit acel căpitan vorovind ei înde ei, dzicând: „Să ne mânecăm dimineaţă, să-i prindem pe toţi". Şi n-au înţeles bine pre cine să prindă, şi viind înainte au spus lui Dumitraşco vodă; şi audzind vodă, au dzis că vine cu maziliia.

28. Atuncea Dumitraşco vodă, audzind şi vădzind acele şi vădzând că-1 chiamă paşa la Tighinea, s-au temut că-i vine maziliia, prepuind că l-ar fi pârât Iordachi Ruset vornicul, la paşa Tighinii că iaste hain, pentru că Iordache îl ştiia pe vodă că s-au agiuns cu moscalii. Şi dzicea vodă: „Nu iaste alt lucru, fără de cât numai Iordache m-au pârât la paşa de Tighinea".

29. Şi îndată au şi trimis de au făcut spaimă în târgu, să să pâzască cum că vine un podghiaz moschicesc să lovască târgul. Deci s-au făcut mare spaimă noapte în balgii şi în tot târgul, şi fugiia care cum putea, de s-au umplut toată ţara de spaimă. Şi ş-au pornit şi doamna-ş la Cetăţuia, iar vodă au încălecat de au purces înainte acelui agă cu 30 de turci: de a vedea că or să-1 mazilească, să-i tae pre toţi.

Deci mărgând şi aflându-i dormind pre câmpu dencolo de Aron vodă, au năvălit de i-au prins pe toţi şi au început a-i lega.

Atunce au găsit la aga şi cărţile paşii ce scriia să rădice pe balgii să-i ducă la Tighinea, iar nu de maziliie.

Deci cetind Dumitraşco vodă cărţile, fiind lună, s-au căit ce-au făcut şi, poroncind să-i sloboadză şi să li dea înapoi ce li-ar fi luat, au şi început a-i mustra, cu ce treabă de mân ei pre câmpu noapte, la o vreme ca aceasta, fiind lucru de nepace, şi nu i-au făcut lui ştire. Şi el s-au gândit că iaste podghiaz moschicescu. Şi i-au trimis la Iaşi cu un om a lui, de li-au dat gazdă. Iar Dumitraşco vodă s-au zăbovit toată noapte, făcându-s-a cerca podghiiaz, şi a doa dzi iar au venit la Iaşi.

Deci atunce, la prinsoare acelor turci, s-au tâmplat de au perit un turc, de moldoveni. Deci vodă au stătut cu acel agă de au împăcat lucrul pentru acel turcii şi pentru altele ce dzicea turcii că le mai lipsăscu, atuncea noaptea, când i-au prinsu. Şi i-au dat acelui agă Dumitraşco vodă o miie de lei, dzicând şi turcul agă că a lui vină iaste, căci au mas pre câmpu. Şi făcându-i vodă răspunsu la paşia, s-au dus la Tighinea.

Scris-au Dumitraşco vodă şi la Poartă pentru aceasta, cum s-au tâmplat primejdie de au perit un turcu, mâind la câmpu, şi el s-au gândit că doară iaste podghiaz moschicescu. Şi i-au vinit răspunsu de la Poartă să fiie fără de grije, că n-are nici o vină, măcar şi pre toţi de i-ar fi tăiat, că au fost vina lor, pentru cie au vrut să mâie noaptea pre câmpu la vremie de nepace. Iară dupre aceia, Dumitraşco vodă s-au mutat în Cetăţuia, de şidea. Iar slujitorii ce avea şidea la corturi, unde sunt acum curţile domneşti la Frumoasa.

Ţara să bejenisă dintr-acia spaimă ce să făcusă. Boiarimea mai toţi fugisă de pre lângă dânsul, de-l lăsasă sângur, socotind unii că să va mazili din pricina turcilor, alţii socotiia că or vini moscalii şi or luoa ţara, şi n-a mai fi Dumitraşco vodă domnii stăpân.

Bucatele să scumpisă în Iaşi, că nu aducea nime nici de o parte, fiind bejenii. Zlotaşii fugiia cu banii şi la vistieriie nu aduce, în nedejdea moscalilor. Slujitorii numai ce rămăsesie vro cinci, şeasie stiaguri de lefecii şi siimenii din curte. Iară alţi slujitori de ţară, cine cum putusă, să dusesie şi nu mai viniia nici la o slujbă. Şi feliuri de feliuri de spaime umbla.

25 <*sic*>. Socotit-au atuncea Dumitraşco vodă să-ş porniască doamna de la Cetăţuia pre Oituz cu Iordachi Rusăt vornicul, împreună cu giupânesile, iar vodă cu boiarii şi cu acei puţini slujitori să purceadă în gios spre Huşi, să zăbăvască acolo, până or agiunge moscalii la Bugiac de s-or bate cu turcii, să vază cum sa va alege.

Şi au ales o sută de siimeni cu doi bulucbaşi mai de credinţă, de i-au giurat şi li-au dat lefe şi i-au suit în Cetăţuia să purceadă cu doamna, să fiie de paza iei. Iar celoralalţi siimeni ce rămăsesie la corturi nu li-au dat lefe, bani gata, neavând de unde, ce i-au orânduit la zlotaşi, la ţară, să margă să-ş strângă lefele, şi de la corturi să margă la curtea domniască, să fiie de triaba curţii. Şi, a doa zi vrea să-ş porniască doamna, şi apoi să purcează şi el în gios spre Huşi.

Iar siimenii acei de la corturi, văzind că nu li-au dat şi lor lefe, bani gata, n-au vrut să margă în curte, ce au luat steagurile şi au purces din şes la Cetăţuia cu zorbâ, ca să-ş ceară lefele.

Iar Dumitraşco vodă, văzindu-i că vin, au pus de au închis porţile Cetăţuii şi au vrut să le stea împotrivă, cu siimenii cei cie-i giurasă. Şi mai avea şi vro 60 oameni aduşi cu dânsul din Ţarigrad, şi au răpedzit şi la lefecii să încalece. Atunce seimenii cei cu zorbâ au venit pân' la poarta Cetăţuii şi, vădzând c-au închis porţile şi nu-i lasă să între în mănăstire şi le stau cei dinlontru împotrivă şi lefeciii încalecă, n-au vrut să s-apuce de gâlceava şi au început a grăi cu binişor şi a să ruga să le dea şi lor lefe.

Atunce Dumitraşco vodă să spăriiasă şi au prins pre bulucbaşii lor înlontru şi i-au ucis cu buzduganul, şi încă pe

unul l-au lovit cu sabie, dar n-au murit. Şi aşe s-au potolit acea gâlceava, şi s-au dus la strajă, în curte, unde era orânduiţi.

33 <*sic*>. Şeremet, den Soroca de la Nistru, nu să mai pogorâia în gios, să margă la pod la Dunăre, unde-l orânduisă, că să temea, că avea oaste puţină, ce pre cătinel să trăgea pre Nistru în gios.

34. Dumitraşco vodă, vădzând acestea lucruri, că au rămas mai sângur şi-ş caută cineş chivernisala lui, şi bani de cheltuială n-avea mai mult de 10 pungi, de toţi banii lui, că nu avusese vreme să strângă, nici era lacom, precum mai sus s-au scris, schimbat-au socoteala într-alt chip: să nu mai margă în gios la turci, temându-să să nu-l mazilească, şi a fi greu de dânsul, dzicând că toţi fug şi-ş caută chivernisala sa şi a caselor sale. Ce el încă-ş va căuta chivernisala lui, şi vădzând şi pre seimeni cum s-au burzuluit, nu s-au mai încredzut să să despartă de doamnă-ş şi să o dea în laturi. Ce pre taină au trimis pre Pricopii căpitanul şi pre Dimitrie aga, slugile lui credzute, la Şeremet, la Movilău, scriind ca să-i trimită în grabă vro 4.000 de moscali aicea în Iaşi, să-i fie aret, să nu-l apuce turcii să-l mazilească.

35. Dacă a simţit Şeremet, tare s-au bucurat şi-ndat-au ales pre Croput bragadiriul, cu 3.000 de moscali, şi pre Chighieciu, cu un polc de moldoveni, ca vro 500 de moldoveni, ce slujiia la moscali, şi i-au pornit înainte la Iaşi.

Deci agiungând Cropot bragadiriul la Prut, au răpedzit înainte, dând ştire lui Dumitraşco vodă ca să trimită să grijască poduri la Zagarancea, să treacă.

36. Atuncea au sosit ferman de la veziriul la Dumitraşco vodă, să încalece să margă să prindză pre Brâncovanul vodă. Şi au scris cărţi şi la soltanul de Bugeag, să dea lui Dumitraşco vodă oricâţi tâtarî i-ar trebui.

Atuncea am ştiut şi eu c-au fost scris să vie moscalii; că eu tot gândiem că om purcede în gios spre Huşi, precum sfătuisem. Iar dac-am înţeles c-au sosit moscalii, mult m-am mirat şi am dzis lui vodă să scrie, să să întoarcă moscalii înapoi, şi să mergem, precum scrie veziriul, să prindem pre Brâncovanul, să să lasă de moscali, că poate să-i bată turcii, şi tătarâi or robi ţara. Puiu pre Dumnedzeu martur că aşea i-am dzis, şi tare am stătut, ca doar l-oi întoarce, şi n-am putut.

Şi încă cu mâniie mi-au răspuns, dzicând că „voi toţi vă chivernisiţi, ca să rămâneţi la creştini, şi numai eu sângur, pentru voi, să rămâiu la păgâni; că v-am vădzut eu credinţa, că aţi fugit toţi, şi eu am rămas sângur. Pentru ţară, n-or prăda-o tătarâi, că moscalii acmu sosescu, şi eu ştiu prea bine că n-or bate turcii pre moscali."

Deci vădzând şi eu că mi-au răspuns aşea cu scârbă, m-am temut a mai răspunde, să nu cumva cad în vro primejdie a vieţii.

Măcar că mulţi dzic că eu l-am îndemnat să să închine la moscali, dar grăescu cu năpaste şi ca nişte oameni ce nu pricep şi nu ştiu. Că atunce era toţi creştinii bucuroşi moscalilor, nu numai eu; că scriia alţii mai-nainte de chiema pre moscali, mai-nainte de Dumitraşco vodă: muntenii, sârbii, moldovenii, cu câţi ani mai-nainte! Numai pizmaşii zavistnici scorniia asupra mea ocară, şi oamenii cei proşti şi nepriiateni şi cei nepricepuţi credea aşa. Dar eu taina stăpânului, căruia i-am mâncat pita, n-am putut-o descoperi, uitându-mă la Sfânta Scriptură, ce au dzis îngerul cătră Tovit şi Toviie dzicând: „Taina împăratului să o acoperi, iar faptele lui Dumnedzeu la arătate să le mărturiseşti".

Ce şi eu n-am vtut să mă fac al doile Iudă sau să-l viclenesc, să fug de la dânsul. Că de aş fi făcut aşea ce laud-aş fi dobândit? Ce numai osândă de la Dumnedzeu şi ocară de la oameni.

Iar eu aceste răbdându-le cu dreptate, den toate nevoile am scăpat, care li-am tras pre strâmbătate în 9 ani. Ce întru aceste ce mi s-au întâmplat m-am lăsat tot în nădejde lui Dumnedzeu,

pân' m-au scos, precum mărturiseşte David prorocul, psalom 39:37. „Răbdând am aşteptat pre Domnul, şi mi-au luat aminte, şi au ascultat ruga mea, şi m-au scos din groapa patimilor şi din tina cea adâncă, şi au pus pre piatră picioarele mele", i proci.

38 <*sic*>. Chiematu-ş-au atunce Dumitraşco vodă boiarii săi, câţi mai rămăsese lângă dânsul, numai aşea, sprinteni, anume pre Nicolai Costân vel logofăt, pe Ioan Sturdzea vornicul şi pre Iordachi Rusăt vornicul şi pre Ilie Catargiul vel vistiernic, şi le-au spus precum au chiemat pre moscali, şi au venit de trec Prutul la Zagarance.

Atuncea toţi boiarii, audzind, s-au bucurat şi au răspuns cu bucurie cătră vodă şi au dzis: „Bine ai făcut, măriia ta, că noi ne temem că te-i duce la turci, şi aşea aveam gând că, de te-om vedea că mergi la turci, te-om părăsi şi ne-om duce de ne-om închina la moscali". Şi le părea bine. Numai Iordachi Ruset vornicul au dzis atunce: „Te-ai cam grăbit, măriia ta, cu chiematul moscalilor. Să fii mai îngăduit, măriia ta, pân'îi s-ar fi vădzut putere, cum le-a merge."

Răspuns-au Dumitraşco vodă, dzicând: „Nu mai era vreme a mă mai chivernisi, temându-mă ca să nu mă apuce turcii. Că iată şi din dumneavoastră m-aţi părăsit o samă şi nu sinteţi într-un cuvânt şi într-o credinţă cu mine."

39. Atuncea au şi încălecat Dumitraşco vodă şi au purces înaintea moscalilor, la Prut. Şi s-au împreunat cu Cropot bragadir şi au venit cu dânsul în gios, pre Jijiia, pân' l-au trecut Jijiia şi Bahluiul. Şi l-au lăsat pre Bahluiu, din gios di Iaşi, la Podul lui Bâtcă, şi acolo ş-au pus obuzul, dându-i conac de toate ce i-au trebuit lui şi oştii.

Şi luându-ş Dumitraşco vodă 2 căpitani, cu 2 steaguri de draguni, s-au întors desară la Cetăţuia, unde-i era doamna. Iar pre mine, Ioan Niculce hatmanul, pân-au umblat vodă la Prut, m-au lăsat de paza doamnei la Cetăţuia, ca să nu lovască niscaiva turci pre doamna în urma lui. Iar a doa dzi venit-au şi Cropot bragadiriu numai cu un steag de draguni la Iaşi. Şi l-au cinstit Dumitraşco vodă şi l-au dăruit, şi au îmbiat prin curţile domneşti şi prin toate mănăstirile de li-au vădzut, şi desară iar s-au întors la obuzul său, la Podul lui Bâtcă.

40. Atunce moldovenii, cum au vădzut moscalii, precum sint învăţat la jacuri, când văd câte un lucru burzuluit, au şi purces, unii cu poroncâ, alţii şi fără poroncă, a tăia pre turci şi a-i robi, unii în Iaşi, alţii printr-alte târguri, unde şi-i afla, prin toată ţara. Şi-i jăcuia de bani, de odoară, de cai, de borfe, de boi, de oi, de miiare, de ceară şi de toate ce găsiia. Iar băcăliile sta vărsate pre uliţă, de era sătui şi copiii. Strafide, smochine, alune era destule pre la toate babele. Iar pre care turcii nu-i tăia, îi ducea, cu pieile, de-i da robi domniei. Iar pre unii să tâmpla de-i ascunde priiatenii, care scăpa pân'la priiateni. Carii mai pre urmă de mare folos au fost turcii acelor prieteni ce-i ascunsese.

41. Nezăbovind vremea au şi venit Şeremet la Ţoţora cu obuzul lui, ca vro 15.000 oaste. Că n-au cutedzat să margă drept la pod la Dunărea, cum îi învăţas-împăratul, căci că avea oaste puţină.

Veziriul turcesc încă sosisă la Dunăre şi să temea a trece în ceasta parte, audzind că vin mulţime de moscali. Ce sta şi el de ceia parte.

42. Iară după ce au înţeles veziriul că s-au hainit Dumitraşco vodă, îndată au prins pe capichihae lui Dumitraşco vodă, pe Iano, şi i-au tăiat capul. Aşijderea şi împăratul turcesc, înţelegând la Ţarigrad, au şi prins pre Antiohie vodă şi l-au închis. Şi era să-1 tae. Numai norocirea lui au fost c-au mărturisit caimacamul cătră împăratul cum Antiohie vodă cu o lună mai-nainte i-au spus lui că frate-său iaste hain, nu îmbla bine, şi el n-au credzut, gândind că-1 păreşte pre pizmă. Şi aşea

spuind împăratului caimacamul, l-au ertat şi l-au slobodzit din Edicula.

43. Iară Şeremet, când au fost venit de la Nistru la Ţoţora, au fost venit pre la Orheiu. Şi s-au rădicat toţi orheianii, sorocenii şi lăpuşnenii, de au venit cu dânsul pân-au trecut Prutul. Şi ţărănime cu bejeniile s-au dus toate în Cârligătură; iară slujitorimé au rămas toată la Dumitraşco vodă, în oaste.

44. Apoi Dumitraşco vodă ş-au mutat doamna în curţi la Iaşi şi au lăsat un polcu de moscali de paza iei. Iar el, cu slujitorii câţi avea la Ţoţora, s-au dus şi ş-au aşădzat oaste lui dincoace de Prut şi cu moscalii lui Cropot bragadir.

Şi s-au sculat cu boerii lui, care s-au dzis mai sus, şi au trecut Prutul la Ţoţora, de s-au împreunat cu Şeremet, unde era cu obuzul lui. Şi i-au făcut Şeremet cinste mare lui Dumitraşco vodă şi boiarilor săi. Şi au dăruit Dumitraşco vodă lui Şeremet un cal foarte frumos: aşijderea şi Şeremet lui Dumitraşco vodă au dăruit 2 părechi de soboli şi boiarilor câte o bucată de ladan de cele bune, câte de doao haine.

45. Dumitraşco vodă au sfătuit cu Şeremet să scrie o carte în limbă turcească la sultanul, ca să să închine şi el, cu tot Buceacul, că, neînchinându-să, pe urmă n-a fi bine de dânşii.

Şi au pus Şeremet un copil a lui ce ştiia scrii bine turceşte, iar Dumitraşco vodă au dzis că n-a pute copilul scrie cu dăscălie, fiind tânăr. Insă au dzis să scrie întâi pre o ţidulă de hârtie mică vro doaî rânduri, să vadză cum scrie. Iar acel copil, fiind telpiz bun, au scris pre o ţidulă aşea, că „nu iaste mai mare blăstămat în lumé decât omul cela ce aré o fărâmă de pâine în mână şi o leapădă pe aceia şi cearcă să afle alta mai mare". Şi au dat la Dumitraşco vodă. Iar Dumitraşco vodă, cetind, au dzis copilului: „Hai ghidi cahpol!" Şi n-au mai spus lui Şeremet ce-au scris copilul, fiindu-i ruşine, numai ce-au dzis c-a putea scrie.

Şi l-au pus de-au scris carte şi au trimis-o la soltanul: iar soltanul n-au dat nici un răspuns pre acea carte. Şi s-au întors Dumitraşco vodă la conacul lui preste Prut.

46. Venisă cu Şeremet depreună şi un menistru a împăratului, anume Simion Sawa Rogojinschii, neguţător de feliul lui, de la Rogojiia, despre parte turcească. Şi cădzusă boiariu mare, de cinste şi de sfat, la împărăţie Moscului, că ştie multe limbi. Şi-i dedes-împărăţiia mulţi bani, să-i fie de purtat grijă la cheltuiala oştii.

Atunce au dat el lui Dumitraşco vodă 100 pungi bani, să facă oaste de moldoveni, pan' la 10.000, sau şi mai bine. Şi de i-or mai trebui, sâ-i mai de bani. Şi să dea de tot polcovnicul câte 100 ruble, de rocmistru câte 30 şi de chihai, şi de stegariu câte 10, şi de tot tovarăşul, de unul, câte 5 ruble. Şi aceşti bani să le fie dintâiu de cheltuială, iar apoi, dacă s-or aşădza, să Ie dea lefe. Şi i-au mai dat vro 30 pungi bani să trimiţ-în ţară să cumpere vite, câte 4 lei vita, să le fie de treaba oştii.

47. Aşijderea i-au mai dat şi câteva cărţi împărăteşti, scrisă la toată boerime şi slujitorime, toţi să încalece, să vie la oaste cu plată; iar care n-a veni va rămâne podan şi lipsit din moşiile sale. Ţăranii să aibă a aduce bucate, fără frică, să le dea bani.

48. Deci Dumitraşco vodă îndat-au răpedzit la ţară, făcându-le ştire tuturor. Deci boiarii mazilii au şi început a veni de prin bejenii la oaste. Foarte pre puţini n-au venit. Şi au trimis, cu cărţile, şi bani la cine au socotit, să cumpere vite.

49. Aşijderea şi slujitorii, dac-au audzit, au şi început a vini toţi de toate părţile şi a să scrie la steaguri. Şi audzind de leafă, nu numai slujitorii să scriia, ce şi ciobotarii, croitorii, blănarii, cârşmarii. Slugile boereşti lăsa pre boiarii săi şi alerga de să scriia la steaguri. Oaste de strânsură, din târgu, mai mulţi fără arme, decât cu arme. Să făcusă pân' la 17 polcovnici şi 170 rocmistri cu steaguri în cincisprezece dzile. Numai steagurile încă tot nu

apucas-a să plini bine, câte 100 oameni la stiag, neavând când să să plinească.

50. Atuncea Şeremet, zăbovind la Ţoţora, aşteptând împărăţiia să vie cu toată greime, lovit-au tătarâi în vro doao, trei, rânduri straja lui Şeremet, fără veste, de o strica şi apuca câte o hergheliie doao, de a oştii moschiceşti şi să da iar înapoi. Să can hărăţiia câte puţin cu oaste moschicească cea sprintină, iar cu temeiul nu vrea să să bată.

51. Preste Prut, de ceasta parte, nu cutedza să treacă la moldoveni, că să făcusă veste că sint moldoveni 30.000; şi ştiind pre moldoveni că sunt sprinteni la războiu, nu cutedza să le facă vrun vicleşug. Nici în ţară, pe de altă parte, nu vrea să între, ce numai pre de ceia parte, cât putea, zăhăia pre moscali.

52. Atuncea era un boiariu, anume Lupul Costache, fiiu lui Gavriliţă; şi era dator lui Dumitraşco vodă den goştină cu 3.000 de galbeni. Şi-i mai dedese şi 800 de galbeni să cumpere pâine de la Bârlad, ca să s-afle la vremea de trebuinţă, ori la care parte i-ar trebui. Iar el, audzind de Dumitraşco vodă că s-au închinat la moscali, au strâns câteva rude a lui şi s-au făcut tabără la mănăstire la Bursuci şi s-au închis cu câteva gloate acolo. Şi la Dumitraşco vodă nu mergea, nici bani sau pâine nu trimite. Şi scriia cărţi la Şeremet de-ş făcea obraz, adecă veşti de la turci, şi pe Dumitraşco vodă, în loc de laudă, îl clevetiia cătră Şeremet.

53. La turci scriia cu alt obraz, că sint moscali puţini şi-i o oaste flămândă. Ce să treacă veziriul Dunăre fără grijă, că-i va bate pre moscali.

Iar Şeremet şi cu Dumitraşco vodă, audzind de acele spurcate fapte a Lupului, că scrie la turci şi face piiedecă şi altor pementeni să nu vie la moscali, au trimis pre un polcovnic, anume Chighiieciu, cu vro 300 de moldoveni şi un căpitan cu vro 200 de draguni să-1 prindză, să-1 aducă la dânşii. Iar el, vădzându-i, s-au făcut bolnav, şi el şi giupâneasa lui, şi au

început a-i cinsti şi a-i dărui pre acei trimişi. Şi s-au rugat şi au trimis nişte fraţi ai lui mai mici şi pre un fecior a lui de trup, dzicând că de-i va mai trece, a eşi înainte oştii la Fălcii, cu oaste ce a putea strânge şi cu zaharâ.

Şi aşea, credzându-1, l-au lăsat şi, luând pre fraţi şi pe feciorul lui, i-au dus la Şeremet. Care lăsare a Lupului de mare stricăciune au fost moscalilor; că el tare au îndemnat pre turci să treacă Dunărea, că să temea veziriul să treacă. Pentru care slujbă degrabă au luat plată de acel veziriu, precum înainte să va scrie. Că cine face, faci-i-să.

54. împăratul Moscului atunce să zăbovisă la laroslav, la o nuntă leşască, şi poftind şi dând bani leşilor, ca sâ-i dea 30.000 de oaste agiutor. Şi i-au adeverit leşii că i-or da. Şi au dzis să purceadză înainte, cu oaste lui, că ai lor or purcede drept pre Prut şi i-or agiunge.

Şi au gătit leşii oaste şi au pornit-o pân'la marginea lor, la Sneatin. Şi de la Sneatin n-au vrut să mai treacă în cesta hotar, încoace. Şi acolo au stătut, aşteptând vreme pân's-or bate moscalii cu turcii; şi de or birui moscalii, să să pogoare şi ei în gios. Şi lăsasă împăratul şi pe Dolhoruchi, cel mai mare frate, cu 12.000 de moscali, să vie cu leşii, precum i să ^*gâduisă*..

Şi pre adeverinţa lor au purces împăratul în gios, pre Nistru, până la Soroca. Ş-au agiuns temeiul oştii sale, pedestrime, adusă tocma de la Râga, degrabă, ostenită şi flămândă. Şi au trecut Nistrul pre la Soroca şi au lăsat acolo o sama ce era bolnavi şi leşinaţi, iar cu cei ce era mai tari au venit drept preste câmpu la Prut, la Zagarance.

55. Iară de acolo s-au pornit în gios pre Prut spre oaste lui Şeremet, şi de acolo au trecut Prutul. Şi au venit marele Petrî, împărat al Moscului, drept în târgul laşului, împreună cu împărăteasa lui, în curţile domneşti.

Iară caimacamii, împreună cu alţi boiari şi orăşeni bătrâni mai de cinste şi mitropolitul cu tot clirosul, i-au eşit cu toţii

înainte, afară din Iaşi, şi frumos timpinându-i, l-au priimit cu toată inima. Şi i s-au închinat ca unui împărat creştin, dând laudă lui Dumnedzeu, ca doar îi va cerceta cu mila sa şi-i va scoate de supt giugul robiei turcilor.

56. împăratul moschicesc mai avea un obuz mare de oaste, strâns la Azac, ca să margă să bată Craniul. Şi era la acel obuz 20.000 de **calmaşi** şi 20.000 de donţi şi 15.000 cazaci din olatul Harcovului şi 5.000 cazaci ce le dzic eiţi, ce trăesc preste Don, şi 20.000 de moscali, care să fac preste tot 80.000. Şi le era cap pre această oaste Apracsin cniazul, gubernatul de Azac.

Şi au venit atunce carte la împăratul de la Apracsin, precum au lovit pe tătărime ce-i dzic cubani, carii trăesc preste Don, şi au robit 10.000 copii, ca de 12 ani şi mai gios, iar pre alţii, ce era mai mare sau mai mici, i-au pus tot supt sabie. Şi acmu iaste gata să purceadă să între în Crâm. Ce împăratul i-au făcut răspuns lui Apracsin înapoi, să nu să grăbască a întră în Crâm, pan' s-a bate întâi el cu veziriul, şi apoi îi va face ştire să între în Crâm.

57. Mai avea împăratul şi alt obuz, strâns la Ceahrin, din gios de Chiov, de iasta parte pre Nipru, 15.000 de moscali şi 30.000 de cazaci, carii să ţin de hătmăniia căzăcească. Şi era cap acelui obuz Dumitru Galenici, cniazul şi gubernatul de Chiov, şi cu Scoropaţchii, hatman căzăcescu. Şi era orânduit să iasă pre Nipru în gios, să lovască Voziia.

Iar când au sosit împăratul la Soroca, au scris lui Dumitru Galenici să răpadă 4.000 saci de pâine cu căruţă din Chiov, să dea oştii cei bolnave de la Soroca, şi să răpadă o samă de căruţă şi aice în Iaşi, după dânsul, înţelegând că nu-i pâine în Moldova. Deci trimiţind Galenici câteva tabere de căruţă cu pâine după împăratul, o samă de căruţă s-au poprit la Soroca, iar o samă au venit la Iaşi mai târdziu, iar pre o tabără de căruţe au lovit-o tătarâi la Bălţile Căinariului şi i-au făcut mici fărâme, de n-au scăpat un om.

58. Mai avut-au împăratul şi al tu obuz de oaste, lăsat în sus, despre parte hrăniţii şvedzeşti. Şi era cu dânsul cniazul Alexandru Daniilovici Menjic ferc-marşalâc şi cu Bon ghenarariul, cu 18.000 de călărime aliasă şi 20.000 de pedestrime şi câteva mii de saşi de a lui Avgust, craiul leşesc, de sta acolo împotriva şfedzilor, fiind rămaşi în ţara lor de la craiul, osebi de altă oaste ce mai avea pre Mare Balticum, de umbla cu galioane, bătându-să cu şvedzii.

59. Această oaste ce scrie mai sus au avut-o moscalii şi fără socoteală au împărţit-o şi au răşchirat-o într-atâte părţi. în nădejdea voroavelor streini, a muntenilor, a leşilor, a sârbilor, a moldovenilor, au venit împăratul făr-oaste, negrijit, să să bată cu veziriul şi cu poiade oştii turceşti şi tătăreşti, într-un mijloc de câmpu pustiiu.

Şi aşea în nădejdea streinilor, era să-ş piardză moscalii împărăţiia creştineasca. Că împăratul aice mai mult de 30.000 oaste moscali, cu a lui Şeremet cu tot, nu avea. Şi mai era şi vro 8.000 cazaci, polcul lui Medhoroţschii polcovnicul; că numai pre acesta l-au luat cu sine, iar pre aceilalţi polcovnici nu i-au credzut si i-au lăsat pre Nipru, la Ceahrin, cu hatmanul lor. Si era si 1.000 de donti si vro 6.000 de moldoveni, cu cei ce slujiia mai-nainte la moscali. De toată oaste ca 50.000. Şi avea şi 52 puşci. Şi cât şi era oaste, mai mult era bolnavă, flămândă şi obosită. Iar turcii era cu veziriul 400.000, fără poiadie tătarâlor, şi avea 400 de puşci: oaste grijită şi hrănită bine, fiind în ţara lor.

60. Atunce Şeremet şi cu Dumitraşco vodă, din branişte, de la Ţoţora, dac-au oblicit că-i împăratul în Iaşi, au lăsat oaste şi au mers la împărat de s-au împreunat.

Atunce au umblat pren toate mănăstirile împăratul, de le-au văzut, şi din toate i-au mai plăcut mănăstirea Golâe, dzicând că are 3 feliuri de meşteşuguri: leşesc, grecesc şi moschicesc. Şi mult lăuda împăratul lucrurile, chipul şi toate obicinele

moldovenilor, şi încă şi dobitoacele acestui pământ, dzicând că-s frumoasă.

61. Dumitraşco vodă au făcut împărăţiei masă frumoas-în curţile domneşti, în casa cea mare cu cinii. Iar când au fost să şadză împăratul la masă, n-au vrut să şadză în capul mesei, ce-au şădzut în scaon lângă masă, iar în capul mesei au pus pe Dumitraşco vodă şi după dânsul pe Goloftin Gavriil Ivanovici, apoi pre alţi ghenarari mai gios, anume Dolhoruchi cel mijlociu, Mihai Galicen cel mic, Sava Rogojenschii, menistru, Şefer, menistru, adecă visternic, Rent, ghenarar, Vejbah, Toma spătar, că arunce fugisă din Ţara Muntenească, şi feciorul lui Şeremet. Iar Şeremet n-au şădzut la masă, că îndată s-au întors la obuz.

Şi alţii din bragadiri şi polcovnici, să ospăta şi să veselie pre frumos cu vin de Cotnar şi lăuda vinul foarte. Şi încă mai bine le plăcea vinul cel cu pelin; şi mult să mira cum spre parte lor nu să face vin cu pelin aşea bun.

62. După ce s-au sculat de la masă, au venit şi boiarii ţărâi de s-au împreunat cu împăratul, şi le-au dires împăratul cu mâna lui tuturor un pahar de vin.

împărăteasa şi cu doamna şi cu giupânesele ce să tâmplas-în Iaşi, încă şedea la masă în casa cea mică de să cinstiia.

63. Iară împăratul era om mare, mai înalt mai decât toţ oamenii, iar nu gros, rătund la faţă şi can smad, oacheş, şi can arunca câteodat' din cap, fluturând. Şi nu cu mărire şi fală, ca alţi monarhi, ce umbla fiecum, prost la haine şi, numai cu doao, trei slugi, de-i era de grija trebilor. Şi umbla pre gios, fără alaiu, ca un om prost.

64. Iară atâta dragoste arăta împăratul cătră Dumitraşco vodă, unde vădzusă că s-au închinat de bunăvoe lui, că sa tinde cu amândoao mâniile şi cuprinde pre Dumitraşco vodă de grumadzi şi-1 săruta pe faţă, pe cap şi pe ochi, ca un părinte pre un fiiu al său. Aceasta era, când s-au împreunat în casa cea mică.

65. Atuncea Iordache Ruset vornicul şi cu o samă de rude ale sale, cu Dumitraşco Racoviţă hatmanul şi cu Savin Zmucilă banul au început a agiunge cu clevete asupra lui Dumitraşco vodă, cum că nu iaste bine să fie domn vecinie, pre neam, în Moldova, ce iaste bine să să schimbe după cum va pofti ţara, adecă precum iaste şi aemu domniile de la turci.

Deci împăratul, oblicind de această poftă a lor, au învăţat pre Goloftin şi pre Rogojenschii de au chiemat pre toţi boiarii ţărâi la gazda lor, în casele Dediului spatariul lângă curţile domneşti. Şi au început a spune Goloftin cuvântul împăratului cătră boiarii Moldovii, cum marele împărat sileşte să scoată această ţară din robie, de supt mâna păgânilor, şi nu-i trebuiie nemică de la dânsa să ia, ce-i voia să-ş facă pomană, fiind creştinii mâncaţi de păgâni. Şi domniile să nu să schimbe într-însa, să să facă cheltuială ca la păgâni. Şi alte multe cuvinte de adeverinţă, cu milă, ca acestea.

Şi audzind boiarii aceste cuvinte, toţ s-au închinat şi au mulţămit.

Iar Iordache Ruset cu ceata lui, precum mai sus s-au dzis, iar au început a striga că nu-i bine să fie tot de un neam domn, ce să să schimbe. Deci o samă de boiari ţine în partea lui Dumitraşco vodă şi dzice că nu-i bine să să schimbe domnii, ce să fie pre neam, să iasă zavistiia şi cheltuiala din ţară, iar Iordachi tot striga că iaste bine să să schimbe. Şi să priciia ei înde ei înaintea lui Goloftin şi nu socotiia că iaste lucru cu ruşine. Atunce le-au răspuns Goloftin că într-alt chip nu să poate.

Şi au eşit boiarii cu acest răspuns şi s-au dus pre la gazdele sali. Atunce au priceput Goloftin pre boiarii Moldovei ce fel iu de oameni pizmătari sunt şi cum nu să iubăscu.

66. Sculatu-s-au Savin Zmucilă banul, carele era învoit cu Iordache Ruset, şi s-au dus la Dumitraşco vodă şi la împăratul şi au spus toată taina lui Iordache. Deci împăratul s-au mâniiat şi au făcut surgun pre Iordache la Soroca, iar pre Savin Zmucilă l-au făcut Dumitraşco vodă postelnic mare.

Şi după ce s-au întors moscalii la ţară-ş, au luat şi pe Iordache de l-au dus la Chiov. Şi au fost la închisoare 2 ani şi poate fi acolo ar fi murit, de nu l-ar hi slobodzit moscalii. Numai au avut noroc şi parte de Brâncovanul vodă, că-i era cuscru şi au stătut tare pentru dânsul la Poartă. Şi s-au agiuns cu chihae veziriului, de-au poroncit solilor moschiceşti, carii era atunce la Poartă, anume feciorul lui Şerement, şi au scris feciorul lui Şeremet la tată-său, la Chiov, şi cu această mijlocire l-au slobodzit moscalii de la închisoare din Chiov. Şi giupâneasa lui, tâmplându-să de-au fost fugit în Ţara Ungurească, şi acolo au murit împreună cu o fiică a sa; încă era logodită.

Căutaţi, fraţilor, acmu, cum nu trece osinda pre sluga céia ce să rădică asupra stăpână-său. Că Dumitraşco vodă mare bine îi făcusă lui Iordache, că l-au scos de la închisoarea lui Neculai vodă, din beciu, de unde poate ar fi perit, iar Dumitraşco vodă, înainte trimiţând, l-au slobodzit şi l-au pus caimacán. Şi apoi ş-au dat şi o nepoată de sor după un fecior a lui, anume Costantin, şi l-au pus şi paharnic mare, fiind încă copil, nu de vârstă, la boeriie. Ce-i lucru de mirat pentru Iordache, ce nu-i agiungea, de să punea împotriva lui Dumitraşco vodă.

Nu dzic nemic, numai socotesc doar de era şi cu învăţătura Brâncovanului vodă, având Brâncovanul pizmă veche pre Dumitraşco vodă, de când luasă pre fata lui Şărban vodă Dumitraşco vodă, din Ţara Ungurească. Că făcusă muntenii legătură să nu-ş dea fetele după Cantemireşti. Sau doară gândiia Iordache că iară a aduce pre Mihai vodă din Ţarigrad, de l-a face domn aice în ţară, să fie iară el alfa şi omega, după cum era mai-nainte de stăpâniia domnii de la turci. Au cine-l ştie ce gândiia?!

67. împărăţiia Turcului, înţelegând de moscali că vin mulţime multă, tare s-au îngrijit că să va rădica toată creştinătate de toate părţile asupra lui. Şi au şi trimis de olac de au chiemat pre sfinţiia sa preasfinţitul kyr Hrysanth, patriiarhul Ierusalimului, şi i-au dzis ca să scrie o carte la Brâncovanul vodă, domnul muntenesc, ştiind împăratul că avea prieteşug patriiarhul cu Brâncovanul vodă, şi Brâncovanul iar avea prieteşug vechiu cu moscalii. Şi să scrie Brâncovanul şi să trimită un om a lui la moscali, să facă pace, şi va lăsa Turcul hotar Moscalului Dunărea.

Şi pre acea voroavă au trimis Brâncovanul vodă pre Machidon comisul aice în Iaşi, la împăratul Moscului, pre socoteala Turcului. Ce n-au priimit nicidecum împăratul moschicesc să facă pace, neştiitoriu gândul omului la ce-l aduce, stând vârtos Toma spătar şi cu Dumitraşco vodă să nu facă pace, mai mult în pizma Brâncovanului vodă.

68. Toma spătariul Cantacuzino, fiind văr primare Brâncovanului, îl ţinea Brâncovanul ca pre un fiiu al său. Şi-l făcusă şi spătar mare în Ţara Muntenească, şi multă milă şi dragoste şi cinste arăta cătră dânsul, ţiindu-l mai în frunte de toţi boiarii săi. Iar el au lăsat pre Brâncovanul vodă şi au fugit aice la Iaşi, la împăratul moschicesc, socotind că a hi el domnu în Ţara Muntenească în locul Brâncovanului.

Şi au început cătră împăratul a pâri tare pre Brâncovanul, dzicând că 300 pungi bani ce-au trimis împăratul la Brâncovanul să facă oaste şi să cumpere pâine, să iasă în timpinarea oştii moschiceşti la Fălciiu, să să lase de acea nădejde împăratul, că nu sint nici unele de acele. Ce s-adevereşti că **îmbla** cu vicleşug, că nici oaste face, nici pâine cumpără, nici el va să vie înainte oştii la Fălciiu. Ce sfatul lui iaste, de a videa

că bat moscalii pre turci, el să să închine cu toată ţara lui la nemţi.

Deci Toma, vâdzând acel sfat a Brâncovanului că iaste aşea, s-au vorovit cu unchii lui, cu Costantin Cantacuzino stolnicul şi cu Mihai spătariul şi cu alţi boiari de ţară, să vie el înainte: „Să dea ştire împărăţiei tale că toată ţara îi bucuroasă să să închine la împărăţiia ta, numai Brâncovanul nu priimeşte şi face piiadecă tuturor. Şi 18.000 de sirbi, ce-s în capul Ţărâi Munteneşti, vrea să vie la împărăţiia ta, şi i-au poprit Brâncovanul şi nu lasă pre sirbi de cei ce slujesc la nemţi."

Şi au cerşut Toma oaste la împăratul, oaste ca să margă să lovască Brăila, să o ia. Şi atuncea, auzind muntenii şi oaste Brâncovanului, toţi or alerga la dânsul la Brăila, şi Brâncovanul a rămâne singur; şi a strânge bucate multe din olatul Brăilii şi a eşi înaintea împărăţiei la Fălcii, cu toată oaste muntenească şi cu zaharâ.

Şi aşea au stătut şi Dumitraşco vodă întru agiutor Tornii, la aceste vorbe, în pizma Brâncovanului, ca să-i facă rău. Şi nu socotiia că mai mult îş face lui, că răşchira oaste şi la greu n-a avea cu ce să bate.

Care mult i-am dzis eu lui Dumitraşco vodă, în taină, să lasă pizma Breancovanului şi să nu-ş răşchire oaste. Că pre urmă mult să va căi şi nemic nu va putea folosi, precum dzice filosoful: „Căinţile cele de apoi întru nemica sunt".

69. Deci împăratul îndată au poroncit de au ales oaste, care era mai frunte de moscali şi un polcu de moldoveni, cu Rent ghenararâul şi cu Cropot bragadiriul, şi l-au pornit cum mai în grabă. Şi i-au dzis împăratul Tomii că, de nu s-a închina Brâncovanul, îl va face pre dânsul domn, iar de să va închina Brâncovanul, pre dânsul îl va face ghenaral de nu va asculta, nici să va teme de Brâncovanul vodă.

Aşea aduc tinereţele pre om când au pre multă voie şi dezmierdăciune la un stăpân, precum au avut şi Toma la

Brâncovanul vodă; că la cea de apoi s-au înstreinat de neamul său şi de binele său cel mult şi au murit în ţări streine.

70. După acestea, împăratul a treia dzi au purces din Iaşi la Prut, la oaste sa, şi au poftit şi pe Dumitraşco vodă să fie după dânsul şi să-ş ia cu dânsul 15 boiari, pe care-i vor plăcea lui, să-i cinstească acolo. Şi să margă şi mitropolitul ţărâi, să slujască liturghie acolo, în beserică de cort.

Şi au pus de-au cumpărat şi câteva vasă de vin, să fie de cinstit oştenii, că atuncea era şi sărbătoare, dzioa sfinţilor apostoli Petrî şi Pavel; cu trei dzile mai înainte, în post, să facă în loc de prazdnic, cum să dzice la noi, fiind şi numele lui, Petrî. Avea obiceaiu el de făcea şi într-alţi ani slujitorilor lui masă la Sfeti Petrî.

70 <*sic*>. Deci Dumitraşco vodă s-au sculat a doa dzi şi ş-au ales boiari, pre cine au socotit, împreună cu mitropolitul Ghedeon, şi s-au dus şi au făcut întâi liturghie. Iar oaste era strânsă, şi era făcut un ocol mare, mai largii de cum cuprinde curtea gospod din Iaşi. Mai ca dă două ori de cumu-i curtea, aşea era acel ocol, de o parte drăgănime şi de o parte tot puşcile cele mare înşirate.

Deci dacă au istovit liturghie, au şi început a slobodzi puşcile cele mari pre rând, toate câte una, până în 52, că atâte avea luate cu sine. Apoi au început a slobodzi drăgănime flintele, însă nu tot odată, ce începus-a slobodzi de o parte, tnergând focul slobodzind din om în om, împregiur. Ca cum ar merge fulgerul, aşea mergea focul împregiur. Şi era 5 rânduri, tot draguni de draguni.

71. Apoi au mers la conac, şi acolo au întins vro cinci şease corturi unul lângă altul, de să ţine tot unul. Şi au pus masă supt acel cortu, gios pre pământ, şi au săpat şanţu de slobodzit picioarele în gios.

Şi au şădzut împăratul şi cu Dumitraşco vodă şi cu toţi ghenararii, câţi era, şi bragadirii şi polcovnicii şi căpitanii. Şi pre

de o parte, de la al chicile boeri moschicești mai gios, ședea și cei 15 boiari moldovenești, tot de-a rândul, cineș după cinstea sa.

Și era într-o miercuri, în post, și au mâncat toți carne, pentru liubovul împăratului creștinescu. Și ne-au cinstit pre bine și frumos, și mai pe urmă ne-au închinat însuși împăratul, cu niște vin al lui, de la franțoji, care, îndată cum au băut, au mărmurit toți de beți, bând de acel vin. Și n-au mai știut cum au dormit întru acea noapte, și domnul și boiarii.

72. A doa dzi s-au tocmit și boiarii cu Dumitrașco vodă și mitropolitul, și i-au făcut toți scrisori la mână și au iscălit toți, și împăratul. Și au purces la Iași Dumitrașco vodă și Simion Sava și au strâns și pre alți boiari și arhierei, carii nu să tâmpiasa la cinste la Prut. Și au întrat în beserica domnească pe poarta și au cântat un paraclis; și după paraclis au cetit catastihul cel de tocmală, ce-au făcut lui Dumitrașco vodă. Și au priimit toți, și ceialalți boiari, care nu să tâmplasă la Prut. Și au iscălit toți, tot pre ponturile cele ce li-au trimis împăratul pre Luca vistiernicul, precum s-au pomenit mai sus.

73. Și așea era sfatul, să margă tot cătinel, zăbovind, doar se va întoarce și Toma de la Brăila, și vor veni și leșii din sus. Și or mai strânge și vite, că trimisese slujitori prin țară de lua a cui găsiia, și fără voia lui, și le da bani.

Dar în scurtă vreme au și nemerit veste, de la Lupul vornicul, că au trecut veziriul Dunăre și vine în sus. Deci împăratul întâi să cumpăniia să întoarcă oaste înapoi, să iasă pre la Iași la Siretiu în gios, la Focșani. Apoi au vădzut că nu-i dă mâna, că obuzul lui Șeremet agiunsese în gura Jijiei.

Ce s-au lăsat de acel sfat și au trecut Prutul toată oaste, în ceasta parte, și au luat în gios, cum mai de sirgu să agiungă la Fălcii. Atuncea au vădzut împăratul că s-au greșit, unde au trimis pre Toma și s-au împărțit oaste. Și au răpedzit să s-întoarcă. Ce n-au apucat, că Toma agiungea atunce la Brăila.

74. Iară Toma, după ce-au agiuns la Brăila, a treia dzi au și luat cetate Brăilii. Și au început a strânge zaharâ, să pornească la Fălcii, și a vini multă oaste, cum să apucasă. Și au scris cărți înapoi la împăratul, de i-au făcut știre. Numai Lupul vornicul au prinsu acele cărți și li-au trimis la veziriul, ca un împiedecătoriu de binele creștinilor. Și moscalii nu știia nemic c-au luat Toma Brăila.

75. Brâncovanul vodă încă, după ce-au audzit c-au dat moscalii oaste Tomii și merge la Brăila, s-au mâniiat și n-au vrut să să mai pogoare în gios. Și zaharaoa ce o pornisă înainte moscalilor la Fălcii au poprit-o și, după ce-au bătut turcii pre moscali, au trimis-o oștii turcești. Și banii ce-i trimisese împăratul moschicescu Brâncovanului vodă, să facă oaste și zahara, precum s-au pomenit, după ce s-au întors moscalii la țara lor, le-au trimis banii.

76. Pre aceia vreme să rădicasă 2 boiari sirbi de la marginea Bosnei și strânsese la 20.000 de oaste și mai bini, tot sirbime, cu îndemnaturile moscalilor. Și multă răutate făcea turcilor despre acea parte. Numai n-au ținut mult și n-au apucat a să întemeia că, după ce-au bătut veziriul pre moscali, au și răpedzit niște pași ai lui și i-au spart. Iar boerii aceia pre urmă au venit la Petreburc, la împăratul moschicescu, neputând trăi la locul său. Și i-au miluit și li-au dat sate, să trăiască acolo la Moscu.

77. împăratul Moscului, neștiind rândul locului acestuia, așijderea și Dumitrașco vodă nu știia, fiind de copil mic în Țarigrad, și cu venitul la Iași și cu cele cinsti și tefericii multe, să hămeisă, de nu putea să să mai grijască nemic. Și precumu-i hirea moscalilor, temătoare de vicleșug, cu nime nu să sfătuia din boiarii Moldovii, numai cu Dumitrașco vodă. Așijderea și Dumitrașco vodă, vădzându-să în cinste la moscali, să văznosisă și cu nime nu să sfătuia, ce ținea pre turci istovit de moscali;

ca cum ar lua oaricine cârpa unii fămei din cap, aşea ţinea ei că or lua şi or bate putere împărăţiei turceşti.

Au purces oaste netocmită în gios, care cum putea; oaste moldovenească, de la tefericié cea din Iaşi, giumătate împrăştiiată pre la bejenii, să să mai grijască de bucate, alţii pentru jacul, precumu-s moldovenii.

78. Atuncea s-au făcut 3 obuzuri. Un obuz, ca vro 7.000 de oaste, merge înainte iuşori, cu Ianăş ghenarariul.

79. Al doilea obuz, ca vro 15.000 de oaste, mérgé cu împăratul şi cu Şeremet şi cu Dumitraşco vodă.

80. Al treilea obuz, mai pre urmă, cu toată greimé, pedestrimea cu Răpin ghenarariul. Şi aşea merge de departe un obuz de altul, calé ca de 2 ceasuri.

81. Iară din gura Jijiei până în gura Săraţii să tâmplasă acel loc tot mâncat de lăcuste, cât era numai pământul, de nu avea ce mânca caii.

Deci cele 2 obuzuri ce era mai uşoare, a împăratului şi a lui Ianoş, s-au depărtat înainte, ca să agiungă la gura Săraţii, unde era iarbă; şi siliia să agiungă acolo şi să aştepte greimé. Deci rămăsese obuzul cel cu pedestrimé departe înapoi de cele 2 obuzuri, fiind oaste leşinată şi bolnavă, ca vro 100 de cară pline de oameni bolnavi; pre alţii îi mâna cei mai sănătoşi denapoi, ca pre vite.

82. Atuncea oaste moschicească, cum mergea înşirată pre de ceasta parte de Prut, iar tâtarâme era pre de céia parte, trecusă de coada oştii moschiceşti în sus. Pre câmpu să vedea focurile ca stelele. Şi nu trecea ceia la ceştiia, nici ceştiia la ceialalţi, nici făcea zăhăială, nemică. Că oaste moschicească arăta preste samă de multă, fiind cară multe. Şi tătarâi încă aştepta, de or bate pre turci, să s-închine şi ei la moscali.

83. Deci, cum au sosit Ianăş ghenarar cu obuzul lui înainte, într-o sâmbătă pre amiadzădzi, în 6 dzile a lui iulie, împotriva gurii Sărăţâi, lângă o baltă, de-au descălecat can în laturi de Prut, iar turcii au şi sosit şi ei împotriva lor la Prut, şi au şi făcut 3 poduri şi au început a trece Prutul în ceasta parte.

84. Deci Ianăş ghenaral au scris la împăratul să păzască să vie mai tare, să s-afle, până în dzuă, toată oaste la un loc, sau el să s-întoarcă înapoi la noapte, că turcii sint mulţi, şi n-a putea el, cu câtă oaste aré, să sprijinească, şi poate să-i spargă.

85. împăratul, după ce-au vădzut scrisorile lui Ianoş, au socotit că el, cu obozul ce-i lângă dânsul, poate să agiungă la noapte.

Dar pedestrimé iate departe înapoi, nici a doa dzi n-a agiunge, că era pre la Răbâe, iar împăratul era în gura Pruteţului, la Casele Banului. Deci au socotit şi au scris la Ianoş să să rădice la noapte, să vie înapoi, la obuzul lui.

86. Deci Ianăş ghenarar, cum au vădzut scrisorile împăratului că-i scrie să s-întoarcă înapoi, cum au înnoptat, la doao, trei ceasuri de noapte, au şi purces înapoi. Iar turcii audzind huetul carălor, ş-au şi făcut spaimă şi au şi început să fugă.

Iar un paş-au dzis veziriului că huetul să pare că să duce, nu vine. Deci fiind un bulucbaş, de neamul său sirbu turcit de la Bosna, anume Colceag, ~~şi~~ 1 trimisese să margă să vadză. Şi cum s-au dus, au şi luat limbă că fuge obuzul.

Şi aşea au încetat turcii de a fugi şi vârtos a trece Prutul toată noapte. Iar Colceag, dintr-acea limbă, au agiuns de iaste acmu paşă la Hotin.

87. Deci obozul lui Ianoş, întru acea noapte, au mărsu cu pace şi au sosit pân-în dzuă la obuzul împăratului, în gura Pruteţului, la Casa Banului.

88. Iar turcii, a doa dzi, duminecă dimineaţa, în 7 dzili a lui iulie, veniia, care cum putea, în putere calului.

Atuncea au scos moscalii vro 4.000 de moscali afară din obuz, mai gios, pe lângă balta Pruteţului, ca trei, patru pistréle de sigeată. Şi au eşit şi moldovenii împotriva celor

4.000 de moscali, alăture, mai pe despre câmpu, şi cu Dumitraşco vodă şi puţintei donţi şi cazaci, alăture cu moscalii.

89. Deci au şi început întâi cu moldovenii turcii a-şi da palme. Ce, până începusă a să îngloti turcii, sta oarece bine şi bieţii moldoveni, măcar că era oaste de strânsură, negrijiţi şi fără arme şi neînvăţaţi la războiu; că ei nu avusese oaste de mult.

Iar apoi, înglotindu-să turcii mulţime, nu mai putea să ţie războiul, că turcii avea toţi foc şi cai buni. Iar moscali călări cu foc dennapoia moldovenilor, să-i rătuiască, nu era, că călărime, cei cu cai buni, o trimisese cu Toma la Brăila. Ce le-au căutat numai a da dos asupra obuzului. De mirat era încă şi cât stătusă; ce putincioşi era ei să să bată cu oaste turcească?

90. Apoi turcii, vădzând că moldovenii au dosădit la obuz, au început a da năvală asupra celor 4.000 de moscali ce era afară din obuz şi a donţilor. Deşi aşea le da năvală, cât să părea că or trece turcii cu caii preste dânşii.

Dar moscalii îi sprijiniia tare din foc, iar pre donţi şi pre nişte cazaci îi purta tot vârtej prin pregiurul moscalilor, numai să-i dezlipască de lângă moscali. Ce avea noroc de balta Pruteţului, că era pre de o parte, că-i dezlipiia de lângă moscali.

Atuncea, vădzând că turcii tot să adaog, li-au căutat numai şi acelor 4.000 a veni iar la obuz, şi cu acei donţi şi puţinei cazaci.

91. Deci pân-în sară, întru aceiaş dzi duminecă, tot veniia vârtos din gios şi să aşădzasă pre coastă la deal; iară tătărâme tot trecea în sus pre Huşi, pre la bejenii, drept prada, ca lupii. Cum ar trece nişte lăcuste, aşea trecea de mulţi.

Ce can da turcii câteodată năvală la obuz, dar îi împroşca moscalii. Şi obuzul şede pre lângă balta ce să chiiamă Pruteţul, alăture înşirată. Eşiia hărâţi şi de la noi moldoveni şi de la turci, de să loviia, pân'ce-au însărat. Iar obozul cel mare moschicescu au tot venit la un loc, să să împreune cu cestalalt, şi n-au putut întru aceia dzi, duminecă, să agiungă, ce numai pân'la

Stănileşti au venit. Iar împăratul, vădzând că nu mai vini pedestrime, tare s-au îngrijat.

92. Atuncea m-au chiemat pre mine, fiind hatman, şi mi-au dzis: cutedza-oi eu cu 200 de draguni şi cu 100 de moldoveni să-1 scot pre măriia sa şi pe împărăteasa, că va putea merge călare, să-i scot în Ţara Ungurească? Că în Ţara Leşască nu cutedza, că-i scriia cniazul lui, Dolhoruc, că i-s leşii nepriiateni şi au strâns oaste, nu ca să-i dea agiutor, ce ca să-i stea împotrivă, şi să lasă pre Şeremet şi pre Dumitraşco vodă în urmă cu obuzul, să să bată cu turcii.

Ce eu i-am răspuns că iaste un lucru pre cu grijă mare a ispiti, căci astădzi toată dzioa au vădzut măriia sa cum au trecut tătarii şi turcii tot în sus, ca cum ar merge nişte lăcuste. Cine-i ştie cât loc or hi cuprins în sus, şi noi, în ceasta noapte, sau om putea să eşim dintr-înşii, sau ba. Apucându-ne dzioa, iaste un lucru prea cu primejdiie să lăsăm oaste cea multă, să mergem cu o mână de oameni. Măriia sa iaste împărat, şi iaste un lucru foarte cu grijă, să nu cadză la vro primejdiie. De ar fi un om mai de gios, de s-ar tâmpla şi primejdie, n-ar fi lucru mare.

Deci împăratul, audzind acestea cuvinte ale mele, au socotit şi el că-i dzic bine, şi nu s-au cutedzat.

93. Şi îndată s-au şi rădicat cu obuzul de acolea, de lângă Casele Banului, ei au purces noapte în sus prin întunerec, de nu să vedea mâna.

Şi au mărsu toată noapte, şi pân-în dzuo am agiuns la Stănileşti, supt dial. Iar de focurile turcilor şi a tătarâlor era cuprinsă costişa până pre supt pădure, tot câmpul acela, până în Huşi.

Iar turcii şi tătărâi de la focuri audziia hriamătul obuzului, şi nemică nu să clintiia, ca cum ar fi nişte oameni morţi, până în răvărsatul zorilor.

94. Iară când au fost în răvărsatul zorilor, di începus-a să lumina de dzio, kini, atunce s-au timpinat cu toată pedestrime

ce era la obuzul lui Răpin ghenaral, în sat la Stănileşti. Deci îndată cum s-au timpinat, au şi început pedestrime a să înşira cu părcanile în spate, un rând pre de o parte a taberii, altul pre de altă parte, iar obuzul împăratului tot păziia de întră în mijloc, în celalalt obuz, în pedestrime.

95. Ce n-au apucat a întră toate carăle împăratului în celalalt obuz, să s-încheie părcanile, şi au şi lovit turcii şi cu tătarâi denapoi obuzul. Şi aşea au făcut o năvală straşnică, cât au rupt vro 100 de cară, şi l-au luat, care nu apucas-a întră în părcane. Şi între acele cară ce-au luat turcii s-au tâmplat şi vro doao, trei căruţă pline de bani împărăteşti.

96. Mai dat-au şi alţii năvală în coastele obuzului din gios şi alţii în coastele obuzului din sus. Ce aceia n-au putut strica nemic. Mai mult ş-au stricat lor, că era părcanele înşirate şi tocmite.

Deci cum au dat năvală turcii, iar moscalii au şi slobodzit părcanile la pământ, şi au slobodzit toţi, odată, focul şi puşcile într-înşii. Şi aşea cădea turcii, ca când ar cădea nişte pere coapte dintr-un păr, cându-1 scutură oamenii.

97. Iară biieţii moldoveni, cât să putusă ţinea la un loc de steaguri, de nu să răsipisă noapte pen obuzuri, ei mergea înaintea obuzului afară din părcane. Deci vădzându-i turcii că sunt afară din părcane, aşea le-au dat turcii năvală, ca o noajă de lupi într-o turmă de oi. Ce moldovenii, neputându-i sprijeni, au şi plecat fuga înapoi asupra obuzului, iar turcii denapoi gonindu-i, pre carii cumu-i agiunge tot îi prăvăliia şi-i tăie, şi să făcea mare chiot.

98. Deci agiungând moldovenii în fruntea obuzului, iar moscalii n-au vrut să le deschidă părcanile, ca să intri înlontru în obuz, ce li-au făcut semn de-au purces alăturea cu obuzul a fugi. Şi la giumătate de obuz le-au deschis părcanile de li-au făcut poartă.

Şi au început a întră moldovenii, prin coastele obuzului, în obuz, iar turcii tot îi goniia, ca nişte lupi, pre lângă obuz. Iar moscalii sta de-i priviia, până s-au apropiiat turcii aproape şi au întrat moldovenii mai toţi în obuz. Atunce moscalii, aflând vreme, odat-au slobodzit focul din poarta ce o făcusă până în frunte obuzului; şi aşea au oborât pre turci, ca cum i-ai mătura cu o mătură.

99. Apoi turcii s-au spăriiat a mai da năvală la obuzul moschicescu, ce mergea pre departe, ca la 1.000 şi mai bine de paşi bărbăteşti. Fără cât numai ce eşiia hărâţii, câte doi, trei, şi de la noi aşijderea, de să loviia cu dânşii, şi din oficerii moschiceşti şi din moldoveni. Că oficerii moschiceşti mergea tot pre denafara părcanilor, cineş drept steagul său. Iar pre din lontru, alăture cu părcanele, mergea câte 5 rânduri de draguni pedestri, şi în mijlocul lor carăle şi altă oaste. Iar în coada obuzului denapoi să tot bătea vârtos cu turcii; că începus-a-1 agiunge şi pedestrime turcească, inicearii.

Deci mergea câte puţinei, şi sta obuzul de aştepta pre L\ i din urmă; că cei din urmă mergea tot bătându-să. Şi mergea puţinei şi iar sta, de să aştepta, că cei din urmă avea greu mare. Şi când sta obuzul, moscalii avea şi câte o puşcă mare pe la steaguri, şi unde vedea câte un buluc de turci, câte dzece, cincisprădzece, ei şi întorcea câte o puşcă cu căruţa şi da în turci. Şi aşea îndrepta puşca de bine, cât nu era niciodată să nu lovască ori cal, ori om.

Deci aşea au mărsu luni toată dzioa, pân-în vremea chindiei, de la Stănileşti, de supt dial, pân' la Prut.

100. Şi dacă au sosit la Prut, au mai răsuflat oarece la apă, că toată dzioa nu băusă apă, nici ei, nici caii. Iar turcii, în scurtă vreme, au început a să înmulţi preste samă, şi au agiuns şi veziriul cu toată putere. Şi de ceia parte de Prut încă au început a sosi oaste turcească şi leşii a lui voevoda Chiovschi.

Şi era un dial mare împotriva obuzului moschicesc de ceia parte, şi nu putea oaste turcească să să pogoare la vale, să s-apropie de Prut, de răul puşcilor moschiceşti, că-i împroşca moscalii pre tare. Nărocul moscalilor că nu avea turcii de ceia parte puşci din dial, că ar fi stricat rău obuzul moschicesc. Iar de iasta parte să pusese turcii în dosul unor spini şi făcea stricăciune moscalilor de după spini.

101. Iară împăratul au poroncit de au eşit toţi moldovenii, di-au dat năvală turcilor la spini şi au gonit pe turci de la spini. Şi s-au mai lărgit părcanile, di-au cuprins spinii înlontru, în obuz.

102. Atuncea s-au prins şi un turc viu, şi l-au dus la împăratul. Şi acel turc au spus împăratului câtă oaste turcească iaste: 120 000 iniceari şi 250 000 de călărime, cu 40 000 sindinghistri, carii sint giuraţi de mărgu înainte la războiu. Aşijderea şi hanul cu soltanul, cu tătărimea, şi voevoda Chiovschi cu leşii şi cu şvedzi, câţi or hi de mulţi, nu ştie. Şi au mai spus că au venit cărţi de la împăratul turcescu, scriind la veziriul, de a socoti că nu va putea birui pre moscali, să caute să facă pace, şi ce-ar cere moscalii să le dea, să nu să bată.

103. Deci împăratul moschicesc, înţelegând vorba acelui turcu, au pus pre Şeremet de au scris o carte de la dânsul la veziriul într-acesta chip, precum: „Noi am avut pace cu voi, şi voi v-aţi potrivit Şfedului de aţ trimis pe hanul şi pe soltanul di-au prădat astă iarnă în ţara noastră fără nici o vină. Şi încă n-au agiuns cu atâta, şi te-ai sculat acmu şi măriia ta, cu toată putere, de vii asupra noastră. Deci împăratul nostru, oblicind de această faptă, m-au ales pre mine cu această oaste înainte, întru întimpinarea măriii tale, ca să stau să vorovăscu cu măriia ta şi să punem la o cale pentru această pradă ce ne-aţi făcut, ca să facem pace. Că noi nu sintem bucuroşi ca să stricăm pacea; că noi ţinem pacea, iar măriia ta, cum ai vădzut oastea mea, cum ai prinsu a bate şi nu stai să vorovim. Pentru aceasta te poftescu să-mi faci ştire, să ştiu cum oi scrie la stăpânul mieu, la împăratul, căci eu n-am venit pe bătae, ce pre pace."

într-acesta chip au scris cartea, cu numele lui Şeremet, tăinuindu-să împăratul moschicesc să nu-i în obuz. Şi au dat-o la acel turcu, şi aşeaş, atuncea, luni seara, l-au trimis la veziriul.

104. Turcii atuncea sara au făcut dovâ, după cum li-i obiceaiul, de strigă cu toţii tare, când fac dovâ, adecă când se roagă lui Dumnedzeu. Iar împăratul moschicescu, dacă au audzit aşea, în grabă au sărit, gândindu-să c-au dat năvală turcii di-au spart obuzul, şi întreba ce iaste. Iar Dumitraşco vodă au spus că fac turcii rugă la Dumnedzeu. Iar împăratul s-au zimbit a râde şi au dzis: „Măcar că sint păgâni, dar să roagă şi ei tare lui Dumnedzeu".

105. Deci cum au istovit turcii dovâ, s-au şi apucat a da năvală de trei, patru părţi în obuzul moschicescu. Şi aşea să bătea, câte un ceas şi giumătate ţinea năvala. Iar moldovenii şedea acolo, în mijlocul obuzului, ca cum ar şedea la casele lor, aşea nu avea nici o grijă. Că puşcile turceşti nu le meşterşuguia bine, şi trecea preste obuz. Şi arunca şi cumbarele de cele mare; şi, suindu-să sus, nu apuca să cadă gios şi să spărgea. Şi deşi cădea vreuna, cădea în lăture, nu nemeriia în obuz. Şi când sta câteodată bătae şi începe trâmbiţile moschiceşti a dzice, pre atâta cunoaştem că n-au spartu turcii obuzul. Şi aşea, toată noapte s-au bătut.

106. Dzicea împăratul moschicescu că aré şi el 2 cumbarali de cele mare, făcute cu alt meşterşug, cu otravă, care îl ţine una câte 50 pungi de bani, şi să căiaşti că n-au luat mai multe. Că acmu ari arunca şi el vruuna, dar n-are la cine arunca; că ordeia turcilor încă nu-i strânsă, să fie aşădzată la un loc. Că acel fel de cumbarale sint nu numai herăle ce-s într-însele, ce şi mirosul; pre cine agiunge, cade de moare. Ce oricum, dimineaţă, dintr-acéle doao a arunca una, unde o vedea ordiia lor strânsă.

107. Dumitraşco vodă îşi lăsasă doamna în Iaşi, cu un polcii de moscali şi cu vro 200 de cazaci dzicând şi împăratul că-ş va lăsa împărăteasa-ş în Iaşi. Iar apoi n-au lăsat-o, ce-au luat-o cu sine, cu dânsul, iar doamna au rămas în Iaşi.

Dzisu-i-au atuncea câtva boiari să nu-ş lasă doamna în Iaşi, şi mai vârtos i-am dzis eu să o trimită la Hotin sau la Cameniţă. Că acmu-i vreme de nepace, şi de s-a tâmpla vro primejdiie, îi va fi cu greu, că nu avea nici vezetei, nici slugi, şi cine ştiie cum s-a tâmpla; iar de va fi pre voia creştinilor, lesni-i a să întoarce să vie la Iaşi.

Iar vodă s-au mâniiat şi mi-au răspuns să-mi iau fămeia, de mă tem eu, să o trimit unde mi-i voia, iar el pre doamna, din Iaşi, n-a clăti-o necăiuri. Iar apoi, după ce-au văzut că au încungiurat turcii obozul, el tare s-au spăriiat că or hi trimis turcii niscaiva oaste turcească la Iaşi şi i-or lua doamna şi copiii. Şi plângea şi întreba în toată oaste, cine să va afla un voinic să iasă pe furiş, să să sloboadă la Iaşi, să dea ştire doamnei să fugă. Şi-i va da pentru acea slujbă ce-a face 100 de galbeni de aur, sau şi doaă. Şi nime nu cutedza să s-apuce să margă.

Apoi Dumitraşco vodă, văzând că nu să găseşte nime, să ispitiia el singur să margă şi cu Brahă, căpitan de darabani. Şi-ş găsisă şi cealmale şi haine turceşti să s-îmbrace, să iasă noapte din obuz, să între în oaste turcească, ca doar ar putea străbate la Iaşi la doamna, să o ia şi să fugă.

Ce din obuz nu putea eşi nime, că nu-i lăsa moscalii la părcane fără ucaz. Şi s-au dus şi la împăratul de i-au spus ce va să facă, şi au cerşut ucaz. Ce împăratul n-au vrut să-i dea ucaz şi au socotit că nu iaste bine, că poate să-1 prindză turcii, şi l-or omorî; iar la Iaşi, sau or fi mers turcii, sau ba, iar aşea l-or omorî şi pe dânsu şi or merge apoi şi la Iaşi. Şi să nu să tiamă, că, de or şi merge turcii la Iaşi, nemic n-or strica. Ce avea mare grijă şi jeale nu numai el, ce şi noi cu toţii, câţi ne era casele în Iaşi.

108. Rugăm pre dumneavoastră, iubiţi cetitori tineri, să luaţi sama aceştii scrisori, de s-ar tâmpla vrodată să mai viie nişte lucruri ca acestea în ţara noastră, să vă ştiţi chivernisi, să nu păţiţi şi voi ca şi noi.

109. Moscalii la turci niciodată năvală nu mai da, ce tot turcii dă năvală la moscali, până îş istoviia focul, şi apoi iar să da înapoi, iar moscalii tot cătinel după dânşii. Şi să lărgisă şireagurile cele de moscali, în lăture, cât alergai cu calul; atâta să lărgisă moscalii de la carăle lor.

Iar când au fost marţi dimineaţa, turcii s-au strâns toţi de o parte, şi acolo ş-au făcut meteredzu şi ş-au aşădzat toate puşcile. Şi au început a să bate prea vrăjmaş, cât întunecasă lumea, de nu să vedea om cu om, şi să vedea numai para cum eşiia din puşci. Ca cum ar arde un stuh mare de trestiie pe nişte vânt mare, aşea să vedea focul eşind din pusei. Numai ce voiu să dzic, poate-fi Dumnedzeu fereşte la războiţi, că dintr-o 1 000 de sineţe abiia să tâmplă de loveşte un om. Că de ar hi nemerit cât foc slobodziia, n-ar fi mai rămas nici la turci, nici la moscali om de poveste. După cum dzice un cuvânt Miron logofătul: „Mare iaste omul, iar la războiu prea mică-i iaste ţinta".

110. Dzis-au Dumitraşco vodă atuncea împăratului: să legi toate carăle tabără şi să lase pe Medhoroschi polcovnicul cu cinci, şease mii de cazaci ce le avea şi cu doao, trei polcuri de moscali, să rămâe să apere carăle de călărimea Turcului, de or vrea să le dea năvală. Iar ceialaltă oaste moschicească, săldaţii, să dea năvală asupra inicérilor la meteredzu, că or bate pe iniceari şi or lua şi puşcile turceşti, şi atuncea or fugi şi ceialalţi, călărimea. Că aşea li-i obiceiul; că el au văzut când au bătut nemţii pre turci la Varadin, că, după ce-au bătut nemţii pe iniceari, iară călărime au şi purces a fugi, carii cum putea.

111. Iară împăratul au răspunsu lui Dumitraşco vodă: „Ţi să pare şi ai vrea şi ai pofti, ticăloase oame, să fie pentru binele tău, dar, de oi şi bate pe pedestrime, călărime iaste multă, şi

n-am cu cine o goni". Că sta călărimea, ca cum ar sta pădure, împregiurul obuzului, de nu-i agiungea puşca. Sta şi priviia cum să bat, şi împăratul tot nădăjduia că-i va veni răspunsul ce scrisese noapte, cum s-au pomenit mai sus. Şi veziriul nu-i mai făcea şi tot păziia de să bătea.

112. Intru acele vremi, când să bătea, venit-au un nuoraş can mic şi stropiia de ploae. Şi aveam grijă să nu dea atuncea năvală călărimea, şi or piiarde moscalii focul. Iar moscalii nici să mira şi ne îmbărbăta şi dzicea că mai pre mare ploi să bătea ei cu şfedzii, că avea mantale în spate şi ţinea flintele supt mantale. Şi mai greu era de focul turcescu, decât de cel moschicesc. Şi n-au ţinut mult acel nuoraş, ce ca giumătate de civert de ceas, şi au şi lucit soare, cu mare hierbinteală, cumu-i în luna lui iulie.

113. Moscalii cei din bătae trăgea atuncea mare greu de sete, că n-au obiceaiu, ca turcii, să le care apă cu sacalele. Deci împăratul au poroncit la moldoveni să le care apă cu ploşce, cu fedeleşe, cu poloboace, cu ce or putea. Deci au pornit cu toţii de le căra apă. Vărsa medurile şi vinurile de prin poloboace şi căra apă de ducea la săldaţi. Şi-i scriia comisarii la izvod şi le da bani cărora căra apă.

114. A doa, mai trăgea greu moscalii că inicercile turcilor era mai lungi şi heră mai bune şi bătea mai departe decât flintele moscalilor. Şi inicearii nu să prea apropiia de moscali şi slobodziia inicercile, dar moscalii, fiindu-le flintele mai scurte şi mai slabe la hier, nu le slujiia focul de departe, să agiungă focul pe iniceari. Iar de le-ar hi venit lor pre îndemână să le bată puşcile departe, ca a turcilor, n-ar hi putut ţinea inicearii, atâta de lungii bătae, sau, de-ar hi dat vrodată moscalii năvală, încă n-ar fi putut ţinea turcii războiu. Dar ei nu da niciodată năvală la războiu, ce sta numai de sa apăra.

115. Acmu venisă moscalii de să apropiiasă de meteredzul turcilor şi de puşci, unde era aşădzate. Prea mult, de era ca o

150 paşi turcii de moscali. Şi era un ghenaral neamţu, anume Vitman. Acesta s-au dus la împăratul şi au început a-1 mustra tare pre împăratul şi-i dzicea: „Ce iaste aceasta, de umblăm toţi, nişte oameni hămeiţi, şi nu ne căutăm treaba şi orânduiala războiului după cumu-1 ştim că să cade? Că eu în multe războae a Neamţului am fost şi ştiu leacul turcilor ce trebuiaşte. Ce-mi dă comenda oştii în mâna mea, că eu în doao, trei ceasuri oi face ce ştiu şi oi curaţi pre turci, de nu i~i vedea pre aicea."

116. Deci împăratul, audzind aşea, i-au dat ucaz ca să fie toată comenda oştii în sama lui şi să asculte toţi ghenaralii, precum le va poronci el.

117. Deci cum au luat acel ghenaral comenda în sama lui, au şi pus oamenii lui de au îmbiat împregiurul obuzului, dând ştirea tuturor slujitorilor cumu-i comenda oştii în mâna lui Vitman, să fie toţi gata de năvală. Şi au luat câte un rând de săldaţi din coadă şi i-au mai îndesit în fruntea obuzului, unde era bătae, iar în coadă, unde era mai supţiri rândurile săidaţilor împotrivă pre lângă cară, au mai îngroşat pre denapoia saldaţilor cu moldoveni şi cu cazaci.

Şi aşea era socoteala lui, să facă să să rumpă moscalii de la un loc, rândurile cele mai groase, şi să dea năvală asupra meteredzului turcescu şi să-1 încungiure, iar rândurile cele mai supţiri să apere, de ar năvăli asupra carălor niscaiva călărime turcească.

118. Deci gătind oaste într-acesta chip, mers-au la temeiul oştii, unde să bătea. Şi au mers şi împăratul cu dânsul să vadză ce-a face. Şi cum au vădzut pre un poruşnic moschicescu că îmbla ferindu-să, l-au şi giunghiat cu şpaga sa. Şi au şi trecut înainte, ca 15 paşi, în fruntea războiului, şi au început a striga să păşească mai iute înainte, să fie gata de năvală. Şi-i îmbărbăta, şi a dzice grănitarilor să înceapă a arunca combaralc în iniceari.

Deci cum au purces sal daţii a păşi iute înainte, şi grănitarii a slobodzi cum barai ele, atuncea turcii au şi început a îndărăpta şi a întră în meteredzu, iar unii începusă să s-apuce de puşci, să le tragă să fugă.

Atuncea, într-acel a ceas ce era numai să dea năvală, l-au şi nemerit o puşcă mare turcească pre acel ghenaral, şi au cădzut mort la pământ. Şi pre alt ghenaral, anume Volcovschii, totodată l-au nemerit cu o inicearcă prin chept şi au eşit pre supt susioară, ce n-au murit; mai pe urmă s-au tămăduit. Şi împăratul încă, de multă vărsare de sânge ce vedea atuncea, au ameţit de milă şi s-au dus la cortu, de l-au udat împărăteasa cu nişte apă, şi s-au trezvit. Săldaţii atuncea, perindu-le capul, s-au părăsit de năvală şi au mai contenit focul. Dar şi turcii încă au stătut şi s-au lăsat de a mai face năvală.

119. Deci veziriul au poruncit să mai dea inicearii năvală încă 2 ceasuri, şi de or vedea că nu pot face nemic, să-i lasă şi să s-întoarcă înapoi şi să rădice toţi bugigenii, să-i treacă Dunărea în ceia parte. Şi mergând zapciii inicearilor de-i siliia ca să mai dea năvală, aşijderea şi călărimea turcilor să gătisă să dea şi ei năvală.

Iar inicearii au început a să sfădi cu zapciii lor şi a striga că nu mai pot să dea năvală, că doar de i-i voia veziriul ui să sa prăpădească toţi inicearii. Că nu era mult acmu, di-ar hi năvălit moscalii, cum purcesese, nici un inicearіu nu ar fi rămas. „Ce mai bine să facă pace, după cumu-i poronca împăratului, că noi am perit mai bine de giumătate, şi câţi ş-am scăpat sintem mai toţ rănit, şi noi nu vom mai merge".

120. Deci înţelegând veziriul că gâlcevăscu inicearii, şi moscalii ca nu altă dată au început a să bate, socotit-au şi el pe urmă să nu greşască mai rău. Şi au ales pre Cerchez Mehmet-paşa ibrihorul şi l-au trimis la împăratul Moscului cu cuvânt de pace. Atuncea au stătut de imbe părţile armele de a să mai batere.

121. Atuncea Şeremet şi ghenărarii moschiceşti şi alţi boiari moschiceşti le părea bine, ca doar s-or împăca cu turcii, că li să supărasă de câţi ani să bătea mai nainte cu şfedzii, şi îndemna pre împăratul să facă pace.

Aşijderea şi împărăteasa iarăş îl îndemna să facă pace. Iar ghenărarii cei streini, nemţii, nu priimiia şi dzicea împăratului să nu facă pacea, că să va căi pe urmă.

Aşijderea şi un dascăl a împăratului, moscal şi acela, nu priimiia pace şi striga în gura mare să nu creadză pre păgâni şi ţinea rău şi pre boiarii şi ghenuralii moschiceşti, pentru ce îndeamnă pre împăratul să facă pacea cu păgânii.

Aşijderea şi Dumitraşco vodă cu boiarii moldoveneşti încă căuta rău şi grăiia şi ei să nu facă pace, dar nu-i mai asculta nime, căci moscalilor tuturor le era voia. Cădzut-au boiarii moldoveni şi ei cu rugăminte la acel dascăl, să stea tare la împă-ratul să nu facă pacea. Şi sta împăratul în cumpene. Numai nu au putut, că sta împărăteasa vârtos numai să facă pacea.

122. împăratul moschicesc au ales trei boiari a lui, pe Şefer menistrul şi pre feciorul lui Şeremet şi pre Sawa Rogojenschii; si să temea Sava că-1 vor cunoaşte turcii, că mai-nainte trăisă cu neguţutorie, dar apoi nu l-au cunoscut şi i-au trimis la veziriul.

123. Deci mergând la viziriul, au tăgăduit că nu-i împăratul în obuz, ce iaste înapoi, ce în obuz numai Şeremet iaste. Şi au cerşut la veziriul, pentru prada ce făcusă tătarâi în ţărâle moschiceşti, să dea turcii Dunărea hotar Moscalului, după cum au venit şi sol, carele l-au trimis Brâncovanul vodă, cu porunca Porţii, la moscali, anume pe Machidon comisul, precum s-au pomenit mai sus.

124. Iară veziriul au râs şi au răspuns că atuncea au fost un târgu şi acmu iaste altul. „Că tătarâi au prădat, că de mult n-au luat cojoace de la voi, precum eraţi tocmit cu dânşii, de le daţi

câte 30 000 cojoaci pre an, să nu vă prade în ţările voastre. Ce acmu eu voiu să cer de la voi, nu voi de la mine."

125. Atuncea au dzis veziriul să lasă pre Şfed să margă cu pace la ţara lui şi să-i dea ce i-au luat, loc şi cetăţi. Ce moscalii n-au priimit ca să-i dea înapoi nemic, fără cât să-1 lasă să margă cu pace, cu 30 000 oaste, prin Ţara Leşască. Şi după ce va merge acolo, or sta la pace, fiind şi alţi crai megiiaşi la mijloc să socotească şi să giudece.

Deci veziriul au lăsat să fie aşea, că nu să prea siliia nici veziriul pentru Şfed, căci Şfedul că ţinea de fire şi n-au vrut să vie la veziriul, ce el gândiia că a veni veziriul la dânsul. Nărocul moscalilor că n-au venit Şfedul atuncea de la Tighinea, că n-ar fi scăpat picior de moscali, că el ar fi ştiut ce-ar fi făcut.

126. Cerşut-au pre Dumitraşco vodă turcii să le-1 dea. Iar moscalii au dzis că din războiul dintâi nu să ştiie ce s-au făcut: perit-au, au fugit-au? „Că noi am gândit c-au venit la voi." Iar veziriul au dzis: „Penntru un ghiaur, ce să ne sfădim noi, nişte împărăţii? Lasă-1, că să va sătura de ce au poftit. Sângur, de bunăvoia lui, a veni la noi."

Atuncea împăratul au luat pre Dumitraşco vodă şi l-au ascuns într-o botcă a lui, de cele cu 2 roate, de nu-1 ştiia nici un moldovan, fără numai Ioan Niculce hatman şi vro 2 copii din casă îl ştiia. Şi au şădzut acolo ascuns în botcă, pân' ce-au trecut obozul dincoace de Movila Răbâei.

127. Mai cerşut-au turcii Azacul, şi s-au apucat moscalii să-1 dea, cu tot venitul şi hotarul lui.

158 <*sic*>. Dzis-au turcii să strice o cetate ce să chiema Troiţa, dzicând că-i făcută pre hotarul turcesc. Şi, măcar că era bună şi mare cetate, cu multă cheltuială făcută, s-au apucat să o strice; iar când s-ar mai tocmi vrodată cetate, atuncea şi pacea să fie stricată.

159. Cerşut-au şi bir să le dea şi cheltuială oştii. Ce bir n-au priimit, iar cheltuială 1 000 de pungi s-au apucat că or da.

160. Dzis-au să mai strice şi alte pălănci, ce sunt pre marginea hotarului, pre lângă zaporojeni şi la pragurile Niprului: Camen Zaton şi altele, şi s-au apucat că le-or strica.

161. Mai dzis-au şi pentru Ucraina, dincoace de Nipru, că au luat-o din hotarul leşilor, să o dea să o ţie iar leşii; şi au priimit moscalii să să rădice, să fie iar leşască.

162. Mai cerşut-au veziriul şi toate armele să le dea moscalii. Deci Şefer au răspuns că acest lucru nu pot să-1 facă, căci leşii le sint nepriiateni, şi vor să margă prin ţara lor, şi fără armé nu pot să margă, fără cât, pe câte armé au ei în obuz, atâte le-or plini în Azac. Şi aşea li-au dat.

163. Tocmitu-s-au şi pentru oaste din Brăila, să iasă şi să margă cu pace. Atuncea au oblicit moscalii c-au fost luat moscalii, cei cu Toma, Brăila.

164. Mai dzis-au veziriul, de or hi întrat şi în Crâm oşti moschiceşti, să iasă, că nici veziriul nu ştiia ce or hi făcut.

165. Acestea toate au priimit moscalii să dea turcilor şi altele multe, carele nu le poate înşira condeiul mieu.

Şi au dat moscalii zălog la turci pre Şefer şi pre feciorul lui Şeremet, pân' s-or plini acestea toate. Şi aşea să audziia să hie dat şi veziriului 800 pungi bani gata.

Şi au stătut obuzul pre loc 3 dzili închis, pân' s-au aşădzat toate acestea. Şi apoi au mers solii în ordiia turcească, şi obuzul nioschicescu s-au pornit în sus pre Prut şi cu ceauş, să nu-i învăluiască nimé.

166. Atuncea, de cum era leşinată oaste, încă şi mai rău leşinasă, fiind închişi atâte dzile. Că mai-nainte, de nu avea pită, avea carné, căle ducèm ciredzi de vite multe iar după ce s-au închis, au luat cirédzile turcii, şi nu avea nici carne, nici pită. Şi caii încă hămnisisă. Veniia turcii aproape de obuz şi le arunca piită.

Caii se balega tot apă, că altă n-avea ce baliga. Şi după ce s-au pornit obuzul, mulţi moscali fugiia la turci de foame. Aşea

să audziia atunce, să fie perit moscali, cu la bătae cu tot, ca 30 000, iar turci să fie perit 120 000, pe număr.

167. Aşea socotescu că, de ar fi fost moscalii toţi, strânsă toate obuzurile la un loc, să nu-i fi fost răschirat când s-au pornit întâiu asupra turcilor, poate ar fi biruit pre turci.

168. Aşijderea şi turcii, după ce i-au zăbovit cu pacea pre moscali, să nu hie ţinut pace, ar fi bătut pre moscali, precum flămândzisă şi ei, şi caii. Numai ce vom să dzicem, voia lui Dumnedzeu au fost, de nici moscalilor nu le-au dat Dumnedzeu chivernisală ca să biruiască pe turci. Aşijderea şi turcilor le-au luat Dumnedzeu mintea, de nu s-au prăpădit moscalii de tot. Nu bat cei mulţi pre cei puţini, nici cei puţini pre cei mulţi, ce numa cum va Dumnedzeu.

169. Deci au purces moscalii pre Prut în sus şi au mers pân-în sară şi noapte pân' la miazănoapte, tot cu tabără legată. Şi când au stătut să odihnească, pe care unde i-au apucat vremea, aşea au stătut cu caii înhămaţi, tot la un loc, pân-în dzuă. Apoi iar au început a merge pân' la vro 2 ceasuri. Apoi au început a rădica părcanile, şi a eşi oaste cea slobodă afară, şi au început a-ş adăpa caii şi a mulţămi lui Dumnedzeu că au eşit din părcane, mai tare decât c-au scăpat de la turci.

Şi au purces pe cânipu pedestrimea, pe de laturea obuzului. Atuncea eşiia tătari di prin păduri, bulucuri cu vite, cu robi. Deci moldovenii să slobodziia la tătari, ca să scoată robii, iar tătarâi îi lua în goană, de-i goniia pân-în obuz, de-i tăia. Că era caii moldovenilor leşinaţi, de-ş da în cap.

170. Atuncea Şeremet au poroncit moldovenilor să dea pace tătarâlor, să nu să bată cu dânşii; că ei au făcut pace, şi nu le-or da agiutor, şi or petrece rău cine să va mai bate cu tătarâi.

Deci moldovenii au început a striga şi a-l blăstăma, cum n-or merge ei să să bată, că ei îş văd părinţii şi fămeile şi feciorii lor robi la tătari, de audziia Şeremet cu urechile cumu-l blăstăma. Iar el le dzicea să nu bage samă, că-i va scoate

împăratul, şi care va merge cu dânşii le va da împăratul moşii la Moscu. Şi nu-i era şi ruşine a grăi ce nu i să cădea, un om mare ca acela!

171. Atuncea mergând câtva moldoveni depărcior înaintea obuzului, s-au tâlnit cu vro 100 de tătari viind cu câtva robi de la Iaşi. Şi le era caii obosit şi a lor. Deci lovindu-i moldovenii fără veste în gura Jijiei, i-au tăiat pe tătari, mai pre toţi, şi au dat şi în Prut, de s-au înecat. Şi au scos acei robi toţi.

Şi într-acei robi s-au fost tâmplat de robisă şi pe un căpitan, atuncea purces din Iaşi, anume Tudosie Ciohoranul. Şi acela au spus atuncea că altă oaste, fără acei tătarî, la Iaşi n-au mărs. Atuncea audzind, toţi s-au învoiaşat şi, spuind lui Dumitraşco vodă, au dat laudă lui Dumnedzeu.

172. Atuncea toţ moldovenii au purces în răsipă, carii cum putea, pre la bejeniile lor. Atuncea şi moscalii au dat lui Dumitraşco vodă 200 de moscali, de s-au dus în Iaşi, ca să-ş apuce doamna, să iasă înaintea moscalilor, mai sus, pre Prut.

173. Dumitraşco vodă, sosind în Iaşi, au odhnit 2 dzile pân' s-au gătit, neavând nici unele de cele ce trebuie, nici avea cu cine, că-ş căuta oamenii atunce cineş nevoe sa, de fugia.

Atunce era şi câtva turci balgii în Iaşi, şi mulţi moldoveni din cei ce jăcuisă pe turci îndemna pe Dumitraşco vodă ca să-i tae şi pre aceia ce mai rămăsese şi era la închisoare, dzicând că, de or scăpa turcii aceia, ei n-au putere să trăiască în ţară, că turcii ştiu tot cine ce au jăcuit.

174. Ce Dumitraşco vodă n-au priimit acel lucru să-l facă, ca să-i tae, ce-au socotit că, măcar că sint păgâni, dar ei nu sint vinovaţi, că sunt neguţitori şi le agiunge lor cât i-au jăcuit, de i-au rămas săraci, şi câtă pediapsă de foame au tras la închisoare. A doa, iar au mai socotit că, de-i va tăia pre balgii, el apoi nu va avea cu cine va merge la Moscu. Că slujitorii şi jacaşii cari-i jăcuisă pre acei balgii n-or merge cu dânsul şi or rămânea toţi

în ţară. Deci cu acest sfat, au poate-fi nărocirea lor, au scăpat de moarte.

Şi purcedzând din Iaşi, au trecut Jijie pre la Popricani şi s-au tâlnit la Prut, la Zagarancea, den ceasta parte, cu obuzul moschicescu.

175. Domnit-au Dumitraşco vodă ţara numai 9 luni, în anul 7218 < = 1710 >; şi au eşit din Iaşi iulie în 16 dzile, iar moscalii au făcut războiul atunce la Stănileşti în iulie 11 dzile.

Deci de la Prut au purces în sus denpreună cu moscalii şi au trecut Prutul pre la Ştefăneşti în ceia parte. Şi de acolo am mărsu drept la Movilâu, la Nistru.

Deci câţi boiari şi alţii mai de gios, din moldoveni, ce-au eşit cu Dumitraşco vodă din Iaşi şi au purces cu obuzul, audziia c-au ertat turcii pre cei greşiţi. Dar nu mai putea să s-întoarcă înapoi sau să fugă într-altă parte din obuz, căci că prăda donţii şi cazacii lui Medhoroţschii şi a lui Tanţschii pre cine găsiia în laturi de obuz, de-i lăsa numai cu sufletele. Ce nu avea putinţă să să ducă într-altă parte, ce li-au căutat numai să să ţie cu obuzul, cu Dumitraşco vodă. Că, când au venit împărăţiia, avea ucaz oaste de nu strica nimărui nemic, iar la întors strica tot ce găsiia.

176. Sosind obuzul la Movilău, la Nistru, să luasă nişte tătari, ca vro 200 în urma obuzului. Pe cine găsiia, tot lua. Şi a dat preste dânşii Ivaneţschii polcovnicul şi cu Tanţschii, cu slujitorii lor moldoveni, ce era la stiag. Şi i-au tăiat pe tătari şi au prins şi vii vro cinci, şease şi i-au dus la împăratul. Şi au pus de i-au spândzurat în malul Nistrului, încălţaţi, îmbrăcaţi.

177. Iară după ce-au trecut moscalii Nistrul, au scris împăratul Moscului la turci că, de n-or porni pre craiul Şfedului pân-în 12 dzie şi l-or ţinea acolo la Tighinea, el încă a strica, pacea, nu a o ţine-o.

178. Dumitraşco vodă au făcut căutare tuturor moldovenilor câţi sint cu dânsul şi i-au întrebat, merge-or cu dânsul

la Moscu, au ba. Ce toţi au primit, că într-ah chip nu avea cum dzicé. Că nu avea cum merge într-altă parte de răul tâlhăritului. Şi i-au pus Dumitraşco vodă într-un izvod şi l-au dat la împăratul, de l-au iscălit cu mâna lui.

Iar boiarii şi slujitorii aceştiia era, anume:

1. Ioan Niculcé hatman,
2. Savin Zmucilă vel ban,
3. Gheorghiţi vel paharnic,
4. Iordachi Aristarhu vel uşer,
5. Pavel Rugină vel comis,
6. Moglâdea sardar,
7. Ilie Abăza, vornicul despre doamna,
8. Dumitru aga,
9. Ioan Mirescul polcovnic,
10. Ioan Bănariul vel căpitan,
11. Brahă, căpitan de darabani,
12. Motoc jicniceriul,
13. Ioan Dzărul, vătav de copii,
14. Nuor Dzărul postelnic,
15. Costantin Dzărul medelnicér,
16. Vasilie Dzărul, tij medelnicer,
17. Mechichi stolnicul,
18. Antiohie cămăraş,
19. Costantin Pârcălabul medelnicer,
20. Dima basbulucbaş,
21. Ciutea căpitan,
22. Apostol căpitan,
23- Toader Mirescul căpitan,
24. Pavăl Mirescul căpitan.

Toţi aceştiia şi alţii mai proşti, mai de gios slujitori, carii aicea nu s-au putut înşira anume, i-au scris împăratul în visterié lui, de s-au dus cu Dumitraşco vodă. Şi atuncea au dat împăratul lui Dumitraşco vodă 2 000 de ruble, să le fie de

cheltuială lui şi moldovenilor. Şi l-au orânduit să margă să ernedze la Harcov, preste Nipru, dincolo de Ţara Căzăcească, în slobodzie, aproape de Azac. Că acolo să cerşusâ şi el, lăudându-i unii din moldovenii carii ştiia că-i loc bun.

Şi au poroncit la gubernatul Apracsin să-i dea ernatec lui şi tuturor moldovenilor lui, dându-i şi 200 de draguni să margă cu dânsul.

179. Iară lui Rent ghenaral şi Tomii spătar le-au scris împăratul moschicescu şi au trimis cu cărţile pe un om a lui, împreună cu un om a veziriului, să lasă Brăila şi să vie după dânsul, în sus.

Deci Toma spătariul, cum au audzit, cum au fugit în Ţara Ungurească, de ş-au mai apucat ceva de acolo. Şi pe urmă au venit la împăratul, la Petreburc, cu câtva munteni ce-au fost cu dânsul la Brăila.

Şi l-au făcut împăratul ghenarar şi-i da pre an leafă 5 000 de ruble. Şi cu vremea ş-au adus şi giupâneasa din Ţara Muntenească.

Şi i-au dat sate în Ţara Moschicească de chivernisala vieţii. Şi trăind acolo câtva ani, supt poronca împărăţiei, s-au schimbat şi el din viiaţa această lumască. Iar giupâneasa lui au rămas şi pân-acmu cu pace, de trăeşte pre acele moşii ce i-au dat împărăţiia.

Iar Rent ghenaral s-au rădicat de la Brăila cu toată oaste în sus pre Şiret, pre la Cernăuţi, tot stricând şi mâncând ce găsiia prin ţară. Şi ţara fugisă de la câmpu la munte. Şi dac-au audzit că vine Rent pre acolo, să mira încotro vor mai fugi. Deci Rent, de la Cernăuţi au trecut Nistrul în ceia parte pre la Hotin şi au agiuns pe obuzul lui Şeremet acolo, la Polona.

180. Iată împăratul, de acolo de la Movilău, ş-au luat 200 de draguni şi au purces în sus pre Nistru, pre la Cameniţă. Şi acolo s-au despărţit de obuzul cel mare. Şi de la Cameniţă au luat în sus, prin Ţara Leşască, pân-unde au găsit pre Avgust craiul, împreună cu împărăteasa lui, de s-au sfătuit şi s-au odihnit vro trei, patru dzile. Şi atuncea l-au cinstit Avgust craiul.

Şi şădzând la masă împăratul cu împărăteasa şi cu mulţi domni leşeşti, şi între acei domni fost-au şi Adam Sinavschii hatman şi cu hătmăneasa lui. Şi între alte voroave, multe can cu glumă, dzis-au hătmăneasa lui Sinavschii cătră împăratul moschicescu acestea cuvinte: „Mult mă mir de voi împăraţii şi craii, cum de nu vă ţineţi de cuvânt şi ne amăgiţi pe noi. Că mai anţerţu ni-au dzis noao, tuturor leşilor, craiul Şfedului să ne gătim cu toţii să mergem să ernăm în stoliţa moschicească, împreună cu dânsul Şi noi când ne gătiem să mergem, pre cuvântul lui, el ni-au amăgit şi n-au mărsu la stoliţă, şi s-au dus la Tighinea. Şi acum împărăţiia ta ni-ai dzis să ne gătim să mergem la Ţarigrad şi noi ne bucurasem tare c-om merge de om vedea Ţarigradul. Şi când noi ne gătiem, măria ta n-ai vrut şi ti-ai întorşii înapoi."

Iar împăratul au râs atuncea, şi cu toţi câţi era la masă, şi i-au dzis: „Păcat că nu eşti tu bărbat, să te chiemi Siniavschi. Că de ai hi tu bărbat, să nu hii fămeie, adevărat aş merge cu tine la Ţarigrad. Iar bărbatul tău au zăbovit ostile, nu li-au trimis mai în grabă. Pentru aceia nu m-am dus în Ţarigrad."

181. Şi de la Avgust craiul au purces împăratul la Râga, unde era Menjic cu ostile lui, carii sta împotriva Şfedului. Iar de acolo, de la Râga, s-au dus la Petreburc, la scaonul său de iarnă.

182. Iară Şeremet, cu obuzul şi cu Dumitraşco vodă, au mărsu de la Movilău pân'la Şarhorodul. Şi de acolo s-au despărţit de Dumitraşco vodă şi au purces spre Ţara Leşască, cu toată oastea lui, cât mai rămăsese de o mai sătura, pre la Nejboji şi de la Nijboji la cetate Polono, de au deşărtat-o de oaste moschicească şi de alte lucruri ce era, că o ţinea moscalii.

Şi apoi au rădicat toţi oamenii di prin târguri şi de prin sate, câţi era în Ucraina, şi i-au trecut pre toţi preste Nipru în hotarul

moschicescu. Şi au trecut şi el cu toată oastea, de au aşădzat-o la ernatec în Ţara Căzăcească, iar el cu curtea lui s-au aşădzat în târgu în Prelumpca.

183. Iară Dumitraşco vodă, de acolo de la Şarhorod, după ce s-au despărţit de Şeremet, au purces drept la Chiov, pre la Nemirova, prin câmpul pustiiu, că pre acolo era atuncea locul pustiiu, numai cu cele 200 de draguni şi cu moldovenii, câţi era cu dânsul. Că mai fusese şi nişte cazaci, cu Medhoroţschii şi cu Rogojenţschii, şi l-au lăsat în urmă pre Dumitraşco vodă. Şi aceia s-au dus înainte.

184. Deci Dumitraşco vodă, rămâind mai în urmă numai cu acele 200 de draguni, precum mai sus s-au pomenit, nu era mult să-i ia zaporojenii de grumadzi înpreună cu tătarâi. Că prinsese limbă şi-i luasă şleavul, să margă după dânsul să-1 prindză. Şi cale numai de un civert de ceas, de nu l-au agiuns să-1 ia de grumadzi, cu toată tabăra lui. Că era ca la 1 000 de zaporojeni şi mai bine, împreună cu tătari amestecaţi. Ce norocul lui au fost că au fost apucat de au agiuns în târgu în Bila Ţărvcî. Şi acolo în târgu era cetate şi puşci şi oaste moschicească. Şi vădzând zaporojenii c-au agiuns în Bila Tărcvî, s-au întors înapoi. Iar Dumitraşco vodă nemic de aceasta nu ştiia; mai pre urmă au oblicit.

185. Şi de acolo au mărs în Chiov, de s-au odihnit 2 săptămâni, dându-i moscalii ce-i trebuia, nemic nu-i lipsiia. Şi când au vrut să purceadză de acolo, din Chiovi, mulţi moldoveni au vrut să rămâe acolo şi nu vrea să mai margă cu Dumitraşco vodă înlontru. Şi încă şi Ion Niculce hatmanul nu vra să mai margă cu dânsul, gândind că doar ne-or lăsa din Chiov de ne-om întoarce la pământul nostru. Iar Dumitraşco vodă n-au vrut să ni lasă să rămânem, ce au mers la comendatul de Chiov şi i-au arâtat izvod, cu iscălitura împăratului, de câţi boiari era, ce-1 făcusă la Moviiău, dzicând că sintem daţi pe mâna lui şi nu ne va lăsa să ne ducem la turci, să facem vreun vicleşug. Că el a vrea să dea samă pentru noi la împăratul.

186. Deci comendatul, vădzând aşea, i-au dat pe toţi pe mâna lui Dumitraşco vodă cu sila, şi i^au dus cu vartă pân'la Harcov. Şi acolo încă, după ce-au trecut Ţara Căzăcească, încă era pân'la Harcov, cale de 2 dzile, un câmpu pustiiu pentre Harcov şi pentre Ţara Căzăcească. Şi acel câmpu iaste şleavul tătarilor, când pradă de la Crâm. Şi iară cu grijă şi cu multă spaimă au mers, pân-au agiuns la Harcov.

187. Iară Luca visternicul venisă mai pre urmă, în Ţara Leşască, după noi la Chiov, şi cu Sandul Sturdzea stolnicul.

Nevrând ei să margă cu Dumitraşco vodă, nu i-au putut lua, nici comendatul nu i-au dat, nefiind în izvodul împăratului, gândind că i-or lăsa moscalii să s-întoarcă înapoi. Deci moscalii nu-i lăsă să s-întoarcă înapoi; că venisă şi Galenici cniadzul mai pre urmă în Chiov, de ţinea drumul tare închis, de nu lăsa pre nime să iasă din Chiov încoace. Că era un om rău, şi nici de mâncat, nici de cheltuială nu le da.

Şi s-au ispitit într-un rând să fugă, şi i-au prins şi i-au ţinut închişi o lună. Şi apoi i-au dat pre chizăşie Tomii ghenarariului şi i-au slobodzit. Şi au şădzut un an acolo în Chiov, până ş-au mâncat tot ce-au avut. Şi apoi de al doile rând s-au ispitit cu fuga, de au scăpat încoace, de au venit în Moldova. Şi alţi moldoveni, câţi s-au mai tâmplat în Chiov, tot aşea, cu fuga, au scăpat.

188. Şi câţi scăpa din Chiov încă cu multă grijă veniia pân-agiungea spre Cameniţă, că, rămâind locul pustiiu, era tâlhărit mult, şi leşii avea pizmă pre moldoveni, căci s-au închinat la moscali. Deci pre câţi prindea, şi tot jăcuia; şi pre unii îi şi omorâia, pre alţi-i punea la poprială. Numai Adam Siniavschii hatmanul să punea pentru dânşii şi pre cari-i obliciia că-s închişi, trimitea de-i scotea şi-i miluia. Şi pre unii îi punea la steaguri, dându poroncă să le dea pace. Şi leşii, furiş, tot îi strica.

189. Dumitraşco vodă, după ce s-au aşădzat la Harcov, zaharâ prea multă îi da şi lui şi tuturor moldovenilor, cât nu putea birui să o mănânce. Şi i-au mai dat pe deasupra şi .13 sate a unui ghenaral, ce-1 chiema Sidlovschii, pline de pâine şi de hălăşteie cu mori şi câte doao, trei sute de oameni într-un sat. Şi bucate, vaci, boi, oi, stupi, odoară, toate le dedese lui Dumitraşco vodă, sirmeaoa acelui ghenărar, cădzind el într-o greşală.

190. Deci Dumitraşco vodă nu vrea să ţie pre moldoveni cu dragoste, ca pre nişte streini ce ş-au lăsat casele şi s-au streinat de moşiile lor pentru dânsul, ce vrea să-i ţie mai aspru decât în Moldova. Că i se schimbasă hirea într-alt chip; nu precum era domn în Moldova, ce precum era mai-nainte, tânăr, pre când era beizade în dzilele frăţine-său, lui Antiohie vodă, încă şi mai rău şi iute la beţiie. Să scârbiia, şi uşa îi era închisă, şi nu lăsa pre moldoveni necăiuri din târgu să iasă afară, fără ocazul lui.

Şi cu cazacii de loc iară să învrăjbisă rău, că nu-i ţinea într-o nemic. Deci şi moscalii cei mari încă-1 urâsă, pentru căci îl iubiia împăratul şi-i dedesă nume mai sus decât a tuturor.

191. Atuncea s-au sculat Savin Zmucilă banul şi mult l-au amestecat la Şeremet, dzicând că „eu când ne-am închinat la Ieşi, cu Petriceico vodă, avea cinste şi boiarii ca şi domnul". Şi cărţi de la Sobeţschii craiu, ce era atuncea, şi le arăta lui Şeremet, precum au avut voie boiarii, şi când le-au fost voia, s-au dus în ţara lor, în Moldova; iar Dumitraşco vodă va să-i facă robi în ţara creştinească.

Şi multe ca acestea, care nu le pociu toate să le scriu cu condeiul mieii, după cum sint firile moldovenilor, carii nu pot nici la casele lor trăi să nu să sfădească, dar în ţară streină. Că şi când au fost cu Petriceico vodă, iar destule sfădzi au fost şi atuncea între domn şi între boiari, ca şi acmu. Care pre urmă iar lor ş-au stricat, ca şi acmu de la moscali, care mainte să va arăta.

192. împăratul Moscului, după ce s-au aşedzat toţi la ernatec, precum s-au scris mai sus, scris-au la Şeremet şi la tot sinatul şi gubernaţii cei mari, de au mersu toţi la Petreburc, la sfat. Şi atuncea au mers şi Dumitraşco vodă la împăratul.

193. Deci, după ce s-au strâns toţi, au început împăratul a-i întreba pe toţ: ţinea-vor pacea cu Turcul, au ba, şi da-or ce-au giuruit, au ba?

Deci sinatul cel mare au dzis nemic să nu dea, şi să s-apuce de vară iarăşi de războiu. Căci de s-au tâmplat acmu aşea smintială, de acmu să va chivernisi într-alt chip, de n-a fi aşea. Căci bani şi oaste iaste de agiuns, au putere şi doaodzeci sau treidzeci de ani să să bată.

194. Atuncea împăratul, vădzând că-i sfatul aşea, au şi orânduit, în toate ţărâli, de 30 fumuri să mai fac-un om de oaste, gata cu tot ce-ar trebui, să mai adaogă încă vro 50 000 de oaste preste cât mai aré.

Şi au orânduit, până i-a pornii în gios pre Don, şi au mai lungit flintele decât inicercele turcilor, de o şchioapa mai lungi, ca să poată bate mai departe.

Şi au făcut tot paloşe simcelate în vârv de amândoao părţile ascuţite, să să bată cu turcii la năvală, şi au lepădat şpăgile. Şi li-au făcut la grumadzi lădunci de hier albu, la tot săldaţul câte o ocă de apă, ca să aibă hiecaré săldaţ apă gata la războiu, să nu pată ca la Stănileşti.

Şi au însurat atuncea pre Şeremet, dându-i împăratul o rudă a sa, dzicându-i să-ş facă copii, să-ş uite feciorul ce era zălog la turci, netocma că 1-a scoate el şi pre acela.

195. Şi au socotit atuncea să pornească pe Dumitraşco vodă înainte cu greimea, să-i dea 40 000 de oscali călăraşi şi 40 000 calmaşi şi 30 000 donţi şi 40 000 cazaci cu hatmanul lor, să între în Crâm, să tot tae, să ardză, pân-a întră şi greimé să să apuce de cetăţi a le bate şi a le lua. Şi aşe au aşădzat sfatul să

facă, şi începus-a porni zaharaoa şi gătisă toate acestea ce scriu mai sus.

196. Iară Şeremet, măcar că s-însurasă, îi era jeale de fecior, că va peri la turci, cum au şi perit. Şi să tot ruga sinatorilor, ca doar ar putea strica sfatul, şi ei nu vrea nici putea că apucasă de grăisă către împăratul, şi le era ruşine să întoarcă sfatul.

Deci oblicind împăratul pentru Şeremet că i-i jeale de fecior, tare i-au bănuit şi î-au mustrat, aducându-i aminte când l-au fost trimis înainte pre Şeremet să margă să strice podul la Dunărea, după cum îi poroncisă. Şi mai pe urmă, venind şi împărăţiia sa, ş-ar fi luat cele 2 polcuri a lui cu 12 000 de oaste şi cu Dumitraşco vodă cu moldovenii şi s-ar fi dus întins la pod, fără de nici o grijă; care polcuri să chiema Preobrajenschii şi Simionenţschii, şi cu acele 2 polcuri ar fi bătut pre turci. Altă nu i-ar mai fi trebuit, ce-ar fi lăsat-o înapoi, de ar fi venit încet şi ar fi izbândit.

197. Atuncea au sosit mai pre urmă, după acel sfat, şi un unchiu a împăratului, anume Apracsin, gubernatul de Azac. Şi întrebându-l şi pre dânsul sinatul, el au dzis că nu-i bine cum au aşădzat sfatul, că-i cu greu a să bate în trei părţi. Că cu Şfedul sint câţiva ani de când să bat. Şi dintru un lucru de nemică s-au încept sfada acmu şi cu Turcul. Aşijderea şi leşii le sint vrăjmaşi. Cu greu le va fi.

Numai că turcii, cum au aşădzat, aşea să lasă deodată; şi de or şi mai cere, să le dea, până a trece craiul Şfedului. Şi apoi să stea să să împace cu Şfedul şi, împăcându-să cu Şfedul, s-or aşădza pre lesne şi cu I>eavul. Atuncea le-or eşi şi solii de la turci, ce sint zălog. Deci pre lesne iaste atuncea a strica pace cu turcii şi a să bate prea cu iuşor cu dânşii.

Şi aşea s-au apucat şi Sawa Rogojenschii cum despre turci, dându-le bani, or face pace.

Deci sinatorii, pentru voia lui Şeremet, au mers la împăratul, şi dzicând aceste cuvinte, au lăsat şi el să fie aşea, după sinat. Şi s-au părăsit a mai face oaste împotriva Turcului, până la o vreme.

197 <*sic*>. împăratul Moscului ş-au strâns toată oaste şi au şădzut în vasă, de-au trecut de la Petreburc marea, în ceia parte, la Şfed, asupra finiilor. Şi s-au bătut acolo 2 ani şi au luat toată crăie finiilor, ce era supt ascultarea Şfedului. Şi au luat şi cetatea Abovul, care era stoliţă finiilor; şi apoi iarăş cu cinste s-au întors la scaonul său, la Petreburc.

198. Iară pre Şeremet l-au trimis la Chiov şi i-au lăsat 20 000 de oaste cazaci şi calmaţi, să stea să dea ce a da, să-ş scoată feciorul şi să poarte grijă despre turci, să aşedze acel lucru.

Aşijderea şi despre parte Râgăi au lăsat pre Menjic fercmarşalâc, să păzască despre şfedzii din gios.

199. Iară Dumitraşco vodă atuncea au făcut ponturi de cerea Ţara Harcovului, cu toate veniturile, dzicând că ţară au lăsat, ţară să-i dea. Şi pre toţi moldovenii el să fie mai mare. Ce-i va fi voia lui, volnic să fie, fără ucazul împăratului. Nime să nu hie volnic a merge nicăiuri. Şi altele multe ca acestea.

200. Atuncea împăratul au dat acele ponturi a lui Dumitraşco vodă la sinat, să le vadză şi cum ore socoti ei. Deci Apracsin au dzis către sinat: „Nu-i bine să-i daţi Ţara Harcovului, ce o cere el; că măcar eu că am vro 30 de răvaşe de la acei cazaci din Harcov de jalobele lor ce au pre Dumitraşco vodă. Şi acolo într-ace ţară, sint aproape de 80 000 de oaste slujitori; şi acmu, nefiind pace, lesne le iaste a să rădica ca să să dea supt Turc, că nu-i departe Azacul. Şi cât am sta să ne batem cu streinii, noi om vrea să ne batem cu ai noştri."

201. Atuncea şi Şeremet au dzis: „Adevărat, bine ai dzis, că aşea va hi. Şi încă iaste alta şi mai mare. Că mi-au spus un boiar de a lui, anume Savin Zmucilă banul, că mai-nainte vreme s-au mai închinat din domnii moldoveni la creştini, la Ieşi, la unguri, şi apoi i-au ertat turcii, de s-au dus la dânşii. Şi mai pe urmă acei domni mult rău au făcut creştinilor, anume

acei domni Patru vodă, Grigorie vodă. Aşijderea şi acesta, de s-a aşădza la Harcov, nu-i departe Crâmul."

202. Deci sinatul, audzind, au ales să dea lui Dumitraşco vodă 1 000 de dvoruri în Ţara Moscului, care acea mie de dvoruri cuprinde 50 de sate; şi oameni ca 15 000 sint. Şi să-i mai dea şi câte 20 pungi de bani pre an, care fac 6 000 tuble, şi 2 părechi de curţi frumoasă în stoliţă. Iar boiarilor să le dea 13 sate ce-au fost a celui ghenărariu Sidlovschii, de le stăpâniia Dumitraşco vodă. Care boiari a priimi, să-i dea de acele sate, iar care nu a vrea, să-i dea ucaz de voie, să-ş margă la pământul său, ca să s-aşedze.

203. Deci Dumitraşco vodă, eşindu-i ucaz, au şi venit la Harcov, cu multă voie rrea că să depărteadză de ţară, şi s-au rădicat şi s-au dus în Moscu. Şi nu mult după aceasta i-au şi murit doamna Casandra, fata lui Şărban vodă, domnul muntenescu. Şi au îngropat-o în târgu, în stoliţă; şi au rămas văduvoiu de au trăit câtăva vreme, pân' s-au însurat, care s-a scrie mai-nainte.

204. Iară boiarii cine au vrut să priimască, li-au împărţit de acele sate a lui Sidlovschii, de trăescu unii şi până astădzi într-acele sate; iar carii n-au vrut să priimască, ei au venit la Chiov, la Şeremet, ca să-i sloboadză.

Dar Şeremet nu vrea să-i sloboadză, şi-ncă nu numai pre boiari, ce şi pre neguţitori, şi pe slujitori, şi pre toţi. Că-i dzisesese Dumitraşco vodă, în pizma boiarilor care să ducea de la dânsul, să nu lasă nici pre unul să treacă, pân'nu i-or slobodzi turcii feciorul.

Deci Şeremet să potrivisă lui Dumitraşco vodă şi nu-i lăsa, de-l blăstăma toţ, că periia atâţia oameni. Alţii nu avea ce mai cheltui, alţii era neguţutori, altora le rămăsese fămeile în Moldova. Ce bogat blăstăm era asupra lui Şeremet!

205. De aceasta audzind chihae veziriului, au dzis feciorului lui Şeremet: „Pentru ce propreşte tatâ-tău neguţutorii şi moldovenii ce vor să vie încoace? Să-i scrii ca să-i sloboadză." Şi aşea, pe scrisorile feciorului lui Şeremet, au slobodzit neguţitorii şi pre alţi moldoveni ce era acolo.

Atuncea m-au slobodzit şi pre mine, Ioan Niculce hatman, cu voia lui, după ce-au trecut doi ani. Şi am venit în Ţara Leşască, cu multă nevoie, care s-au pomenit mai sus.

206. Dumitraşco vodă, după ce s-au dus la Petreburc, pre boiarii moldoveni n-au vrut să-i ia cu dânsul la împăratul, socotind că va isprăvi să nu mai poată scăpa de acolo. Şi-i grăiia de rău cătră împăratul, dzicând că Ion hatman şi alţii au rămas acolo şi vor să să ducă la turci, şi pentru aceia au trimis de i-au luat cu vartă, de i-au dus la Harcov, vrând să-şi acoperă ruşine, căci i-au dus cu vartă. Că oblicisă împăratul de acel lucru, că i-au luat cu sila, şi unii din Chiov au şi fugit.

207. Iară împăratul au răspuns lui Dumitraşco vodă, mai vârtos pentru mine, Ioan hatman: „Dacă nu va să şadză, volnic să fie: Dumnedzeu să-i agiute să margă unde i-i voia, că nu mi-i rob". Atuncea Dumitraşco vodă n-au căutat bine, unde i-au răspuns aşea.

208. Iară când mi-am luat dzioa bună de la Harcov, de m-am despărţit, mult mă îmbiia să mai şedzu, şi multe să adeveriia să-mi dea, şi să-mi isprăvască şi de la împăratul mare milă. Şi când mi-a hi voia, el să-mi isprăvască.

Dar eu eram bucuros c-au venit acela ceas, di-am găsit vremea să ies dintr-acel norod greu şi cumplit. Că-s nişte oameni foarte necredincioşi, şi prea cu greu traiu au oamenii ce sint nedeprinşi cu acel fel de oameni dintr-acele părţi.

Şi avea mare jeale şi el, şi doamna lui, şi toţi moldovenii. Şi-mi dzicea că nu mi-oi putea face pace, ce oi peri de turci. Dar eu am pus nădejde la Dumnedzeu şi pentru dreptate mea s-au îndurat şi din toate m-au scos.

Şi după ce-am venit, încă şi Şeremet în câteva rânduri mi-au dzis să mă aşedz şi va scrie la împăratul să-mi dea

jalovanie şi sate. Dar tot n-am priimit; că iaste norod prea cumplit, şi nu sint oamenii slobodzi să margă unde 1-i voia, nici la împărăţiie, fără ucaz. Şi ucaz nu vor să facă, ca pentru să nu facă cheltuială împărăţiei. Şi la împărăţiie, vro curte mare ca aceia, cu tvorebnici mulţi, nu-i, măcar precumu-i la domniia ţărâi noastre, sau altă crăie şi domnie, ce foarte-i un lucru puţin; numai oşteni de agiuns.

Deci de viiaţa mea îmi era cum îmi era, dar mai mult îmi era pentru copiii miei, la ce vor rămânea, că numai doar săldaţi să fie; iar la alte boiarii nu încap feciorii unora ca a cestora.

209. Ce, fraţilor moldoveni, rogu-vă să luaţi aminte, să vă învăţaţi şi să vă păziţi. Oricât ari fi în cinste Ia vrun domn, bine iaste să-i slujeşti cu dreptate, că şi de la Dumnedzeu ai plată. Iar cu domnul niciodată să nu pribegeşti, măcar cum ar hi, şi nu numai în ţară streină, ce nici în Ţarigrad cu dânsul să nu mergi, fiind tu moldovan. Ce să-i slujeşti în ţara ta, căci streinii caută numai pre domn să-1 miluiască şi să-1 cinstească; iar pre boiarii ce sint pribegi cu domnul, într-o nemică sint. Altă cinste are boiariul, cându-i pribag singur, alta iaste, cându-i cu domnul său.

Şi apoi domnul să visadză că iaste tot puternic, ca la ţara lui, când este domn, şi va să ţie aşea, ca să năcăjască pre acei boiari, şi nu socoteşte slujba ce i-au făcut, că s-au înstreinat, ce nemică învoială nu-i face.

Nădejdea domnului iaste ca săninul ceriului şi ca încetul mării; acmu iaste senin şi să face nuor, acmu iaste marea lină şi să face fortuna.

210. Acmu să lăsăm cele streine pân-aicea a le scriie deodată, până iar le-a veni rândul, şi iar să ne întoarcem a scriie de unde am lăsat a scriie de ţara noastră.

211. Veziriul, rămâind la Stănileşti, după ce-au purces moscalii, au şi trimis pre un paşă, anume Curt, să stea la Iaşi, cu ferman de ertare tuturor greşelelor cine ce-ar hi făcut. Şi au

trimis şi la Lupul sin Gavriliţă să-1 aducă de la bejenii de la Bursuci.

Ş-au răpedzit în toate părţile la vadurile Prutului, unde găsiia moldoveni, de-i scotea din robiie. Şi au purces de la Stănileşti câtinel spre Dunărea, să margă ia Ţarigrad.

212. Curt paşa, după ce-au agiuns în Iaşi, pre cine găsie din căpeteniile ţărâi au şi început a-i boiari, cum boiareşte domnul Moldovei. Şi şedea în curţile domneşti. Iar atunce era un boiariu, anume Darie Donici sărdar, care pre urmă, la alţi domni, au agiuns şi logofăt mare, iar la moscali au fost polcovnic. Mergând la Curt paşa, l-au pus hatman.

Aşijderea şi pre un grec, Buzagiu, îl pusese postelnic mare. Şi pre alţii ce mergea la dânsul tot îi boeriia. Ş-au început Curt paşa a umbla cu binişor, ca să-1 poftească acei boiari aicea, ca să scrie veziriul să rămâe el paşă în Iaşi. Dar n-au putut isprăvi nemic.

213. Iară Lupul vornicul mergând la veziriul, mult l-au mustrat pentru căci s-au hainit ţara. Iar el au dat samă cătră veziriul cum nu sunt ei vinovaţi, adecă boiarii, nici ţara, ce-i vinovată Poarta; că pre domnii cei buni îi mazileşte fără voia boiarilor ţărâi şi pune domn pre care nu-1 ştie ţara. Şi dându-i Poarta sabiia, face în ţară ce i-i voia. „Precum şi pre acesta, pre Dumitraşco vodă, l-ai pus măriia ta fără ştirea ţărâi, şi au făcut ce i-au fost voia. Iar mai-nainte era obiceaiu de-ş alegea boiarii şi ţara domn, pre cine poftiia ei, şi pre acela punea şi Poarta."

214. Deci veziriul, audzind acest răspuns, nemic n-au mai răspuns şi l-au şi îmbrăcat în caftan şi l-au trimis să fie caimacam în Iaşi, pan-a trimite împărăţie un domn în Moldova. Şi au scris şi la Curt paşa să să rădice din Iaşi. Şi au mai pus căimăcan şi pre un Macsut postelnicul, care fusese pre lângă veziriul în oaste, capichihae lui Dumitraşco vodă, şi-1 ertasă veziriul pre dânsul. Numai pre soţiia lui, pe Iano, l-au tăiat, precum s-au scris.

Şi au purces Lupul cu Macsut la Iaşi să fie caimacán; iar veziriul au trimis de scotea robii dé la tătari. De unde-i găsiia, tot îi aducea de-i întreba, la caré domn li-au fost mai bine: la Neculai vodă sau la Mihai vodă. Ei dzicea că li-au fost mai bine la Neculai vodă, pentru căci le eşiia înainte loan vodă, fratele lui Neculai vodă.

Deci veziriul au scris la împărăţiie pentru Neculai vodă, fratele lui Ion vodă terdzimanul ca să-1 facă domn în Moldova. Iar împăratul, vădzând scrisorile veziriului, au şi făcut domn pe Neculai vodă.

215. Iară Lupul vornicul, după ce-au agiuns la Balica, lângă Iaşi, au scris la Curt paşa să iasă din Iaşi. Şi i-au trimis şi cartea veziriului. Iar Curt paşa nu vrea să iasă din Iaşi, că aştepta să-i vie răspuns ca scrisese să fie el păşea.

Iară Lupul i-au scris să iasă din Iaşi, că el să va întoarce la veziriul şi 1-a foarte pârî. Că lor nu le trebuiaşte paşă. Atuncea Curt paşa s-au spăriiat şi au ieşit din Iaşi de au purces după veziriul.

216. Atuncea Lupul şi cu Macsut au întrat în Iaşi căimăcani.

Deci Antiohi Jora biv hatman, audzind că iaste văru-său caimacán în Iaşi, au alergat şi el la văru-său Lupul, să fie caimăcanu şi el împreună cu ceialalţi, gândindu-să, ticălosul, că i să va uita vina lui, cé de au fost cu moscalii, de-i chiema, carii s-au scris mai sus. Numai osinda lui Dumnedzeu prea pe rar om de-1 trécé. Că Lupul, cum au sosit în Iaşi, ca un lup nesăţios, au şi început a prinde pe slujitorii carii fusese cu moscalii şi-i închidea şi-i bătea şi pre căpitani, şi le lua pungi de bani, dzicând c-au agonist din jacurili turcilor şi au luat leafă, şi a pune bani pre târgu, pre neguţitori.

Şi au pus şi de tot omul bejenariu să dea câte 2 lei. Şi oamenii nu avea ce mânca, că era săcşorul de făină câte 15 lei, şi încă nu să nici găsiia.

217. Deci oarecarii dintr-acei pătimaşi de rău, fiind veziriul încă nedus din ţară, au mărsu di-au jăluit la veziriul. Şi cum au audzit veziriul, îndată tare s-au mâniiat ş-au mânat pre Ion vodă terdzimanul să şadză în Iaşi căimăcan, până a veni frate-său Neculai vodă în Iaşi, şi să chivernisască ţara cu îmblândzire.

218. Şi au mai trimis şi un capegi başe împreună cu Ion vodă, de au prins pre Lupul vornicul şi pre Antiohie hatmanul şi pe Macsut postelnicul, carii era căimăcani, şi i-au pus în obedzi, de i-au dus la cetate la Varna, peste Dunărea, surguni, de au şădzut acolo 2 ani la pediapsă.

Pentru faptele Lupului au tras şi ceialalţi pediapsă. Şi s-au plinit atuncea un cuvânt prost ce dzice: „Cu iarba cea uscată arde şi cea verde".

219. Ioan vodă, după ce-au venit în Iaşi, era bun şi blând tuturor; şi au chivernisit ţara pân-au venit frate-său, Neculai vodă, în scaon, aicea în Iaşi. Şi lăsând Ion vodă pre frate-seu în Iaşi, s-au întors la slujba sa, în Ţarigrad, la terdzimăniie.

Dumitraşco vodă Cantimir s-au dus la Moscal şi acolo au murit cu 4 ficiori: Matei, Costantin, Şerban, Antioh. Iar ce-or vini, vremea viitoare va arăta.

A DOA DOMNIE A LUI NECULAI VOEVODA MAVROCORDATU, FECIOR <LUI> ALEXANDRU VODĂ ICSAPORITO
CAP 92. VLEAT 7220 <= 1712>

Zacialo 1. Neculai Alexandru voevoda Mavrocordat, după ce au venit în Iaşi, a treia dzi, după obiceaiu, au boerit boiarii. Pus-au pre Neculai Costin vel logofăt, pe Gavriil Miclescul vel vornicul <de Ţara de Gios>, pre Iile Catargiul vel vornic de Ţara de Sus, pre Ioan Buhuş, ce-au fostu logofăt, l-au pus hatman, pe Ramadanu vel postelnic, pe Ioan Păladi vel

spătar, pe Gheorghiţă Mitrea vel ban, pre Costantin Ruset vel paharnic, pe Grigoraş Jora vel visternic, pe Costantin Costache stolnic mare, pe Manolache Hurmuzache comis mare.

Aceştiia era boiarii lui Neculai vodă, iar chivernisala şi toate trebile era mai ales după Ramadan postelnicul.

Atuncea Neculai vodă îş lăsasă firea cea simaţâ, cum era în domniia dintâi. Ce mult să mai lăsasă şi trăia bine cu boiarii, în dragoste; că era boiarii fugiţi, unii în Ţara Ungurească, alţii în Ţara Leşască, alţii la Moscu, şi cu dânşii şi din prostime mulţi duşi, şi avea grijă că pentru numele lui cel straşnic n-or mai veni. Deci arăta către toţi blândeţe şi milă.

Deci toţi boiarii s-au întors la pământul său. Numai cei de la Moscu n-au venit, că nu putea de oşti şi nu-i lăsa moscalii, precum mai sus s-au scris.

Şi carii boiari, cum veniia din streinătate, da vina către Neculai vodă tot pre cei de la Moscu, şi ei îş curăţiia obrazele, cum n-au ştiut nemică; şi aşea să îndrepta.

Iar Neculai vodă măcar că-i pricepea şi-i ştiia, dar lăsa şi el toate precum dzicea ei, căci era bucuros, fie cum ştie, numai să vie în ţară.

Ţara era atuncea stricată rău de tătarî şi de moscali şi de tâlhărit. Aşijderea şi turcii balgii făcea multă gâlceava şi supărare lui Neculai vodă la divanuri, pentru fraţii şi rudele lor ce perisă şi pentru jacuri ce-i jăcuisă unii şi alţii. Şi făcea şi năpăşti mai mult decât era adevărate.

Deci Neculai vodă făcea multă chivernisala. Pre unii, can rar, îi da platnici turcilor, iar nu deplin, pre cât cerea ei, iar pre uni-i închidea pân'la o vreme şi apoi îi slobodziia; iar a mai mulţi turci nu le ţinea în samă. Şi să îndrepta, ştiind rândul Porţii. Dintâiu, la giudecată să făcea a ţinea cu turcul, iar pre urmă eşiia giudecată dreaptă moldo vanului. Nărocul ţărâi că s-au tâmplat atuncea de au venit Neculai vodă. Iar de ar hi venit atuncea alt domn, mai prost, ar hi fost pre rău de moldoveni.

5 <*sic*>. Măcar că unii au tras la Neculai vodă greu mare şi multă închisoare, cum au fost feciorii lui Manolie şi Toader armaşul, că tăiasă nişte neguţitori de la Roman, fără poronca nemărui, şi-i pârâia nişte fraţ a celor neguţitori, cu ferman de la Poartă, pre carii într-alt chip nu putea să-i izbăvască.

6. Atuncea Neculai vodă, pe poronca veziriului, au gătat câteva căruţă cu cai, să pornească pre Şfed la ţara lui prin Ţara Leşască, şi cu 30 000 de tătarî, după cum scrisese de la Nistru împăratul moschicescu la veziriul, numai să pornească pre Şfed, după cum s-au tocmit pacea.

7. Iară Şfedul n-au vrut să margă şi au scris cărţi la împăratul turcescu di-au pârât pe veziriul, precum că s-au agiuns cu moscalii di-au luat bani şi au făcut pacea. Iar de n-ar fi făcut vicleşug, să ia bani, ar fri luat pre moscali de grumazi, că nu mai avea moscalii nici o putere. Şi acmu şi pre dânsul nu l-au pus nici la o cale şi va să-1 pornească, să-1 ia moscalii de erumazi.

Iar împăratul, vădzând cartea Şvedului, tare s-au mâniiat pre veziriu.

8. Intr-aceia vreme sosit-au şi Osman, chihaiaoa vezirului, la împăratul, cu cărţi de la veziriul, să iei colac cum au bătut pre moscali şi spuind împăratului cum au încungiurat pre moscali, cât nu mai avea nici o putere, numai ce striga aman. „Deci vădzându-î că strigă aman, ne-au căutat numai a face pace; şi i-au lăsat de s-au dus la ţara lor."

Iar împăratul au dzis: „Voi aţi căutat căci strigă aman şi nu ia-ţ luat de grumadzi. Nu era lucru mic acela, să vă uitaţi voi la aman. Ce-am înţeles eu faptele voastre." Şi-ndată au poroncit di-au tăiat capul chihaii şi au trimis di-au omorât şi pre veziriul.

9. Deci Şfedul au mai rămas întru acea iarnă şi preste vară, şi solii moschiceşti tot sta Ia Ţarigrad, popriţi. Iar moscalii au dat Azacul turcilor, şi alte cetăţi au fărmat, după cum s-au

tocmit la pace. Iar Şfedul tot punea pricini şi nu vrea, dzicând, că pân'nu s-a duce Şeremet cu oaste din Ţara Căzăcească, nu va merge; că Şeremet stă să-i ţie calea.

Deci Poarta au aşădzat cu solii moschiceşti să să rădice Şeremet cu toată oaste din Ţara Căzăcească, să să ducă în ţara lor, la Moscu, şi ei să pornească pe Şfed de la Tighinea cu tătarî şi cu o samă de turci, să-1 ducă prin Ţara Leşască până la ţara lui.

10. Deci Şeremet, cum au vădzut cărţile solilor, precum au aşădzat la anul, toamna, după bătaie, s-au rădicat din Ţara Căzăcească şi s-au dus în sus, la Smolenţsca, cu toate ostile lui. Iar veziriul au trimis pe Smail efindis, cu vro 30 000 de turci, şi hanul cu tăta-râmea, să iei pe Şfed, să-1 ducă la ţara lui.

Iară Şfedul într-aceia vreme au prins nişte tătarî, cu oamenii lui, scriind hanul la Şeremet să stea gata la Smolenţsca, că ei vor să purceadzâ acmu cu Şfedul şi l-or duce în Ţara Leşească, pân'la un loc, şi l-or lăsa; iar Şeremet să-i iasă înainte, să-1 iei de grumazi, şi să dea 150 pungi de bani hanului, precum s-au aşădzat.

11. Deci Şfedul prindzind acei tătari cu acele cărţi, au pus de i-au omorât pe tătarî şi au luat cărţile la dânsul, şi tăcea mâlcom. Iar hanul nu ştiia nemică, că i-au prins cărţile, şi i-au tăiat tătarâi.

12. Şi-1 tot siliia pre Şfed să purceadză, pân-iaste iarnă şi sint apele îngheţate, şi Şfedul tot nu vrea să să pornească să margă.

13. Scris-au paşa de Tighinea şi Smail efindis la Udriu, la împăratul şi la veziriul, mutându-s-mpărăţiia atuncea acolo, cum că au gătit pre Şfed şi oaste, şi toate sint gata, şi el tot nu vra să purceagă. In doao, trei rânduri i-au scris, şi el tot nu vrea să purceadză.

14. Până de la o vreme, mâniindu-s-împărăţiia pe Şfed, au poroncit numai să-1 pornească cu sila, acă nu va de bunăvoie.

15. Deci gătind oaste, au mărsu să-1 iei cu de-a sila. Iar el s-au închis în curţile lui la Varniaţ, unde şedea, şi s-au apucat să să bată cu turcii, să nu să dea. Şi inicearii încă oarecum ţinea în partea Şfedului şi nu vrea să-i facă ruşine. Că nici vrea să dea şfedzii cu sineţile în iniceari, nici inicearii în şfedzi, ce sta împregiurul curţilor, inicearii, la gazda Şfedului. Şi să mira paşa şi cu Smail efindis cum or face poronca împărătească, că să temea paşe să nu facă zorba inicearii şi asupra lui. Şi striga inicearii: „Pentru ce să facem noi ruşine acestui craiu, oaspe, ce-au venit la noi?"

16. Deci pase au chiemat pre un agă a lui de iniceari şi i-au trimis să grăiască cu craiul, să nu s-apuce de gâlceava cu o împărăţie, că apoi poate să pieie. Şi l-au învăţat pre acel agă în taină, vădzind că nu priimeşte craiul, când a eşi de la craiul afară, să dzică cătră iniceari: „Noi inicearii ţinem cu dânsul, iar el mai tare ne suduiaşte pre noi decât pre paşa şi ne dzice că sintem nişte oameni blăstămaţ, şi nu să miră el de noi".

Şi făcând acel agă aşia, cum au audzit inicearii acea voroavă, s-au şi mâniiat şi au început a slobodzi focul cu şfedzii. Iar şfedzii deodată sta, gândindu-să că le sint prieteni, neştiind pentru vicleşugul ce-au făcut aga de iniceari, căci craiul nu suduia pre iniceari.

17. Deci de la o vreme s-au închis în case, de să bătea, pân'ce au dat foc caselor. Şi ardzând casele, aşea l-au prinsu; şi pân-a-1 prinde, au omorât cu mâna lui vro *chici,* şease iniceari. Şi el încă să rănisă. Numai au învăţat paşa pre câţiva turci să-1 apuce, să nu-1 omoarî inicearii; că de l-ar fi lăsat, l-ar fi omorât.

Şi aşea, apucându-1, l-au dus în curţile paşii, de l-au ţinut acolo cu vartă, pân-au venit răspuns de la Udriu.

18. Atuncea au venit poroncă şi la Neculai vodă pentru şvedzi şi Ieşi ce ierneadză prin ţară, să-i scoată şi să-i gonească din ţară.

Iar şfedzii, audzind, s-au închis câtva în curţi în Prigoreni, în ţinutul Cârligăturii, şi să apăra din curţi, de nu le putea strica nemică călăraşii moldoveni, ca să-i scoată.

Şi au trimis călăraşii înapoi la Neculai vodă de au întrebat, că într-alt chip nu pot să-i scoată, ce numai să dea foc caselor. Dar vodă n-au vrut să-i lasă să aprindză curţile, ce li-au dzis să stea pe de o parte de dânşii. După aceasta, curund, au venit răspuns de la Poartă să le dea pace.

19. Aşijderea mai trimisese Neculai vodă pre hatmanul cu mulţi slujitori, tot atuncea tocma la Cernăuţi, că era oaste lui voevoda Chiovschii aşădzată acolo la ernatec şi făcea multa stricăciune lăcuitorilor, ca să-i scoată şi pre aceia din ţară. Iar ei s-au strâns la un loc, să s-apuce de bătae, temându-s-a trece în Ţara Leşască.

Deci hatmanul, vădzând că să apucă de gâlceava, au şi rădicat ţinutul Hotinului şi a Cernăuţilor şi i-au strâns la un loc pre toţi.

Iar leşii, vădzând că s-au strâns atâta om, cădzut-au cu rugăminte la hatmanul, şi multe daruri i-au dăruit. Atunce au şi nemerit răspuns de la Poartă şi de la Neculai vodă să le dea pace.

20. Atuncea au trimis împăratul şi la Tighinea, di-au pornit pre craiul Şfedului la Udriiu împreună cu toţi şfedzii lui. Şi l-au aşădzat acolo, la un târgu aproape de Udriu, anume Demirdaş, şi nu l-au mai lăsat la Tighinea să facă amestecături.

21. Aşijderea tot atuncea, la acea vrajbă, au venit şi craiul Stenislav Lecinschii din Pomoranie teptil, prin Ţara Ungurească, au eşit în Moldova la Comăneşti şi au venit pre la Bacău la Mărgineni, Ia Ştefăniţă Ruset vornicul, cu puţintei oameni. Şi de acolo au mărsu în Iaşi la Neculai vodă, de i-au făcut mare cinste. Şi au trecut la Tighinea şi de la Tighinea la Udriiu, la împăratul turcesc.

22. Iară craiul Şfedului au pârât pre hanul şi pre Smail efindi şi pre paşa de Tighinea şi au dat şi cărţile ce le trimisese hanul la moscali.

23- Deci împăratul, vădzând aşea, au şi mazilit atuncea şi pre veziriul şi pre hanul, iar pre Smail efindi şi pre paşa de Tighinea i-au omorât. Şi au pus veziriu atuncea pre Gin Aii paşa, şi încă l-au făcut şi ginere. Atuncea acel veziriu îndată au închis pre solii moschiceşti în Edicula şi i-au pus la mare pediapsă, cât nu lăsa pre nime să între la dânşii. Nici pan' la umblătoare nu-i lăsa să iasă, ce şi acolo cu păzitoriu. Ce mai mult să scârnăviia într-un ciubăr şi da afară. Şi pre cât din slugi era moldoveni, munteni sau sirbi, pe toţi i-au dat la catargă.

24. Atuncea au eşit şi Lupul vornicul şi cu Antiohi Jora hatmanul de la închisoarea din Varna, cu mijlocul hanului, giuruind nişte sate acolo pe Prut, dzicând că sint ai lui, şi mai multe era omeneşti.

Şi au mărsu de acolo în Ţara Muntenească; şi mărgând în Ţara Muntenească, au stătut de i-au făcut pace de la Neculai vodă, să-i dea moşiile boiarilor celor ce sint la Moscu şi alte lucruri multe. Că să temea Neculai vodă, că începus-a-1 amesteca den Ţara Muntenească la Poartă şi avea şi pre hanul agiutoriu. Şi i-au căutat numai să-i facă pre voie, să vie în ţară, să nu mai umble amestecând şi făcând cheltuială ţărâi.

Deci, după ce-au venit în ţară, îndată l-au pus vornic mare şi i-au dăruit şi 8 pungi de bani. Şi nu i-au agiuns atâta, ce au cerşut şi satele boiarilor ce era pribegi la Moscu. Şi i li-au dat deodată, iar după ce-au venit Luca visternicul, i li-au luat şi iar le-au dat Lucăi.

Iar mie, lui Ion hatman, îmi sta mare piedecă, ca să nu pot veni în ţară, să-mi ţie el moşiile. Si nu să temea de osinda lui Dumnedzeu, ca să-şi aducă aminte câte pedepse şi urgii de domni pre la închisori, în câteva rânduri, au tras. Care mai pre urmă au giudecat Dumnedzeu, că mi-am făcut şi eu pace la domniia lui Mihai vodă, şi cu giudecata mitropolitului şi a tot divanul mi-am luat şi eu moşiile înapoi.

25. Iară Şeremet, den Smolenţsca, dac-au înţeles că au închis solii iar, s-au şi întors cu oaste la Chiov. Şi viniia şi dzi şi noapte. Şi cum au agiuns, di-au întrat în Chiov înaintea oştii sali.

26. Iară tătarâi au şi slobodzit un ceambul din Bugeag, di-au lovit fără veste, numai 5 dzile, di-au agiuns pan' supt Chiov. Şi au tăiat, şi au robit, şi s-au întors de au luat 20 000 robi. Şi s-au întors înapoi cu pace, că n-au avut cine le sta împotrivă, nefiind oaste în Chiov. Că de ar hi fost măcar vro 2 000, n-ar fi scăpat nici un tătar, că le stătusă caii, de mergea pre gios câţi rămăsese pre urmă pre şliav, şi eşiia ruşii de prin bălţi şi de prin păduri de-i ucidea.

27. Atuncea să tâmplasă numai Ivanenco şi cu Tanţschii, fără de slujitori. Şi au eşit ei cu 20 de oameni din Chiov, de o lăture, şi au găsit vro 15 tătarî, şi i-au luat de grumadzi, de i-au dus la Şeremet, în Chiov. Iar altă oaste era de ceia parte de Nipru. Nărocul tâtarâlor că nu putea trece, că nu-i ţinea ghiiaţa, nici putea trece prin apă.

28. Iară când au fost de primăvară, în al doilea an a domniei lui Neculai vodă, făcut-au turcii sfat şi cu Şfedul şi cu Stenislav craiu, dzicând Stenislav crai că pe dânsul îl priimăscu toţi domnii leşeşti să fie craiu. Şi a da Cameniţa turcilor şi le va da şi bir şi câteva fete mari pre an turcilor, numai să-i dea oaste, să margă să-1 pue craiu în locul lui Avgust. Şi atuncea a trece şi Şfedul cu pace prin Ţara Leşască, şi apoi s-or scula cu toţii asupra Moscului.

29. Deci turcii s-au ispitit să facă şi acel lucru şi au orânduit şi pre Abdi paşa, cu câteva mii de oaste turci şi cu tătarî şi cu Neculai vodă. Şi au pornit şi prea Stenislav de la Odriiu, dându-i împărăţiia şi 150 pungi bani de cheltuială, să să pue craiu în Ţara Leşască. Şi au venit Stenislav craiu pân' la Zagarance cu toată oaste, şi el au mai rămas acolo să vadză cum a mai fi.

30. Iară Abdi paşa au mărsu pân' la Hotin şi au trimis la Chiov, la Şeremet, sol pe un turc, de i-au dzis cum să silească el la împăratul Moscului, să nu să pue el a da agiutor lui Avgust craiu şi să lasă ca să pue craiu pre Stenislav, şi apoi or lăsa şi ei pre feciorul lui Şeremet. Iar Şeremet i-au răspuns acelui turcu sol că el de feciorul lui s-au lăsat, de când s-au dat pe mâna lor, dar el nu aré nici o putere să facă acel lucru, că el iaste o slugă, şi pân-acmu i-au venit 4 cărţi de la împăratul Moscului, cum a vedea că întră turcii în Ţara I ,eşască, să pornească şi el cu ostile de la Chiov împotriva lor.

31. Şi iar au dzis Şeremet, cum să poată ei face acest lucru, că craiul Avgust aré pre Neamţu cu 30 000, şi pre Venitic cu 30 000, şi pre Prus cu 30 000, şi pre noi cu 30 000. Toţi aceşti monarhi sint giuraţi să-ş dea agiutor unul altuia câte 30 000 de oaste; iar când ar vedea vreun greu, şi cu toată putere să-ş dea agiutoriu. „Şi la noi nu iaste obiceaiu, ca la voi, să să mazilească craii şi domnii, cum faceţi voi. Intâiu papa de Râm, dacă ar audzi că veniţi voi să le faceţi acest lucru, toată creştinătate ar sili asupra voastră să să rădice.

32. Numai craiul Şfedului aré pizmă pre mine, că l-am bătut în multe rânduri, şi-mi amestecă feciorul. Dar voi nu trebue să vă potriviţi unor oameni nebuni." Şi cu acest răspuns s-au întors solul lui Abdi paşa de la Şeremet la Hotin.

33. Intr-acéia vrémé, când au sosit turcii de la Abdi paşa la Chiov, ce scrie mai sus, la Şeremet, atuncea sa tâmplasă de făcea Şeremet pradznicul împăratului, adecă dzua sfântului Petrî apostol. Şi să strânsese la curtea lui Şeremet să-i cinstească la vro trei, patru mese, de era plină ograda de ghenărari şi de oficeri tot împodobiţi în haine de sirme. Şi fripsese un bou şi ᵛro 3 berbeci întregi şi cu coarnele poleite. Iar slujitorii moscalii si cu puşcile sta pe dial de slobodziia focul pentru sănătate împăratului.

34. Aşijderea mai gios, la Pecersca, alte puşci, scoasă cu alţi slujitori, de slobodziia focul. Aşijderea mai gios de Chiov sta cazacii, vro 20 000 de oaste, cu puşci, de slobodzie focul.

Deci vădzând solii acele lucruri, să mira şi ei, şi au avut ce spune la Abdi paşa, întorcându-s-înapoi.

35. Atuncea oblicind Avgust craiul de voevoda Ruschii că-i agiuns cu Stenislav craiu, ca să dea Cameniţa, l-au prins craiul şi l-au făcut surgun la Sacsonie, de-au şădzut câtva ani, pân' l-au slobodzit. Şi au răpedzit oaste proaspătă şi zaharâ în Cameniţă cum mai în grabă, şi au făcut surgun şi pre ghenarariul ce era în Cameniţă fiind agiuns cu Stenislav, viind turcii, să o dea.

36. Deci Abdi paşa, vădzând acel răspuns de la Şeremet şi vădzând că s-au adaos în Cameniţă oaste şi s-au schimbat ghenararii, au făcut ştire la Poartă.

Deci Poarta au vădzut că n-au putere să fac-aceste lucruri ce sfătuisă, ca să schimbe pre Avgust craiu şi să pui pre Stenislav în Ţara Leşască. S-au spăriiat să nu să rădice toată creştinătate Evropii şi ş-or piiarde turcii împărăţiia. Şi s-au lăsat de acel lucru. Şi s-au socotit într-alt chip, di-au scris la Abdi paşa, de i-au făcut răspuns să s-aşedze la Hotin, fiindu-le ruşine sa s-întoarcă făr-ispravă înapoi.

Dzic unii c-ar hi sfătuit, Şfedul şi voevoda Chiovschii să să aşedze Hotinul, ca să le hie lesne de acolo să margă la Chiov; că tot nădăjduia, Şfedul că va mai putea să-ş dea palme cu Moscalul. Iar unii dzic că ar fi sfătuit Neculai vodă, temându-sa că nu a putea şedea în Iaşi de Dumitraşco vodă, dar alţii ca Neculai vodă au giuruit încă împărăţiei 100 de pungi bani, ca să nu facă Hotinul. Ce adevăr nu se ştie. Ştiu că de primăvară au luat şi ţinutul Hotinului, de l-au făcut olat cetăţii iar la anul au luat şi Cernăuţii să-i facă olat, dzicând că tot de Hotin au fost. Iar lui Stenislav i-au venit poroncă să margă iar la Udriiu, si s-au întors.

37. Atuncea Şeremet nu putea şti nemic de feciorul lui, că pusesă voevoda Chiovschii strajă de a lui, de nu putea nime merge, nici veni. Şi pre cine trimitea Şeremet, îi tot prindea voevoda de-i tăe sau îi închidea.

Iar Şeremet au dat 100 galbeni unui moldo van, de ş-au băgat capul pentru voia banilor, cu cărţi, şi au făcut cum au putut şi au mers la paşa de Tighinea. Şi atuncea s-au tâmplat de au slobodzit solul cel de la Moscu de la închisoare, şi l-au întors pre acel moldovan, anume Cârje, cu nişte turci, di-au dat veste de pace. Şi încă tot s-au mai zăbovit, precum a arata mai-nainte.

38. Pre aceia vreme era greu în ţară; nu de bir, ce de alte supărări. Că turcilor le era calea tot prin ţară, mergând şi viind la Hotin. Unii veniia pre la Focşani, de mergea pre Siretiu, pre la Botoşeni, dinspre Bosna; alţii pe Bârlad şi pre la Iaşi, alţii pre Prut. Şi ca nişte oşteni păgâni ce era, tot stricăciuni făcea, cu fel de fel de râsuri şi batgiocuri şi fete fecioare şi a fămei înţelepte.

39. Prutul pusese Neculai vodă, de la Poartă având poruncă, pre Costantin Costache stolnicul, împreună cu un paşă, de-1 curăţiia, cu multe sute de oameni, de copaci şi de plahii. Alţii trăgea şăicile cu pâine pân' la Ţoţora, şi de acolo le încărca în cară, de porniia la Hotin.

Şi făcusă şi hambare, de o punea la Ţoţora de sta, câtă nu o putea rădica prin cară. Dar măcar cât greu şi supărare, era, **Şi** cheltuială lui Neculai vodă, dar şi atuncea, vădzând slujba mazililor, au făcut milă cu dânşii şi cu sfintele rugi, cu Mănăstirile de le-au rădicat un obiceiu spurcat ce era asupra, de stângere caselor boereşti, ce să făcusă, de da desetină de stupi **Şl** de mascuri, ţărineşte. Ce Neculai vodă au ertat, să nu mai dea, precum n-au fost dând şi mai nainte, la alţi domni. Numai de la domnie a doa a lui Mihai vodă li să făcus-acest obiceaiu.

40. Atuncea, pre aceia vreme, cu câţiva ani mai-nainte, să ʳot bătea Franţojul cu Neamţul pentru Ţara Spaniei, care de

care să o ia, să o stăpânească, neavând craiu. Şi tot biruia Neamţul pre Franţoj, căci îi da şi alţii, făr-alectorii lui, agiutoriu. Ii mai da Angriia 40 000 de oaste şi Olandriia 30 000. Apoi supărându-să de atâtea ani tot bătae, sta să s-împace, şi Neamţul nu priimiia, vădzând că biruiaşte.

Deci s-au lăsat Angriia şi Olandriia a-i mai da agiutoriu, şi începus-a bate Franţoju pre Neamţu. Deci Neamţul vădzând aşea, stătu-au şi alţi mediaturi între dânşii şi le-au făcut pace, împărţind Ţara Spaniei în doao drept. Şi pre unde le-au venit hotarăle, răsipit-au cetăţi şi târguri, de le-au stricat şi au făcut pace.

41. Pre atuncea au trecut şi un sol mare de la Ieşi la Poartă, anume voevoda Mazoveţschii, de au aşădzat cu turcii cele amestecături multe. Şi întorcându-să de la Poartă, au mărs la Avgust craiul, şi apoi l-au trimis craiul şi la Petreburc, la împăratul Moscului.

42. Atuncea au trimis la Ieşi şi Turcul sol pre un şerim din Crâm, anume Şefer bei, de-au făcut pace lui voevoda Chiovschii şi lui Stenislav, craiul din Pomorania. Şi întorcându-să Şefer beiu de la Ieşi, s-au şi rădicat voevoda Chiovschii şi cu Şendze Ianoş Vişnoveţschii şi cu alte capete, staroste Raavschii, şi s-au dus la locul lor în Ţara Leşască, la Avgust craiul, de s-au împreunat, şi, şi n-au avut nici o nevoie.

43. Aşişderea şi Stănislav craiu încă au purces de la turci prin Ţara Ungurească şi au trecut la Pomoranie. Şi nu s-au încredzut să margă la craiul, ce s-au aşădzat în nişte târguri, în hotarăle împăratului nemţesc.

44. Vrut-au turcii să dea galioane Şfedului, să-1 pornească şi pre dânsul pre Marea Albă, pan' la franţoji; şi de acolo, ori să-i dea vase Franţia, ori să vie vasele lui. Şi n-au priimit, ce au dzis că pre uscat au venit, pre uscat să va duce. Şi să mira şi turcii ce or mai face cu dânsul; că el arăta cartea împăratului

turcesc, ce-i scrisese când au venit la Tighinea, că nu 1-a lăsa şi-i va da oaste. Aceia nădejde căuta şi o aştepta.

45. Iară când au fost în al treilè an a domniei lui Neculai vodă, vleat 7222 <=1714>, mazilit-au turcii şi pre Brâncovanul vodă, trimiţând pe Buiuc imbrihorul de l-au prins cu mare meşterşug. Ca l-au înşălat unchii lui, de au mers de la Târgovişte în Bucureşti, fiind agiunşi cu Mihai vodă, de sta Mihai vodă de-1 pârâè, gândindu-sa că va fi el domn.

Iar după ce l-au prins, au scos imbriorul ferman de la împărăţie, scriind la ţară de or priimi pre Mihai vodă bine, iar de nu, să-ş rădice dintre dânşii pre cine ar vrea.

Deci unchii Brâncovanului, anume Costantin stolnicul şi Mihai spatariul, dacă au vădzut că-i lasă Poarta în voia lor, s-au lăsat de prieteşugul lui Mihai vodă şi ş-au rădicat domn dintre dânşii, pre Ştefan Cantacuzino spatariul, fiiul lui Costantin stolnic.

46. Iară pre Brâncovanul l-au dus la Poartă cu mare pază şi cu multă avere, scrisă tot de imbrihorul, şi l-au închis la Edicula cu mare grijă, şi pre dânsul, şi pre doamna-ş, şi pre cuconii săi, şi pre toate slugile lui. Că era acel Gin Aii paşa vezir un păgân rău preste samă de nu folosiè nemărui darea.

Deci atuncea au început şi solii moschiceşti a-1 pârî, şi Şfedul, şi de multe părţile, cum iaste mâniè lui Dumnedzeu, Măcar că céle pomeniri multe şi cei priiateni harnici şi avéré ce avea, sosindu-i atuncea ceasul, nemicâ nu i-au folosit. Precum dzice Scriptura: „Nu va folosi avéré în dzioa urgiii".

Poate-fi şi osinda Moldovii, că-i tot schimba domnii adese, ~~şi-l~~ blăstăma toată ţara; au poate-fi şi a unchiu-său, a casei lui Şărban vodă, au doar şi a moscalilor chemare şi apoi vicleşug. Că mult sânge creştinesc s-au vărsat şi de multe ori îl blăstăma împăratul Moscului şi dzicea: „Iuda-Brâncovanul m-au vândut, de am răpus oaste şi am păţit aceasta".

47. Deci l-au scos şi au tăet capetele, întâi a patru cuconi ai săi, apoi şi a lui şi a câţiva boiari, slugi ai lui.

Iar pre doamna şi pre alte slugi le-au ţinut încăş vro 2 ani la închisoare şi apoi i-au slobodzit.

Atuncea, cându-i tăia feciorii, au fost dzicând unul să-1 turcească, să nu-1 tae; dar tată-său l-au îmbărbat tare, să nu-ş lase lege. Numai un copilaş, nepot de fiiu Brâncovanului, au scăpat, că l-au luat în saraiul împărătescu, ca să-1 turcească; iar mai pre urmă l-au scos îma împăratului şi l-au dat la maica sa, care mai pe urmă la istorie lui va arăta mai pre largu.

Precum să dzice „domn bogat şi fără sfat", adevăr ca atuncea au fost fără sfat, dacă s-au mâniiat Dumnedzeu pre dânsul. Iar mai-nainte, în 30 ani, tot cu sfat au fost; că ţinea Dumnedzeu şi-i erta osinda. Iar acmu n-au vrut să-1 mai rabde. Şi când l-au tăiat, au adus pre toţi solii de-1 priviia.

48. După aceasta au pornit şi craiul Şfedului prin Ţara Ungurească şi au trecut cu pace pân' la ţara lui, la Pomoranie. Atuncea au slobodzit şi pre solii moschiceşti, să-ş marga la pământul său. Şi-i aştepta Şeremet cu bucurie mare. Iar când au agiuns feciorul lui pre la Nemirov, nu ştiu ce l-au lovit, c-au murit, şi n-au apucat tată-său să-1 vadză viu. Dzic unii c-au mâncat ciuperce şi au murit, iar unii dzic să-1 fie otrăvit soltanul la Tighinea, pentru să să mânie tată-său, Şeremet, să strice pacea, căci tătarâi pururea ar pofti să fie oaste. Iar unii dzicea că dintre dânşii l-au otrăvit.

49. Craiul şfedzesc, după ce-au întrat în Pomoranie, strânsuş-au oaste ce-au mai putut de ţara lui, având nădejdea că-i va da şi Franţojul agiutoriu. Şi au început să să bată iar cu Moscalul, vârtos, ca să-ş scoată locul şi cetăţile ce i-au luat.

Deci Moscalul şi Avgust craiu cu saşii şi craiul Daniei şi Prusul, toţi aceste s-au învoit la un loc cu legături şi au început a să bate cu craiul Şfedului. Unii să bătea pre apă, alţii s-au dus în Pomoranie, şi au tot bătut pre craiul Şfedului, pân-i-au luat

toată Ţara Pomoraniei, cu toate cetăţile. Numai ce i-au rămas o cetate, unde-i era stoliţa Pomoraniei, anume Ştetenul. Şi să închisese acolo, de să bătea cu ceialalţi crai. Şi aştepta craiul să-i vie agiutor de la Franţoj pre apă. Atuncea, nărocul lui cel prost, că au murit craiul franţojesc cel bătrân, anume al 14 Liudovic.

50. Şi nemerind acea veste la Avgust craiul stând cu oaste prinpregiurul cetăţii Ştetenului, au pus un trâmbicer al lui dând veste din trâmbiţă c-au murit craiul franţojesc, ca să audă craiul Şfedului din cetate, unde era închis.

Iar craiul Şfedului, dac-au înţeles din trâmbiţa lui Avgust craiu că au murit craiul franţojesc, pus-au şi el alt trâmbicear a lui di-au răspuns înapoi din trâmbiţa-i, lui Avgust craiu, dzicându-i aşea: „Di-au murit craiul franţojesc, iar craiul nostru, unul din cei 12 monarhi a Evropiei, iaste sănătos şi nu să teme de nemic". Iar când au fost preste doa, trei dzile, au lăsat craiul cetate şi au fugit, cu nişte vase pre mare, la ţara lui, la Stocul.

51. Atuncea au luat şi toată Ţara Pomoraniei; şi pre Moscal nu l-au lăsat Prusul să stăpânească acolo în Pomoranie, fiind lor acolo locul de moşie. Ce i-au dat câteva pungi de bani pentru cheltuiala oştii, şi au rămas Pomoraniia a celorlalţi crai, cum s-au dzis mai sus.

52. Iar Şfedul, după ce s-au dus la Stocul, au început a pune tnediiaturi de pace, să facă cu Moscul şi cu Prusul şi cu Avgust craiu, şi au început a conteni de a să mai bate. Iar craiul Daniei nu-i priimiia la pace şi-1 tot bătea pe ceia parte de mare, unde are şi Dania loc.

53. Turcii, dacă s-au curăţit de Şfed şi de soli şi de aceste toate câte scriu mai sus, rădicatu-s-au împărăţiia cu toată puterea şi s-au dus la frânei, la Ţara Moreii, ce o ţinea veniticii, şi au luat-o toată, cu toate cetăţile ce era întru acea ţară Moreia. 3i au aşădzat într-însele paşălâcuri, precum fusese mai-nainte vreme iară a lor şi să dezbătusă ei de la turci, când să bătusă

turcii cu nemţii la Beciu. Şi luând-o acmu, s-au întors iar înapoi la Udriiu.

Atuncea au prins şi pre un domn sfetnic Ţării Moriii, care era şi doftor vestit, anume Lichinie. Şi fusese acel doftor şi aicea în ţară, la domniia lui Antiohie vodă întâi, şi apoi, ducându-sâ la moşiile lui acolo, la Moriia, cădzusă de era sfetnic. Deci cunoscându-1 turcii, de la Ţarigrad, îndată l-au spânzurat.

54. Iară de iarnă au început a să învrăjbi Turcul şi cu Neamţul, să strice pacea, din pricina Moreii.

Şi au trimis di-au mazilit pre Ştefan Cantacuzino vodă, feciorul lui Costautin stolnicul, din Ţara Muntenească. Şi cum l-au dus la Poartă, l-au şi spândzurat, şi pre dânsul şi pre tată-său Costantin stolnicul, neplinind anul cu domniia în Ţara Muntenească. Şi au agiuns şi ei osinda Brâncovanului, căci îl vândusă ei pre dânsul. Şi i-au rămas lui Ştefan vodă 2 feciori; unul slujeşte la nemţi, altul la moscali.

55. Iară în locul lui au pus domn pre Neculai vodă, şi în locul lui Neculai vodă, în Moldova, au pus domn pre Mihai vodă.

Deci Neculai vodă, gătindu-să de aicea cu toate conacele, au purces în Ţara Muntenească. Şi atuncea, la purcesul din Iaşi, multe,voroave ce nu s-au cădzut au grăit Lupul vornicul lui Neculai vodă, împotrivă. In loc de cinste şi milă ce au avut de la acest domn, el îi mulţămiia cu voroave proaste după cumu-i firea acestui neam a Gavriliţeştilor, de nu sint nici unui domn mulţămitori, ce pre urmă tot cu năpăşti le mulţămăsc. Care în scurtă vreme ş-au răsplătit Neculai vodă această gâlceava de către Lupul; că pentru simeţiia lui ş-au pus, ticălosul, capul, precum s-a arăta înainte.

Iar în tară au venit domn Mihai vodă cu a treia domnie.

A TREIA DOMNIE A LUI MIHAI RACOVIŢĂ VOEVODA, VLEAT 7224 <= 1716>
CAP 93

Zacialo 1. Mihai Racoviţă voevoda *viind* în scaon în Iaşi iarna, bucuratu-s-au toată ţara, fiind el pementian, şi mai vârtos neamul său, că era mult.

Şi dintâiu să arăta cu mare dragoste şi blândeţe ţărâi. Ţara încă să bucura, căci era moldovan şi le era pre lesne la divanuri a grăi cu dânsul. Că-i giudeca drept şi blând, şi uşa îi era pre deschisă, nu cu mărire multă.

Şi după obiceaiu, a treia dzi au boerit pre aceşti boiari cari-i scriu mai gios. Pus-au pre Ilie Catargiul vel lofogăt, pre Lupul Costache vel vornic de Ţara de Gios, pre Ioan Sturdzea vel vornic de Ţara de Sus, pre frate său Dumitraşco Racoviţă hatman, pre Costantin vel postelnic, pre Ioan Păladi, cumnată-său vel spătar, pre Dimitrii Macriiu vel ban, pre Costantin Ruset vel paharnic, pre Costantin Costachi vel vistiernic, pre cumnată-său Costandache vel stolnic, pre Iordache Cantacuzino vel comis.

Aceştie era boerii lui Mihai vodă la a treia domnie. Şi nu era nici unul mai de cinste decât altul, că era mai tot un neam. Numai Costantin postelnicul era oarece mai în cinste, având un frate capichihai la Poartă, anume Manolache chiurci başia.

2. Lui Mihai vodă atuncea îi vrea hi lesne şi îndemână a domni, că de neprietenii lui, de munteni, să curăţisă de toţi; boiarii cei bătrâni, carii îi mai sta împotrivă, iar murisă; la Ţarigrad domni mazili pre atuncea nu era. Că era numai Duca vodă şi Antiohie vodă, şi nu avea obraz la Poartă; şi Antiohi vodă preste doi, trei ani i s-au tâmplat de-au murit.

Şi adusese şi câtva greci cu dânsul, carii fusese din casa Brâncovanului vodă. Ce iarăş acei greci l-au adus la stricăciune, precum să va arăta înainte.

Şi el încă să învăţasă a domni, nu ca în cele 2 rânduri dentâi, de era o turmă şi un pastoriu. Numai n-avea nărocire, că nu era pace.

Doamnă avea de treabă, bună şi milostivă, cuconi 5 şi cucoane 3. Şi-i era casa can grea. 2 cuconi îi ţinea turcii zălog la Poartă; pre rând îi schimba.

3. Pre aceia vreme, gătindu-să turcii să purceagă asupra Neamţului, să iei Varadinul, iar Neculai vodă făcea nişte răutăţ mare în Ţara Muntenească în boiari. Pre unii îi închidea, pre alţii îi tăia, pre alţii îi jăcuia, de le lua toate averile lor ce avea şi-i pârâia la Poartă că sint haini şi agiunşi cu nemţii. Şi pre câţ nu-i omorâe el, îi trimetea la Poartă de-i omorâia.

Atuncea au perit şi Mihai spătar; atunce ş-au adus aminte şi de gâlceava ce i-au făcut vornicul Lupul, când au trecut din Moldova în Ţara Muntenească, şi l-au pârât la veziriul Gin Aii paşa cum că iaste hain, agiuns cu moscalii.

4. Deci Gin Aii paşa veziriul, cum au înţeles, au şi trimis un capigiu başe de l-au pus în obedzi pe Lupul, de aice de la Mihai vodă. Şi agiungând pre veziriul pre drum, nici l-au mai giudecat, numai ce l-au scos şi acolo în câmpu au pus de i-au tăiat capul; iar trupul lui au rămas neîngropat, de l-au mâncat păşirile.

Aşea au perit Lupul vornicul din pâra lui Neculai vodă.

Nici un boiar n-am văzut precopsind din ceia ce să pun în price cu domnul.

Şi atuncea cu Lupul au mai perit împreună şi 2 boiari sirbeşti o dată cu Lupul. Iar în locul Lupului au pus Mihai vodă, domnul Moldovii, pre Dariie Donici.

5. Deci veziriul ducându-să la oaste la Varadin, şi li-au eşit nemţii înainte cu Evghenie prinţepul. Şi ş-au dat bătae de îmbe părţile, prea groznică. Şi i-au biruit Evghenie cu nemţii pre turci, di-au fugit turcii care încotro au putut; şi li-au luat şi ordiia toată. Atuncea au perit şi spurcatul Gin Aii paşa veziriul în războiu.

6. Acest Gin Aii paşa era un păgân rău, turbat şi mare sorbitoriu de sânge asupra creştinilor. Nu-i trebuia lui daruri sau rugăminte. Acesta au omorât pe Brâncovanul cu copiii lui; acesta au omorât şi pe Ştefan vodă, şi pe tată-său, Costantin stolnic, şi pe Mihai spatariul, şi pe Lupul vornicul, şi pre alţii mulţi. Acesta au omorât şi pre vro 40 paşi, tot aleşi, frunte turcilor, de sterpisă împărăţiia turcească de capete. Acesta au stricat şi mănăstirea Mavramur de la Ţarigrad.

Şi-i era gândul lui, de a birui pre nemţi, să pue paşi şi în Moldova şi în Ţara Muntenească. Numai nu i-au agiutat Dumnedzeu, că ş-au luat şi el plata, că i-au luat tată-său, diiavolul, sufletul.

7. Iară nemţii, dac-au bătut pe turci, s-au mai pogorât de-au luat cetatea Timişvariul de la turci, cetate aleasă şi vestită, cu toate olaţele ei, şi s-au aşădzat acolo la ernatec.

8. Atuncea muntenii carii erau fugit în Ţara Ungurească de răul lui Neculai vodă s-au rădicat cu cătane şi au luat pre Neculai vodă din Bucureşti în robie. Şi l-au dus în Ţara Ungurească de l-au ţinut până la anul, pân' ce-au făcut turcii pace cu nemţii.

Şi au luat nemţii şi din Olt încolo 5 ţinuturi a Ţărâi Munteneşti. Destulă răutate era şi pe acolo de turci şi de cătane, care mai pe îargu va arăta istorie iei.

9. Iară în locul lui Neculai vodă venisă frate-său Ioan vodă terdzimanul, domn ţărâi. Ce departe era firea lui Neculai vodă de a lui Ion vodă! Că Ion vodă era minunat de om bun, cât nici acmu nu pot uita muntenii bunătatea lui.

10. Eşit-au atuncea cătane şi în Moldova, pre supt munte, la Caşin şi la cetate la Neamţu, şi cuprinsese ţara pân-în Siretiu. După cum sint moldovenii gata la jac, îndată s-au dat la dânşii. Era şi asupriţi de Mihai vodă, că scosese hârtii pre ţară şi pre

mazili, dăjdi şi desetini pe mazili ţărăneşte. Obiceaiul cel de stingerea mazililor nu vrea să-1 mai părăsască. Deci câţi oameni şi câte casă boereşti era dincolo de Siretiu ţinea toţi cu cătanele.

Şi să făcusă nişte tâlhărit mult peste samă. Şi acmu Mihai vodă stăpâniia numai pre lângă Iaşi şi la Orheiu puţintel, iar încolo tot poghiazuri cu cătane, cu moldoveni amestecaţi; agiungea de prăda pre la Fălcii şi pre Bârlad.

Hotinul, Cernăuţii le ţinea tot turcii. Şi să mira ce a face şi de ce să va apuca; că domniia îi era noao şi nu avea bani să plătească, să strângă slujitori. Şi-i era cu frică şi să mutasă în Cetăţue; şi mai nici în Cetăţile nu mânea, ce mânea câte la un loc, de nu ştie nime. Că şi boiarii încă nu era drepţi, ce mulţi dintre dânşii să agiunsese cu cătanele.

11. In Cetatea Neamţului era un căpitan, cap cătanilor, anume Frenţe, şi mai era şi câtva mazili moldoveni cu dânsul acolo. Deci au făcut sfat să margă cu poghiaz, să iei pre Mihai vodă.

12. Iară Mihai vodă, oblicind sfatul lui, trimis-au pre Macriiu vel ban şi Costantin Costachi vel visternic să aducă vro doao, trei mii de tătari, ca să margă, să-i lovască întâiu el pre dânşii, decât ei pre dânsul.

Şi mărgând acei boiari la tătari, s-au rădicat câtva mârzaci să vie, încă şi mai mulţi de câţi poftisă Mihai vodă. Şi viind cu dânşii până din gios de Movila lui Costantin vodă, i-au lăsat Costantin visternicul pe tătari supuşi în Valea lui Aaron vodă şi a venit să spue lui Mihai vodă; că era lucru cu taină, de nu ştiia nime că vin tătari.

Atuncea Costantin visternicul, mergând la Cetăţuia să spue lui Mihai vodă de tătari că au sosit, nu l-au găsit în Cetăţuia şi au purces să vie la Iaşi, la Mihai vodă. Atuncea şi cătanele sosis-în Iaşi, fără veste. Cât ai rumpe un păr din cap de n-au luat pre Mihai vodă de grumadzi, din curţile domneşti. Că

străji ce-avea la Târgul Frumos şi la Podul Leiloae, nime din străji nu scăpasă să-i dea ştire, că-i prinsese cătanele pre toţi.

13. Avusese ştire Mihai vodă mai-nainte vreme că au eşit Frenţe şi cu Velicico cu poghiaz din Neamţu. Şi fusese Mihai vodă de dimineaţă şi afară, pre Bahluiu în sus, dar apoi, vâdzând că nu-i nemic, s-au întors în Iaşi. Că poghiazul să zăbovisă, că veniia becisniceşte, cu zăbavă; că au venit pre la Paşcani, de la Paşcani la Cotnariu, şi apoi au venit la Iaşi.

Deci Mihai vodă au apucat numai cu doi, trei copii de au plecat fuga la Cetăţuia şi cătanele după dânsul. Ce la pod, puţintel oarece s-au mai poprit, stându-le împotrivă, pan' s-au mai depărtat Mihai vodă şi au apucat di-au intrat în Cetăţue. Şi nărocul lui că nu l-au ştiut că iaste el, să-i ţie calea pri dincolo de Bahluiu, că l-ar hi prins.

Iar Costantin visternicul, cum au audzit de cătani, n-au apucat a spune lui Mihai vodă de tătari, că n-au apucat a veni în Iaşi, ce-au şi fugit în stuh, din gios de Balica, iar Mihai vodă nu ştiia de tătari nemic, că au venit la Aaron vodă, nici tătarâi de cătane.

14. Atuncea cătanele veniia. Frenţe pre supt dial, cu vo 200 de nemţi, iar Velicico, cu moldoveni şi cu cătane lovis-înainte în târgu şi slobodzisă şi temniţile şi cuprinsese şi Cetăţue; numai nu să putea lipi, că-i împroşca din Cetăţue.

Deci Frenţe şi cu cătanile au lăsat coşul în şes, unde iaste acmu hălăşteul la Frumoasa; şi după ce-au lăsat coşul, s-au suit la dial şi căuta loitre şi pripelece, ca să dea năvală să sae preste zâd. Şi alerga unii şi din târgu, de li aducea loitre.

Iar Mihai vodă atuncea să temea tare să nu-1 iei din mănăstire; şi toată boerimea să spăriiasă. Numai au apucat de au slobodzit o puşcă mare şi au început a trage şi clopotile cele mare.

Iar tătarâi de la Aron vodă, cum au audzit puşca şi clopotile, oaricum să îndoia dintâiu, să nu fie vreun vicleşug, iar apoi, unde s-au pornit a veni ca vântul.

Cătanile, cum au vădzut că vin tătarâi, cum au lăsat Cetăţue şi au alergat la coş, la cai. Ce pân-încăleca ei, tătarâi încă au sosit.

15. Deci au şi purces cătanile pe lângă pârăul Cetăţuii asupra Hlincii a să spăriia şi tătarâi a-i încungiura giur împregiur, de le da năvală să-i spargă.

Atuncea au eşit şi Mihai vodă cu seimenii şi cu streieţii, adecă vânătorii ce avea, în timpinarea lor la Hlincea. Şi au început a strânge şi din târgu slujitori, cine era. Deci streleţii au început a-i bate rău cu sineţele. Pân' ce-au înnoptat, au tot mărs de la Hlincea în sus, pre pârău, alăturea.

Iar de la o vreme, băgându-să la strâmtori, vrând să treacă pârăul în ceia parte, spre câmpu, n-au mai putut ţinea războiul, ce-au început a-i răsipi şi a cădea acolo în pârău, fiind ţărmuros. Carii pre puţini au scăpat. Nărocul c-au fost noapte.

Şi atuncea la acel pârău, au prins şi pre Frenţe căpitan, viu nevătămat, un tătar. Şi l-au cumpărat Mihai vodă de la acel tătar şi, mult mustrându-1, au pus de i-au tăiat capul. Şi pre alţii, pre câţi au mai prins den moldoveni, vii, tot i-au omorât. Şi mai pe urmă le-au strâns capetele tuturor, şi trupurile, şi au făcut o movilă şi o cruce mare cu cerdac, ca să fie de pomenire acolo, la Parasca. Şi nu au fost mai mulţi de 300 cătane cu moldoveni cu tot. Iar tătarî au fost mai bine de 5 000 mai la şease mii.

16. Atuncea, în grabă, mâniindu-să Mihai vodă, au spândzurat pe Cuzea spatariul, nepriceştuit, încălţat, îmbrăcat, dându-i vina că au scris el la feciori, având acolo la cătani, ca să vie să prindză pre Mihai vodă de aicea din Iaşi.

Ce nu să ştiie, întru adevăr, au ba. Numai în pizmă l-au omorât, că i-au fost năpaste, că n-au fost scris.

17. A doa dzi, tătarâi au cerşut la vodă 10 pungi de bani, să s-întoarcă înapoi. Iar Mihai vodă n-au avut, au n-au vrut să

le dea; şi li-au dat voie să prade ţara dincolo di Siretiu, că sint tot haini, cătane, numai dincoace di Siretiu să nu robască.

18. Deci au şi purces pre Bahluiu în sus, pre la Târgul Frumos. Şi de la Siretiu încolo au şi slobodzit ceambuluri a prăda, cât au putut cuprinde ţinutul Neamţului. Şi pân-în Hangu şi pân-în Ceahlău au agiuns di-au prădat şi au robit. Şi s-au întors plini de robi în Bugeag. Iar cătanile Cetatea Neamţului au lăsat-o plină de bucate şi au fugit la Caşin, la altele cătane, ce era acolo.

19. Scris-au Mihai vodă şi la Poartă de izbândă ce-au făcut. Şi n-au scris cum au fost, ce-au scris c-au fost mulţime şi i-au bătut. Pentru aceia ş-au agonisit mare credinţă şi laudă şi nume de vitiaz de la turci, precum îşi scosese şi Cantemir vodă, mai în trecuţi ani, când s-au bătut cu leşii la Boian, pre Prut.

20. Atuncea, tot într-acel an, Şfedul tot să bătea cu craiul Daniei de ceia parte de mare, precum s-au pomenit mai sus. Dând năvală, l-au lovit dintr-o puşcă, şi au mai trăit trei, patru dzile si au murit.

21. Rădicat-au şfedzii în locul craiului pre o sor-a lui. Şi atuncea au aşădzat toată vrajba oştirii şi s-au împăcat cu toţ craii ce s-au poment mai sus. Şi au lăsat cine ce-au luat să fie luat, precum a arăta mai pre largu la istoria lor. Fără cât, toată Levoniia pe de iasta parte şi cu crăiia Finiei de ceia parte de mare şi cu 24 cetăţi tot alese, frunte, au rămas să fie tot a Moscului.

Şi atunce, aşădzând pacea, au slobodzit pre toţi ghenărarii şi slujitorii câţi era robit de la Poltava şi din printr-alte locuri. Pe toti i-au slobodzit, de s-au dus la tara lor, a svedzi. Aşijderea şi şfedzii, câţi moscali au fost robiţi la dânşii, pe toţi i-au slobodzit, de au venit la Moscu.

22. Intre acei capete moschiceşti ce-i robisă şfedzii era şi Tolbeţschii, cniadzul, rob. Şi atuncea eşind acel cniaz de la robie, avea 3 fete mare, frumoasă. Atuncea au dzis împăratul

Moscului lui Dumitraşco vodă să-ş aleagă dintr-acele 3 fete una, care-i va plăcea, să i-o dea să-i fie doamnă. Şi alegându-ş una, i-au dat-o împăratul.

Şi au făcut nuntă cu dânsa, după obiceaiu, şi s-au cununat. Şi au pus împăratul pe acel cniaz gubernat la Chiov, în mare cinste.

23. Tot întru acel an era, în Ţara Leşască, multă oaste de saşi, de mânca ţara. Şi oaste leşască nu avea nici o plată de slujba ce slujiia. Deci, cum sta obuzul la câmpu, pre marginea Nistrului, s-au şi bulzuit un obuz şi au scos pre capetele lor şi ş-au ales cap den zvoncic, cum să dzice, la noi zorba, anume pre un porucinic Branil, să fie cap tuturor slujitorilor.

Deci, cum au stătut el cap, cum au început a scrie cărţi pre la cele obuzuri şi pre la slujitorii ce era împrăştiiaţi. Şi în scurtă vreme s-au strâns toate obuzurile la un loc. Şi au scris cărţi la hatmanii lor să vie şi ei la obuz, să să scoale asupra saşilor, că, de n-or veni, n-or mai fi hatmani. Cum au audzit oaste Litfii, cum s-au strâns la un loc.

24. Aşijderea şi mazilimea, şlahta, şi ei au rădicat cap pre un boiar, anume Lidihovschi. Şi s-au strâns şi ei la un loc cu slujitorii. Şi au scris Lidihovschii: care nu a încăleca, toata şliahta a fi podan, şi l-or mânca satele.

Şi au purces asupra saşilor. Pre unde-i găsiia, tot îi omorâia. Şi au perit mulţi saşi pân-au apucat de s-au strâns la un loc. Iar dacă s-au strâns la un loc, nu le putea strica leşii nemică, că saşii avea foc mult.

25. Deci leşii vădzând că nu le pot strica nemic, sfătuia unii să rădice şi ţara, toată mujicimea asupra lor, să-i împresoare pe saşi mulţimea norodului.

Dar Lidihovschii, care era cap pre mazili, au dat sfat că nu-i bine să rădice ţara, să s-înveţe mujicii la războiu; că sint mai mulţi ruşi pravoslavnici decât Ieşi catolici, şi daca i-or rădica pe toţi, sint mai mulţi de un întuneric de oameni şi or bate pe saşi şi poate ne-or bate şi pre noi şi ne-or lua moşiile. Şi ei s-or închina la Moscu, că sint tot de o lege, şi a fi mai rău, că ne-or lua mojicii ţara. „Ce mai bine, fraţilor, noi să ne vărsăm sângele, iar mojicii, lasă-i să şadză ca nişte mojici." Şi aşea au statut câtăva vreme, de să tot bătea.

26. Craiul Avgust şedea în Sacsoniia, că să temea a veni în Ţara Leşască; iar pre hatmanii leşeşti, cu meşterşug i-au prins pre tuspatru la mână, slujitorii de prin târguri ce şedea. Şi era oaste numa să-i tae. Şi-i suduia tot de faţa, şi le umbla pe denainte cu sabie goală, şi-i mustra, şi le dzicea că „Voi ne-aţi stricat volniciia noastră şi ne-aţi pustiit satele, ţiind cu craiul şi cu moscalii, de aduc ostile lor de ne mănâncă satele şi ne-au stricat obiceaile cele vechi". Şi i-au dus de-i ţinea la varta slujitorească, de-i păziia slujitorii.

27. Fraţilor, boiari moldoveni, carii sinteţi musaipi la domni şi faceţi obiceaiuri carii n-au mai fost în ţara noastră a Moldovii, vă poftim să vă aduceţi aminte, cetind acestu pontu de asupra, să vedeţi ce-au păţit atuncea acei hatmani, pentru obiceaiuri noao ce începus-a face în Ţara Leşască!

28. Atuncea împăratul Moscului, vădzând atâta calabalâc în Ţara Leşască, trimis-au pre Dolhoruc cniazul, cu 30 000 oaste, în Ţara Leşască, ca să stea să-i împace. Şi au venit cniazul la Liubliun şi au stătut de li-au făcut pace. Atunce au venit şi Avgust craiul den Sacsoniia la Liublin.

29. Şi au făcut pacea într-acesta chip: saşii să să ducă toţ din Ţara Leşască, fără cât lui să-i dea 1 000 slujitori, să-i fie de paza curţii lui.

30. Oaste să rămâe 50 000, iar ceialaltă să o gonească, că acmu iaste pace, nu trebuie mai multă. Şi să le dea leafă, să să cheltuiască, iar să nu şadză prin sate, la ernatec, să pustiiască satele.

31. Domnii să ţie câte un stiag, iar nu câte doao, trei; şi alţii nici câte un stiag.

Slujitorii să şadză prin sate crăeşti, iar nu printr-a mazililor, ori vara cu obuzuri, ori iarna prin târguri. Şi nemic să nu-i dea pre unde a şedea numai lemne şi apă şi grajduri de cai.

Craiul să facă seim în anul a treilea, după obiceaiu. Că acest crai nu mai făcea niciodată seimu.

32. Pentru voevoda Chiovschi, sâ-i întoarcă pagubele ce au avut în pribegie, şi să-ş strângă vecinii lui, ori în ce târgu sau sat i-ar găsi, pentru căci au pribegit, pentru să nu-ş piiardă volniciia lor. Deci trebuie să nu rămâe păgubaş.

33. Aşea fac şi boiarii noştri. Dacă pribegeşte, iar ceialalţi stau cu feliuri de feliuri de năpăşti şi pâri, ca să-1 istovască.

34. Pre hatmani i-au giurat să fie drepţi ţărâi, iar să nu mai ţie de acmu înainte cu alţii streini.

Şi aşea i-au slobodzit de la varta lor şi i-au lăsat să fie iar hatmani, cum au fost.

Aşea s-au aşădzat pacea între dânşii. Poate or însemna şi mai multe la istorie lor să fie.

Deci aşădzându-să pacea, s-au rădicat şi Dolhoruc cniadzul şi s-au întors la ţara sa.

35. Iară când au fost în al treilea an a domniei lui Mihai vodă, s-au gătit turcii să margă să să bată iar cu nemţii, la Beligrada. Şi atuncea au venit şi craiul Racoţii de la franţozi. Şi au trimis Mihai vodă, cu poronca veziriului, de au adus şi pe Bercin, hatmanul lui Racoţi, din Ţara Leşască, fiind pribag în Jolcfa, şi cu alţi capete de ai lor, unguri, de i-au trimis la Udriiu, să margă şi ei în oaste cu turcii la Beligrad, dându-le turcii şi oarece bani, de au făcut oarece oaste, moldoveni, pre cine au putut. Şi au mers în oaste cu veziriul.

36. Iară Mihai vodă au încălecat cu tătari şi cu slujitori de a lui, de s-au dus la Caşin şi la mănăstire la Mira di-au mai bătut pre nişte cătane ce era acolo, cuibu de tâlhărit, de i-au spart şi i-au gonit în Ţara Unguriască. Şi pre carii tâlhari, pre

unde i-au prins, cu rele şi groznice morţi i-au omorât. Iar tătarâi, prin ţară pre unde ş-au agiuns, au tot robit.

37. Apoi înţelegând Poarta de acea izbândă a lui Mihai vodă, venitu-i-au poroncă să încalece cu soltanul den Bugeag şi cu oaste de Hotin, cu Colceag. Şi când a agiunge veziriul la Beligrad, atuncea şi ei, pre taină, să între în Ţara Ungurească, să prade, să să tâlnească cu veziriul în Ţara Ungurească.

38. Deci pre acea poroncă s-au gătit şi au purces Mihai vodă. Tătarâi încă au trecut Prutul pre la Zagarancea. Şi s-au tâlnit Mihai vodă cu soltanul şi cu Colceag la Botoşeani, şi au întrat prin Câmpul Lungu şi au eşit la Bistriţă, în Ţara Ungurească. Ce soltanul au şi slobodzit tătari în pradă a arde şi a prăda satele şi a le robi. Iar Mihai vodă şi cu Colceag, acolo lângă Bistriţă aproape de cetate, au şi prins un om viind cu cărţi, viind de la Sibiiu la comendatul de Bistriţă, scriind precum au bătut pre veziriul şi au luat nemţii şi Beligradul, şi preste 4 dzile i-a veni şi la dânsul oaste.

39. Deci Mihai vodă şi cu Colceag, prindzând acele cărţi, au şi răpedzit la soltanul de i-au făcut ştire să s-întoarcă. Şi au şi păzit Mihai vodă şi cu Colceag de s-au întors înapoi şi au eşit în ţară. Iar soltanul, mai zăbovind vro doao, trei dzile, au eşit mai cu greu, că le ţinea calea săcuii. Numai pre tătari îi rătuia nişte cazaci zaporojeni, că era cu soltanul vro 500, dar ar hi eşit foarte cu greu. Şi au trecut la Bugeag, cu caii stătuţi şi mai mulţi pre gios.

40. Iară pre turci i-au bătut nemţii prea rău. Şi au luat Beligradul şi i-au mai lăţit mult şi preste Dunărea, aproape de Filibea. Şi s-au dus să între şi în Bosna nemţii; ce n-au putut, că în Bosna era un paşă, anume Chiupurliul, foarte om harnic. Şi fiind locul tare, n-au putut isprăy^nemkă^ce,jncă s-au întors cu ruşine de la Bosna. . ' ^ ;\T •

41. Franţozul, cum au văzut că să bate Neamţul cu Turcul, au şi început a scorni şi el gâlceava cu Neamţul şi a să bate cu Işpaniia ca să împiedece pre Neamţu.

42. Atuncea au isprăvit şi Mihai vodă ferman de la Poartă şi au trimis pre Costantin Costache visternicul şi pre Luca biv visternic de au mărsu în Bugeag. Şi au cercat de-au scos robii de la tătarî, ce-i luasă tătarâi, atunce când au scos cătanile din ţară. Şi pre cine au găsit neascunşi şi nedepărtaţi, pe toţi i-au scos.

43. împăratul Moscului, văzând că ş-au aşădzat pacea despre Şfed şi văzând pre turci că să bat cu nemţii, dusu-s-au şi el atuncea tocma la franţozi, ca doar ar face să să scoale asupra Turcului şi Franţozul, şi să să rădice şi el. Şi pentru vasă, ca să aibă voie să îmbie şi a lui pre mare, cum îmbla şi a altora, să nu stea pricină.

44. Ce atuncea era craiul tânăr, numai de vreo 6 ani, că Liudovic murisă. Numai, măcar cum era de mic, dar tot i-au işit înainte şi i-au făcut uraţie.

Ce împăratul cu epitropii crăiei au vorovit; şi i-au răspuns că ei cu Turcul nu pot să să bată, că lor din Ţara Turcească li-i agonisita. Şi i-au dzis şi împăratului să ţie pacea ce-au făcut, să nu o strice. Iar pentru vase l-au pozvolit să-i umble.

45. Iară întorcându-s-împăratul înapoi, găsit-au în ţara lui alte sfaturi asupra lui, făcute de o samă de boiari şi de fiiul său, Alexie Petrovici.

Deci fiiu-său, dacă au aşădzat, s-au dus la nemţi şi li-au dzis acelor boiari cum, dacă vor omorî pre împăratul, să trimită să-1 chiieme pre dânsul să le hie el împărat. Că aşea-i iaste ruşine de lume, să s-afle faţă.

46. Şi dacă l-or pune împărat, să-ş iei iar portul cel vechi, şi oşteni iar, cum au fost mai de demult şi să dea şi Şfedului înapoi toate ce i s-au luat, şi cu Turcul şi cu Leavul să s-aşedze şi să-ş lepede şi puşci şi toate tot în maré, şi să trăiască cum au trăit mai-nainté. Că acesta împărat îi va istovi de tot.

47. Deci cum au venit împăratul şi au înţeles acest sfat, i-au şi început a-i prinde şi a le face fel de féliu de cazne şi a-i omorî. Şi au trimis şi la împăratul nemţescu de au cerşut pre fiiul său cu parola. Deci Neamţul l-au dat pe parolă, ca să nu-i facă nemic. Iar după ce l-au adus la stoliţă l-au scos la divan şi mult l-au mustrat şi l-au făcut de au dzis cum că-i greşit şi nu-i harnic de împărăţiie. Şi au încoronat pre un cucon mai mic, ce avea cu împărăteasa cea mai de pre urmă; iar pre Alexii 1-au bătut cu hunutul şi, neplinind patru dzile, au murit. Iar pre urmă, fără zăbavă, au giudecat Dumnedzeu, că i-au murit şi copilul cel mai mic, ce-1 încoronasă.

Atuncea au omorât împăratul şi pe Răzanschii, patriiarhul Moscului. Şi de atuncea n-au mai hirotonisit patriiarh, ce li-au rămas biserica cea mare a Roşiei văduvă, şi au făcut sinod, adecă sobor; 12 episcopi sunt purtători de grijă biséricei.

48. Audzind de aceasta, împăratul Neamţului foarte s-au scârbit pre moscali, şi era numa să să bată, nefnnd Neamţului voia să fie cel mai mic la împărăţie. Că Alexie era cumnat cu împăratul nemţescu: ţinea amândoi două surori. Ce-au împăcat lucrul, că au murit, precum mai pe largu va arăta la istorie lor.

49. Iară în anul <7226 = 1718> iar au mărsu turcii la Beligrad şi cu Ion vodă al Ţărâi Munteneşti. Şi au stătut la pace: cine ce-au luat să fie luat. Timişvariul, Beligradul, cu tot olatul pân-unde a agiungé, şi din Olt în sus să fie tot nemţescu.

Atuncea au pus nemţii pe fiiul lui Şărban vodă peste Olt, să fie mai mare. Ţara Morii, precum au luat-o turcii, să şi-o ţie. Pentru Hotin n-au pomenit nemică, fără cât au dzis pentru Ţara Leşască să stea după cum iaste aşădzată mai denainte vreme, când s-au făcut la Carlovic. Şi atuncea, când au făcut la Carlovic, scrie pentru Hotin ca să nu-1 facă turcii, nici alte

cetăţi, nici paşă în Moldova să nu fie. Deci stă de atuncea Hotinul aşea, îngăimat. Pân-acmu vârtos sedé. Nu ştiu de-acmu înainte ce a vrea Dumnădzău să mai lucredzi: mai sta-o-a, au ba, au poate şi câtă ţară au mai rămas, să o iei? Va arăta vremea viitoare, cine a agiungé să trăiască.

50. Atuncea şi Franţozul s-au împăcat cu Neamţul. Şi pre Neculai vodă l-au scos atunce din robie, şi au mărsu la Ţarigrad; iar frate-său Ion vodă au mers la scaonu-ş în Ţara Muntenească. Şi, neplinind anul, au murit loan vodă cel bun şi frumos. Oh, oh, oh! Unde or mai găsi muntenii om bun ca Ion vodă? Şi în locul lui au venit iar Neculai vodă, pediapsa lor.

51. Lui Mihai vodă i-au venit de la Poartă să strice Cetatea Neamţului şi Miera, unde au şădzut cătanele. Şi le-au stricat, iar nu foarte de tot.

52. Fost-au préatuncea şi o foamete mare în ţară, cât agiunsése de să vindea mierţa de pâine în Iaşi 10 lei. Că numai din Ţara Leşască şi din Ţara Turcească aducea oamenii pâine.

53. Iară la anul după foamete scornitu-s-au şi un omor mare de ciumă în ţară, şi au ţinut un an şi au agiuns şi pân-în Podoliia, în Ţara Leşască.

54. Atunce au trimis Mihai vodă boiari, di-au jăluit la Poartă pentru ţinutul Cernăuţilor. Şi au arătat şi ispisoace pentru moşiile lor. Şi l-au dat Poarta iar Moldovii şi au trimis turci de-au hotărât ţinutul Hotinului şi al Cernăuţilor, să să ştie cât or ţinea turcii. Şi au ertat şi birul ţărâi pre giumătate, pân-în trei ani. Şi au isprăvit de-au mers un capigi-baş, de au hotărât şi Bugeagul cu Moldova şi au dezbătut bucata cea de loc ce o închinasă Lupul vornicul tătarâlor, de au dat iar ţărâi.

55. Atuncea şi mie mi s-au isprăvit ferman de la Poartă de pace, şi am venit la pământul mieu, zăbovind în streinătate 9 ani; 2 ani la Moscu şi 7 ani în Ţara Leşască, cu multe valuri şi supări, caré nu le mai poci înşira cu condeiul mieu.

Şi venind la Mihai vodă, toate ce-m luasă Lupul mi s-au dat înapoi. Şi am trăit la casa mea până astădzi, şi înainte cât mi-a mai lungi Dumnădzău viiaţa.

56. Pre acele vremi s-au rădicat un beiu turcu despre parte Indiei şi au început a să bate cu perşii, în câţiva ani, al cărue nume Merfiiz. Şi mai cuprinsese toată Ţara Persului, că-1 tot bătea Merfeiz pre Persu. Pân'şi pe împăratul perşilor l-au prins şi i-au scos ochii. Numai un fecior a lui au scăpat şi, din cât putea, tot să bătea.

Şi să mărisă numele acelui Merfeiz pre mult, cât şi împărăţiia ceasta a Ţarigradului începus-a să îngriji de dânsul. Că să dusese turcii şi arapii, mai giumătate, de slujiia la dânsul. Şi între acele bătăi multe apropiindu-să şi de hotarul moschicescu, de Ahastranu, au fost ucis şi câtva neguţitori moschiceşti.

57. Deci Petru, împăratul Moscului, făcându-şi atuncea pace şi fiind cuprins de oştire, îi era urât să şadză aşea, fără oştire. Ce-au trimis pentru acei neguţitori la împăratul turcesc a Ţarigradului, cum el nu poate răbda acest lucru, ce să va scula asupra perşilor, având strâmbătate şi pentru hotar.

58. Deci Turcul i-au dat pozvol să-ş cerce strâmbătate, că el n-are acolo amestec, fiind bucuros să s-înceapă gâlceava acolo, să aibă el pace să odihnească.

59. Iară împăratul moschicesc, vădzând că răspunde Turcul aşea, s-au şi gătit şi au şi purces cu toată puterea lui tocma la perşi. Şi au luat şi pre Dumitraşco vodă atuncea cu dânsul şi i-au dat o samă de oaste în mâna lui, de l-au pornit preste nişte munţi, de-a dreptul pre uscat. Iar împăratul cu greimea au încungiurat pre apă, pân' s-au tal nit la un loc. Ce pân-a să tâlni cu împăratul, au avut bătae cu nişte cumuci, şi i-au biruit Dumitraşco vodă.

60. Şi împreunându-să ostile la un loc, cei de pe apă cu cei de pe uscat, purcedzând pre nişte câmpu otrăvit, au început a le muri caii, cât să spăriiasă că n-or rămânea nici cu un cal.

Pân' de la o vreme, luându-şi sama că acel câmpu iaste otrăvit, îş punea traistele în capul cailor, ca să nu apuce iarbă. Că care cum apuca, cum muriia. Şi aşea au mărs doao, trei dzile, cât şi puşcile au lăsat înapoi, neavând cu ce le trage, că li murisă caii.

61. Deci întrând puţinei într-acea ţară, li-au eşit cumucei înainte, de li-au mai stătut împotrivă moscalilor. Apoi, vădzând că n-au nici o putere, s-au închinat. Şi au trimis cumucei pe urmă di-au adus şi puşcile moscalior. Şi le-au fost spuind cumucii că n-au ştiut pe unde or veni că acea bucată de loc iaste otrăvită de nu trăiaşte pre dânsa dobitoc.

Şi de acolo au mărs mai-nainte şi a mai dobândit şi vro doao, trei ţărişoare. Şi pe urmă s-au împăcat cu Persul, şi încă i-au mai dat o bucată de loc împăratul, ca să ţie cu dânsul, să-i dea agiutor asupra lui Merifeiz.

Şi au zăbovit acolo, spre acele mai 2 ani; şi apoi s-au întors iară la ţara lor, împreună cu Dumitraşco vodă. Iar acolo au lăsat oşti cu ghenărari prin cetăţile ce dobândisă. Şi după ce-au venit la stoliţă, la anul iar au mai trimis oşti acolo, spre acele părţi de loc.

Dumitraşco vodă încă, după ce-au venit de la perşi, n-au trăit prea mult şi ş-au plătit şi el datorie aceştii lumi, cea strămoşască, şi s-au dus cătră părinţii săi. Iar copiii lui au rămas supt mila împărătească, aflându-să în slujbe împărăteşti, de trăescu şi până astădzi.

62. Iară împăratul Moscului îşi dedesă o fată a lui după Cşendzi han Holştinschii, care era nepot de sor' craiului şfedzescu. Şi craiul Şfedului, când au murit, au lăsat diiată de crăie surori-sa care iaste acmu viie; iar de a muri ia, să ramâe sfedzască lui Cşendzi han Holştinschii, că lui i să cade crăk> fiind dintr-altă sor-a craiului şfedzescu.

Deci împăratul Moscului dzicea ginere-său, lui Cşendzi han Holştinschii: „Cum îi aştepta tu pân-a muri mătuşe-ta?" Şi gătiia oaste, să-i dea să margă să ia crăiia de la mătuşe-sa. Şi apoi să să pogoare în gios, în Ţara Leşască, împreună cu împăratul şi cu craiul Avgust, cu saşii, să supue pre Ieşi, după voia lor, şi aşea să să pogoare asupra turcilor cu toţii. Şi aşea începusă să pornească oastea.

Dar numai poate fi, n-au vrut Dumnedzeu să-i mai lasă să să verse atâta sânge. Şi atuncea, la acea gătire, s-au războlit şi au murit marele împărat Petru Alexiovici în anul 7233 <= 1725>. Şi în locul lui au rămas împărăteasa lui însăşi stăpânitoare.

63. împăratul turcescu de laŢarigrad, vădzând că moscalii au luat o bucată de loc de la perşi, şi Merifeiz au luat iar mai bine de giumătate iar de la perşi, trimis-au şi el oastea lui la perşi. Şi au luat şi el o bucată de loc de au luat, cu câteva cetăţi mare şi vestită. Şi Persul rămăsese un lucru slab, mai cu nemică.

64. Iară mai pre urmă, mai încoace târdziie vreme, îndreptatu-s-au Persul a bate pre Merifeiz. Şi aşea din bătae l-au bătut pre Merifeiz şi l-au răsipit. Şi ş-au scos toate ţările câte-i luasă şi l-au gonit şi pre dânsul înapoi iar la Indiia, de unde venisă, de nu să ştie ce s-au făcut, de au perit pomenirea lui.

65. După aceasta s-au apucat Persul a să bate cu împăratul turcesc pentru cetăţile ce au luat de la dânsul. Şi o samă de cetăţ ş-au scos; şi să tot bate pân-în cest an 7241 <= 1733>. Iar moscalii tot ţin cu pace ce-au luat de la perşi.

Iar lăsând cele streine, să ne întoarcem a scrie iar pentru Moldova noastră.

66. Iară în ţara noastră, după ce s-au aşădzat acel lucru ce scriu mai sus, s-au făcut pace bună. Şi boiarii cei pribegi din Ţara Ungurească ş-au făcut pace şi au venit toţi în ţară.

Numai ce-au rămas Vasilie Ceaurul şi cu Velicico sulgeriul, că nu s-au încredzut să vie în ţară. Şi au mărsu din Ţara Ungureasca în Ţara Muntenească, şi acolo au murit amândoi. Şi moşiile Ceaurului li-au dat Mihai vodă altor boiari streini, iar nu neamului său, dzicând că ceia ce-au pribegit cu moscalii

au venit o împărăţie şi s-au hainit cu domn cu tot; deci pentru aceia li să cade să li să dea moşiile, întorcându-să la mila împărăţiei. Iar acestea ce s-au închinat la cătane, au fost cătanele nişte tâlhari, şi pentru aceia li-au dat moşiile. Precum să va alege mai-nainte, vremea va arăta.

67. Iară în al optule ani a domniei lui Mihai vodă dat-au Dumnedzeu o fortuna grea şi s-au aprins târgul, şi multe curţi boereşti şi mănăstiri au ars.

Şi din mănăstiri au sărit şi în curţile domneşti, şi pân-a alerga oamenii din târgu, au ars de tot. Care multe lucruri au ars de a iui Mihai vodă, că nu putea oamenii şi slujitorii nernic să scoată den curte, de fortuna mare ce era.

68. După aceasta s-au apucat Mihai vodă de iznoavă, de li-au făcut, cu 2 părţi mai frumoase de cum era întâiu; că întâiu era mai proaste.

Şi au dat şi de la Poartă 10 pungi de bani milă, ca să facă curţile. Iar domniia s-au mutat, pân-a găti curţile domneşti, în nişte case boereşti în târgu, anume în casele cumnată-său, lui Ioan Paladi biv spătar, şi într-a lui Costantin Costache vel spătar, fiind acestea curţi amândoao alăturea.

69. Iară după aceasta scos-au Mihai vodă pre ţară desetină ţărănească de stupi îndoită şi de mascuri, de au plătit tot omul, şi ţăran, şi boiar, şi mazil.

Şi fără zăbavă trecut-au preste giurământ şi au stricat legătura sfinţilor patriiarşi, şi au scos văcărit, de i-au rămas blăstăm pân-acmu, că-1 scot şi alţii.

Şi au scos de moară câte 2 ughi, şi de prisacă câte 2 ugfn> şi de ţigani câte 2 ughi. Dar apoi de ţigani au făcut legătură. Şi vecinii boereşti şi călugăreşti încă nu-i da cu price, că i-au adus din rae, alţii că sint moşteni. Foarte pre rar, de avea boiariul pre mari dovadă şi scrisori, de-i da. Şi dzicea să-ş caute ţăranul giurătoriu, să s-îndrepte. Şi aşea foarte bine să îndrepta oamenii, eşind din vecinătate.

Ce acmu mazilii nu să mai pârâe cu vecinii să-i tragă, ce ţăranii trăgea pre mazili la giudecată.

Acestea toate obiceaiuri au rămas în ţară. Vechindu-să domniia, nu să mai temea câ-i va mai strica nime, nemic.

70. Ţara să întemeiasă în dzilele lui. Să înmulţisă oamenii şi să lăţisă satele, că era om foarte chivernisitor.

Pâinea să făcea în dzilele lui foarte bună în toţ anii. Stupii în doao veri s-au făcut buni, iar în celelalte proşti. Vitele era mai în toţi anii bolnave, de muriia. Fân şi vin mult în toţi anii era.

Bani mulţi în ţară, la neguţitori, de-ş prinde oamenii nevoile. Zlotaşii nu vindea vitele, că nu-i sirguia cu istovul banilor. Din prostime, pre cine-1 ştiia că aré câte ceva, îi şi găsiia pricină şi-1 închidea şi-i lua trei, patru sute de lei sau şi mai mult.

71. Doamna lui era foarte milostivă. Multe biserici şi mănăstiri stricate au acoperit si le-au tocmit. Şi oamenii scăpaţi îi miluia, şi pe féte sărace le grijiia şi le mărita.

72. Mihai vodă de la o vrémé începus-a îndrăzni, şi multă vărsare de sânge face în oamenii cei vinovaţi, cum s-ar dzice furii, tâlharii. Nu avea nici o trecere sau milă de ertaré, oricât de mică de i-ar hi fost greşala.

Pusese 4 furci mari de bătusă înainte porţii, unde-i acmu fântâna, de sta acolo aşădzate. Şi mai în toate dzilele spândzura, tâlharii de picioare sau de susiori, cu capetele în gios, cu piieîe goală. Şi punea pe calo de-i bătea cu puha, cât nu putea merge boiarii la curte de ţipetele lor. Şi pre o parte făcea şi bine, că să sterpisă tâlhăritul.

Iar mulţi periia şi drepţi; că avea un armaş mare, grec, Panaiute ce-au fost cârşmar la Ţarigrad, lacom şi fără suflet. Şi pe gura aceluia mulţi pătimiia.

73. Tâmplatu-s-au atuncea grecii carii era a lui Mihai vodă capichihai şi alţii ce slujiia la dânsul di-au început a să sfădi ei în de ei. Şi s-au făcut 2 céte şi să pârâe totdeauna la Mihai vodă, să-ş mănânce capetele. într-o ceată era Costantin postelnicul

şi cu frate-său Manolache, chiurci-başia împărătescu, şi cu alte rude a lor, iar într-altă ceată era Tudorache capichihae şi cu un doftor, ginere lui, şi cu Iusufache aga.

Şi să pârâe o ceată pre alta la Poartă, cum au mâncat sute de pungi de bani din ţară. Că Mihai vodă tăiasă şi acest obiceaiu, de nu mai trimitea boiari la Poartă pentru nevoile ţării, să vadză ce să cheltueşte acolo, că credea numai pre greci. Şi acmu nu numai la Poartă nu mergea boerii, ce şi la visterie nu mai întră, să ştie când ies nevoile ţărâi, să orânduiască ei. Ce când vrea să scoată ceva, cu grecii sfătuia şi porniia în ţara boernaşii lui, cu taină, ştii ca cum ar purcede un ceambul tătărăscu în pradă noapte, cu taină, în toate părţile. Şi boiarii cei de ţară nu ştiia nemică.

74. Deci poate-fi fiind voia lui Dumnedzeu să greşască, au lepădat pre oaste grecilor cea de frunte şi i-au gonit de la dânsul, de s-au dus la Ţarigrad, şi au priîmit lângă sine pre cei blăstămaţi, de să sfătuia cu dânşii.

Şi aşea, priimind pre aceia, încă şi numele său cel bun de uşă deschisă ce-1 avea cătră toţi, de întră şi copiii, l-au stricat acei greci blăstămaţi, alăturându-să pre lângă dânsul, şădzând tot cu dânşii de să sfătuia şi pre nimé nu lăsa să între în casă să-ş plângă jalobele.

75. Atuncea, la acea vrémé, fugisă şi câtva boiari din Ţara Muntenească aice, jăluind de Neculai vodă, şi să ruga să scrie la Poartă, să pârască pe Neculai vodă şi să fie el domn Ţărâi Munteneşti.

76. Tot atuncea, pre acea vrémé, găsitu-s-au şi un copil de creştin muncit de bezzaconicii jidovi în chipul muncilor domnului Iisus Hristos. Şi au prins pre câtva jidovi di-au pus la închisoare. Şi nu i-au giudecat, ca pe nişte jidovi, mai degrabă, să facă ce le va face, ce i-au ţinut la închisoare, gândind doar a lua de la dânşii bani mulţi. Şi încă au scris şi la Poartă, ca ş-îmbunedze pre veziriul, să apuce şi pre jidovii de la Ţarigrad, să ia şi Poarta o sumă de bani.

77. Deci, cum au oblicit solul lui Antihrist, pazarghidianul, jidovul cel mare de la Ţarigrad, au şi început a cheltui bani şi a amesteca pe Mihai vodă. Şi au trimis pe un agă a veziriului şi au slobodzit pe jidovii carii era aice. Şi au scris să le dea pace.

78. Aşijderea şi Neculai vodă, după ce-au oblicit c-au pribegit muntenii aicea şi-1 amestecă, s-au mâniiat şi au stricat logodna ce făcusă cu feciorul lui şi cu fata lui Mihai vodă; şi au stricat şi prieteşugul. Ş-au vărsat multe pungi la Poartă, şi au amestecat mai tare el pre Mihai vodă. Şi au isprăvit de au trimis veziriul un capegi-baş să ia pre boerii pribegi, să-i ducă în Ţara Muntenească.

79. Iară boerii munteni nu era în Iaşi, că-i trimisesă Mihai vodă în Hangii, în munţi, la straja ungurească, cu socoteală ca aceasta, că să va mântui de cătră veziriul, că nu sint în ţara lui.

Deci viindu-i doao, trei porunci aspre, numai să-i dea, s-au căit căci i-au trimis acolo la margine, temându-să că nu-i va putea prinde, să-i dea în mâna capegi-başii. Şi au trimis pre Costantin Ruset ca să-i amăgească cu îmblândzire, cum c-au venit de la Poartă răspuns să-i împace Mihai vodă cu Neculai vodă.

Iar în urma lui Costantin Ruset vornicul au răpedzit o 100 de seimeni călări, noapte, din Iaşi ca să-i prindză, să-i dea de grumadzi lui capegi-başe, răpedzind şi la Câmpul Lungu să caute să prindză poticile, să nu scape nici unul.

Ce muntenii, având iscoade, au prins de veste mai-nainte şi au trecut în Ţara Ungurească. Şi s-au întors oamenii lui Mihai vodă înapoi, fără de nici o ispravă. Şi n-au avut pre cine da pre mâna capegi-başei.

80. Deci, întorcându-să capegi-başe la Poartă, au mers pre la Neculai vodă. Şi l-au umplut Neculai vodă de bani. Şi mergând la Poartă, au pârât pre tare la veziriul pre Mihai vodă

că nu bagă samă fermanul şi n-au vrut să dea pe boiarii munteni.

81. Acestea audzind veziriul, tare s-au mâniiat pe Minai vodă. Deci Neculai vodă şi cu Costantin Postelnicul şi cu frate-său Manolache chiurci-başa, ce avea cinste la veziriul, şi cu pazarghidian jidovul s-au făcut totuna şi au cheltuit şi au mazilit pre Mihai vodă. Şi au pus domn pe nepotul lui Neculai vodă, anume Grigorie Ghica terdzimanul: iar terdziman au rămas frateli lui Grigorie vodă.

Aşea l-au adus pre Mihai vodă păcatele, de s-au lepădat de slugile cele puternice şi s-au potrivit minciunilor celor blăstămaţi.

82. Deci îmbrăcând caftan de la Poartă, Grigorie vodă au trimis pre un capegi-baş cu mazilie aicea în Iaşi, împreună cu Enache aga, fecior lui Costantin postelnicul. Şi cetindu-i ferman de mazilie, duminecă, în 26 dzile a lui septemvri, pus-au căimăcani pe Costantin Costache vel spătar şi pre Sandul Sturdzea vel ban. Şi l-au grijit bine, ca pe un domn, cu tot ce i-au trebuit. Şi a patra dzi, gioi septemvri 30, au eşit Mihai vodă din scaon din Iaşi, can pe o bură de ploae, petrecându-1 toţi cu mare cinste.

83. Vrut-au atunce o samă de mazili să-i facă gâlceava, să lege ştubeie deşerte, să le spândzure pre lângă drum, pre unde a trece Mihai vodă, pentru căci li-au rămas de la dânsul obL ceaiu de deseantină de stângerea caselor. Numai căimăcanii n-au lăsat să-i facă acea ocară, scriind Grigorie vodă de la Ţarigrad.

Aşijderea şi postelnicul învăţasă pre Enache aga să nu ştie că face cineva vrun supăr lui Mihai vodă; măcar că el le-au făcut lor ruşine, când au purces din Iaşi, dar ei nu trebuie să-i facă lui, că le-au fost stăpân.

84. Tâmplatu-s-au atuncea la maziliie de au fost can degrabă şi au rămas boiarii plini de datorii, că dedesă bani

împrumut şi nu apucasă să-i ia. Că-i punea pre boiarii zlotaşi şi-i făcea de istoviia înainte cu bani turceşti. Lua noi şi da vechi, şi au rămas mazilii stinşi.

85. Aşijderea şi turcii balgii încă împrumutasă pre Mihai vodă cu bani noi, să ia vechi. Şi cu ceară, cu miiare, pentru dobânda lăcomiei, de da mulţi bani. Şi la maziliie au rămas şi neguţitorii balgii stânşi.

Şi au domnit ţara în rândul al treile 11 ani fără trei luni.

86. Deci pornindu-să Grigori£j/odăjde la Ţangrad, eşitu-i-au măTăBoTănmea înainte la **Galaţi.** Iară Grigorie vodă, după ce-au agiuns la Brăila, n-au venit pre uscat, ca alţi domni, ce de la Brăila au şădzut în 2 şeici şi au venit tot pre apă, cu multă pofală, dzicând din trimbiţă şi din naiuri şi dând şi din puşci, până ce-au agiuns la **Galaţi,** de s-au împreunat toţi boiarii ţărâi acolo cu dânsul, după obiceaiu. Şi de la Galaţi au purces cu toată boerimea pân-aproape de Iaşi. Aşijderea şi din Iaşi eşitu-i-au înainte căimăcanii cu slujitorime şi cu orăşeni şi l-au băgat cu mare cinste în Sfetii Nicolae, timpinându-1 şi arhiereii cu tot clirosul bisericii. Şi l-au încununat spre domniie părintele Gheorghie mitropolitul. Şi de acolea, eşind, au întrat în curţile domneşti.

DOMNIIA LUI GRIGORIE VODĂ, NEPOT DE FIIU LUI GRIGORAŞCO VODĂ, DOMNUL MUNTENESC, STRĂNEPOT GH1CĂI VODĂ CE-AU FOST LA NOI CAP 94. VĂLEAT 7234 <= 1726>

1. După ce-au venit Grigorie Ghica vodă în Iaşi, a treia dzi, pre obiceaiu, au boerit boiarii. Pus-au pre Gavriil Miclescul vel logofăt, pre Dariie Donici vel vornic de Ţara de Gios, pre Costantin Ruset vel vornic de Ţara de Sus, pre Costantin Costache hatman, pre Costantin, fratele lui Manolache chiurci başii, vel postelnic, pre Sandul Sturdzea vel spătar, pre

Iordache Cantacuzino vel ban, pe Toader Paladi vel visternic, pre Iordache Costache, sin Lupului, vel stolnic, pre Andronache Vlasto, cumnată-său, vel comis.

Acestea era boiarii lui Grigorie vodă, mai toţi rudele lui Mihai vodă, carii fusese şi la Mihai vodă. Iar toate trebile era după Costantin postelnicul. Şi după dânsul era Sandul Sturdzea spătar, fiind moldovan şi oarece şi neam lui Grigorie vodă.

2. Deci alţi boiari, ce mai rămăsese de atâta vreme de aştepta pre Grigorie vodă, ca să încapă şi ei, vădzând că i-au apucat iar ceialalţi boiari pre denainte şi acmu, căuta rău.

3. Atuncea, la banii stiagului n-au mai scos altă dajde. Numai găsind obiceaiu gata de la Mihai vodă văcăritul, au scos atuncea şi el văcărit, 10 potronici de cal şi 6 potronici de vită. Iar de primăvară au scos sferturi pre putinţă; şi de toamnă hârtii, iar uşoare şi fără năpăşti.

Şi au mai scădzut desetina boiarilor, să dea de 10 un leu, şi au rădicat ţigănăritul şi morăritul şi prisăcăritul şi cârciumăritul, care le scornisă Mihai vodă. Acestea li-au ertat Grigorie vodă întâi.

4. Iară când au fost de toamnă, s-au hainit un boiar, anume Dumitraşco Racoviţă hatman, fratele lui Mihai vodă. Fiind mazil la ţară, au început a scrie cărţi la frate-său, la Mihai vodă.

Deci oblicind Grigorie vodă, au trimis la dânsul să-1 prindză; iar el, simţind, au fugit la tătarî în Bugeag. Şi cu dânsul au fugit şi ginere-său, Iordache stolnicul.

5. Iară în scurtă vreme s-au burzuluit şi Adli Gherii Calga, soltan de Bugeag, asupra lui Medii Gherii hanul şi au încălecat cu tot Bugeagul. Iar pricina era aşea. Mai nainte vreme cu câtva ani fugis-un Bahti Gherii, ce-i dzicea poreclă Delei soltan.

Acesta, fugind spre calmaşi, făcea multe amestecături pentru hăniia Crâmului. Să agiungea cu şerimii din Crâm; făcea de scotea Poarta mai totdeuna pe han.

Deci Poarta au ales pe acest han, anume Medii Gherii, de om rău, ca doar va putea supune pre şerimi şi pre mârzaci. Deci luând hăniia, mulţi mârzaci şi şerimi au tăiat, pân' şi pre nişte nepoţi a lui de soră.

Şi vădzând acest Calga soltan, n-au mai putut răbda a vedea atâtea capete perind, precum ei n-au mai avut acest obiceaiu să să piardă mârzacii. Ce au şi încălecat atunce toţi bugeagenii cu zorbâ, şi au scris şi la Poartă, cerşând han pe un frate a lui, anume Caza Cheri. Şi Poarta nu vrea, dzicând că tot aşea s-au învăţat de schimbă hanii şi nu le pot întră în voie.

6. Atuncea s-au făcut mare spaimă în toate ţările împregiur. Şi s-au bejenit Ţara Moldovii, temându-să încă şi raiaoa Tighinii şi a Hotinului şi Ţara Rumânească, şi-ncă şi preste Dunărea şi Ţara Ungurească, şi Ţara Leşască de încălecarea acelui soltan cu tot Bugeagul.

Că nu ştie alte ţări şi olate adevărul, ce vor să facă, măcar că dzicea ei că nu le trebuie Adli Gherie hanul, că le strică obiceele, de le tae mârzacii şi şerimii ca un casap, şi scriie la Poartă să le dea pre Caza Cheri să le fie han.

Dar tot nu putea oamenii crede, aşe iaste, au altăceva or să facă.

Şi mult au îmbiat prin Bugeag, după ce-au încălecat. Apoi au trecut Nistrul şi s-au dus în câmpi, aproape de Ceahrin, de şedea cu multe voroave şi spaime acestor ţări prinpregiur, ce scriu mai sus.

7. Atuncea cu câteva luni mai-nainte, să tâmplasă de hotărâsă Grigorie vodă locul ţărâi şi stricasă capegi-başe de la Poartă, ce venisă cu ferman, câteva câşle tătărăşti, împreună cu oamenii lui Grigorie vodă.

Deci tătarâi, vădzându-să toţi la un loc, să foarte lăuda asupra lui Grigorie vodă şi asupra ţărâi, dzicând că le-au ars mulţime de robi şi de copii şi li-au stricat câteva geamii. Deci Şi boiarii ce era pribegi acolo, Dumitraşco Racoviţă hatman şi cu ginere-său, Iordache Costache stolnic, făcea şi ei multe amestecături la soltanul şi la mârzaci, cu vorbe rele şi îndemnaturi asupra lui Grigorie vodă.

8. Grigorie vodă înţelegând că să laudă soltanul şi mârzacii asupra lui, avea mare grijă şi Grigorie vodă şi toată boiarimea. Şi ţara încă să bejinisă. Şi era Grigorie vodă în curţi în Iaşi, închişi cu slujitorii, în tot ceasul aşteptând gata să-l lovască. Şi trimitea la soltanul oamenii săi, cu daruri totdeuna, ca să-l împace. Şi nu-l putea sătura nici cu un feliu de daruri.

Era şi giupânesele boiarilor pribegi aice, la poprială, în Iaşi, de Grigorie vodă. Trimis-au soltanul un agă al său la domnie, să le lasă să margă la bărbaţii lor în Bugeag. Şi îndată li-au slobodzit, de s-au dus, cu tot ce-au avut, în Bugeag, la boiarii lor.

9. Iară pre urmă n-au cutedzat Grigorie vodă ca să şadză în Iaşi, ce s-au dus la Botoşeani, de au şădzut câteva dzile. Şi pre doamna-ş au trimis-o la Hotin, di-au şădzut pân' s-au împăcat lucrul.

10. Audzind Poarta împărăţiei de atâtea amestecături a celui soltan, au orânduit un sarascheriu, cu câteva mii de oşti turceşti, şi pre Grigorie vodă şi pre Neculai vodă, domnul muntenescu, şi pre Colceag beiu cu lipcanii şi cu spahiii de Hotin, să margă toţi în Bugeag, asupra acelui soltan şi a bugigenilor.

Deci acel sarascher au venit cuoaste la Smil, aşteptând să să strângă şi alţii acolo.

Neculai vodă încă au venit pân'la Galaţi. Colceag bei încă de la Hotin au trecut pe Prut la Smil; iar Gligorie vodă s-au pogorât de la Botoşeani pre la Cotnar şi au venit iar la Iaşi. Şi au şădzut cu corturili şi cu toată oastea lui în câmpu la Balica vro 2 săptămâni, în postul Crăciunului. Şi de la Balica au trecut codrul la Scânteia şi au mers în gios pe Bârlad pân'la Roşiieci. Şi de acolo au mărsu la Fălciiu şi au trecut Prutul şi au mers la Codrul Chighieciului, de-au şădzut acolo vro doao, trei săptămâni.

11. Deci saraschieriul oştilor au scris cărţi la acel soltan să-ş plece capul, să margă la Poartă, că nu va avea nici o nevoie, iar pre hanul ceasta dată împărăţie nu va să-l mazilească.

Deci el, vădzând acel răspuns de la sarascheriul şi înţelegând că şi hanul vine cu oaste din Gram, şi alţi megiiaşi pre dincoace, ş-au plecat capul şi au purces la saraschieriul la Smil, de s-au dus la Poartă, fără nici o grijă. Şi nu i-au făcut împărăţiia nemică.

12. Iară Iusuf mârza şi cu vro doi, trei mârzaci au pribegit în Ţara Eeşască, de au trăit acolo cătăva vreme.

13. Iară hanul au stătut di-au ernat în Bugeag pân-în primăvară, cu multă cheltuială şi silă bugegenilor de crâmeni.

Atuncea au scos mai marii Bugeagului şi ei văcărit, di-au dat mulţi bani hanului, mai sus văcăritul de cumu-i la noi.

Iar Gligorie vodă, după ce au aşădzat pace între dânşii, au venit de la codru, întins la Iaşi. Şi cât au şădzut în codru, fân, grăunţă tot de la tătarî au mâncat toată oaste. Şi la purces au pus de-au făcut şi o movilă mare în codru, ca să rămâie de pomenire.

14. Atuncea şi Grigorie vodă, după ce-au venit la Eşi din oaste, trimis-au ardzu de jalobă la împărăţie pentru stricăciune ce-au făcut tătarâi ţărâi şi pentru boiarii pribegi, ce sunt rudă lui Mihai vodă, cum au făcut atâte amestecături la tătarî, fiind şi cu îndemânarea lui Mihai vodă, de s-au făcut acestea.

Deci Poarta au bănuit tare lui Mihai vodă şi au făcut ferman la hanul pentru acei boiari pribegi, să-i dea pre mâna lui Grigorie vodă. Şi toată paguba ţărâi şi cheltuiala ce-ar hi făcut Grigorie vodă cu oaste să i-o plinească de la tătarî.

15. Atuncea au trimis Grigorie vodă la hanul pre Darie Donici vel vornic şi pre Sandul Sturdza vel visternic cu fermanul Porţii şi cu izvod de pagube. Deci pre boiarii pribegi nu i-au dat; că Iordache au fugit în Crâm la un soltan, feciorul hanului, iară Dumitraşco hatman au fugit teptil preste Dunărea, trăgându-să la Ţarigrad, la frate-său, la Mihai vodă. Ce frate-său nu vrea să-l priimască, temându-să de la Poi rtă

să nu oblicească că-i la dânsul. Ce umbla mistuindu-să prin Dobrogea din loc în loc.

Iar pagubele de la tătarî i-au plinit toate. 700 pungi bani gata i-au adus în Iaşi cu nişte cămări cu cai. Care lucru era de mirat, unde au isprăvit Grigorie vodă de au întors tătarii pagubele moldovenilor; că avea mare trecere la Poartă. Insă aceşti bani nu i-au luat toţ Grigorie vodă, ce giumătate i-au dat hanului, şi o samă au dat şi oamenilor celor cu pagubele.

16. După aceasta, mergând Costantin postelnicul la Poartă, au oblicit şi pe Dumitraşco hatman că-i în Dobrogea, la un sat, teptil. Şi fiind aproape de calea lui Costantin postelnicul, au umblat cum au putut şi l-au prins. Şi făcând ştire lui Grigorie vodă, au şi trimis de l-au ferecat în obedzi şi l-au închis în Iaşi. Şi l-au pus la grea închisoare câteva luni, pân-au dat câtva bani, şi apoi, ertându-1, l-au slobodzit. Şi ducându-să la satul lui, la Fereşti, au mai trăit trei, patru dzile şi au murit.

17. Iară în al treilea an a domniei lui Grigorie vodă s-au făcut de cătră toate părţile bună pace. Şi s-au apucat di-au acoperit mănăstirea Balica cu oale şi au tencuit-o pre dinafară şi au făcutu-i şi tindă, şi au zugrăvit-o peste tot pri dinlontru, şi zid împregiur, şi clopotniţă, şi curţi de piatră. Şi au îndzăstrat-o cu toate, cu veşminte, cu odoară şi cu bucate, şi cu robi şi moşii şi vii, ca pre o mănăstire, deplin.

Aşijderea au mai făcut curţi scumpe şi hălăşteu cu iaz la Frumoasa, să fie de primblare domnilor.

18. Făcut~au şi turn mare pe poartă, în curte domnească, şi ceasornic mare. Aşijdere şi 2 cişmele, fântâni aduse pre oale, cu multă cheltuială, una denainte porţii curţii domneşti şi una denainte feredeului. Aşijderea şi feredeul l-au mai tocmit. Mai tocmit-au şi câteva casă în curţile domneşti şi odăile simenilor şi la grajduri, ce era stricat, tot au tocmit.

Făcut-au casă frumoasă şi-n Galata, şi au tocmit chiliile la Bârnova. Aşijderea şi la Bărboiu au făcut turn şi au acoperit-o. Şi multe sfinte biserici au dires şi au tocmit.

19. Iară când au fost în al patrule an a domniei lui, în anul 7238 <= 1730> murit-au şi Neculai vodă, domnul muntenesc, unchiul lui Grigorie vodă. Şi l-au îngropat în mănăstirea ce-i de dânsul zidită la Văcăreşti. Iar în locul lui au rădicat muntenii pe fiiul său Costantin vodă.

Şi i-au rămas lui Neculai vodă 3 ficiori, cari mai pe urmă 2 au eşit domni, Costantin şi Ion, precum le scriu înainte istoriile. Iar unul, Alecsandru, vreme înainte va arăta.

20. Iară în scurtă vreme făcutu-s-au mare zorbâ în Ţarigrad, rădicându-s-inicearii asupra lui sultan Ahmet. Şi l-au scos de la împărăţie şi au pus pre un nepot a lui, anume sultan Mahmut. Şi-ntr-acea zorbâ multe capete au perit şi mulţi veziri s-au mazilit. Şi să can potoliia zorbaoa şi iar să scorniia.

Atunce mazilind pre veziriul, găsit-au multă avere la dânsul, iar mai multă au găsit la chihaeoa lui. C-au aflat mai bine, de 40 000 pungi bani, fără drugi de aur sleiţi şi alte odoară. Că atunce dedesă voie de bea mai toţ turcii vin. Pentru aceiia s-au făcut zorbâ, de au schimbat împăraţii.

21. Atunce şi Mihai vodă, aflând vreme, au mazilit pe Costantin vodă din Ţara Muntenească, de n-au plinit încă bine luna cu domnie după moartea tătâne-seu.

22. Atunce au mazilit şi pe Adli Gherii, hanul tătărăsc, şi ·u pus pre Caza Cheri, carii şi-1 poftisă ei mai-nainte. Şi au eşit si Medii Gherii soltan, care fusesă cu zorbaoa.

\ 23. Atunce zorbalele au găsit pe un casap sirbu, anume Bu-ţucachii, priiaten al lor, şi ducându-1 la veziriul cel nou, l-au făcut, fără voia lui, de l-au îmbrăcat în caftan, să fie dom în Moldova. Ce îmbrăcându-1, nu i-au dat ferman să-1 trimită *cea mai în grabă.

24. De aceasta oblicind Grigorie vodă, spus-au tuturor boiarilor. Şi s-au sculat toţi boiarii de au scris la Poartă cum nu le trebue acela domn, şi s-au gătit să fugă. Şi fiind aice şi un turc mare, ce venisă cu caftan, au mărs toţi boiarii la acel turcu de i s-au rugat. Şi spuind turcul la Ţarigrad cumu-i pofta boerilor, mâniiatu-s-au împăratul şi veziriul. Şi pre mulţi de acei cu zorbaoa au tăiat, de i-au mai împuţinat. Şi au tăiat atunce şi pre acel domnişor Buţucachii vodă, nepurces încă din Ţarigrad. Şi de iznoavă au trimis alt caftan de domnie lui Grigorie vodă.

25. Tot atuncea au mărs mârzacii, câtva, la Ţarigrad de au pârât pe hanul cel niazil pentru câte răutăţi li-au făcut. Şi au jăluit şi pre Grigorie vodă de banii ce li-au luat şi de alte multe strâmbătăţi ce-au avut.

Deci Poarta au orânduit aceasta la paşa de Tighinea, trecând Caza Cheri han pre acolo, să ia sama şi să-i aşedze, Atunce au venit şi Iusuf mârza din pribegie de la Ieşi. Şi viind prin Iaşi, l-au dăruit Grigorie vodă foarte bine, ca să-1 facă priiaten pre un câine. Şi mergând la hanul, l-au priimit bine şi-ncă l-au şi dăruit.

26. Iar înainte aceştii zarve făcutu-ş-au pace şi Iordache stolnicul de către Grigorie vodă. Şi viind din Crâm, l-au priimit vodă şi l-au ertat de toate greşelele lui. Şi-ncă i-au făcut şi un rând de haine şi i-au dat şi din bucate. Şi iar îl luas-în dragoste, socotind că-ş va părăsi năravul şi a fi cu bine domniei şi cu priinţă. L-au trimis la Tighinea pentru acei mârzaci ce pârâsa pre Grigorie vodă la Poartă, ca să stea la soltanul şi la mârzaci să aşedze acest lucru, ştiindu-1 că să ştiie cu dânşii.

27. Iară după ce-au agiunsu la Tighinea, n-au căutat spre slujba lui Grigorie vodă şi s-au apucat iar de alte amestecături să facă, mai mare decât cele dintâiu. Şi la Grigorie vodă scriia într-un chip, iar către alţi boiari de aice din ţară scriia într-alt chip, cum că iaste gata domniia lui Costantin Duca vodă dată de la Poartă, protivindu-să şi el minciunilor tătarâlor.

Iar acei era anume Costantin Costache hatman, văr primare cu Iordache stolnicul, cu frate-său Gavriii paharnic şi Ioan Păladi vel vornic şi cu fiiu-său Toader vel ban şi Toader Costache stolnicul şi cu Iordache Cantacuzino spatariul şi alţii mulţi. S-au făcut toţi la un cuvânt, pre scrisorile lui Iordache, fecior Lupului, şi să sfătuisă ca să fugă la soltanul, să stea pricină Ducăi vodă, să nu fie, şi să-ş rădice pre unul dintre dânşii domn.

Şi aşea au îmbiat cu acest sfat câtăva vreme, nici să ducea, nici spunea lui Grigorie vodă, ce sta în cumpene şi să mira ce or face: fugi-or, au spune-or lui Grigorie vodă? Unii dintre dânşii dzicea să fugă, alţii dzicea să spue lui vodă, pân-au oblicit Grigorie vodă ce vor să facă ei, cum giuruia hanului ţara, din Prut încolo să fie loc tătărăscu, numai să le isprăvască acest lucru pre voie, să-ş rădice domn dintre dânşii pre cine or socoti ei.

28. Deci au şi prins pre acei boiari ce era în Iaşi şi i-au închis. Şi au răpedzit şi la cei de la ţară, de i-au prins, şi, fere-cându-i, i-au adus şi i-au pus la închisoare: pe unul într-un loc, pre altul într-alt loc.

29. Iară pre Iordache stolnicul, feciorul Lupului, nici l-au mai adus la Grigorie vodă să-1 giudece; şi cum l-au adus în Iaşi, l-au şi dus înainte porţii, la cişmia, şi au poroncit de i-au tăiat capul. Iar pre ceialalţi i-au mai ţinut oarece închişi şi i-au ertat, puind pre unii la giurământu, pe alţii şi fără giurământ.

30. Atuncea au pus pre Costantin Ruset vornic de Ţara de Gios, iar pe mine, Ioan Neculce biv hatman, m-au pus vornic de Ţara de Sus şi pe Sandul Sturdzea hatman şi pe Costache Razul spătar mare şi pe Andreiaş Ruset visternic mare. Şi aşea s-au potolit acele calabalicuri.

Fugit-au atunce Gavriii paharnic la Bugeag, şi multe vorbe rele au grăit către sultanul şi către hanul pentru Grigorie vodă. Iar pre urmă l-au dat lui Grigorie vodă de grumadzi. Ce

Grigorie vodă nu i-au făcut şi l-au ertat; nici s-au uitat la ocările ce-i făcusă şi la ponturile ce-i scrisesă Gavriil.

31. Uitaţi-vă acmu, fraţilor, câtă ocară au avut Grigorie vodă de la aceşti boiari atunce! Iar el i-au ertat, şi fără zăbavă; încă pe unii i-au şi boerit, di-au fost la cinstea dintâi. Un domn strein, şi câtă milă au arătat!

Iară după aceia au trimis pre alţi boiari de-au stătut la giudecată cu tătarâi laTighinea. Şi multă cheltuial-au făcut pân s-au aşădzat, mai îndoit de cât luasă el de la tătarî. Şi au luat şi o bucată de loc de a Moldovii, din hotarul cel vechiu cale de un ceas.

32. Pre atuncea, cu acele schimbări multe a vezirilor şi cu calabalicul tătarâlor şi cu amestecăturile acelor boiari, cădzusă ţara şi Grigorie vodă la o mare datorie.

33. Tâmplatu-s-au într-aceşti doi ani, la vleat 7239 <=1731> şi 7240 <= 1732> de-au fost şi timpurile proaste, de nu s-au făcut pâinea din Iaşi în sus, şi era şi foamete, dar nu pre mare. Agiunsese mierţa de mălai, în sus pe supt munte, la 4 lei. Dar Grigorie vodă, având mălaiu mult la Fălciiu şi la Chişinău, strâns din uşor, da acelor oameni de la ţinuturile den sus câte 6 potronici mierţa şi-i aştepta de bani până toamna. Şi încă au căutat câteva cară cu chirie, di-au încărcat pâinea şi au trimis-o pre la târgurile den sus, la Roman, la Neamţi, la Botoşeani, la Soceavă, şi la Cernăuţi, de o da oamenilor fără bani. Numai chirie îş plătiia ce şi aceia cu păsuială, dând întâi domniia chirigiilor, apoi, cu vremea, scotea de la acei oameni.

34. Iară tot întru acestaş an 7240 <= 1732> arătat-au Dumnedzeu greu bănat asupra creştinilor, pentru multe păcateli şi fărădelegile noastre. Fără lipsă de pâine ce era, au mâncat şi lupii oameni pre supt munte, la ţinutul Neamţului şi la Soceavă. Ce curund ş-au întors Sfmţiia sa mâniia şi ne-au trimis iar linişte de către acele hieri sălbateci. Dar să spăriiasa oamenii.

35. Costantin vodă,Tecior lui Neculai vodă, după ce l-au mazilit turcii şi l-au pus în Ţarigrad, n-au plinit anul mazil şi iar au eşit domn în Ţara Muntenească, la vleat 7240 <= 1732>. Că atunce tot era Poarta neaşădzată, şi s-au tâmplat de-au cădzut un vezir, de-i dzicea Topală paşa, prieten lui Costantin vodă şi duşman lui Mihai vodă.

Deci cum au cădzut acel Topală paşa vezir, au şi pârât boiarii munteni pre Mihai vodă la acela, ştiind că i-i nepriiaten, pentru multe superi ce le face Mihai vodă şi le strică obiceaiurile, ca şi când au fost în Moldova, şi le ia mare sume de bani.

Deci veziriul l-au şi mazilit; şi trimisesă să-i tae şi capul. Numai nişte priiateni a lui Mihai vodă au agiuns di-au dat ştire împărăţiei, şi aşea au scăpat.

Şi l-au adus în Ţarigrad viu şi l-au închis. Dar pre acel priiaten grec, anume Venitura, ce-au dat ştire împărăţiei pentru Mihai vodă, oblicindu-1 veziriul, i-au tăiat capul. Şi tot n-ar hi scăpat şi Mihai vodă, că trimisese veziriul de venisă câţvâ boiari din Ţara Muntenească de-1 pârăe. Numai norocirea lui atâta au fost, că s-au tâmplat de s-au mazilit şi veziriul. Dar numai 4 dzile de ar hi mai trăit veziriul, era baraiamul, şi atunce ar hi perit şi el. Numai vrând Dumnedzeu, au eşit de la închisoare deodată.

36. Costantin vodă, domnul muntenesc, viind în Bucureşti, s-au aşădzat cu bună pace de către toţi boiarii şi li-au dat toate în mâna lor să chivernisască. Şi trăia toţ cu linişte, nu ca la tată-său, Neculai vodă, ce într-alt chip, foarte cu bună îmblândzire de către domnie.

37. Scris-au Costantin vodă la vără-său Gligorie vodă, domnul Moldovii, ca să-i caute o fată di boiariu din Moldova, să-1 logodească, ca să-i hie doamnă.

Deci Grigorie vodă cu mare bucurie au priimit şi cercând au aflat o cucoană, fată fecioară a lui Costantin Ruset vel vornic,

foarte frumoasă şi înţeleaptă, anume Caterina, şi de bun neam şi lăudat. Şi au făcut logodnă şi au trimis-o mai pre urmă cu părinţii săi şi cu alţi boiari, rudenii a ei, tocma la Bucureşti.

Şi au făcut mare şi frumoasă nuntă domnească. La anul 7241 <= 1732>, noievrie 12 au fost nunta. După aceasta au *scris* Costantin vodă cu mare mulţămită la Grigorie vodă de slujbă ce i-au făcut.

38. Mihai vodă, schimbându-să veziriul, şedea cu pace la Ţarigrad şi oarecum şi can cu nădejde de laudă asupra muntenilor, făcând şi un ardzu viei ian, dzicând că-i de la nişte boiari munteni.

Deci veziriul au trimis să vie boiarii, să stea faţă cu dânsul. Iar ei audzind, au şi fugit unii în Ţara Unguriască, alţii în Moldova, vădzând că-i chiamă la Poartă. Şi au dat ştire la Ţarigrad cum toată ţara s-au încărcat, audzind de Mihai vodă că iară îi să viie domn. Iar împărăţiia audzind, s-au mâniiat şi au făcut pre Mihai vodă surgun la Miidili, precum va arăta mai-nainte vreme.

Şi au cheltuit atunce Costantin vodă la Poartă 1 000 pungi, ca s-omoară pe Mihai vodă. Şi turcii banii au luat şi nu l-au omorât.

39. Tot întru acest an, îndemnatu-s-au Grigorie vodă anume că merge la primblare, la Prigoreni, la vornicul Ioan Niculce şi la Ruginoasa, la hatmanul Sturdzea. Iară de la Prigoreni au trecut la Roman, de la Roman la mănăstirea Neamţul. Şi au scos icoana den mănăstire ş-au ţinut-o singur Grigorie vodă cu mâna lui. Şi s-au închinat foarte frumos, cât să mera şi vodă şi turcii cari era cu Gligori vodă. Şi călugării de la mănăstire dzâce că nu s-au închinat ace sfântă icoană ca atunce neciodată, aşe ca atunce. Şi de acolo, la Bae şi la Sacul, apoi la Slatină şi la Dragomirna şi la Soceavă. Şi au îmbiat prin cetate Socevii di-au vădzut-o, apoi la Pobrata şi apoi la Paşcani şi la Ruginoasa; apoi s-au pogorât la Iaşi.

Aşea, într-o săptămână au îmbiat di-au vădzut toate mănăstirile şi locurile şi satele boereşti, ca să ştiie cine cum să ţine.

Măcar că cei proşti şi neagiunşi de minte huliia, dar acea primblare era de mare laudă şi folos. Că poate-fi di-ar fi mai zăbovit cevaş într-acest an cu domnie, ar fi arătat milă cu mănăstirile şi cu casăle boereşti. Că au strâns cu cărţi pre toţi igumenii de pre la mănăstiri la Bobotiadză, de li-au făcut căutare de câte moşii au şi cine le stăpânesc moşiile. Şi au dat poruncă să nu-i ştie că le sint moşiile închinate pe la boiari, ce să şi le stăpânească ei.

Şi au dat acel izvod la vei logofăt, să le poarte de grijă. Şi li să adeveriia că le va pune la o calé şi pre mănăstiri şi pre satele lor.

40. Până aemu, în al şeasele an a domniei lui Grigorie vodă, în Ţara Moscului iaste pace, şi ţine samoderjaviia împărăţiei o nepoată de frate a lui Petru Alexiovici împărat, anume Anna, fiica lui Ioan împărat.

41. Despre Ieşi, iarăşi pace. Siliia Avgust craiu, până era viu, vădzându-să bătrân, ca să-i coronească leşii feciorul, să fiie craiu în locul lui. Ce leşii n-au priimit, măcar că multe giuruinţă le adeveriia craiul leşilor; dar ţara n-au vrut.

Murit-au şi câţiva domni leşeşti într-aceşti 6 ani a domniei lui Grigorie vodă, tot capetele cele vestite şi tuspatru hatmanii leşeşti.

Deci craiul încă, dacă au vădzut că nu priimăsc leşii să-i coronească feciorul în locul lui, nici el n-au vrut să pue hatmani. Şi şedea şi aemu oaste leşască fără hatmani; numai un rementariu, de poartă de grija oştilor, anume Poniatovschii. Iar în cursul anilor 7241 <= 1733> în luna lui dechemvrie în 23 de dzile, murit-au şi acest craiu leşesc, anume Avgust, în târgu în Varşav. Ce s-a mai face, va arăta vremea viitoare.

42. Trecut-au şi un sol mare leşesc la Poartă, dar nu prin Iaşi, ce de la Hotin au mers drept pre Prut. Şi i-au trimis

Grigorie vodă conac şi boiari întru întimpinare-i la Ţoţora, dzicând acel sol că merge pentru întemeiatul păcii la Poartă, fiind împărăţiia noao. Şi numai preste iarnă au zăbovit; iar de primăvară iar s-au întors înapoi şi iar pre Prut au mers. Şi i-au trimis Grigorie vodă conac cu Sandul Sturdzea hatmanul. Numai acmu craiul murisă, când s-au întors solul.

43. Despre perşi, împărăţiia Ţarigradului tot încă au oaste, pentru acele târguri ce le luasă mai-nainte, când să bătea perşii cu Merifeiz. Acmu Persul de Merifeiz s-au mântuit, cu moscalii s-au împăcat, iar cu turcii încă tot nu s-au aşădzat. Ce toate ce s-or mai lucra de acmu înainte, vremea viitoare va arăta.

44. Tot întru acestaş an era mulţi oameni den Ţara Rumânească şi din Moldova strânşi la Milcov. Şi când era nevoi dincoace, ei fugiia dincolo la munteni; iar când era nevoi dincolo la munteni, ei trecea dincoace. Tot aşea umbla, cu vicleşug.

Iar Grigorie vodă au trimis pre Enache aga, feciorul lui Costantin hatman, laz de fel iul lui, cu mulţi slujitori, făcând veste că merge în gios la vădrărit. Şi aşea într-o dzi, fără veste i-au lovit şi i-au prins pre toţi. Şi rădicându-i de acolo, i-au adus în Iaşi, de i-au aşădzat, ca la vro 2 000 oameni.

Deci fiind atunce de cu toamnă frig, mulţi copii şi oameni bolnavi au murit pe drum de foame şi de frig. Şi după ce i-au adus în Iaşi, mulţi fugiia. Şi trimitea Grigorie vodă de-i prindea şi-i da pre uliţă, ca să-i speriie să nu fugă, având gând ca să facă Iaşii mare, precum audzisă că sint Bucureştii în Ţara Muntenească.

Şi mult greu au tras bejenarii preste iarnă, că câdzusă o iarnă pre mare şi grea. De la 6 dzile a lui dechemvrie s-au început şi au ţinut pân'la 20 de dzile a lui mart, tot cu omăt; iar şi până la Sfetâi Gheorghe tot frig au fost. Şi sfârşisă oamenii nătreţele, de agiunsese stogul de fân 10 sau 12 lei, şi încă nu să găsi ia.

Perit-au multe vite a lăcuitorilor, iar aşeş a bejenarilor au perit mai de tot, fiind nişte oameni neaşădzaţi.

45. Iară când au fost în luna lui april în 13 dzile, în anul 7241 <= 1733> au şi sosit veste de la terdzimanul la frate-său, Grigorie vodă, precum împărăţiia au îmbrăcat pre căpichihăile lui cu caftane, ca să să mute cu domniia în Ţara Rumânească, şi Costantin vodă, domnul muntenesc, să viie cu domniia aicea în Moldova.

Şi cum i-au nemerit acea veste, au şi răpedzit pre Enache aga în Ţara Muntenească, ca să apuce scaonul şi banii hârtiilor, înţelegând că au fost scos acolo hârtii pre ţară. Tot pentru lăcomiie n-au mai aşteptat ca să-i viie turcu agă de la Poartă, cum au aşteptat vără-său Costantin vodă. Şi rămăşiţele de aicea au început a strânge tare, iar bejenarilor li-au dat voie să să ducă iar la urmă, la Focşani.

Deci bieţii oameni, săracii, cum au audzit acea voie, cum au şi purces carii cum au putut, unii numai cu croşna şi cu copiii în braţă, ca vai de ei. Bogat blăstăm şi lacrămi vărsa asupra acelui Enache aga, ce le făcusă acea strămutare, şi asupra celor ce-ar fi dat acel sfat! Şi cât au agiuns la margine, nemică n-au zăbovit, ce-au şi trecut în Ţara Rumânească. Că Grigorie îndeadins îi slobodzisă, ca să treacă în ţara lui, vădzând că să duce şi el acolo domn.

Şi au pus căimăcani în Iaşi, anume pre Costantin Costache vel logofăt şi pre Costantin Ruset vel vornic, socrul lui Costantin vodă.

Şi încă turcul de la Poartă tot nu venisă, nici la Grigorie vodă, nici la Costantin vodă. Lucru de mirat pentru Grigorie vodă, om grabnic la socoteala lui, a-ş scorni singur în ţară că nu-i domn. Nu să temea că-ş va aduce vro primejdie capului său şi ţărâi, fiind el împizmuluit şi cu tătarâi. Ce aceste aduce ce graba şi mândreţele!

46. Iară după ce-au trecut 7 dzile, la săptămâna, sosit-au şi capegilar-chihaies a împăratului de la Ţarigrad, cu caftan, la Grigorie vodă, să margă să fiie domn în Ţara Rumânească, şi Costantin vodă, domnul muntenesc, să viie aicea, la Moldova.

Deci Grigorie vodă i-au eşit înainte cu alaiu şi cu toţi boiarii la Valea Adâncă. Şi împreunându-să acolo, au venit până la Iaşi, şi au cetit fermanul în divan şi i-au pus caftanul în spate. însă boiarii n-au mărs să-i sărute mâna, nefiind domn aicea, ce numai cătră turcu s-au închinat, după ce i-au cetit fermanul.

Şi eşind Grigorie vodă den divan, au intrat în casele dinlontru denpreună cu capegi-başe, turcul. Şi acolo s-au împreonat şi boerii cei mari cu turcul, mulţămind împărăţiei.

47. Iară a treia dzi au pornit pre capegi-başe, turcul, şi cu tot agârliâcul ce-au fost mai greu pre Bârlad. Iar Grigorie vodă, luni, în dzioa de Sfeti, Gheorghi, s-au pornit din Iaşi pre la Târgul Frumos, pre Şiret, cu de toate ce i-au trebuit la toate conacele, pân'la Focşani, şi au trecut în ceia parte la gazdă.

Aşijderea şi Costantin vodă s-au rădicat din Bucureşti şi au trecut în ceasta parte la gazdă, tot într-o dzi luni, april 30 dzile.

48. Iară doamna Ruxandra, muma lui Grigorie vodă, au mers în gazdă osebi la o mănăstire a socru-său, a lui Grigoraşco Ghica vodă bătrânul. Deci Costantin vodă au mers de s-au împreonat cu mătuşe-sa, cu doamna Ruxandra.

Aşijderea şi Grigorie vodă, ştiind de Costantin vodă, au mers şi el la gazda maică-sa, şi acolo s-au împreonat domnii amândoi. Apoi a doa dzi au mers şi unul la altul, di-au vorovit ce li-au trebuit, de toate.

Apoi au făcut şi divan, cineş în ţara lui. Apoi gioi, în dzua de Ispas, maiu în 3 dzile, au purces cineş către scaonu-ş.

Domnit-au Grigorie vodă Ţara Moldovii 6 ani, 7 luni.

49. Era acest domn Grigorie vodă la stat mic şi supţire, la faţă uscat. Numai era cu toane, atâta cât la unele să arăta prea harnic, bun şi vrednic, milostiv şi răbdătoriu. Şi în viaţa lui era

tot cu mese mari, cu cântări şi cu feliuri de feliuri de muzici în toate dzilele. Pre de avea vro treabă mare, să nu iasă la câmpu, ca să facă veselii cu naiuri şi cu cântece hagimeşti şi cu mulţi peilevani măscărici. Şi pre boeri totdeauna îi poftia să fie cu dânsul la primblări. Şi dacă eşia la câmpu, era prea lascav şi darnic.

50. Iară pre tine locuri i să arăta lucrurile de blăstămăciune. Că să potriviia unor boiari, sfetnici ai lui, cari-i avea, 2 greci şi un moldovan, anume Costantin Psiolu hatman şi cu fiiu-seu Enache aga, lazi de niamul lor, oameni tirani şi curvari; iar din moldoveni avea pre Sandul Sturdzea hatmanul, om viclian şi închis la inima lui şi lacom.

Acesta îndemna pre Grigorie vodă tot la luat, şi pre toţ boerii moldoveni îi sărăciia şi-i depărta de cătră mila domnească, ca să fie numai el frunte şi de cinste. Care fapte a Sturdzii, trecându-i-să la Grigorie vodă, multe bunătăţi a domnului întuneca şi le strica.

Stinsese mazilii şi ţara şi mănăstirile de tot, cu obiceele ce găsisă în ţară, scoasă de alţi domni, mai-nainte de dânsul. Şi aceia domni, de le şi scornisă, le ţinea câte un an, doi şi le părăsiia. Iar Grigorie vodă, aflându-le în ţară, toate le grămdisă la un loc.

Şi scote văcărit, hârtii grele, vădrărit, desetină, civerturi mare. Intr-un an au scos şi pre ţigani hârtii grele. Scos-au o dată şi pre preoţi un bir, ce-i dzicea mucaria, de agiungea pe preot, cât de sărac, trei galbeni, iar pre cei mai frunte şi 8 galbeni i-au agiuns. Dentru care nu puţin blăstăm i-au rămas. Şi nemărui rădicătură nu făcea. Lua sume mare de bani în toţi anii domniii lui de la săraca de ţară, ca la 1 500 şi mai bine pungi de bani pre an, de au rămas mazilii şi ţara stânşi den sfatul acestor trei boiari.

51. într-un rând ertasă Grigorie vodă pre mazili şi pre mănăstiri de dajde şi au învăţat pre Sturdzea să facă ispisoc de întăritură. Iar Sturdzii, neplăcându-i această milă de erta'rea

mazililor, ca un lacom de fire, au făcut un ispisoc şi au pus numai giumătate de mazili, iar pe giumătate i-au dat la ţărănie, pentru ca să facă vrajbă în mazili. Şi aşea cu acest mijloc făcând vrajbă între mazili, s-au mâniiat Grigorie vodă şi au rupt ispisocul.

Şi au întunecat Sturdzea această bună faptă şi milă domnească asupra mazililor, ca să nu să îndreptedze, să fie tot săraci, să poată a le cuprinde moşiile şi ocinele şi a pune nume rău domnului. Şi aşea îl sfătuia şi-1 purta ei, că cui să cădea să dea, el îi lua; şi cui să cădea să-i ia, el îi da.

52. Era acest domn şi curvar. Multe ţiitori fete mare ţinea şi apoi le îndzăstra şi le mărita, cu haine, cu odoară, ca pre nişte fete de boiar. Numai nu să amesteca la fete de casă mare, ce de căpetenii mai de gios.

Şi avea doamnă şi cuconi, şi nu să ruşina, de-ş făcea casa de ocară, un om mare ca acesta. Precum şi oamenii lui, Costantin hatman cu fiiu-seu Enache aga, aşijderea făcea, încă şi mai multe. Şi alţi greci a lui, toţi. Şi la toate era desfrânat.

Curtea lui poftia să fie tot îmbrăcată. Pre nime din boiari să nu-i audză jăluindu-să că-i scăpat sau olecăindu-i-să că sunt timpurile rele şi nu s-au făcut roadele, că să foarte mâniia, şi la mânie era foarte grabnic. Şi nici sfetnicii lui nu-i îndrăzniia, când era mânios. Dară să întorcea curund.

53. La giudecată îi părea că giudecă foarte bine, şi cumu-i părea, aşea rămânea. Şi pre urmă, deşi vedea că au greşit, nu întorcea, ce aşea, dând carte de rămas, rămâne, cât de la o vreme părăsisă oamenii a mai veni la divan. De era vreun ţăran îngreunat la bir, nu-1 mai scădea; ce aşea da, pân-istoviia tot ce avea.

Da sume mare de bani la Poartă şi turcilor agi ce viniia de la Poartă cu trebi. Căruia era să-i dea o pungă de bani îi da cinci, şease, tot ca să-1 laude la Poartă, iar de săracii ţărâi nu-i era milă.

De să clintiia pân-afară den târgu sau pân'la vreun boiar, tot cu căruţa cea de cupărie după dânsul. Că preste tot ceasul bea ori vin cu pelin, ori vutcă. Şi încotro mergea, tot cu gloată, ca doao-trei sute de slujitori şi alţii să fie cu dânsul.

Cu puşca da pre bine. Greci mulţi adusese în ţară, de mânca lefe tot din visterie. Şi câte diregătorii la margine, tot grecii le ţinea, iar boerii de ţară era numai cu numele; că la nemică nu-i mai întreba. Numai cu sfatul acelor trei boeri, ce vrea să facă, făcea.

Dar avea şi trecere mare la Poartă, cât pre turcii balgii din ţară foarte-i înfrânasă, şi să temea de dânsul, de nu putea face zapt oamenilor întru nemica.

Pociu dzice că Grigorie vodă, precumu-i era firea, de ar fi avut niscai oameni cu frica lui Dumnedzeu pre lângă dânsul sfetnici, ar fi fost de mirare şi de pomenire în domnii cei de frunte şi de laudă, iar nu cu cei de hulă.

54. Iară când au trecut din Moldova în Ţara Rumânească, mulţi feciori de boiari den moldoveni au luat cu dânsul, de i-au dus la munteni, dzicând că i-s dragi moldovenii şi va să-ş facă pomană. Ce va mai face, vreme viitoare va arăta. Iar acmu, lăsând istorie lui Grigorie vodă, venim cu rândul la istorie lui Costantin vodă, ce-au venit în Moldova.

DOMNIIA LUI COSTANTIN VODĂ,
FIIUL LUI NECULAI VODĂ MAVROCORDAT,
VLEATO 7241 <= 1733>, MAI 7

Zacialo 1. După ce-au purces Costantin vodă de la Focşani, venit-au toată boerime şi mazilii Ţării Moldovii împreună cu dânsul din conac în conac, cu pace şi cu cinste **Şi** cu multă gloată. Şi agiungând aproape de scaon, eşitu-i-au înainte caimacamii cu toţi boerii şi slujitorii şi cu alţi orăşeni tocma la Valea Adâncă, de s-au împreonat după obiceaiu,

1

aducându-1 cu frumoasă politie pan' la Sfetâi Nicolae, unde l-au întimpinat mitropolitul ţărâi chir Antonie cu alţi episcopi şi cu tot clirosul besericii. Şi intrând în beserică, l-au blagoslovit spre domniia Moldovii, şi eşind din beserică cu tot senatul, au întrat în curţile domneşti şi au şădzut în scaon.

2. Iară a treia dzi, după ce s-au aşădzat în scaon, boerit-au pre aceşti boeri cari-i scriu mai gios. Pus-au pre Costantin Costache logofăt iarăşi vel logofăt; pre Sandul Sturdzea, ce era hatman, l-au pus vornic mare de Ţara de Gios; pre Iordache Cantacuzino Delianul vel vornic de Ţara de Sus; pre Costantin Ruset vornicul, ce era socru domnului, l-au pus hatman, pre Mihălache Ruset, ce era văr primare cu domnul, l-au pus postelnic mare; pre Andreiaş Ruset spătar mare; pre Iordache Cantacuzino Păşcanul ban mare; pre Iordache Ruset Cilibiul paharnic mare; pre Toader Păladi vel visternic şi pre Ioan Bogdan vel stolnic, pre Costantin, feciorul lui Iordache sulgeriul, vel comis.

Aceste era boerii lui Costantin vodă dintâi. Insă nu toţi după orânduiala lor, cum să cade, s-au pus, ce mai mulţi după mită. Fiind domnul tânăr şi neştiind rândul ţărâi, au apucat unii cu dări la musaipi.

Şi aşădzându-să aceste boerii, au lăsat domnul visterie şi chevernisala ţărâi în sama boerilor, să chivernisască ei cum or şti nevoile ţărâi, după obiceiul vechiu, cum au fost mai întâiu; nu cum era la Grigorie vodă, să chivernisască numai Sandul Sturdzea cu doi greci ce-au lăsat în sama tuturor. Ce pre cât a ţinea va arăta vreme viitoare.

Venit-au şi cu acest domn şi mai mulţi greci decât la Grigorie vodă.

3. Atuncea la domniia noao, la banii stiagului, găsind boerii hârtiile gata de la Grigorie vodă, scos-au hârtii, fruntea de 4 ughi, mijlocul de 3 ughi şi de 2, coada de un ughi, fără napaşti. Iar apoi, după aceasta, scos-au pre ţară civerturi.

Iar la divanuri, oricum să pâre că să pricepi mai bini decât Gligori vodă a giudeca, să ispite să să pui şi-npotriva boerilor, unde socote că giudecă strâmb boerii.

Şi-n toate dimineţile ave obicei de chema boerii di le da cafe; şi nu numai celor cu boerii mari, ce şi la o samă di boeri mazili. Cari au fost boeri mari îi chema di le da cafe, li arăta politică di cinste mari.

Dară aşe, în scurtă vremi, piste 2, 3 luni, şi născu zavistiia şi lăcomiia, după cum îi obiceiul lumii aceştie. Că din boerii noştri, din moldoveni, începusă unii a să lipi cu-nbunături pintre greci, a arăta drumuri şi căli di răutăţ, cu ce ar lua bani mai mulţi din ţară. Şi stricară legătura şi blăstămul ce făcusă Gligori vodă milă boerilor, di da disetină din dzeci stupi un leu, iar acmu făcură di dederă ţărăneşti, de dzeci stupi 22 potronici şi civerturi pi ţară totu odată. Iar di toamnă au scos văcărit şi vădrăritu totuodată, şi di iarnă civerturi şi hârtii, iar di primăvară pogonăritu şi coniţi, câţi 8 potronici di vită, ca şi văcări tul.

Aceste toate nevoi într-un an li-au luat. Şi-ncepu obicei, ca şi la Gligori vodă, de nu mai întreba pi alţi boeri di ţară; numai c-un moldovan şi cu grecii să să sfătue, anumi Toadir Pălade vel visternic, di face cum îi era voia.

Şi s-învrăjbiră şi domnii foarte tari, fiind veri primari. Că umbla Costantin vodă să scoată pi Gligori vodă din domniie, din Ţara Româniască, să margă iar Costantin vodă în locul lui Gligoriie vodă în Ţara Româniască, şi aice în Moldova să pui pe vără-su, Mihălachi postelnicul domnu în locul lui.

Iar Grigoriie vodă, simţind faptile lui Costantin vodă ce umbla, siliia să scoată pi Costantin vodă şi să pui pi Mihai vodă domnu în locul lui Costantin vodă. Că Mihai vodă, după ce i s-au plinit un an, l-au scos din surgurtiie. Şide în Ţarigrad la casa lui. Numai el nu să pre trage în Moldova, vădzând c; să

sfădesc domnii amândoi, socotind ca doară a apuca domniia în Ţara Româniască.

Vai de aceste 2 ţărî creştine, cu aceşti domni străini! Ce di amar di bani dau pentru vrăjbile celi ticăite a lom! Păladi Toadiru vel visternic, fiind nepot lui Mihai vodă şi cu atâte rudi, îi păriia bine di aceste vorbi că sint între domni şi mai mult îndemna la jacuri şi la vrăjbi.

Făcându-să prietin domnului, şi nicunoscându-1, domnul gândie că-i iaste prietin. Dar elu altele socote în inima lui, ca doar s-ar spargi ţara şi să audă la Poartă, să-ş de domnul în cap, să vii Mihai vodă domnu, fiindu-i unchiu. Şi era cu doă feţi, arătându-să cătră boeri că-s vinovat grecii.

Grecii, păcum s-au scris că era mulţi, iei toati boeriile şi pârcălăbiiele şi vămăşiile celi di pi margini, cu agonisită, tot ei le cuprinsăsă de li-au luat, iar boerii di ţară nu pute încape la nimica. Şi toţ ave lefi mari di la visterii, şi vo dzeci ţiitori măritaţi a tătâni-său, bărbaţii lor tot cu lefe şi cu boerii era; aşijdere un frate a lui, anumi Iancul beizade, cu mari cheltuiala, că ave câte 10, 15 lei liafă pe dzî, făr-alteli. Şi maştehă-sa iarâş cu mari cheltuială, că ave gre casă, cu multe roabi, di li îmbrăca şi li mărita, tot cu cheltuiala ţărâi, şi osăbit şi leafă pe dzii 15 lei.

Şi tâmplându-să de era vrajbă între Ieşi cu moscalii, vine mulţi turci la Hotin şi la domn şi tuturor le da daruri cât nu li să cade, ori cu triabă, ori fără triabă.

Măcar că şi Grigorie vodă da la turci mult şi făcusă obiceiu mult, nu ca alţi domni, iei da mai înainte, iar acesta da îndoit di cum da Gligorie-vodă; cari Dumnedzău. ştii ce di greu era pi ţară, tot ca să-1 laude turcii la Poartă, că-i bunu, ca s-apuci iarăşi domniia la munteni.

Mai dinainte vremi, alţi domni, când viniia un agă pre mari, di-i da un povodnic şi o pungă bani, mult doă; iar la ceialanţi mai di gios le da câte un postav, şi unora şi câţi un aclaz, *şi* altora câte o sută lei, câte o sută cincidzăci. Iar mulţi bani da

numai cari vinea cu triabă la dânsul, iar care trecia, nu le da nimic. Şi boerii moldoveni totdiauna mergi la Poartă, di jăluia nevoile şi lua sama capichihăilor, şi nu să face nici a patra parte cheltuială cât să face acmu.

Agiuns-au osindă pe biata Moldovă, că tot le dzâce că nu să mai satură di domni, iar acmu, de când au stătut domni străini, le agiunge, de nu li vine şi altu amaru şi mai cumpliţii. Numai cum a hi mila lui Dumnedzău, la atâta au rămas, iar altă putinţia nu mai iaste; că boerii la Poartă nu vor să margă, că nu-i lasă domnii.

Capichihăile fiind greci, cât dzâcu c-au cheltuit, atâta le dau, şi n-ari gură ciniva să li dzâcă ceva sau să li ia sama, ce dzâcu că suti di pungi şi mii au cheltuit.

Turcii ce vinu, tot belacosă, ciasornici di aur, fuzâi, cai cu şeii, cu rafturi, suti de lei, mii de ughi le dau. 1 700-800 de pungi de bani să eu din ţar-acmu, iar mai înainte la domnii trecuţi, mai mul tu di 400-500 pungi nu să lua. Şi astfel di ţar-iera, întemeiată, nu ca acmu.

Oh, oh, oh! vai, vai, vai di ţară! Ce vremi cumplite au agiunsu şi la ce cumpănă au cădzut! Doar Dumnedzău di a face milă, precum au făcut cu izrailitenii, co Moisei proroc, di-au dispicat Mare Roşiie, aşe să facă şi cu tini, săracă ţară, la ce obiceiuri ai agiunsu, ca să scapi dintr-aceste obiceiuri spurcaţi!

Domnul încă, după ce s-au cruntat într-aceşti lucruri cari s-au pomenitu mai sus, şi uşile ş-au încuet, şi hire di divanurile ş-au schimbat într-alt fel.

Iară la al doile şi al triile an a domniii lui Costantin vodă scote câte 2 văcărituri pe tot anul şi hârtii şi şverturi mulţime. Numai disetina pi boeri iarăşi au lăsat-o mai pi urmă să hiie din dzeci un leu, precum era şi la Gligoriie vodă.

Aşijderea au făcut testament mănăstirilor, preuţilor di ţară Şi mazililor, di li-au rădicat dajdea, să nu de nimica dăjdi.

Ș-au început a arăta şi dragoste şi milă cătră mazili ş-a li rădica câte cevaş din văcăritu, temându-să ca să nu fugă în Ţara Munteniască, la Gligorii vodă. Că Gligorii vodă tot triimité la boiari şi la mazili, di-i chema să vii în Ţara Munteniască, ca să dé pricini că să spargi ţara, ca să mazâliască pe Costantin vodă. Oblicind Costantin vodă aceste lucruri au început a slăbi pe mazili din dări, şi boerii a-i ţinea mai biné, pentru ca să nu fugă, iar pi ţară ce pute, tot lua. Şi triimité la Poartă, mulţime di bani, di da musaipilor împărăteşti. Şi s-au agiuns Costantin vodă cu toate căpiteniile turci de pe Dunări, di au pârât pe Grigoriie vodă la Poartă.

Şi atunce fiind un viziriu nou, anumé Smail păşea, neavându treciri la Poartă, au isprăvit cei dinluntru iarăș domniia lui Costantin vodă, să margă în Ţara Munteniască, c-au dat 1 400 pungi. Iar pi Grigorie vodă n-au putut să-1 maziliască, ce l-au mutat iarăşi în Moldova. Şi pân-a să aşădza domni în scauni, s-au schimbat şi acela vizir, ş-au cădzut altul, sălihtariul, vizir.

Deci, după ce s-au aşădzat în scauni, au şi-nceputu a să sfădi şi a să pârî la Poartă unul pe altul, în vedială.

Că Costantin vodă, cum i-au vinit veste să margă domn la munteni, cum au şi păzit de ş-au făcut mărturie de la un cadeu de Hotin, ce să tâmplas-atunce la Eşi, şi de la boerii caimacani, cum că li-au fostu bun şi n-au luat nemicu de la ţară. Iar Gligori vodă, viindu pe drum încoace, cum au înţeles de acel lucru, cum a răpedzit cu scârbă la caimacani. Şi caimacami vădzându aşe îndat-au răpedzit ţară la Hotin, la Tighine, la Baba la sarascherul, de-u pârât tare pe Costantin vodă, că i-au pustiit şi c-au jecuit, şi nemică nu i-au putut strâca atunce. Cari mai pi urmă, vremi viitoarie, s-or scrii la rândul său.

Iar capigi-başe, cari vinisă întâi să schimbe domnii, n-au apucat să margă la Poartă, ce au vinit alt capigi-başe di la vizitiul cel nou, di l-au pus în heră şi i-au luat darurile ce-i didesa domnii, şi au adus altă înnoire domnilor. Şi au luat şi acesta alti pocloani.

Era bogaţi conaci şi-nvăluituri în biata ţară. Şi mutându-să domnii, n-au vrut să să tâmpine ca întâi, ce au păzit şi au trecut Grigoriie vodă pi Şiret şi Costantin-vodă pe Bârlad.

într-aceşti 2 ani pol ce au fost la Costantin vodă, bişuguri n-au fost nici în pâne, nici în stupi, nici vândzare în nimic. Şi moarte în vite încă era, di mure vitele; şi văcăritu pe vitele moarte lua. Numai la mazilia lui viile au rodit bini.

Acest domnu Costantin vodă era un om pre mic de stat, şi făptură proastă, şi căutătura încrucişetă, şi vorba lui înnecată. Dar la furie era nalt, cu mândrie vre să s-arete, dar iera şi omilenic.

Cazne, bătăi rele la oamini nu face, nici la singe nu iera lacom, şi răbdător. Mult îi era ragă învăţătura, corăspundeţii din toate ţările striine să aibă pre silitor spre veşti, ca să ştii ce să faci pintr-alte ţări, ca să dobândiască numi lăudat la Poartă.

Minciunile îi era pre drag a li asculta; numai nu era pre grabnic a faci rău. Giuruia pre mult unora şi altora, dar la mai mulţi nu da dintr-aceli giuruinţă. Era om di-1 întorce şi alţii.

Aşe socotesc, acest domnu di n-ar hi avutu aciastă casă gre a tătâni-său, cu mulţime de mâncăi, şi să nu-i hi fost gândul cu pizmă să scoată pi văru-său pe Grigoriie vodă din Ţara Munteniască, n-ar hi fost atâta jac în ţară; că pe mănăstiri şi pre popi îi ertasă de dajde, şi s-ar hi pomenit numile lui în numele domnilor celor buni şi aleş. Numai zavistiia lăcomiii, pentru ca să margă iar în Ţara Munteniască, fiind ace ţară mai bogată, şi să-ş izbândiască inimii asupra văru-său, lui Grigoriie vodă; şi mult îndemnându-1 şi maştihă-sa, doamna tătâni-său, Şi musaipii lui fiind mulţi, că nu să pot chevernisi într-aciastă ţară a Moldovii, fiind slabă, ce sta di dzi, de noapte asupra lui numai să margă în Ţara Munteniască. Şi aşe au rămas cu neniulţămiri dinspre Ţara Moldovii.

Ce mai pre urmă mergându, precum va hi şi aceştii ţări, viind la vârsta bătrâneţilor, vremea viitoare va arăta. Că mai mulţi domni din buni să fac răi, iar din răi să să facă buni, puţini să află.

Să lăsăm di acmu pre Costantin vodă şi să scriem di celi străine ce s-au făcut în 2 ani pol în dzâlile lui.

După ce au murit craiul Avgust, stătut-au leşii vo giumătate an la sfat, pi citii ar socoti să pui crai. Deci unii alege dintre dânşii, din cinci domni să pui crai pe unul; iar alţii dzâce să aducă pi Lişinschii de la franţoj, să-1 pui crai, că iaste socru craiului franţujesc şi li giurueşti mulţime de bani domnilor şi mulţime di léfi slujitorilor de câtva ani trecut, carii i să chiamâ zasluga.

Socóte că li-a fi de folos c-a da oaste agiutor Franţozul, di or sta înpotriva moscalilor ş-a Neamţului, când or vria să li strâce volniciia; ş-or ave agiutor şi pe Turcu, că Turcii iaste la o legătură cu Franţozul. Iar di or puni dintre dânşii, n-oru ave agiutor di la nimi, şi i-or strâca moscalii şi nemţii, când n-or gândi iei, şi li-or strica volniciia.

Şi la acest sfat, să pui crai pe Lişinschii, era îndemnător Iosif voevoda Chiovschii, fiind văr primare cu craiul Stănislav Lişinschii, şi cu tot niamul lui, Potoceştii.

Iar altă samă de domni leşeşti să agiunsesă cu moscalii şi cu nemţii şi trage să pui pe Frederic, ficiorul craiului Avgust. Şi dzâce că dintre dânşii nu-i bini, că-s săraci, şi d-or vré să să scoali asupra lor cineva, n-a ave cine li agiuta. Pe Lişinschii iar nu-i biné să-1 pui, că Franţozul iaste diparte, şi Moscalul şi Niamţul nu priimeşti, fiind prietin Turcului, şi or vini oşti moschiceşti şi franţujeşti ş-or faci mari rău tare ţării.

Deci stându aşe mult la sfat, era şi solul nemţesc şi solul moschicesc acolo la Varşavă, şi era strânsă multă oaste leşască.

Iară voevoda Iosif Chiovschii şi cu niamul Potoceştii au scris pi taină la craiul franţujesc şi la Lişinschii ş-au adus pi

Lişinschii fără vestie în târgu în Varşavă. Şi numai într-o dzi nu l-au arătat, iar a doa dzi au şi ieşit în vidială, şi au şi-nceput a striga Potoceştii şi a i să închina lui şi a dzâce „crai nou, crai nou, crai nou, vivat!", şi atunce cu toţii în grabă a s-închina ş-a-1 primi de crai.

Iar solul moschicesc au eşit din Varşavă ş-au purces asupra Litvii ş-au răpedzit la oaste^ moschiciască, că sta gata în Smolianţca. Şi-ndat-au şi trecut oaste, di-au întrat în Litva, iar domnii şi boerii din Litva au şi-nceput a fugi din Varşavă ş-a alerga la oaste moschiciască ş-a ţinea moscalii împotriva lui Lişinţschii.

Iară domnii şi boerii din Ţara Leşască, vădzând că să disparte di dânşii, s-au şi făcut în trii părţi: unii alerga la moscali, iar alţii s-au dat în gios, în preajma Hotinului, nădejduind c-or vini turci să le agiute, iar o samă fără domni şi cu craiul Lişinschii s-au dus di-au întrat în cetate Danţca, cu o samă de domni leşeşti, aşteptând să li vii oaste franţujască într-agiutori.

Dar moscalii au împlut Ţara Leşască: unii au întrat di la Smolianţca, unii di la Chiov, unii di la Riga, alţii cu vastă di la Mare Balticum, şi s-au dus la Danţca, şi s-au tâlnit la Danţca cu câteva mii de franţozi, şi i-au bătut pe franţozi. Apoi au mersu dzeci mii de moscali la Danţca şi, apropiindu-să di cetate la poartă, au şi aprinsu din cetati un lagum, ş-au perit mai toţ acei moscali.

Iar di pe aceia, vădzând moscalii tabăra lor, s-au şi gătat cu temei oaste întemietă 40 000 ş-au mers întinsu la Gdanţca. Ş-au început a bate cetate cu cambarali ş-au fărmat pre rău cetate. Iar cei din cetati s-au spărietu, socotindu că n-or putea să ţii cetate. Ci-au căutat numai a faci ponturi di paci şi a s-închina şi cu mul tu dar pentru ostile moschiceşti ce perisă.

Şi domnii leşeşti cari iera în cetate încă să n-aibă nici o nevoi dispre moscali, să margă şi să închine craiului Frederic.

Şi cu această tocmală au şi deschis porţile, s-au intrat moscalii în cetate.

Iară craiul Lişinstii, mai înainte, când să bate, di era încungiurată Gdanţca di moscalii, au făcut meşterşug c-un pascar. C-au mers acel pascar cu peşte la acela ghinărar cari iera mai mari pe ostile moschiceşti, ş-au făcut ocaz di la ghinărariul Lis, cari era mai mare pe oaste moschicească ca să poată umbla cu 2 oameni pe mari, să prindă peşte, ca s-aducă totdauna peşte ghinărariului Lis. Şi credzându-1 ghenărariul, i-au dat ocaz di volnicii a umbla la peşte.

Deci craiul Lecinschii s-au şi îmbrăcat în haine proaste, înpreună cu păscariul, ş-au şi purces pi apă să prindă peşte, făcându-s-a prinde peşte, pân-au eşit din străjile moschiceşti. Şi ieşind la marginé, la un satu, au şi nemérit nişte cazaci di donţi umblând pentru hrană. Iar Lişinschii s-au şi suit pe un cuptor, făcându-să bolnav. Ş-audzind cazacii gemând, nici în casă n-au vrut să între, temându-să de boli.

Iar Lişinschii au făcut cum au putut ş-au mărsu pân-în hotarul prusesc. Şi agi ungând în hotarul prusesc, n-au putut să să mai tăinuiască, ce au căutat numai a spuni. Şi oblicind craiul prusesc, l-au şi luat la siné în dragoste, şi de toate ce-i trebuiia îi da şi ca pi un crai îl ţinea. Numai în pază sta, ca sa nu scapi nici într-o parte; căci iaste colégatur Niamţului şi prietin Moscalului. Şi au rămas acolea. Precum va mai fi, vreme va arăta.

Iar moscalii, după ce au aşădzat Gdanţa, au lăsat oaste puţină pe marginé, d-or vini niscai franţozi, să să poată apăra. Şi ceia oaste s-au înturnat iarăşi în Ţara Leşască, asupra leşilor. Pe unde găsea obuzuri **leşeşti,** să tot bate şi-i tot biruia pre Ieşi.

Atunce s-au şi coborât şi craiul Frederic cu oaste din Sacsoniia, cu saşi ca la 30 000 oşteni, la Varşavă. Şi ghinărari anumi era: Lis şi Bero şi Zagraţchii şi Hesenburgu şi Cotuş Minuh şi Masurlis şi Vejbah.

Aceste ghinărari era ciniş cu obuzul său, câte 15 000-20 000 di moscali la un obuz, osăbit di cazaci şi de donţî şi de saşi.

Iară leşii, pân' la o vreme, tot umbla din loc în locu şi nu s-închina moscalilor, nădejduind ca doară li-ar vini agiutor di la franţozi şi de la turci. Şi pre unii din Ieşi boţându-i moscalii, au trecut şi olatul Hotinului. Iar turcii nu li da agiutor, căci să bătea cu cazilbaşii, or nu să pute încrede în Ieşi, fără câtu au triimis puţini spahii şi un soltan la margine, la Hotin, de sta di pază, să nu facă vun meşterşug Hotinului.

Şi aşe au stătut lucrurile amestecate 2 ani. Şi vădzând leşii că n-au nici o nedejde ş-agiutor nici di o parte, au începutu a s-închina, pân' s-au închinat toţ la craiul Frederic, ş-a-l primi crai. Iar pe craiul Lecinscrii, cu tocmală l-au trimis Prusul pe apă la ginerele său, la franţozi.

Deci şi craiul Frederic i-au priimit cu dragoste şi i-au boerit cari nu era boeriţi. Şi au pus hatman coroni pe Iosif voevoda Chiovschii, cari era timiială zorbalâcului cel mai mari, şi hatman polni pi Braniţchii şi hatman vilchi litovschii pre Ragivir şi hatman polni de Litva pe Vişnoveţchii. Şi au rămas lucru pân-acmu aşe, pân'la let 7244 <= 1736>, feurar 1.

Iar moscalii au rămas ca la 30 000, şi aşi ca la 20 000 în Ţara Leşască; iar alţi moscali s-au dus în gios la Poltava, în prejma Azacului. Că hanul s-au rădicat di-au purces cu toată putere din Crâmu, să margă pi la cercheji, să triacă munţii asupra cazilbaşilor pi la Dervent. Şi prindzând de veste cazilbaşii, nu i-au lăsat să triacă, şi au zăbăvit toată iarna acolo, pi la chercheji. Şi cât au zâbăvitu la cherchezi, au început a face mistectături şi tulburări în hăniele cele de suptu Moscu, ce-s la Cazan şi la Hastrahan, a-i pune hani şi bei şi lacumiţi. Şi s-au întorsu iarăş înnapoi la Crâm.

Ce şi moscalii încă stau mulţi, boţiţi la marginea lor, în preajma lor. Numai hanul, de toamnă, când au trecuţii spre

cercheji, au fost can stricat tătarâi nişte sati moschiceşti pi margine trecând.

Iar moscalii, după ce au sosit la margine ş-au văzdut ace stricăciuni di tătarî şi acele mestecături şi tulburări ce au început a face în hăniele lor, n-au mai putut răbda, ce au lovit şi ei vo 20 şi mai bini di sati tătărăşti, cari trăesc pi di încolo di Azac, şi le-au pus tot supt sabiie.

Apoi s-au pornit o samă di moscali cu cazaci să marg-în Crâm. Şi pe câmpii Crâmului i-au apucat o iarnă gre, cu mari vicoli, şi li-au perit mulţi cai şi oameni. Ce n-au putut să mai margă şi s-au întorsu înapoi, la marginea ţării lor, pe la Poltava, pi la Harhov, di erniadză pân-în primăvară. Ce sa va mai alegi di primăvară, vremea va arăta.

Cazâlbaşii încă într-aceşti 2 ani pol a domniii lui Costandin vodă s-au tot bătut cu turcii pre rău. Că în anul 7242 <= 1734>, au bătut cazâlbaşii pe turci, de n-au scăpat unul, că-i boţisă la o marginé. De o parte era târgul Bagdatul şi di altă parte era apa Efratului, de nu pute să fugă turcii nici într-o parte; că-i încungiurasă de toate părţili, di n-au scăpat mai nimi.

Atunce au perit şi Topal paşe şi câtva paşi. Topal paşe cari fusesă mai înainte vizir şi era saraschier pi ace oaste.

Iară la valetul 7243 <= 1735> rădicat-au turcii mulţime di oaste, ca la 200 000-300 000 di oaste di-au purces iară asupra cazâlbaşilor. Şi au pus sarascher pe Chipruliu, şi cu vo 30 de paşi, cu mulţime di tunuri.

Iară cazâlbaşii s-au aşădzat cu ordiia lor acolo între 2 munţi pe un şes. Ş-au făcut 2 meteredzi nu diparte unul de altul, cât să poat-agiunge cu sineţii. Şi-au făcut lagum în meteredzul din frunte, iar în cel dinapoi meteredz n-au făcut lagumuri. Şi s-au tocmit oaste, pedestrimea, în meteredzul cel din frunte cu lagumuri ş-au rânduit o samă di oaste călărime sprintină pe de amândoă părţile munţilor, supus. Iar turcii, cum i-au văzdut pi cazâlbaşi, s-au slobodzit cu mari năvălire asupra lor.

Dar cazâlbaşii s-au făcut a fugi înapoi, de au lăsat meteredzul cel cu lagum, di-au întrat turcii într-însul şi iei au întrat în meteredzul cel dinapoi.

Şi aşe, cum au început a să bate^ s-au şi aprinsu lagumurile ş-au început a arunca pe turci. Şi după ce s-au potolit lagumurile, îndată s-au şi slobodzit cazâlbaşii în turci a-i omorî pe cari mai sccăpasă di lagumuri; iar cari plecasă fuga din ordiie îi prinde cazâlbaşii cei supus de pi supt munţi, di-i lua pe toţ de grumadz.

Dintr-atâta somă di oaste ce fusese di-abe au scăpat 1 000-2 000. Şi au perit sarascheriul Chipruliul şi toţ paşii câţ au fost într-ace oaste. Şi vo 200 di tunuri au luat.

Cetăţile toate ce li luasă turcii în trecuţi ani di la cazâlbaşi acmu li-au luat cazâlbaşii toate înapoi. Şi acmu îmbla turcii de să roagă să facă pace, dar încă nu s-au aşădzat pân-acmu. Ce precum va mai lucra vremea, va arăta la rândul său.

Fost-au dată pitaină agiutor împărătiasa Moscului 40 000 nioscali cazâlbaşilor, cu ghinărariul Lis şi cu portul schimbat cazâlbăşeşti. Şi turcii nu ştiia nimic di acel agiutor. Şi mai mult nioscalii sparge temeiul turcilor pe pedestrime, iar pi călărimea turcilor cazâlbaşii îi băte mai rău. Şi multu s-au învăţat cazâlbaşii la focu de moscal a da.

Franţozul, vădzând că nu priimăsc moscalii pre socru-său Fişinschii crai în Ţara Leşască, şi cu nemţii, ş-au dat coate cu Turcu să-nciapă el gâlciavă la nemţi, şi Turcul să de agiutor leşilor împotriva moscalilor. Deci au şi sculat pe craiul Şpaniii fără veste cu oaste şi s-au coborât în Italiia di-au luat câteva cetăţ din Anapole, cari le ţine Niamţul.

Dar Franţozul a pornit oaste asupra Niamţului, ca să margă 'u Sacsoniia, şi n-au putut mergi, că nu l-au lăsat Neamţul. Şi s-şu şi lovit o samă di oaste în câteva rânduri. Şi uniori bâte

Niamţul, şi uniori Franţozul; dar tot mai mult băte Niamţul. Numai temeiul oştilor nu s-au lovit niciodată, că nu cuteza nici ceia parte, nici ceia.

Iar în anu 7243 <= 1735> au mersu şi 30 000 moscali agiutoriu Niamţului, foarte oaste bună aliasă, cu ghinărariul Lis, caria fusesă şi la cazâlbaşi. Şi iar aşe s-au bătut într-acest an câte o samă di oşti. Dar temeiul tot nu s-au bătut, fără câtu singuri moscalii s-au bătut cu o samă di franţozi, şi i-au bătut pre rău pre franţozi. La cari oaste, capetile franţuzeşti, vădzând ace groznică bătăi, au scris cărţi la craiul franţuzescu să facă paci, să nu să mai bată, că oaste moschiciască iaste un nărod pre tari, nu pot nimic să prindă cu dânşii la bătăi. Di s-or mai bate, poate să istovească pe toată oaste franţuzască.

Ce acmu stă papa di Râm şi cu alte craii tari ca să-i înpaci pi Niamţu cu Franţozul. Ce precum s-a alege, vremea viitoare va arăta.

Aceste toate s-au făcut în 2 ani pol în dzâlile lui Costândin vodă. Iar la ce s-ar mai alegi înainte s-or scrii la rând, la domniia lui Gligoriie vodă.

A DOA DOMNIE A LUI GLIGORII GHICA VODĂ, VALET 7244 < = 1735 >, DECHEMVRIE 15

Şi după ce-au vinit în Eşi în scaun, să arăta vesel, cătră toţ boerii cu dragoste. Numai i să cunoşte faţa, că-i parie pre rău, şi i-i ruşine, unde l-au scos văru-său din Ţara Munteniască. Ş-au şi-nvăţat de au mersu boerime toată la gazda capigi-başii cari viinisă di-1 puses-în scaun, di-au făcut mare jalobă c-au pustiit ţara Costantin vodă şi cu grecii lui, făcând multe obiceiuri reli.

Ş-a trie dzi au şi pornit pe capigi-başe în grab', ca să margă şi să pui şi pe Costantin vodă în scaun în Bucureşti. Că vinisâ numai un capigi başe la amândouă domniile să li mute şi să li

aşedză. Şi Costantin vodă aştepta pe capigi başe pe drum; nu-ntra în Bucureşti pân-a nu sosi turcul să-1 pui în scaun.

Deci cum au porni tu pi capigi başe din laşu, n-au trecut patru, cinci ciasuri, ş-au şi închis pe 2 boeri, anumia pe Sandul Sturdze vornicul, cari fuses-în domniia dintâi pre drag lui Gligoriie vodă şi-1 ţiinusă la maré cinste, şi pe Toader Păladi visternicul.

Deci visternicului Păladi îi da pricină pentru catastijeli ţării şi izvoadilé, că li-au luat toate"Costantin vodă, şi n-avè pe ce îi lua sama. Iar vornicului Sturdzii era mai mare şi mai grè închisoarea şi scârbă, arătându-î vină că i-i rudă şi l-au ţinut că-i a lui, şi l-au îmbogăţit în domniia dintâi, şi l-au cinstit mai mult dicât pe alţii, şi l-au avut de credinţă bună.

Iară iei, când au scris Grigoriiie vodă din Ţara Munteniască la dânsul şi la alţi boeri moldoveni să fug-în Ţara Munteniască şi i-au poroncit într-atâte rânduri, iei n-au vrut să primască să fugă, ca alţii, ce încă au stătut el altora pricină să nu fugă. Că-i dzâce vornicului Sturdziia: „Di-ai hi fost îndemnător tu, şi n-ai hi fost pricină să-i popreşti, şi aţ hi fugit, eu astădzî n-aş hi fost mazâl din Ţara Munteniască şi aş hi şi acmu în Ţara Munteniască domnu. Şi Costantin vodă ar hi fost mazâl, dar nu ieu; că-n Moldova era să vii Mihai vodă."

Deci Sturdze rămăsesă la mari groază şi greu; s-apropiesă cumpănă vieţii. Numai s-au tâmpiat, nărocul lui, un patriiarhu mazâl di laŢarigrad, anumi Paisie, de vinisă cu Grigoriiie vodă aice în Eşi. Ş-au stătut di dzi, di noapte cu rugăminte, şi cu mari greu, după ce au trecut o săptămână, l-au ertat.

Socotit acmu, fraţilor boeri, hirile domnilor! Să potriveşti cu linul mărilor şi cu săninul ceriului. Când nu gândeşti, să tulbură mărilie şi ceriul nuoriadză.

Aşe sint şi hirile domnilor. Când trage omul nedejde de bucuriie, atunce vine la scârbă. Precum era măcar acest Sturdză, la domniia dintâi, maré şi taré, ca un leu asupra tuturor: ce vrè

iei şi ce dzice iei, aceia face şi Gligoriiie vodă; iar acmu la cât vinisă! Care să pomeneşti puterea lui ce ave la domniia lui Gligoriiie vodă înnapoi.

Iară când au fost a patra dzi, după ce-au şădzut în scaun, au boerit boerii după obiceai, anumi: pus-au pi Costantin Costachi sin Gavriliţă vel logofătu, iarăşi cum au fostu logofătu, pi Iordachi Cantacozino vel vornic din Ţara de Gios şi pi miné, Ioan Neculce, iarăş vel vornic di Ţara di Sus, pi Costantin Psăolus hatman, pe Grigoraşco vel postelnic, grec ţarigrădan, din toţ grecii acestor 2 domni, el mai bun şi mai înţelept şi cilibii, nămai tot hire de grec. Precum iaste hiré mai ales de lup decât de dulău, asé şi el nu iaste lup, decât să pricepe mai mult dulău decât de lup. Nămai nu ave pré multă treceri la stăpân, după cum îi era slujba bună şi omenie.

Pus-au pe Iordachi Păşcanul Cantacozino vel spătar; pe Gavril Costachi Gavriliţi vel ban; pe frati-său Toader vel paharnicii; pre Costachi Razul vel visternic; pri Lupul Gheuca vel stolnic, prie Alistarhu vel comis. Aceste au fost boiarii lui Grigoriiie vodă în a doa domniie.

Iară după ce s-au aşădzat boeriilé şi s-au mai curăţit de calabalâcuri, au stătut di au scos banii stiagului, grei bani pi toată ţara. Şi au scos dăjdi pi boeri mazâli, şi pi popi, şi pe mănăstiri, şi au ruptu testamentul ce făcusă Costantin vodă cu blăstăm.

Şi au scos şi cârcimărit, câte cinci lei de cârşmă în toată ţara. Şi iară au stricat blăstămul ce iera făcut mai înainte, să nu dea.

Ş-au ales boeri, ş-au pornit pi la ţinuturi cu banii stiagului, din dzi întâi a lui ghenar, cu mare sirguială şi grabă di bani.

Şi bine n-au trecut ghenar, să istovască zlotaşii banii stiagului, au şi păzât în luna lui fevruar di au scos văcărit câte un leu di cal şi câte un zlot di vită, iarăşi cu mare grabă.

Atunce să tâmplasă Costantin Costachiie Gavriliţi, ce să poriclea Negiel, că ave un negel în nas din naştire, cari ieria logofătu mărie şi era cu zlotăriia la Suciavă. Şi mergând la mănăstire la Suceviţi, sosind într-o simbătă sara la mănăstirie, în 28 di dzâli a lui feurar, au şădzut cu igumănul şi cu alţi mazâli la masă, di-au mâncat bini sara. Iar când au fost dispré dzuă, s-au sculat să margă la biserica duminică diminiaţa. Şi n-au apucat să agiungă în biserică, şi l-au şi lovit o ameţală, di-au cădzut gios în mijlocul mănăstirii. Şi luându-1 ficiorii în braţă, deabé l-au dus pan' la chiliie, şi peste un cias au şi murit.

Apoi l-au adus slugile lui la Iaşi, şi i-au eşitu vodă înainte şi cu toată boerime, şi l-au îngropat la Mitropolii, afară, lângă uşe bisericii, c-aşe ş-au poftit iei, să nu-1 îngroape în biserică.

Şi mari cinste i-au făcut la-ngroparé; şi mai mulţi oameni strâga „Dumnedzău să-1 erte" dicât „să nu-1 erte". Că măcar că era om mânios şi zavisnic asupra unora, după cum îs pizmătari niamul Gavriliţăştilor, dar ave unili şi lucruri bune. Că era om şi harnic, nici mitarnic sau lacom, şi era şi om libovnicu, ospătători.

Dragă-i iera cinstea, şi mai aliasă dicât toate era ce mai bună, că să punea tari în prici cu domnii şi cu alţii pentru ţară. Sta di sa price, ca să nu o jăcuiască. Pentru aceia nărodul mai mult strâga „Dumnedzău să-1 iarte".

Şi noă încă ni să cade, celor ce om citi, di vremi că sta pentru ţară cu bini, să dzâcim „Dumnedzău să-1 iarte". Că boeriul cari stă cu biné pentru ţară di să puni, macar di-ar vini şi la primejdiia vieţii, i să cade de la ace ţară şi di la peminteni a-i da mai multă cinste di laudă, dicât de hulă.

Făcutu-i-au şi giupâneasa lui, unde l-au îngropat, mormânt di piatră frumos, ca să rămâe di pomeniri.

Iar în locul lui au pus pe Donici Darie logofătu mare, care fusăsă şi mai în trecut ani.

Iar când au fost în luna lui april, în săptămâna cea mari, în post la Paşti, n-apucas-a istovi nici banii stiagului, nice văcăritul bini, ş-au şi scos şi hârtii greii, de nu pute oaminii nici

la biserică să margă, să-ş cati de sufletu, să să pricistuiască, sau la Paşti să păscuiască, ce păscuia pin păduri, cu ferăli sălbatici, ascundzându-să, săracii, di hârtii.

Făcut-au tot atunce salohori şi cară la Voziia. Scos-au atunce di-au datu mazâlii şi cai împărăteşti: în doă rânduri 400 cai.

Rânduit-au tot atunce, în luna lui mai, şi oameni să mai şi scoată lemnu la Cartai pe Dunări, să facă pod. C-au început a umbla să strâci pace moscalii cu turcii. Ce precum s-a alege di acest lucru, s-a scrii înainte, la rândul său.

Toati aceste nevoi mari într-aceşti cinci luni să boţisă totodată pi ţară.

Şi era pre cu greu oamenilor, că de iarnă vitele murisă, şi de pane pe multe locuri duce lipsă, că nu rodisă de anul trecut. Şi neguţitorii cu datorie, simţindu de nepace, nu da un ban cu datorie nimărui. Şi zlotaşii ave dispre domnu mari scârbă de zapciilâcu. Ce să mira bieţii oameni ce s-or face capetele. Că să fugă n-ave încotro, numai în codrii, de răul zlotaşilor.

Iar piste vară, viind viziriul la Cartai, la Dunări, ieşit-au ialoviţă pi ţară, di 2 ughi, ce iera în visterii la banii stiagului o ialoviţă, şi 2 pile de pani. Aşijdere şi alte pile, di ughiu pilă, ce li-au dus la Hotin. Aşijderea şi alt rând di pili di ordzu grele, câte 2 pili la un ughiu, şi cinci civerturi.

Aceste toate li-au dat într-acest an a domniii, măriii sale lui Gligori vodă.

Să lăsăm acmu aceste ale ţării şi să începem de altile străine.

Vizirul viindu la Dunări, la Cartai, neavându pace cu Moscul, precum s-a scrie înainte la rândul său, au trimis bani lui Gligori vodă să facă oaste muldoveni. Şi Gligori vodă au trimis pe supt munte, la Câmpul Lungii, la Vicov, la Berghenr de-u strânsu de cei oameni tineri, cu sineţă, ca vo optu sute, de le da bani şi tain, de i-au ţinut la Eşi toată vara.

Gligori vodă tot nu uita ruşine ce i-au făcut văru-sau Costantin vodă, de l-au scos din Ţara Munteniască. Ce tot să zavistue amândoi la Poartă de să pârâe unul pe altul, ca să-ş de peste cap unul altue.

Iară cându au fostu mai despre toamnă, vinie veştii bune lui Gligori vodă de la vizirul, purtându trebile frate-său terdzimanul. Şi i-au vinit şi poruncă să margă la vizirul la Cartai, arătându în vedială că-1 cheamă la sfat. Deci îndată s-au şi gătit, cu mare pofală şi bucurie, şi au şi purces cu taină, să-1 puie domnu în Ţara Munteniască.

Iar Costantin vodă, simţindu de lucrurile lui Gligori vodă, au şi răpedzit pe văru-su Mihălachi spătarul la Ţarigrad, la muftiul şi la câzlar aga şi la alţii de curte împărătiască, şi ş-au tocmit trebile bine de la împărăţie. Şi au trimis şi alţi boeri la vizirul, cu multe vorbe proaste asupra lui Gligori vodă, la vizirul şi la hanul.

Cându au sosit Gligori vodă la vizirul la Cartai, bucurie s-au schimbat în voe ră, cu lucrurile strâcate şi încă şi în scârbă mare dispre hanul. Care, cu multă cheltuială de mari sumi de bani au dat vizirului şi hanului şi abie ş-au aşedzat lucrurile dispre amândoi părţile, de-u vinit iar înapoi în Eşi, la scaunu-ş. Şi i-au poroncit vizirul să-ş caute Ţara Moldovii, să o stăpâniască bine, să nu o răsipască, iar de Ţara Munteniască să-ş aşedze, să nu mai înble mestecându, c-apoi nici în Moldova n-a hi, şi va petrece mare urgie.

Aşe sintu prieteşugurile turcilor; cini dă mai mult, acela-i mai prietin şi mai bun.

Costantin vodă, fiindu aice domnu în Moldova şi înţelegându de Mihai vodă că i-i giuruită domnie la munteni de vizirul, au înblat la Mihai vodă de s-au legat cu prieteşug şi ş-au logodit pe o sor-a lui cu un ficior a lui Mihai vodă, ce era mai mijlociu, anume Ştefan. Iar pe de altă parte au înblat capichihăile lui Costantin vodă la câzlar aga şi la muftiul.

Şi când s-au trezit Mihai vodă, s-au trezit numai cu giuruinţa, că Costantin vodă l-au amăgit ş-au luat domniia la munteni, şi Gligorii vodă aice, precum scrii mai sus.

Şi iar, după ce s-au dus la munteni, Costandin vodă scriia la Mihai vodă cum că nu-i pricina di smintială dispre dânsul, şi-i dispre Gligorii vodă, şi el să tini di ace logodnă cu soru-sa şi să gătiadză di nuntă. Ş-au pornit boeri la Ţarigrad să ia pi ficiorul lui Mihai vodă, pi Ştefăniţă, şi să-1 ducă în Ţara Munteniască, să de pi sor'sa.

Iar Gligorii vodă di aice din ţară, nu s-au lăsat cu atâta, ci-au tot păzit di-au scris cu taină la Mihai vodă, di-au stricat cu sora lui Costantin vodă, ş-au luat pi o fată a lui Psăolus Costantin hatmanului, frate cu chiurce-başei. Ş-au mai făcut şi altă logodnă, cu fata lui Mihai vodă ce mai mari, s-o de după ficiorul lui Gligorii vodă cel mai mari, după Scarlatu. Şi ficiorul lui Grigoriie vodă era di 15 ani, şi fata lui Mihai vodă di 25 ani. Deci când au agiuns boerii munteneşti la Ţariigrad pi uliţă, iar nunta ficiorului Mihai vodă giuca, au luat pi fata lui Costantin hatmanului. Deci Costandin vodă au rămas la mari ruşini.

Apoi Costantin vodă nu s-au putut lăsa ruşinat şi au jăluit la Poartă pi Mihai vodă, şi i-au întorsu cheltuiala 80 pungi bani. Şi-ncă au îndemnat şi pi nişte datornici a lui Mihai vodă di l-au pârât. Şi-ndată au închis pi Mihai vodă, di-au rămas şi la închisoari. Ce s-a mai lucra, vreme viitoare va arăta.

De merat lucru iaste di Mihai vodă, domnu bătrân, şi cu ce minte şi hărnicii îl ştiiam că iera! Şi acmu 10 ani, di când s-au mazilit, i-au stătut nărocul, săracul, tot înpotrivă, di-au rămas tot amăgit şi di o parte şi di altă. Iar mai înainte era el putincios să amâgiască pi alţii, iar nu alţii pi dânsul.

Numai poate Dumnedzău s-au mâniet di i-au luat darul-Dară Dumnedzău, cum s-a-ndura cu mila sa, va faci.

Dzice Hristos la Ievanghelii că, dacă s-a înpuţi sare, bucăţile cu ce s-or săra? Trebui să socotim şi noi aciasta, că di

vremi că cei mari, stăpânii noştri, îmbla amăgindu-să unul pi altul pentru lăcomiia şi cinstea aceştii lumi şi calcă pravililé şi legăturile cu giurământ celi adivărate, dar noi, ceşti mici, vădzând pi cei mai mari, cum li vom ţinea, sau cum ne va da Dumnădzău biné sau spori sau bişug? Numai iarăş înainte, cum a fi mila Sfinţiii salé, ni-a-ndrepta.

Să lăsăm di acmu domnie a doa a lui Gligori vodă şi să scriem di celi streine ce s-au făcut în dzâlile lui.

Pân' la valet 7244 <= 1736> mart s-au şi pornit moscalii, o samă la Hastrăhan şi la Cazan şi la alte hanii tătărăşti, ce sântu supt ascultarea Moscului, înţălegând di celi fapte ce-au făcut hanul Crâmului, di să burjuluis-asupra Moscului, di i-au bătut şi i-au supus iarăş cum au fost suptu Mosc.

Iar o samă di oaste, moscali, cazaci, calmaşi, s-au pornit cu Les ghenărarul asupra Azacului; şi o samă di moscali şi iarăş cu cazaci şi cu zaporogeni, cu Minih ghenărar, s-au pornit asupra Crâmului.

Deci cei moscali cari mersesă la Azac au încungiurat Azacul şi au început a-1 bate. Şi cazacii şi calmâşii cari era cu dânşii au început a bate ş-a tot tăe pe nohaii ce trăesc pe dencolo di Don.

înţălegând turcii, au şi pornit pe căpitan pasé cu câteva galioane, cu levenţâi, ca s-apere Azacul.

Şi apropeindu-să de Azac, au eşit un soltan cu nohai care era pe de ceia parte di Don. S-au sfătuit soltanul cu căpitan pasé, de-u eşit levincii afară din galioani pe uscat ş-au purces asupra moscalilor împreună cu soltanul. Şi, dându bătăi, aşe au bătut moscalii pe turci şi pe nohai, cât abe au scăpat puţânei di au fugit în Crâm cu căpitan păşea.

Iară tătarii di peste Don, câţ n-au perit, s-au răsâpit; unii s-au închinat la moscali. Ş-apoi locul cel di ceia parte di peste Don, cât îl ţâne tătarâi, l-au supus peste tot. Ş-apoi Les ghinărarul au stătut prenpregiurul Azacului pân' la iuli.

Şi vădzând turcii şi tătarâi şi paşa din Azac că nu le mai vini agiutor, au închinat cetate moscalilor, şi moscalii au slobodzât pe turci, di s-au dus la Ţarigrad cu pace.

Iar Les ghinărarul moschicesc, după ce au luat Azacul, au aşădzat o samă de oaste în Azac, şi în olatul Azacului, pe tătari; şi s-au sculat, împreună cu hanul calmâşăsc, şi s-au dus la Crâm, la cei moscali.

Minih fertu-marşalic şi cu cazaci şi cu donţî s-au sculat de la Poltava şi au purces şi ei asupra Craniului, iar în luna lui mart. Iar hanul, cu toată tătărâme şi cu turcii ce iera în Crâm, li-au ieşit în tâmpinare pre câmpii Craniului. Şi aşe da naval-în toate dzilele moscalâlor.

Iar moscalii tot s-apăra, nici să mera, numai s-apăra den tunuri, pân' ce au început a s-apropie de poarta Craniului. Iar când au fost la poarta Craniului, aşe li-au dat tătarâi un chiot cu năvală, cât părea c-or treci peste moscali. Şi-au perit mulţime de tătari acolo.

Apoi tătarâi, neputând sprejini, numai li-au căutat a-i lăsa în Or pre moscali. Iar moscalii au început a bate Orul den pusei şi cambarale. II îndese 2 dzili iar când au fost a trie dzî noapte, tot da năvăli la poartă vârtos, di-au aruncat 180 cambarale.

Iar o samă dintre dânşii s-au furat noapte s-au sărit preste şanţu, pre unde nu să păzie tătarâi şi turcii. Şi-n faptul dzuâi aşe i-au lovit moscalii pre den dos şi ceia pre den faţă, ş-au dobândit cetate Orul în luna lui mai. Şi au perit şi atunce mulţime de turci şi tătari.

Şi după ce au luat cetate Orul, au întrat înluntru ş-au început a lua târguri şi cetăţi, ş-a arde, ş-a prăda. Şi pe urma, precum s-au scris mai sus, vinit-au şi ghenărarul Les, cu hanul calmâşăsc, în Crâm, de prăda şi arde şi ii. Pe unde găsie robi, pe cei bătrâni îi slobodzie, iar pe cei tineri îi face oşteni. Mai bine de 50 000 robi au luat.

Iar hanul tătărăsc au fugit cu o samă de tătari, cu cât au putut scăpa, înluntru, diparte, şi n-au vrut să să închine. Şi cu cine mai putea, strânge turci şi tătari, de tot zahăe câte o aripă moschiciască, de nu să pute lăţî. Apoi au trimis Minih fertu-marşalic o samă de oaste moscali din Crâm la Cunburul.

Iar tătarii den Bugiag, fiind strânşi toţ la Vozâia, di ceasta parte di Nipru, au ales o samă de mârzaci şi cu 12 000 de tătari di i-au trecut di ceia parte de Nipru. Şi i-au învăţat să margă în preajma porţâi Orului, doar ar putea găsi niscarva zaharâ moschiciască, să o strâce, neştiind că vin moscalii la Câlbur.

Şi purcegând tătarii pe cânpii Orului, nu departe de Culbur, au vădzut coborându-s-într-o vâlce vo trii sute cazaci, care merge înainte oştii moschiceşti. Şi neştiind tătarii di cee oaste, s-au şi slobodzât să-i e în unghi, ca nişte ulii, pe acei puţânei cazaci.

Iar cazacii acei au începutu a s-apăra, pân' s-au ivit şi moscalii de peste dial, cei mulţî. Şi cum au vădzut pe tătari, cum s-au şi slobodzât asupra lor a-i goni ş-a-i tâe, pân' la Culbur, cazacii pe tătari. Unii da în Nipru, să scapi înot, şi s-înneca; alţii îmbla să între în vasă, să triacă să scapi, şi să înneca, că-i boţâsă cazacii dinapoi şi-i tot tăe pân' ce au sosât şi ghinărarul cu moscalii şi au poroncit să nu-i mai tai.

Şi i-au luat de grumadzî pe toţ câţ nu perisă şi li-au luat şi armili toate şi hainile, di au făcut o movilă di armili lor şi li-au dat foc. Iar pre dânşii i-au petrecut pe supt săbii, a doi moscali şi i-au slobodzit să margă în Bugiag, să spui celorlalţi tătari.

Ca vo 1 000-2 000 i-au lăsat vii; iar ceialalţî au perit toţ, cu tăet, cu înnecat. Mai mult de un tătar n-au scăpat de ceia ce au dat înnot. Ceialalţi toţî s-au înnecat.

Apoi s-au apropiet de Culbur şi au început a arunca bunbe şi a da din tunuri. Şi îndată s-au închinat. Şi cum s-au închinat turcii, cum au căutat vasă şi i-au slobodzât pe toţ cu paci, de au trecut la Vozâe, dzâcând că „noi cu turcii avem paci, iar cu

tătarii avem gâlciavă. Asè să spui paşii de Vozâe, să şad-în cetate fără grijă."

Şi s-au şi apucat di au tocmit Culburul. Şi avè răspundeţii ghenărarul din Cuibul cu paşe de Vozâe, di trimite unul la altulu daruri.

Iară după ce au vinit la luna lui avgust, lovit-au o moarte rea pre moscalii din Crâm, de murea câte 300-400 pre dzi. Şi să bolnăvisă pre rău. Uii dzâc să le fiie otrăvit apele, cât n-au putut să stè în Crâm. Şi au lăsat Crâmul, şi au eşit o samă spre Nipru, di s-au pusu pentre Nipru şi-ntre Buh, iar o samă spre Poltava. Şi au ieşit şi cei den Cuiburu, şi s-au dus şi aceia la cei de la Buh. Şi stau pân-acmu la noemvrie tot pé marginea ţării lor: unii pre la Poltava, unii pre la Harhov, unii pre la Săci. Iar din Azac n-au ieşit; tot îl ţinu.

Iar turcii s-au spăriiat prè taré. De multă vremi sta hămeiţ; că să terne împărăţiia de zorbâ, să nu facă inicerii.

Apoi s-au pornit vizirul di-au eşit la Udriiu, şi de acolo au vinit la Dunări, la Cartai, şi au făcut pod preste Dunări. Şi au trecut o samă de oaste cu inicer aga şi c-un sarascher la Tighine, şi o samă la Hotin. Iar vâzârul au şădzut tot de ceia parte de Dunări, pân' la noemvrie, şi umbla să facă pace, agiungând la Niamţu şi la franţozi.

Şi nu s-au putut aşădza cu Moscul, că cerè Dunăre, şi Turcu nu da nici Azacul, şi olatul lui să-1 lasă. Şi la noemvrii, vădzând că nu să pot aşădza de pace, au lungit să stè ostile aşe peste iarnă cu pace pân' la mai; ori să facă pacie, ori să să bată. Viziriul ar hi dat poate ce cerè moscalii, dar inicerii nu priimè să dè.

Iar după ce au eşit moscalii den Crâm, triimis-au viziriul di-au schimbat pre hanul, pre Aza Chirie cel bătrân, şi au pus han pré un ficior a lui Adăle Gherii cel rău. Numai şede în Bugiag, că în Crâmu pân-acmu nu putè să margă, că să terne de cazaci să nu-i iasă înainte, ce şide în Bugiag.

Şi el pre solul moschicesc l-au slobodzit, di-au mersu cu pace la ţara lui. Viziriul încă au mersu la Baba, să iernedză până la mai, cum au aşădzat.

Nemţii încă au răspunsu turcilor că, de n-or face pace cu moscalii măcar că iei au paci, dar agiutori or da moscalilor, după cum au dat şi moscalii agiutori nemţilor, când s-au bătut cu Franţozul. Şi s-au strânsu multă oaste nemţască peste Oltu, la Dunări, de sta gata.

Niamţul încă s-au împăcat cu Franţozul. Câteva cetăţi den Anapole au dat şi Niamţul cnezîe Liutarenghiii Franţozului, să şadă şi s-o stăpâniască socru-său Lişinschiie. Şi Leşinschii să de pace Crâiii leşeşti, s-o stăpâniască Frederic cu pace pe Crăiia Leşască.

Deşii iarăşi au făcut săim la mai, şi aşe au priimit pre Frederic toţi de crai. Şi au şi ieşit toate ostile străine dentr-însa, şi moscalii şi Sasul. Şi au răspunsu că iei cu Turcul au pace şi n-or strica pacea, că ţara lor iaste aproapi de turci, şi nu pot să să bată. Şi craiul, vădzând aşia, s-au dus la Sacsonie, având trebile lor.

Iar hatmanii amândoi cei mare, şi a coronii şi a Litfii, s-au tras spre Ocraina cu toate ostile, de stau să iernedză. Că au vrut tătarâi să margă să prade Chiovul şi, vădzând că nu pot să războiască de moscali, au prădat multe sate leşeşti den Ocraina.

Apoi cazacii de la Sici iar s-au făcut tâlhăret 1 000—2 000, şi iar nu mărgu la Bugiag, ce pradă Ocraina leşască pre la Nimirova.

Deci hatmanii leşăşti, vădzând aşe, s-au aşădzat pre la Nimirova, di-au şădzut câtva vremi, apoi au lăsat rămentari, şi ei s-au dus pre la casăle lor.

Iar cazâlbaşii, în cestu an, n-au avut bătăi mari cu Turcul, că să rădicasă zorbâ la căzâlbaşi, că să rădicasă viziriul asupra şahului. Ş-apoi l-au bătut şahul pre viziriul, ş-au perit viziriul.

Turcul umblă să facă pace cu Cazâlbaşul şi dă mulţime de bani şahului să facă pace: cum dă şi Moscului şi Niamţului, ase giurueşti şi cazâlbaşilor. Numai au răspunsu Cazâlbaşul că nu poate să facă pace pân' nu s-or împăca cu Moscul.

Inceput-au şi viniţienii a pomeni de Moriia la turci.

Aceste toate s-au făcut într-acest anu, la valet 7244 <= 1736>. Iar de acmu, ce s-a mai înnoit la let 7245 <= 1736 >, de la noemvriie, s-a scrie la rândul său, înainte.

Iar la velet 7245 < = 1737 >, Cazâlbaşul s-au aşădzat cu Turcul. N-au făcut oştire nici Niamţul cu franţozii într-acest an. Iar turcii, de iarnă, s-au dus o samă cu hanul cel nou în Crâm, şi din Crâm s-au luat fără veste ş-au lovit desprie Harhov, dispre slobodzâe, di-au făcut mare stricăciuni, pân-a prinde moscalii de veste. Iar după ce au prinsu de veste moscalii, abe au scăpat cu fuga hanul, di s-au întorsu în Crâm.

Aşijderea de la Tighine încă au purces vo 2 soltani şi 2 paşi cu vo 30 000-40 000 de tătari şi 30 000 turci, şi au purcesu în Ţara Căzăciască di-au trecut Niprul pre la Perevolosina. Şi aşe au dat Dumnedzău de i-au chevernesit de bini, că i-au încungiurat, de n-au scăpat nici un turcu. Câţ n-au perit, i-au luat pre toţ de grumadzi.

Şi tătarâi, după cum li-i obiceiu, de nu stau la războiu, fugând la Nipru, la trecătoare, fiind ghiaţa slabă, s-au rum tu, şi câţî nu s-au înnecat, i-au luat cazacii pre toţi de grumadz. Şi au prinsu 2 soltani şi trii paşi şi i-au dus robi la Moscu, vii, nevătămaţi.

Aşijderea dup-aceste, în urmă, au fost mersu un soltanu cu o samă de tătarî şi turci. Dacă s-au apropiiat de Nipru ş-au vădzut pe ceia tătari şi turci ce au păţit, n-au cutedzat să margâ, ce s-au întorsu înnapoi, prădând pren Ţara Leşască, dzâcând că-s satele moschiceşti.

Aceste s-au făcut într-această iarnă, let 7245 < = 1737 >• Aceste bogate nevoi s-au făcut în Moldova, cari cu condeiul

mieu nu poci să lungesc: civeturi, hârtii, văcărit, pili, ialoviţă, greii podvodzi de fân, de lemnie, fiind oaste turciască pre aice, aşădzată la Cartai, la Dunări, di-au ernat.

Iar dac-au trecut iarna, tot într-acesta an, de primăvară, trimis-au leşii omul lor la Poartă pentru ace robiie ce au făcut tătarii. Că iei ştiu că au pace cu dânşii, şi câţî robi au aflat i-au luat pre toţi înnapoi.

Trimis-au şi turcii un sol de a lor la Ieşi, la craiul Frederic, di i-au dat titluş de crăiie şi cu daruri, poftindu-1 să aibă pace, cum au avut şi cu tată-său, Avgust crai. Şi Frederic au priimit prieteşugul. Şi s-a întorsu la ţara lui.

Triimis-au turcii pre raiz-afende şi 2 turci mare şi pre Alixandru terdzimanul, fratele lui Grigorie vodă, şi pre solul nemţesc care era sol la Ţarigrad, di-au mărsu la Nimirova ca să facă pace.

Triimis-au şi moscalii dispre parte lor 3 cneji, anumi Şefer, şi pe altu, sol **nemţescLi,** care au vinit de la împăratul Niamţului pre la împărătiasa Moscului, cari s-au strânsu cu toţâi la Nimirova la Sfeti Petre.

Iar oaste moschiciască, de primăvară, după ce s-au strânsu di la iernatic, s-au împărţit în 2 părţî. O parte, cu Les ghenărariul, 40 000 moscali, 60 000 calmâş, 30 000 donţî, 20 000 cazaci de la Harhov, toţî aceste, ca la 150 000, s-au dus în Crâm; şi n-au mersu pre la Oru, ce au mersu pre aiure, că au găsât un vad cari nu-1 ştie tătarii să fie mai fost. Ş-au tot arsu ş-au prădat toată vara Craniul.

Ş-au triimis şi turcii pre căpitan paşe cu 60 000 oaste levent agiutori tătarâi or. Şi s-au bătut în vo 2 rânduri tari, cu năvăli multe. Şi da duiumuri multe peste moscali, cât îi năduşiia, de rămăsesă lucrul di să băte di-a mâna. Şi tot au biruit moscalii, cu multe vărsări de sânge. Şi mulţi mârzaci şi şirimi au perit, şi au prinsu şi vii mulţî. Şi hanul încă au perit în războiu. Şi

au găsât într-un ostrov mulţime de tătari bejenii şi pe toţi i-au pusu tot supt sabiie.

Iar Minih fertu-marşalic cu 120 000 moscali pedestrimi şi cu 60 000 călărimia şi cu 50 000 cazacii horodovii, 30 000 zaporojeni, cu 10 000 cătani, au purcesu pre Nipru în gios, de la Perivoloşin, pentre Nipru şi pentre Buh.

Şi după ce au trecut Bahul, au ales 15 000 de oaste şi cu Lionte ghenărarul, şi l-au triimis înainte spre Vozie. Ş-au mai trimis şi altă oaste, c-un ghenăral, 20 000, după Leonte, că, dacă i-ar mai trebui agiutori, să-i agiute.

Iar turcii, înţălegând că mărgu moscalii spre Vozâe, au triimis şi ei 40 000 turci, tot aleşi, şi 30 000 tătari c-un soltan. Şi cum s-au apropiet Leonte cu cele 15 000 de Vozâe, turcii s-au şi slobodzit asupra lui Leonte cu mari năvală, pedestri, cât rămăsesă lucrul să spargă obuzul lui Leonte. Numai au şi sosit şi celi 20 000 oaste agiutori; şi cum au şi sosit, au şi-nceput a bate rău pre turci, şi i-au gonit, pân-i-au băgat în cetate.

Ş-au început a bate cetate marţî, iulie în 5 dni, ş-a arunca bombi. Şi s-au aprinsu giabhanaoa în cetate ş-au aruncat o bucată de zidiu, ş-au perit mulţime de turci. Şi a doa dzi, mercuri, iuli 6 dni, au dobândit cetate.

Şi au luat pre pase de Voziia şi pre un beiu de la Bosna robi vii, iar pre alţâi i-au pus tot supt sabiie, şi mueri şi copiii, ce au găsât. 40 000 numai turcii, oaste aliasă, fără mueri, fără copii, au perit toţi, că i-au pus tot supt sabiie.

Numai tătarâi au scăpat, o samă, care au fugit, şi i-au gonit cazacii pân' la Nistru.

Şi într-aciastă oaste 40 000 au fost mai aleşi 12 bei cu 12 mii de oaste, oameni tot aleş, viteji den Bosna. Şi toţi acolo au perit. Ş-au făcut o movilă pre mare de trupuri moarte.

Pe urmă au vinit şi Minih fert-marşalih di-au făcut ş-au tocmit Vozie şi Culburul, cu 10 părţî mai bune şi mai

frumoasă; şi mai bune de cum au fost întâi, cu feliuri de feliuri de meşterşuguri şi tabii.

Şi au lăsat într-însa 7 000 moscali şi 2 000 cazaci; şi în Culburu iarăş au lăsat <loc gol> oaste. Şi cu ceia oaste s-au tras între Buh şi-ntre Nipru. Şi au şădzut toată vara acolo pân' la octovriie, aşteptând să facă solii pace la Nimirova.

Iar solul nemţesc au scris la viziriul că nu poate să facă pace cu Moscul; deci să ştie că şi împăratul Niamţul au stricat pace cu Turcul.

Iar într-această vreme, la Simpetriu, s-au pornit şi nemţii, ginerile împăratului, duca de Liutoranghiia, au purces cu obuzul cel mare, ca la 70 000-80 000 oaste, asupra Bosnii; şi au luat Nişul, şi pren Ţara Arbănaşilor a o strica şi a o bate, şi pre Bosna tij a o bate.

Al tu ghenăral, anume Valis, şi cu alţî ghenărari de la Sibii, cu o samă de oaste, au purcesu a bate Vidinul.

Alţii au vinit pren Ţara Unguriască di s-au coborât în Ţara Munteniască, la Bucureşti, şi pre supt munte, ca vo 6 000-7 000.

Iar Vădaniie, ghenărariul de Braşăv, şi cu alţî 2 ghenărari, cu 5 000 oaste, au eşit peste munte, la Comăneşti şi la Oituz în Moldova, şi în Câmpul Lungit nişte căpitani cu vo 700. Şi au şădzut acolo, pre supt margine munţilor, vo 2 luni şi mai bini.

Stricăciuni n-au făcut nimic în ţară. Tot cu bani cumpăra ce li trebuia. Numai pre turci căuta, şi bucatele unde le găsie ie lua cu di-a **sala.** Numai vo 2, 3 boeri, ce li era casăle pe supt munte, aproapi, să închinasă la nemţii, anume Ştefăniţă Ruset vornicul şi cu ficiorii lui şi Răducanul stolnicul şi Costandin Balşe medelniceriul şi Ştefan Catargiul sulgeriul. Şi ţărănime ce iera pe supt munte n-asculta de domniie.

Iar altă boerime şi mazilime s-au strânsu toţi la Eşi pre lângă Grigorie vodă. Şi Grigoriie vodă deodat-au eşit cu tabăra la Frumoasa; dar apoi pre mult n-au zăbăvit acolo, că să teme să nu-l lovască nemţii, să-l ia. Şi nu crede nici pre boerii de ţară,

să nu-i facă vrun vicleşug cu nemţii. Şi s-au mutat la Ţuţora, între Prut şi-ntre Jijiia.

Ş-au şi răpedzit la Hotin de olac, di-au vinit 400 de lipcani, cu Sara Mehmet pase, şi au scris la viziriul di i-au triimis 2 paşi, anumi Mahmut paşe şi Vâsli paşe, cu vo 600 spahii. Şi au triimis viziriul cindzăci pungi de bani, ca să mai facă oaste. Şi i-au triimis bani şi de chili, şi de ialoviţă, şi de cară, şi de fân, şi de ordzu. De câte beialicuri era la ordie, da bani turcii lui Grigorie vodă; şi el mânca banii toţi, şi cei de liafă şi ceialalţi toţi. Şi lua aceste toate, ce scrii mai sus, din ţară, de face trebilie împărăteşti fără bani. Numai atâta cât da moldovenilor: le da carne, pită, ordzu.

Şi după ce s-au strânsu toată oaste ce iera: lipcani, turci, moldoveni şi alţâi, s-au făcut ca la 6 000 oaste. Şi au mai eşit frica lui Grigorii vodă de nemţi. Şi de frica viziriului şi de ruşine s-au întorsu iarăş înapoi la Gălata. Ş-au făcut hendichiu în giuru împregiurul taberii ş-au pusu străji buni. Ş-au şădzut toată vara acolo, pân-în toamnă la Simedriu.

Iar Costantin vodă, domnul muntenesc, cum au audzit c-au eşit nemţii în Ţara Munteniască, cum au şi fugit peste Dunări. Şi boerii şi slujitorii munteneşti l-au petrecut 2, 3 ciasuri. Şi ş-au luat dzua bună, *şl* l-au lăsat toţi şi s-au întorsu la Bucureşti.

Ce nu numai boerii, ce şi slugi de a lui, ce au fost la tată-său, l-au lăsat toţi. Şi nemţii, viind la Bucureştii, au luat pre boeri pre toţi şi i-au trecut cu casă cu tot în Ţara Unguriască; pre unii cu voe, pre unii şi can fără voia lor.

împăratul Turcul, şi turcii, după ce au vădzut aceste, tari s-au spăriet; ce împăratul nu numai de moscali şi de nemţi, ce şi de oaste lui, să nu facă zorbâ asupra lui. Au şi păzit di-au schimbat pre viziriul ş-a tăet pre chihaia, dzicând că s-au agiunsu iei cu moscalii di-au dat Vozie.

După cum li-i hire de dulău, de le dzâc că-s dulăi, adivărat că-s dulăi. Dacă văd că nu pot isprăvi, ei dau vina capetelor.

Ş-au pus şi han nou, anumi iar pe Adăle Gheri cel rău, ce fusăsă mai întâi la domnie întâi a lui Gligori vodă, când s-au făcut zorbâ, înţălegând că acela au perit în Crâm, cari şede la Tighine pân-acmu; că la Crâm nu poate să margă.

Atunce au triimis împărăţiia di-au luat pre Manolachiie chiurci-başe Psăolu, fratele hatmanului Costandin ce iaste aice în Moldova, şi l-au dus la Ţarigrad, la împărăţie, de i-au dat gre muncă păgânească, 5, 6 dzile, pân-au spus toată avere ce-au avut, di i-au luat tot ce au avut, ca la 3 000 pungi, cu odoară. Nu numai a lui, ce şi a frăţâni-său, a lui Costantin hatman şi altor rude a lui, gineri şi alţâi. Ce au găsât, tot au luat. Ş-apoi l-au spândzurat în mijlocul uliţăi unde să vând blanile, în târgu. Şi i-au pusu o blană în cap, dându-i pricină că el sfătuia pre chihaia.

Atunce l-au agiunsu osinda Ţărâi Moldovii şi Ţărâi Munteneşti. Că acest Manolachi să-nvăţasă de să face tot de casăli chihaelilor, de mânca aceste săraci de ţări cum le era voe, cu alţî greci şi alte păşii, de face schimbări şi adauşaguri cu mulţime de bani. Cum şi mai înainte vremi, când s-au făcut zorbâ, de s-au schimbat împărăţiia la Ibraim paşe vizirul, cădzut la mare urgii, precum scrii la rândul său. Atunce au scăpat, şi tot nu s-au lăsat de răutăţi. Dar acmu n-au putut scăpa, după cum să dzâce, că nu-s în toate dzilele Pastile.

Aşe dzâc că mai mult dispre Costantin vodă să-i fi fostu pâra, avându pizmă pre dânsul. Ş-au scos ferman să omoare şi pre gineri-său, Ştefăniţă beizade, ficiorul lui Mihai vodă, care ţine fata hatmanului Costandin. Numai nărocul lui c-au prinsu de veste, di s-au ascunsu la casăli solilor, multă vremi, pân' s-au îndreptat.

Răiz afende, solul turcescu de la Nimirova, vădzând aceste lucruri ce să poartă şi moscalii nu priimăsc bani să facă

pace, ce cer Dunăre cu Crâm cu tot, şi nemţii Bosna şi altă somă de bani, cheltuiala oştii, şi robii ce luasă, au făcut izvod de toate de aceste ce cerea moscalii şi nemţii.

Şi au dat multe daruri solilor nemţeşti şi moschiceşti şi lui Minih fertu-marşalih moschicesc, ca să mai aştepte 30 dzile, să nu porniască ostile, pân-or trimite la împăratul turcesc să vadă ce or priimi. Di-a priimi, bini, iar de n-a priimi, s-or bate. To ca să să mai lungiască, să triacă vara cu amăgele, după cum iaste natura turcilor. Că să spăriesă pre rău.

Ce, după cumu-i orânduiala aceştii lumi lacomă, au întunecat minte solilor nemţeşti şi moschiceşti, di-au priimit să aştepte celi 30 dzile, pân-a vini răspunsu de la Poartă.

Şi au şi răpedzit raiz avende cu acele scrisori la împăratul turcesc pre terdzâmanul, fratele lui Grigorie vodă, să umble într-aceste 30 dzile de olac, să aducă răspunsul, cum a fi: ia pace, ia nepace.

Ş-au purces terdzâmanul, ş-au vinit pre la Grigoriie vodă, frate-său, la Gălata; şi l-au benchetuit 1 dzi cu mari cinste. Şi l-au mai învăţat şi el meşterşuguri di-a lui, ce au mai ştiut. Că ave Grigorie vodă mare jeli şi frică, c-or lua creştinii ţara; ce nu numai el, ce şi grecii lui, şi n-or ave ce stăpâni şi ce mânca la Ţarigrad.

Şi la 30 dzile s-au întorşii iarăş înapoi la Nemirova, unde era solii, cu răspunsu că nu priime turcii să de nimic, numai să fiie bătaie la anul. Şi aşe solii s-au dus cineş pre la stăpânii lor.

Şi vodă încă au triimis pre aga Enachii Grecul cu 600 slujitori înainte lui reiz afendi la Movilău, temându-să de cazaci să nu-1 lovască, şi l-au petrecut pan' la Tighinea.

Iar Vădanii ghenărarul, dac-au eşit la Oituz cu oaste, au şi poroncit lui Gligorii vodă să de paci oaminilor den Sâret încolo de bir şi să-i trimită 150 de pungi de bani, dacă i-i voe să şadă cu paci în Eşi, pân' la o vreme.

Deci Gligorii vodă era la Frumoasa şi n-apucasă să strângă oaste, nici să dusăsă la Prut. Au socotit şi au trimis pe Toderaşco Păladi vel spătar şi pe Alixandru Sârbul 3 logofăt cu daruri şi cu cărţî de la dânsul şi de la boeri, scriind ghenărarului, lui Vădanii, să-i fii milă de ţară, să n-o strâce. Şi au mersu la dânsul la Oituz, şi i-au priimit cu dragoste, şi s-au adiverit cu bini.

Numai, Grigorii vodă nu s-au încredzut, ce s-au dus la Prut, după cum s-au scris mai sus, di ş-au strânsu oaste.

Aşijdere nici pe Păladi spătarul nu-1 crede, fiind moldovan, să nu-i facă vrun meşterşiug. Şi de acee au trimis şi pe Alixandru Sârbul, fiind di casa lui, ca să nu poată faci vrun meşterşiug asupra lui cu Vădanii ghenărarul.

Turcii, pân-a umbla terdzâmanul la Poartă aceste 30 dzile, iar împărăţie au şi pus sarascher pre Chipruliul şi au şi rădicat oaste den Ţarigrad, ca la 120 000 şi l-au trimis la Bosna asupra nemţilor.

Şi viziriul au triimis pre Meniş păşea de la Cartai cu 20 000 oaste, şi au purces de la Cartai pre margine Dunării a mai strânge oastea ce pute. Şi s-au dus la Vidin asupra lui Vales, ghenărariul de Sibii, ce băte Vidinul cetate, ş-au gonit pre nemţi de la Vidin. Că au făcut ungurii vicleşug, că s-au închinat 5 000 la turcii. Dar tot nu i-au bătut pre rău, numai cât i-au.gonit de la cetate.

Ş-au dat şi lui Costandin vodă, domnul munteniesc, vo 2, 3 paşi cu oaste, di-au gonit pre nemţi din Ţara Munteniască; că era puţinei, numai vo 3, 4 mii, în Ţara Munteniască. Ş-au făcut turcii multă răutate şi pradă în Ţara Munteniască, c-au luat munţii în cap. Şi pre unde au găsât bejenii, au tot prădat şi au arsu.

Şi au spartu şi Mitropolie de la Târgovişte şi au găsât multă avere a boerilor munteneşti şi au luat-o toată. Ce nu numai într-un rând au prădat-o, ce în câteva rânduri au umblat, prădând şi strâcând biata ţara.

Costandin vodă, domnul muntenesc, iarăşi s-au aşădzat în Bucureşti cu vo 2, 3 paşi. Şi re pradă au făcut turcii şi Bucureştilor. Şi Mitropolia din Bucureşti au făcut-o mecet, di să închină într-însa paşii. Şi Costandin vodă au pus tot boeri de cei de gios, că boerii îs toţ în Ţara Unguriască, cei mari, duşi.

Iar ghenărariul cel mare de la Sibiiu, anume Valis, care mersesă la Vidin, vădzând că nu poate sta împotriva turcilor, că are oaste puţină, au scrisu la Vădaniie ghenărariul, că ieşis-în Moldova cu oaste, di-au trecut muntele înapoi di-au mersu agiutori la Vidin. Numai ce au rămas vo 500 oaste nemţi de strajă la Comăneşti, iar ceialalţi măcar că i-au dus la Vidin, tot n-au putut isprăvi nimic împotriva turcilor.

Deci ghenărarul Valis, vădzând că au greşit şi s-au împrăştiet oaste pren Moldova şi pren Ţara Muntenească şi n-au putut isprăvi nimic la Vidin să-1 ia, ori de ciudă, ori de ruşine, ori de frica împăratului, au mâncat otravă singuru ş-au murit.

Mai ispititu-s-au turcii şi cu 2 soltani să marga preste munte în Ţara Unguriască. Şi s-au păzit nemţii mai biné, într-alt fel; că, după ce au întrat în munte, li-au ţinut calé şi dinainte şi dinapoi. Ş-au perit un soltan şi cu tătarâi mai toţi; numai unul au scăpat, pré cu puţini tătari.

N-apucând a întră în munte, la Campiña, întorsu înapoi prădând şi ardzând. Ş-au lovit pren Bucureşti, fiind domnul în scaun; ş-au prădat târgul tot, cu mănăstiri cu tot, ş-au găsât mulţime de avere. Şi domnul n-au putut să isprăvască nimic, să nu-i lasă să prade. Ce-u găsit a boerilor pribegi şi nepribegi şi a neguţitori pin hanuri, tot au luat.

Acest război au fost mai pre urmă, la let 7246 < = 1737 >> la noemvrii.

Să lăsăm acmu Ţara Munteniască, di om scri-o înainte la rândul său.

Grigoriie vodă, şedzând cu tabăra la Gâlata şi înţălegând că s-au dus nemţii cei mulţi şi au rămas numai 500 nemţi la Comăneşti de strajă, şi vădzând că să gătiadză tătarii şi cu turcii de la ordie viziriului să margă la dânşii, au scris la viziriul să nu margă nici turci, nici tătari, să strâci ţara. Puţinei, ce au rămas de strajă, a triimite oaste lui şi i-a goni.

Deci viziriul îndat-i-au şi poprit să nu margă. Că era de la Galaţi pân' la Bârladu tot tătari, cu 2 soltani, di-au şădzut toată vara di-au mâncatu pre beţii oameni, di-au rămas numai cu sufletele. Deci Grigoriie vodă au ales din oaste lui ca la 1 500 slujitori turci, lipcani, moldoveni şi 2 stiaguri de cazaci ş-au triimis pre Costandin hatmanul, fratele chiurci başii, şi pre Toader Pălade spătariul să margă pre la gura Oituzului şi la Comăneşti, să astupe poticile şi să strâci pălăncile ce li făcusă nemţii.

Şi mărgând acolo la Comănieşti, numai au şi dat peste celi cinsute nemţi ce rămăsiasă de strajă.

De merat lucru iaste cum au dat Dumnădzău o spaimă nemţilor, cât n-au putut să stea la războiu. Că cum s-au tâmpinat şi au discălecat cazacii di-au slobodzit focul ş-au picat vo 3, 4 nemţi, s-au şi spăriet nemţii ş-au plecat fuga şi n-au apucat să sloboadă focul. Ş-au şi-ntrat turcii cu moldovenii într-înşii ş-au prinsu ca vo 30, vii cu morţii. Ş-au perit şi colonelul cari iera pre oaste nemţiască mai mari.

Şi iarăşi au dat Dumnădzău frică moldovenilor şi turcilor, că nu i-au gonit mult, temându-să să nu fie oaste supusă, să fie vicleşug; că nu ar hi mai scăpat nici unul. Iar nemţii tot gânde că-i gonesc; că cum au agiunsu la palanca, cum ş-au lăsat puşcile şi caii şi 2 sacaluşi şi 2 căruţă iarbă, ş-au fugit care încotro au putut pren munte, pe gios. Ş-a trie dzi au început a eşi câte unul; şi vădzând că nu-s nime, ş-au luat puşcile şi ce au avut ş-au trecut muntele, dincotro vinisă, înapoi.

Iar hatmanul cu oaste, precum mai sus scrii, nici giumătate de cias n-au zăbăvit şi s-au şi-ntorsu înnapoi, fiind grec cu pele de iepuri la spate. Au fugit toată noapte, făcându-i-să dzuă la Bistriţă, negonindu-1 nime, nici vădzând pre nime; după cum iaste vorba, că nu fac toate muştile miere. Că, când s-au tâlnit cu oaste nemţască, tremura de frică şi vre să fugă. Iar turcii, vădzând că vrea să fugă, au început a-1 sudui ş-au scos şi sabiele asupra lui, să-1 taie. Şi vădzând aşea, că fac turcii zorbâ asupra lui, s-au slobodzit de fric-asupra nemţilor.

Şi s-au tâmplat ace izbândă, după cum scrii mai sus. Numai tâmplându-să Toader Pălade spătariul şi vădzând zorbaoa turcilor, el mai mult au început a îndemna oaste.

Şi după ce au vinit la Eşi hatmanul, i-au scris Grigoriie vodă cărţî la viziriul şi l-au triimis cu 10 nemţi vii şi cu 17 capete morţî. Şi cu ace puţin-izbândă ş-au mai tocmit triaba, că era să pitriacă şi el de la Poartă, ca frate-său Manolachi chiurce-başia.

Tot într-acia vreme mers-au Chipruliul întâi la Niş, unde luasă nemţii, ş-au încungiurat cetate Nişul. Şi n-au putut să sprejiniască nemţii şi s-au închinat; c-au fost ca la 5 000-6 000 nemţî cu un ghenăral. Şi pre ghenărari şi pre nemţî i-au slobodzit cu pace; iar pre raia au pus-o tot supt săbii. Că să burzuluisă toată creştinătate, de ţiine cu nemţii: sârbii, arbănaşii şi alţii ce era prenpregiuru.

Purces-au Chipruliul de acolo asupra nemţilor ce băte Bosna. Deci nemţii nu pute lua Bosna, fiind locurile tari şi raiaoa încă ţine tot cu turcii, nu vre să să de nemţilor. Numai ce au apucat di-au luat vo 2, 3 cetăţî în margine Bosnii, şi au şi sosit Chipriliul cu oaste lui agiutori bosnenilor. Şi s-au lovit în vo 2, 3 rânduri, ş-au tot can zăticnit pre nemţi şi nu ş-au putut alege.

Acestea toate s-au făcut la velet 7245 <= 1737>. Iar dup-aceia, la valetul 7246 <= 1737>, în luna lui octomvriie, tot într-aciastă toamnă, vădzând turcii că li-au mersu cam bineşor spre nemţii, că nemţii nu făcusă gătire prea bună, în grab-au şi pornit oaste de la Cartai şi de la Tighinea, cât-era strânsă, ca la 100 000 de iniceri şi de spahii, c-un sarascher şi cu Medie Gherie, hanul cel nou, cu toată tătărâme de Bugiag, ca la 60 000 şi 2 soltani; mai can cu toată puterea turciască ce era la Cartai. Şi pre apă, de la Ţarigrad, vo 20 000 să margă să ia Vozie de la moscali.

Inţălegând că Mineh fertu marşalih s-au dipărtat cu ostile moschiceşti la ernatic, la Perevoloşin, după ce s-au dus solii de la Nemirova şi ei înţălegând că-s numai 7 000 moscali şi 2 000 cazaci, 9 000 de toată oaste, au socotit c-or lua-o prea pe lesne; şi luând-o, or treci şi or lua şi Culburul ş-or treci şi-n Crâm asupra celora moscali şi or duci şi pre hanul cestu nou, pre Medie Ghirie.

Ş-au luat şi vo 60, 70 puşci din Tighinea şi 400 cară moldoveneşti, di-au dus giabhanaaoa. Şi după ce au agiunsu acolo, au început a bate cetate. Ş-au bătut-o 2 săptămâni şi n-au putut-o lua. Şi aşea da turcii feliuri de feliuri de năvăli straşnici asupra cetăţâi, şi şi mai perea. Spartu-s-au şi vo 20 de puşci mărie, împlându-le mai mult preste măsură, ca s-agiungă la cetate, şi iară pre dânşii îi omorea.

Făcut-au un meşterşug, cu nişte sacrii noapte, ca să să apropii de cetate. Iar moscalii au făcut al tu meşterşug, di s-au luminat ca dzua, ş-au îndreptat puşcile de i-au făcut fărâmi.

Făcut-au turcii 2 lagumuri, şi s-au strânsu acolo mulţime să de năvală. Iar moscalii li-au găsât unde le pusesă turcii şi li-au bătut bine dispre dânşii, ca să de înnapoi spre turci. Ş-au făcut şi ei 2 lagumuri, alăturea şi cu găuri, din celi turceşti, la a lor. Şi când s-au strânsu mulţime de turci la lagumuri ş-au dat foc, iar lagumurile au dat înnapoi, şi s-au aprinsu şi celi moschiceşti, cât au perit mulţime de turci. Şi atunce au eşit şi moscalii cu

cazacii afară den cetate ş-au început a tăia şi ei pre câţi nu îi omorâsă lagumul.

Aşijderea sculatu-s-au turcii cu zorbâ asupra hanului, dzâcând că gâlciava dispre dânşii s-au început întâi şi ei dau năvală di per, şi tătarâi nu per, umblă pre de laturi.

Deci, au luatu hanul pre tătari împreună cu turcii, şi carăle celi moldoveneşti li-au împlut de stuh ş-au început a pune pre moldoveni de împingea carăli; şi turcii cu tătarâi după dânşii cu puşcile, ca s-apropie de cetate, să bată cetate. Iar moscalii aşe au începutu a-i împroşca den cetate, şi au eşit şi afară, şi aşea au dat o năvală turcilor, cât au perit mulţime, şi au luat şi o samă de puşci.

Aşijdere era o zămculiţă de laturi de cetate, şi şidea nişte moscali. Ş-au îngropat şi moscalii un lagum acolo şi s-au făcut a fugi spre cetate. Iar turcii au şi-ntrat într-ace zămculiţă ş-au găsât lagumul şi l-au scos.

Moscalii, vădzând că au găsât turcii lagumul şi l-au scos, au şi îndreptat puşcile în zămculiţă a bate. Şi au perit şi acolo mulţime de turci; şi câţî n-au perit li-au căutat a eşi, că nu pute să şadă, că-i împroşca den cetate.

Aşijderea vinit-au turcii cu vasă pre apă, şi moscalii încă ave vasă. Ce nu li-au sporit turcilor nici cu acel fel. Că cum au fost dându moscalii din tunuri de pe apă or den cetate, să şi afunda vasale turceşti, de s-înneca, cât n-au rămas nici unul, iar moschicesc nici s-au betejit.

Mai pre urmă iarăş s-au rădicat turcii cu năval-asupra cetăţâi, vădzând că au eşit o samă de moscali din cetate. Şi s-au şi pornit turcii asupra moscalilor să-i ia în unghii. Iar moscalii s-au făcut a fugi asupra vasilor şi au lăsat poarta cetăţâi dişchisâ. Iar turcii, cum au vădzut poarta cetăţâi deschisă, au lăsat pre moscali di-a-i mai goni re ş-au şi-nceput a întră în cetate.

Şi i-au lăsat di-au întrat vo 4 000—5 000 şi au slobodzit porţile cetăţâi di i-au închis. Şi aşe moscalii den cetate, fiind supus, au şi-nceput a lie da foc şi din frunte şi din coadă, şi den dos a le da bombi, pân-i-au potopit pre toţi. Da să de înnapoii, porţile cetăţâi era închise. Şi câţi n-au perit, i-au luat pre toţi de grumadzî.

Iar turcii cei ce rămăses-afară, de n-apucas-a întră în cetate, i-au şi aruncaţii lagumul. Atunce moscalii cei di-afară, ce să făcus-a fugi spre vasă, s-au şi-ntorsu înnapoi într-înşii a-i omorî câţî scăpasă de lagum.

Aşijderea şi moscalâi di pre apă au prins a-i împroşca, cari s-apucas-a să lipi de zidiul cetăţâi, că nu pute să să mistuiască nici într-o parte. Ş-au început moscalii a-i bate şi di pe apă, cât i-au potopit, ca la 30 000-40 000 de turci.

Iar în scurtă vreme a şi sosit veste de la soltanul la sara-scheriul, care soltan era între Nipru şi Buh de strajă, cum că vin de la Minih agiutori cetăţâi pre mulţi moscali pre apă, di s-au făcut spaimă în oaste turciască. Câţî rămăsesă vii, neperiţi, au şi fugit preste noapte ş-au lăsat cetate. 3, 4 dzile di-ar fi mai zăbăvit turcii prie loc, nici unul nu vrea scăpa. Că au şi dat Dumnădzău un vicol, că, cum era giumătate răniţi, aşe dzâc că-ntr-acel câmpu 4 părţi ar hi perit şi una di-ar fi scăpat, bini.

Fostu-s-au cerşut cazacii să-i lasă călări, audzind că vin turcii la Vozie; şi Minih n-au vrut să-i lasă, fiind la Perevoloşin. Şi au greşit că nu i-au lăsat, că nici un turcu n-ar fi scăpat, sau tătar.

Deci acel soltan ce era de straji între Buh, vădzând că turcii fug de la Vozie, slobodzit-au şi el ciamburu pre margine Ocrainii leşeşti, di-au prădat satele. Tân şi ei prieteşugul ca cânii vinere. Ce s-a mai face cu leşii, vreme viitoari va arăta.

Grigorii vodă, vădzând că s-au dus nemţii din Moldova, scris-au cu giurământ la boerii cei pribegi şi la ţară, cei haini, să să întoarcă înnapoi la locurile sale, să nu poarte nici o grijă. Şi i-au ertat pre toţi, numai să nu mai fugă şi alţâi, ca să e bani.

Deci s-au întorsu toţi la locurili sale, şi nimic nu li-au făcut. Numai pre Costandin Balşe, având măraz pre dânsulu, l-au bătut la talpie, şi l-au slobodzit.

Făcut-au şi acestu obicei Grigorie vodă, de să bată boerii cei mari la talpe, turceşte.

Şi pre Ştefăniţă vornicul Ruset, hiind mai bătrân, l-au făcut surgun o lună la mănăstiri la Dobrovăţ ş-apoi l-au adus la Eşi şi l-au ertat. Şi i-au măritat o fată ce ave, cu cheltuiala lui vodă, după Scarlatachie comisul, ficior Eupului Gavriliţi.

Iar pre Răducanul, fiind nepot lui Mihai vodă şi agiunsesă cu cărţi la Grigori vodă de la nemţi, de-i face ştire ce fac nemţii şi ce-i la sfatul când era nemţii la casa lui, la Grozeşti; pentru aceia mai mult l-au boerit, de l-au făcut paharnic mare.

Pus-au turcii pre ficiorul lui Racoţi anume, ca să fii crai în Ţara Unguriască, şi i-au făcut coroană de aur, cu diiamanduri de mult preţ. Şi i-au dat şi cinci mii punge bani, să-i fiie de cheltuială şi să-ş facă oaste, osăbit de ce i-au rânduit, turci şi tătari.

Şi l-au pornitu den Ţarigrad, di-au vinit la Brăila di sa gătiadză şi-ş strânge oaste. Ispititu-ş-au nărocul, cu 2 soltani şi cu turci, di-au triimis în Ţara Unguriască, ca să triacă pre la Câmpina, pren Ţara Româniască. Ce nu i-au slujit nărocul ciastă dată, c-au păţât rău, precum scrie mai sus patima lor.

împăratul nemţesc, înţălegând de Racoţii, au strânsu toate capetele celi de frunte, boeri ungureşti, di i-au dus pre toţi la Beci, di-i ţine acolo de le dade toate ce li trebuesc. Ce s-a mai alege, vreme viitoare va arăta.

Deci înţălegând Poarta turciască di ce s-au lucrat la Vozîe, trimis-au di-au luat pre viziriul la Ţarigrad, la sfat, nu numai pre viziriul, ce şi pi toatele capetele celi turceşti, pre toate unde era. La ce va arăta, vreme viitoare va arăta.

Aceste toate s-au făcut într-aceşti 2 ani a domniii lui Grigoriie vodă, pân' la valet 7246 <= 1737> la istovul lui noemvriie.

Dup-acestea, aşăzându-să Grigorie vodă în scaun în Eşi să iernedză, după cum s-au scris mai sus, pus-au în Eşi şi 4 stiaguri de turci şi cu 4 de lipcani, stiaguri să ernedză cu dânsul în Eşi, necredzând pre moldoveni.

Bogate nievoi şi ruşi ni face turcii bieţilor oameni la Eşi şi la ţară, pre unde merge. Că lua femei şi fete mare şi copii, cu **sala,** de-ş face râs. Şi la drumuri îş râde şi prăda pre oameni.

Iar în luna lui dechemvrii, bine nu s-au aşădzat în Eşi, şi au şi scos hârtii, frunte de 3 ughi, mijlocul de 2 ughi, coada de 1 ughiu, şi cârcimărit tij 5 lei, şi cară pre ţară, de căra fân şi lemne la oaste. Şi fân nu găsiia pre aproapi, că-1 mâncasă de cu vară, ce lua ordzu a cui găsiia, fără bani.

Şi taberi de cară duce la Şiret, de măcina, că pe aproapi nu era mori. Şi lua boi a cui găsâe, de pe drumuri.

Ş-au început şi ciuma a s-aţâţa în Eşi. Şi au ţinutu puţin, vo lună, acel omoru.

Oh, oh, oh, săracă Ţară Moldovă şi Ţară Munteniască, cum vă pitreciţî şi vă dizmerdaţî cu aceste supărări, la aceste vremi cumplite, şi fără de milă de stăpânii noştri, cari singuri noi ţ-am poftit şi ţ-am aflatu! Nu ne săturam de domni de ţară, nici de măritat fetele după peminteni, ce dzâcem că-s proşti şi săraci. Şi alergaţi la cei străini, greci, de-i apucat cari de cari să vă hii gineri, că-s cilibii şi bogaţî, şi le daţi moşii şi-i puneaţ în capul mesâi. Iacă la ce am vinit!

Aceste, adivărat că ni-au făcut cilibii la toate, cu lacrămi pre obraz şi cu suspinuri la Dumnădzău strâgând. Iar altă puteri, făr-a suspina la Dumnădzău, n-au rămas.

Ia privit pre ţările megieşilor cum ţin pre cei străini! Le dau di mâncat, iar la sfat sau în capul mesâi nu-i pun, nici îi amestecă. Şi pentru aceia trăesc prostimea lor pân'acmu necălcată. De-ş dau vo fată după vun străin, pre cu greu; dar moşan nu-i priimăscu, nici la sfat. Şi pita ce o mănâncă, cu vărsări de singe

şi cu multă ostinială şi grijă şi slujbe, o mancă streinii prentr-alte ţări.

De ce s-au mai lucrat peste iarnă, de acmu de la noemvrii la valet 7246 <= 1737>. Viziriul, cum au sosât la Ţarigrad, l-au şi mazâlit, şi au pus vizir. Şi cum l-au pus vizir, cum au început a rândui oaste la Hotinu şi la Tighine, şi pre alţâi într-alte părţî, şi a face mare gătire pen ţară. Trecând la Hotin, şi alţâi în gios de la Tighina şi di la Hotin, mare stricăciune şi pozne face oamenilor pre unde loviia. Unii trece pre Bârlad, unii pre Sâretiu.

Şi în Eşi încă au ernatu 3, 4 mii de turci. Şi aceste încă destule răutăţi făce.

Şi era o scumpete mare de pâne şi de fânu, cât agiunsesă carul de fân 4 lei, pre 2 boi. Şi alte nevoi despre domnu: cară, ialoviţă, chile, văcărit, şi adăoşag peste văcărit câte un tultu de vită.

Aşijdere şi în Ţara Munteniască, turcii şi tătarâi au ernat, şi multă pradă au făcut trecând pren ţară la Olt, de să băte cu nemţii.

Nemţii şi moscalii au şădzut în paci pre la ernatic, pre margine ţărâlor lor, făcând mare gătire.

Hanul den Bugiac s-au sculat la ghenarie şi s-au dus la Crâm, nefiind moscali în Crâm. Şi de acolo s-au sculat şi au strânsu oaste pre cine au putut, ca la 80 000, amestecat tătari şi turci, şi s-au dus în pradă la slobodzie, spre Harhov. Şi i-au tâlnit moscalii şi i-au biruit. Şi abe au scăpat hanul cu 4, 5 mii de oaste. Şi li-au luatu moscalii toţ robii ce au luat de la dânşii; că le stătusă caii în ciambur, şi i-au tot gonit pân-în Crâm.

Mihai vodă era la închisoare, că-1 pâre muntenii să de 7 000 de pungi de bani. Şi au şădzut la închisoari 11 luni, şi apoi, cădzând acesta vizir, ce mai sus s-au pomenit, fiindu-i prietin, l-au scos.

Şi fiind doamna lui Grigorie vodă ia Ţarigrad, cu fiiu-său, Scarlat, au făcut nuntă, şi au luatu pre fiica lui Mihai vodă, cari mai sus s-au pomenit că-i logodită, la ghenarie, la Bobotiază.

Iar Grigorie vodă au făcut veselie pentru fiiu-său o săptămână, împreună cu toţi boerii.

Aceste toate s-au făcut pân' la dzi întâi a lui aprilie, de primăvară.

Iar în 31 de dzilé a lui mai, la 4 ceasuri de dzi, s-au făcutu un cutremur mare, de au cădzut mănăstire Golâe şi multe casă şi mănăstiri în gios, Răchitoasa şi altă mănăstire, la Focşeni. Şi s-au cutremuraţii mai bine de 1 lună, mai în toate dzileli.

Şi s-au şi început maré ciumă în Eşi, ş-au ţinut pân' despre toamnă omorul, toată vara pân' la luna lui dechemvrie.

Iar Grigorie vodă au eşit afară cu ordiè la Socola, în rundul văii, de au şădzut toată vara. Şi începând şi în ordie a pica câte un om de ciumă, s-au mutat la Ţuţora, desprie toamnă, ca să să mai răcoriască de boală.

Viziriul s-au rădicat cu 300 000 oaste ş-au purces spré Niş, asupra nemţilor. Şi au făcut oaste în 3 părţî. Unii, cu Racoţi, i-au pornim pré Dunărea în sus, şi cu tătari, de au luatu Ţara Oltului şi alte pălănci ce iera pré Dunări. Şi siilè să triac-în Ţara Unguriască, şi n-au putut să răzbască de nemţî; şi s-au apucat a bate cetate Ruşava.

Alţâi şide împrotiva taberii cei maré nemţeşti şi au bătut-o toată vara, şi nu pute s-o dobândiască. Perea turcii ca frundza, de pica pré Dunări în gios; şi le aduce Dunărea trupurile pré la Galaţi şi pré la Smil, şi-i prindea oamenii morţî, de le lua boarfilii de pre dânşii. Că fiind Ruşava în ostrovul Dunării, da turcii năvală taré pré apa Dunării s-o ia, şi den cetate pe turcii tot prăvălea, di s-înneca în Dunări. Câteva mii au peritu, de turci, la această cetate.

Iar despre toamnă, vădzând nemţii cei den cetate că agiutori, nemţî nu li mai vini de nicăiuri şi bucăţile li să sfârşăsc, şi Dunărea încă scade, şi toată greimè turcilor ciartă prenprégiur, s-au închinat cu 1 500 nemţî. Aţâţe nemţî au fost numai în Ruşava.

Şi eşind acel ghenăral den cetate, l-au îmbrăcam viziriul cu caftan şi cu mari cinste l-au slobodzit, de s-au dus la tabăra ce mari nemţască, cu dobi şi cu surle, de înpreună cu toţ oamenii lui, dzâcându-i viziriul: „Aferim, slugă bună şi credincioasă! Măcar di s-ar afla om harnic şi drept ca tine şi la împărăţie noastră! Cu puţine oasti să stai să te baţî cu atâta puteri, atâta vreme!" Şi după ce au mersu la nemţi încă mai mari. cinste au dobândit.

Dzâc unii să hie dat viziriul bani să s-închine şi să hie fost cu ştirea împăratului nemţesc, şi viziriul încă să-ş fac-obraz despre împăratul turccscu. Că tabăra ce mare nemţască şicie între nişti bălţî la loc tari, iar turcii nu cutedza să margă la dânşii, şi nemţii aşijderea nu cutedza. Şi aşe au şădzut ostile pân-în toamnă, fără câtu câte o strajă de să lovie.

Iar despre toamnă s-au dus viziriul la Ţarigrad cu ace izbândă. Şi s-au împrăştiet la ernatic ostile, şi cele turceşti şi cele nemţeşti. Iar dincoaci, dispre moscali, au rânduiţii un sarascheri cu oaste la Tighine, şi altă oaste au mersu, de la Hotin şi de aiure, ca 80 000 oaste, şi cu tătarâi Bugiagului 60 000, de sta pe Nistru d-aştapta pre moscali.

Iar moscalii s-au făcut în 2 părţi. O samă, cu Les ghenăral, s-au dus în Crâm cu 100 000 oaste şi s-au bătut acolo cu hanul Craniului şi cu 60 000 turci, ce iera cu căpitan păşea. Şi i-au tot bătutu pre turci şi pi tătari. Şi au prădat şi au arsu Crâmul vo 4 luni.

Şi apoi au eşit den Crâm şi au lăsat Crâmul şi au vinit la ceasta oste, la Perivoloşin, unde iera Minih ferm marşalic. Şi s-au făcut ca la 300 000 oaste. Şi au tot şădzut toată vara şi apoi de Sfeti IIii s-au pornitu spre Nistru pre încetu.

Iar tătarâi şi cu o samă de turci călărime li-au eşit înnainte şi-i tot ceheia prenpregiur, de le lua oamenii di pre la iarbă; iar să le ste împrotrivă nu pute. Să ispite câteodată, şi pica ca perile turcii şi tătarâi.

Şi aşe s-au apropiet cale de 4 ceasuri de Nistru tabăra ce mari, iar frunte oştii, cu 20 000 oaste şi cu o samă de cazaci, au agiunsu la Nistru, la Calanca, den gios de Raşcov, unde iera de ceasta parte şi sarascheriul cu toată inecerime.

Şi au început moscalii a-i împroşca den puşci şi den bombe de piste Nistru, câtu nu pute turcii să să mistuiască nicăiuri pre di ceasta parte. Iar peste noapte li-au şi vinit ocaz de la Minih să s-întorcă înnapoi. Şi s-au întorşii noapte la obuzul cel mari, unde era Minih. Şi au purces iarăş cu toţâi înnapoi la Buh.

Şi murindu-le caii şi boii, ţiindu-i toată vara în herbintială la Buh, n-avea cu ce tragi privau tul, puşcile. Ş-au îngropat acolo în câmpu 500 de cară de glonţuri şi de conbarale osăbit de fănină şi posmagi şi alte bucate ce au lepădat pre câmpu.

Şi după ce au agiunsu la Buh, au triimis Minih ş-au rădicat şi oaste ce era în Vozie. Şi i-au dat foc ş-au răsâpit-o de tot, şi Culburului tij. Şi au vinit la dânsul, şi s-au dus cu toţii la ernatic la Perivoloşin.

Iar turcii iniceri vre să triacă să agiungă pre moscali; dar nu-i lasă să triacă Nistrul sarascheriul, neavând ferm an, cât încep usă inecerii cu zorbâ, cum li-i obiceiul lor, să omoare pe sarascheriul.

De merat lucru iaste acesta, cum aşe lesne să întoarsăr-înnapoi şi stricară şi Voziia; şi sarascheriul încă nu lăsa să triacă inicerii după dânşii, să-i goniască. Unii dzâc că au dat sarascheriul mulţimi de bani lui Minih; iară alţâi dzâc că s-au temut Minih de ciumă, să nu i s-împle oaste.

Şi să teme să nu e turcii şi tătarâi pre moldoveni în sabie şi-n robiie, că aşe să lăuda turcii. Şi să cere şi la sarascheriul, să le de voie, cum or videa că trec moscalii încoaci Nistrul şi nu-i pot sprezini, să şi sloboadă prad-în ţară. Iar pentru Voziia, această pricină dzâce Minih, că un an de când au luatu Vozie, şi ciuma dentr-însa n-au mai eşit, cât mai bine de 20 000 oaste s-au potopit într-însa; şi pentru aceia au stricat-o şi au scos oaste

dentr-însa. De nu-s niscai fapte a lui Minih, vremea viitoare va arăta adevărul.

împăratul turcesc, înţălegând de acest lucru, s-au mânietu pre sarascheriul şi l-au făcut surgun. Şi au pus pre altul, anume Veli paşe, vistit, vitiaz bun, ce au arătat mari îndrăznire la moscalii.

Şi au tăet şi 4 paşi, şi au mazâlit şi pe sultanul, căci n-au mersu după moscali să-i goniască. Că era bucuros, şi totu să temea să nu facă vrun meşterşug, sa s-întoarcă.

Tot într-aceasta toamnă, la noemvrii, murit-au ficiorul craiului unguresc, anume Racolci, la Dunări, ce-1 pusesa turcii crai, la Udrii, ca să hie în Ţara Unguriască. Şi nu i-au slujit norocirea, care mai sus s-au pomenit.

Vinit-au capizilar-chihaia de ia împărăţiie, cu poroncă la Grigoriie vodă di-au mersu la Nistru să rădice puşcile ce le îngropasă moscalii, să le ia să le ducă la Tighine. Şi s-au dus pan' la Nistru şi au triimis de au încărcatu tot, cu mare frică, să nu-1 lovască cazacii; dar n-au avut nici o ostinială. Şi au încărcatu 500 de cară de glonţuri, cum mai sus s-au pomeniţii.

Şi au îmbiat Grigorie vodă pre la Soroca, pre la Raşcov, pre la Orhei, di s-au primblat să vadză locurile ţării. Şi pi urmă, de la Orhei n-au vinit în Eşi, că murea tari de ciumă, ce au trecutu la sat la Deleni, în ţinutul Hârlăului, la vornicul Iordache Cantacozino Delianul, de au şădzut pân-în dzi întâi a lui dechemvrie. Şi apoi, înţelegând că au mai rădicat Dumnedzău focul, s-au dus în Eşi.

Iar nevoili în ţară prea multe, di chili, de ialoviţe, de cară şi de alte nevoi nespusă, tot eşite pe catastifile banilor hârtiilor ce fusesă de primăvară. Ca şi la Duca vodă cel Bătrân, ce iese pre banii hârtiilor, aşe şi acmu au fost.

Oamenii, de vară, să bejenisă la munţi, la păduri, de frică să nu prade păgânii ţara.

Leşii au avut paci, fără cât în Ocraina, pre unde au fost şliavui moscalilor, au avut oarece stricăciune de tătari.

Franţozului i-au tot îmbiat oamenii lui să facă paci turcilor dispre moscali şi dispre nemţî.

Cazâlbasul încă au avut paci în cest an cu turcii.

Aceste toate s-au lucrat într-acest an, de la noemvrii, la văleat 7246 <= 1737>, pân-iarna la istovul lui noemvrii, la velet 7247 <= 1738>. Şi ce s-a mai lucra s-a scrii la rândul lui.

Iar am început a scriie acestu an. Iată, după ce au mersu Gligorie vodă în Eşi, ciuma s-au potolit. Nevoi totuna au ţinut în ţară, precum scriie mai sus.

Pre viziriul şi pe hanul i-au chematu la sfat la Ţarigrad. Ce pre viziriul l-au schimbat şi au pus vizir, iar pre hanul l-au triimis de au şădzut toată iarna în Bugiag pân-în primăvară, iar primăvara s-au dus în Crâm. Şi au mersu ş-un poghiaz tătărăsc la moscali, dar puţină pagubă au făcut, iar mai mulţi au perit iei.

Iar de primăvară s-au sculatu viziriul cu toată puterea cât au avut şi s-au dus asupra nemţilor la Beligrad. Şi nemţâi încă au strânsu tabăra lor acolo, 90 000-100 000 oaste nemţî, mai departe de Beligrad. Şi au făcut şanţu şi sta acolo de aştepta pe turci cale de 7, 8 ceasuri. Şi după ce s-au apropietu turcii de tabăra nemţască, iar nemţâi au ales 18 000 de oaste den tabăra lor şi au triimis să lovască, pe turci noapte fără de veste, să-i spargă, înţelegând că nu-s turci mulţ. Şi turcii au fostu prinsu limbă că vin nemţâi şi au fostu stând gata. Şi cum au sosit nemţâi, cum i-au şi împresurat turcii, *fiind* mulţi.

Deci nemţâi, vădzând aşea, au mai ales 12 000 şi au triimis după dânşii, ca să le dea agiutor. Dară nu li-au fost nice de un agiutor, că, când sosî, au început a-i sparge. Şi aşea au purces turcii asupra taberii cei mare nemţeşti, bătându-i pân'ce i-au băgat în tabără. Dar prea puţini au scăpat.

Şi aşe, dând năvală şi taberii cei mare, n-au putut să stea împotriva turcilor. Numai ce li-au căutat de au lăsat şanţul şi s-au supus supt cetate Beligradului, de s-apăra de turci; că-i

încungiurasă turcii pre nemţî den toate părţile, de nu le vine nice oaste de nicăiri nemţilor. Li-au fost viind agiutor 50-60 000 de oaste de la colegaturi, numai, fiind ciumă, nu cutedza, cu oastea ce proaspătă, să între în ceia oaste, ce sta mai departe, cale de 5, 6 dzile.

Şi ase câteva dzâle apărându-să de supt cetate, au stătut solii la pace. Că nu ştiia nemţâi că au luatu moscalii Hotinul şi ce să lucriadz-în ceste părţî, fiind înciungiuraţ de turci. Şi să temea nemţâi să nu margă turcii în Ţara Unguriască, să nu să tulbure şi ungurii.

Aşijderea şi viziriul, viindu-i veste dencoace despre moscali că au luatu Hotinu, au tăinuit şi au făcut veselie mărie, cum au bătut turcii pre moscali la Hotin. Şi audzind nemţâi, au făcut pace. Precum s-au făcut pace, s-a scrii la rândul său.

Moscalii, de primăvară, cu Les ghenăral, cu 80 000 oaste, cu calmâş şi cu cazaci şi cu moscali, s-au dus asupra Crâmului. Şi au avut acolo în Crâm în 2, 3 rânduri bătăi cu turcii şi cu tătarâi. Şi s-au rănit şi hanul ş-au murit acolo în Crâm. Şi turcii, acmu de iarnă, după ce au făcutu pace, au pus han pe <loc gol>. Şi moscalii s-au întorşii înnapoi, neluând nice o cetate, fără câtu au strâcat Crâmul prea rău într-aceşti patru ani.

Meneh felt marşalâc, de primăvară, au purcesu de la Chiov pen Ţara Leşască dreptu asupra Hotinului pre la Nejboj şi pre la Cameniţă, cu 120 000 oaste moschiciască, cu donţî, cu calmaşi, cu cătane. Şi au vinit pre-ncetu toată vara pân'la Hotin, den Ţara Căzăciască pen Ţara Leşască; şi numai la Nistru au zăbăvitu mai bine de 2 săptămâni. Şi au trecut Nistru pe den sus de Hotin, pren ţinutul Cernăuţului, pe la un satu ce să chiamă Gincăul, pre la Vasăleu.

Purces-au şi pe dencoace Veli paşe sarascheriul şi cu 2, 3 paşi, cu 20 000 de oaste turci, şi soltanul cu 30 000 oaste tătari. Şi era şi la Hotin vo 7 000-8 000 de lipcani, şi era şi câteva

mii de spafii, şi capezilar chihai împărătesc cu bostangii, şi Colciag paşa, cu iniciarii cetăţâi.

Şi pân-a treci moscalii Nistrul, l-au eşit şi tătarâi cu turcii înnainte peste Nistru asupra Cameniţăi, dar n-au isprăvit nimic, că i-au bătutu moscalii pre rău.

Şi după ce s-au pornitu moscalii de la Nistru asupra Prutului pe la Jestavna, pre la Sobraneţ, şi li-au tot datu năvală turcii şi cu lipscanii, dar au perit lipcanii mai toţ, şi turcii, cât s-au zăbăvit pe acolo.

Şi au prădat margine Ţărâi Leşeşti, cazacii şi cu calmâşii şi cu catanile: Horodinca, Snetinul, Cuturile, Tesmeniţa; pân' la Stanislav au agiunsu de au prădat. Şi după ce au agiunsu la Juşca, au luat în gios de au trecut codrul pe la Stanihorci, pre den sus de un satu ce să chiamă Boianul, şi s-au întorşii pe supt poalele codrului, pre la Rerence. Şi acolo iarăş au avut război, şi iarăşi au bătut pe turci, moscalii.

Şi de la Rărence au purces pe suptu poalele codrului pre la Grozniţi, şi de la Grozniţi tot în gios pe supt codru pe la <loc gol>. Şi acolo era pedestrime turciască, cu toată putere. Şi agiungând moscalii acolo într-o vineri, în 17 dzile a lui avgustu, la velet 7247 < = 1739 >, cum s-au tâmpinatu moscalii cu turcii şi au începutu a să bate, n-au putut sprejini turcii focul moscalilor, şi s-au şi spărietu. Ş-au fugit turcii care încotro au putut: Veli paşe sarascheriul şi cu o samă de turci şi cu soltanul, cu tătarâi, în gios pre Prutu, iar Colceag paşe au întrat cu o samă de turci în cetate.

Iar feltu marşalâc n-au vrutu să lasă pre moscali să goniască pe turci, temându-să să nu facă vrun meşterşug; şi au şădzut toată dzua într-acel loc, la <loc gol>, unde-i bătusă. Iar turcii den Hotin, dac-au vădzut că i-au bătut, ş-au tot scos muierile, care cum au putut, într-ace dzi şi s-au dus în gios asupra Tighinii.

Deci a trie dzî, apropiindu-să Meneh feltu marşalâc într-o duminică de Hotin, în 19 dzile a lui avgust, şi i-au eşit Colceag înnainte şi i-au închinat cetate Hotinului. Şi au purcesu cu Meneh şi cu Colceag împreună ş-au întrat în cetate Hotinul. Şi au luatu pre toţ turcii robi, iar pre păşoaia lui Colciagu au slobodzit-o, şi au mersu în gios. Iar pre Colciag şi pre alţî turci i-au pornim la Moscu robi.

Şi au zăbăvit <loc gol> dzile la Hotin şi au întorşii şi câteva mii de oaste înnapoi înţălegând că să tulbură şvedzii şi leşii asupra lor. Şi dup-aceia au purcesu în gios pre Prut.

Iar Grigorie vodă încă era rânduiţii de la Poartă cu Sară Mahmetu păşea să margă la Cernăuţi, să ţii calea moscalilor la Nistru, să nu-i lasă sa triacă despre ace parte. Şi au făcutu ca patru, cinci mii de oaste, turci, moldoveni, şi s-au dus în sus pân'la Livărda.

Apoi înţălegând că nu-i putinţă a-i sprejeni, au mersu spre Prutu la Bogdăneşti şi, apropiindu-să moscalii de Hotin, s-au întorsu la Drăgşani, de au şădzutu acolo pân-au luatu Hotinul, şi au trecut şi sarascheriul în gios.

Atunce au vinit şi Gligoriie vodă la Eşi, la Gălata, cu ordiia, puind străji bune. Apoi, prindzând limbă den străji că s-au porniţii moscalii în gios pre Prut, au pus caimacami pe Sandul Sturdzea vel logofăt şi pe Iordachiie Cantacozino Delianul vel vornicii de Ţara de Gios, şi el au purces în gios cu câţ boeri s-au tâmplat cu dânsul.

Iar Meneh, după ce au agiuns la Isnovăţ, au porniţii oastea ce uşoară, donţî, calmaşi, cătane, şi cu o samă de draguni 2, 3 polcuri, înnainte, cu Costantin Cantimir şi cu Dumitraşco Cantimir, ficiorii lui Antioh vodă, fiind acolo la moscali înstreinaţ.

Deci au şi purcesu pen ţară, strângând privantu şi bucate turceşti, unde găse. Şi cai de a cui găse, şi turceşti şi boereşti, îi lua, că le slăbisă caii. Deci Dumitraşco beizadea, maior, au luat pe suptu munte, pre la Suceavă, şi-n gios muntele a prăda pan' la Bacău; şi s-au întorsu la Eşu cu duium. Iar frate-său Costantin Cantimir, ce era bregadiri, au luatu de la Işnovăţ Jijie în gios şi pe la Botăşeni şi au răpedzit ca doă mii oaste să prindă pe Gligoriie vodă.

Şi au mersu poghiazul pe Bahlui în gios, pe ia un satu ce să chiamă Căcărădzenii, au trecut Bahluiul ş-au luatu pre la Şanta de au trecut codrul la Vaslui. Şi de acolo s-au întorsu înnapoi, că să teme de tătari.

Şi Grigoriie vodă au prinsu veste den Roşieci şi au fugitu în gios spre Galaţi.

Deci Costantn beizadea au vinitu tot jăcuind pân-în Eşi şi au întrat în Eşi săptemvriie în 2 dzile, la velet 7248 <= 1739>. Şi i-au eşit înainte mitropolitul şi cu caimacamii şi cu alţî boeri care să mai tâmplasă, şi călugări, şi neguţitori de laturea târgului, despre muntenime, şi i-au închinat cheile ţărâi şi stiagurile slujitorilor. Şi s-au împreunat cu mare bucurie ş-au purces pen Iaşu. Pân'la Frumoasa l-au petrecuţii boerii. Şi s-au aşădzat acolo cu oastea.

Iar Meneh feltu marşalâc au trecut Prutul de la Işnovăţ în ciasta parte şi au tot vinit pre Prut în gios, făcând ocopuri cale câte de cinci, 6 ceasuri unul de altul.

Şi de la Podul lui Gherman au lăsat obuzul cel mare să triacă Prutul iar în ceia parte, şi el, cu vo 10 000 de oaste, au venit drept la Eşu. A doa dzi, luni, septemvrie în 3, au întrat în Eşi şi i-au eşit şi lui înaine mitropolitul şi cu caimacami şi cu alţî boeri care să tâmplasă, făcându-i mare cinste, pân' l-au adus în curţile domneşti. Şi au şădzut în Eşi o săptămână. Şi cât au şădzutu în Eşi, în toate dzâlele chema pe mitropolitul şi pe caimacani şi pe alţ boeri, de-i pune la masă de-i cinstea.

Şi au îmbiat în giuru împregiurul târgului de au ales loc de cetate. Şi au pus semne şi au pus săldaţi şi salahori, de au început a săpa,d-au făcut şanţu şi tabiie. Şi au lăsat 4 000—5 000

oaste, c-un ghenăral maiur, anumi Petrea Şipon, şi cu un polcovnic, ca să fiie de paza târgului.

Şi au rânduitu şi pe un ghenăral, anumie Levendal, să margă la gura Jijiii, să facă şi acolo ocop. Şi n-au apucaţii a-l face. Şi în Târgul Frumos şi în Roman iarăş au lăsat oaste şi au făcut o cop uri.

Şi au datu şi aceste ponturi moscalii ţărâi şi au pus pe caimacam, pe Sandul Sturdza vel logofăt şi pe Iordachie Cantacozino vel vornic, ce-i dzâce Delianul, iar. Şi ei să hiie mai mare căimăcani, sănaturi, pân' s-a mai alege cum a mai fi.

Ponturile ce-u dat terii:

1. Să fiie moldovenii credincioşi cu toată inima împărăţâii Rusii.

2. Să n-aibă răspundeţie cu neprietinii împărăţiii Rusiii.

3. Boerii pribegi cu Gligorie vodă să s-întoarcă toţi pân-într-un an; iar care nu s-ar întoarce pân'la anul să n-aibă ertare şi moşiile să le hie perdute.

4. Doaădzăci de mii de oaste să erneză ţara şi s-o hrăniască, şi să şadă pen târguri, unde s-a socoti.

5. 3 000 de salahori să nu lipsască peste toţi anii, să lucreze la cetăţi, la ce ar trebui.

6. Oamenii bolnavi de oaste, să cheltuiască cu dânşii şi aptică, să le dea oţăt şi usturoi.

7. Oficerilor ce-s cu aceste 20 000 oaste iar să le dea ce li-ar trebui.

8. Moscal, grec sau alţi oameni străini să nu încapă nice la o dregătorie în ţară, numai cu neguţătorii.

9. Câţ slujitori sau boeri, ce n-or hi la vo dregătorii să încaleci toţ să margă la oaste. Şi liafă să le de împărăţie, iar la nevoia ţărâi, ce li-ar fi parte, să-ş dea.

10. 90 pungi bani să-i dea poclonul lui acmu.

11. 100 pungi masa lui în toţ anii, 12 mii galbini de aur. Galbănul îmbla 4 lei pre acestea vremi.

12. Nime să nu tăgăduiască bucate sau haine sau bani turceşti şi greceşti, că cu capul a da samă.

Acestea ponturi au dat Meneh boerilor; şi au dzis că, de n-or priimi, a da foc târgului. Şi i-au făcut cu di-a **sala** di-au iscălit, că să tâmplasă şi boeri de nu s-învoe. Şi au iscălitu toţi.

Care mai pe urmă viţ videa la ce au vinit cinstea lui Meneh pe boeri. Că vinul cel ungurescu, dulce, s-au făcut venin amar, şi râsul, plânsu, şi voia cea bună, groază şi frică, şi oh, oh, oh! şi bogăţie, sărăcie şi lipsă şi blăstăm şi osindă vecinică, neuitată şi neînchegată.

Apoi, făcând aciaste, Mineh au poftit pe boeri şi pe mitropolitul de l-au petrecut pân'peste Prutu la Zagarance. Şi acolo au tocmit oastea şiraguri, de au vădzut-o boerii. Şi au &cut o sfeşteniie mitropolitul, şi au blagoslovim oaste şi au stropit-o cu aghiazmă. Şi apoi au datu den tunuri, şi s-au dus b cortu şi i-au cinstit toată dzua, dând den tunuri.

Şi li-au dăruitu caimacanilor câte 200 ughi de aur, şi mitropolitului 300 ughi. Şi apoi s-au întorşii boerii la Eşi.

Iar Meneh au rânduitu al doelea rându pe Dumitraşco beizadea, cu cazaci şi cu catani şi cu moscali, să margă să Prindză pre Gligorie vodă de la Şărbăneştii cei de pe Sâret, înţălegând că-i acolo. Şi au purcesu şi s-au dus tot pe Sâretiu în gios, pân-aproape de Şărbăneşti.

Iar Gligorie vodă, prindzând vestea, au trecut Siretiul cu mare spaimă noapte pre o ploaie şi au fugit spre Brăila. Iar Dumitraşco beizade n-au cutedzat să-1 goniască, ce s-au întorsu înnapoi şi au lovitu Focşenii, şi cei de iasta parte şi cei de ceia parte, de i-au prădat, de a rămas oamenii cu peili goale, ^umai cu sufletele.

Şi au lovitu şi pe la Mera de au luat pe Pupul aga şi pe ·ocru-său, mitropolitul Sidis. Şi i-au dus la Meneh, având el ľăspundeţie mai denainte cu Meniah, de când era sărdar la Orhei, cu poronca lui Gligorie vodă. Iar pe Costantin beizadea

l-au rânduit cu oastea catané asupra Huşilor, ca să stea în preajma tătarâlor.

Iar Meneh s-au pornim asupra Tighinii de la Prutu, şi au trecutu codrul în fundul Bacului şi au luatu în gios pân' lângă Bârâiac. Şi acolo l-au agiunsu cărţî dé la solii franţujeşti, că au făcutu pacé, să s-întoarcă înnapoi.

Déci s-au şi întorsu înnapoi; iar în Tighinea den turci mai nimé nu rămăsesă şi să totu fugiia. Şi tătarâi era morţî, sta înfipţi şi începus-a agiunge să s-închiné. Şi Meneh s-au întorsu înnapoi. Şi scrie Meneh la caimacani că s-au întorsu înnapoi, că s-apropie iarna, iar pacé nu~i, să poarte grijă la oastea ce iaste în Eşi şi la Roman şi în Târgul Frumos, că el mérge la Hotin şi pré marginea Ţărâi Leşeşti, dé a erna.

Şi au şi întorsu pe atamanul înnapoi, şi cu Capisna cu donţii, şi au luatu şi dé la Roman şi dé Stoian, caré s-au făcut 8 000 dé oasté, şi au purces în gios pré la Focşeni. S-au întrat în Ţara Munteniască în sus, prădând pân'la Câmpina. Şi di-acolo n-au cutedzatu să vii înnapoi, să nu lé iasă turcii înainte de la Brăila, ce au trecut în Ţara Unguriască.

Iar Meneh au tot mărsu în sus pân'la Hotin şi au şădzut câteva dzilé la Hotin. Şi tot scrie cărţi cu scârbe la boerii caimacani să poarte dé grijă de privantu, să nu să mai protivască lui Gligorie vodă, că nu-i pacé. Şi scrie şi la Petre Şipon ghenărariul să zapciiasca pe boeri de bani.

Triimis-au Gligoriie vodă pé un postelnic cu carte la caimacani de li-au făcut ştire că s-au făcut pacé. Iar ghenărariul au triimis pe acel postelnic cu carte la Mineh. Meneh l-au pus la calaur şi s-au mâniet şi au trimis dé au strâcat casăle dé la Frumoasa. Şi au cădzut şi caimacami în mari prepus despre Minih. Mai taré prepus era pé vornicul Iordachii Delianul Cantacozino, făcându-1 şalviri cu 2 feţe.

Deci şi caimacami să spăriesă şi să mera ce or face, că au pus bani pe neguţitori şi pe alte bresle şi nu putè scoati. Şi pe

ţară nu pute îmbla să strângă banii, că ţara era bejănă şi plină de tâlhari de oaste. încotro merge, vine tot dizbrăcaţi, şi unii tăeţî. în ţinuturile cele de gios nu pute, de Gligoriie vodă, să e bani.

Vinit-au şi Costantin beizadea de la Huş în Eşi, să hiie cu boerii sinat. Şi au lăsatu acolo o samă de cătane de strajă. Şi i-au lovit tătarâi, şi au perit vo 300 cătane.

Apoi mai pe urmă au pus şi zacuţii la caimacani, vădzând că nu pot plini banii poclonului ş-a mesăi lui Meneh, cari mai sus s-au scris.

Iar mai pe urmă vinit-au poroncă de la Meneh la ghenărariul Petre Şipon să să rădice den Iaşi şi de pen alte târguri, să vii la Hotin toţi şi să ia şi pe boerii caimacani cu calaur, de n-or hi plinit banii.

Şi s-au gătit şi au purces den Eşi sâmbătă, în dzi <loc gol> a lui <loc gol>. Şi au purces a căuta în toate mănăstirili bani sau odoară, şi n-au găsât, iar haine n-au luatu în Eşi. Iar greceşti, turceşti au luatu tot ce au găsâtu, şi a unora ce iera sluge lui Gligorie vodă. Mai multu Costantin beizadea le lua el. Iar la ţară tot au zăcuitu, şi bucate, şi boarfe.

Şi s-au pornim moscalii den Iaşi, iar o samă de cătane şi cu câtva moscali rămăsesă în târgu de jăcuia. Iar bieţii oameni, pen mănăstiri închis, săracii, cu atâta groază.

Numai Dumnădzău tot nu s-au îndurat de istov, c-au şi sosât Sara Mahmet paşe cu lipcani şi cu o samă de tătari şi cu Toader Păladi vel visternic de la Gligori vodă, triimis înnainte de la Branişti. Şi cum au sosit, cum au început a năvăli la obuzul moschicesc, ş-au întrat în târgu, ş-a prinde pe cătane, ş-a-i lua cu caiuşuri de grumaz pe lângă cai, ş-a-i faci să plătiască ce-au băutu. Şi oca cia de vin s-au întorsu în sânge şi în bătaie. Şi au sărit şi oamenii de pen mănăstiri de agiuta lipcanilor a-i prinde, şi tătarâlor.

Apoi ghenărariul, vădzând că i-au prinsu mulţi moscali tătarâi, şi pe un porocinic, au scris la păşea şi la Pălade să-i sloboadă oamenii, că, neslobodzându-i, s-a întoarce cu tot obuzul înnapoi ş-apoi a da foc târgului, şi a sparge şi mănăstirile, ş-a pune tot suptu sabiie, că acmu iaste pace.

Deci au stătut paşe şi au strânsu pe toţi catani, moscali, şi i-au triimis la ghenărariu, pe câţi au găsât prinşi. Şi iei încă s-au rădicaţii de pe Căcaina şi s-au dus în sus.

iar tătarâi încă în sus după dânşii s-au dus. Şi au scos mulţi bucati ce luasă den ţară. Şi au vinitu oamenii şi au datu câte un leu de vită şi ş-au scos bucatele. Şi de ar hi lăsat paşe să margă tătarâi după dânşii până lângă Hotin, puţini ar hi mersu cu dobândă, mai şi fără dobândă, că-i lovisie o ninsoari cu vicol, de-şi sta cu capetili lor.

Apoi şi Gligorie vodă au scris cărţî la Meneh să sloboadă pre mitropolitul şi pe boerii caimacani de la Hotin. Sosind în scaun în Eşi, luni în <loc gol>, dzile, a trie dzi după ce s-au pornit moscalii den Iaşi, şi au arătat milă de iertăciuni, cine era greşit.

Deci Meneh i-au cinstit pe boeri la masă vo 2 dzile şi nu li-au mai cerşut banii ce rămăsesă rămăşiţă den poclon, şi i-au slobodzâtu. Şi au vinit la Eşi.

Iar Antoniie mitropolitul n-au vrut să s-întoarcă. S-au temut di Grigorie vodă, să nu obliciască că au fost agiunsu mai denainte cu moscalii; şi s-au dus şi el la Moscu.

Şi atunce şi Meneh au trecut Nistrul în ceia parte cu oaste toată. Numai ce au lăsatu un ghenăral în Hotin, anume Levendalu, cu 3 000 de oaste.

Şi pusesă Minih de făcusă tot găuri pe supt cetate Hotinul, apoi lagumuri să-1 spargă; dar apoi nu l-au spartu. Şi atunce' la purcesul lui Mineh, triimis-au de au robitu toţ oamenii den ţinutul Hotinului şi di pe marginea Cernăuţului. Şi i-au trecutu cu copiii, cu femeiei, la Mosc. Şi împărţea pre oameni ca pre

dobitoaci: unii le lua copii, alţii bărbaţii, alţii muerilé. Şi-i vinde unii la alţâi, fără liac de milă, mai rău decât tătarâi. Şi era vremea de iarnă. Bogate lacrămi era, cât s-audzea glasul la cer.

Deci Grigorie vodă, dac-au sosit în Eşi, a patra dza i-au şi vinit veste că capimistru şi cu atamanul donţilor ies pe Oituz den Ţara Unguriască, că nemţii nu i-au lăsat să margă pin Ţara Unguriască. Şi eşind pe Oituz, au luatu în sus pe supt munţi, pré Bistriţă, pré la Roznov, pe la Niamţu, pe la Suceavă, pré la Cernăuţi, pân-au trecutu Nistrul, tot prădând ce li-au fost în calea lor. Aceste au prădat mai rău; că ce mai scăpase dentâi au luatu acestea tot.

Triimis-au şi Gligoriie vodă pré alai bei, de au mărsu cu lipcani, tot în prejma lor, pân-au trecut Nistrul.

Deci în scurtă vreme au triimis Gligorie vodă pe Sara Mahmet paşe cu lipcanii, cu poronca Porţii. Şi şidea păşea afară, şi Levendal ghenărariul în cetate la Hotin. Şi au şădzut o lună şi mai biné aşea, ca lupul cu oaia, la un loc, de-ş căuta într-ochi.

Oamenii de la Moscu ş-a franţojilor tot umbla la Poartă şi di la Poartă la Moscu, pân' la o vremi, au vinit poroncă, şi au eşitu şi s-au dus den Hotin şi au datu cetate pré mâna paşii. Iar dup-aceia, în 3 săptămâni, au vinit poroncă la Grigoriie vodă cum că au dat Hotinul în sama lui. Şi în cetate şidea păşea, iar den afară n-avea triabă măcar o palmă. Şi au triimis pré Pupul sărdariul pârcălab la Hotin.

Şi la dzi întâi a lui dechemvrie au scos hârtii, şi la fevruar au scos văcări tu, tot una dup-alta. Şi s-au tâmplat de-au cădzutu şi iarnă maré, pân' la brâu. Şi au cădzutu de la Vinere Maré şi au ţinut pân' la Sfeti Gheorghie.

Şi perea vitele oamenilor, câte mai scăpasă de oaste, şi întrasă şi boală în vite şi în oi, vărsaţii, de să potopé cu totul. Că fân nu putusă face oamenii, dé oaste şi dé ploai multă ce iera. Şi cât şi făcusă, încă îl mâncasă moscalii pân-a să întoarce

înnapoi. Şi agiunsesă stogul de fân 15 lei, şi nu să putea găsi nicăiuri; şi vadra de vin un leu.

Socotit, fraţilor, cititori, cum iasté osândă şi mâniia lui Dumnădzău pré ţara aciasta! Că şi Grigorie vodă, de cum era, i să schimbasă firea îndoitu. Că boerii era toţ în prepus şi n-ave nici o credinţă. Orbitu în lăcomie, giudecăţi era multe de jacuri ce făcusă. Şi era giudecăţâle cu făţării, că cei drepţî era în urgiie, şi mulţi din cei vinovat era în cinste.

Triimis-au de ş-au adus şi doamna şi beizadelilé dé la Ţarigrad, cu mulţime de greci. Şi grecii dobândisă mândrie şi obraz, cu clevité şi fără ruşine asupra bieţilor boeri şi cu nebăgare în samă într-o nimica pré moldoveni.

Că pé vornicul Iordachiie Cantacozino, ce-i dzâce Delianul, dacă au vinit de la Hotin, nici l-au priimitu vodă să s-împreuni cu dânsul; şi au pus pré baş cihodar, cu 50 oameni, de l-au străjuiţii la gazda lui câteva dzâle, apoi l-au pornitu la ţară, la Deleni, la casa lui, nicé să-1 vadă în ochi. Şi era să-1 călugăriasca. Numai nărocul lui au fostu că era cumnatu cu Mihai vodă, şi Gligorie vodă era cuscru cu Mihai vodă. Şi pentru voia lui Mihai vodă l-au lăsat acasă.

Că au fost înţăles Gligoriie vodă că scrisese la moscali şi pecetluia cu ciară roşiie, când era iei caimacán în Eşi, şi vodă era fugi tu în gios la Galaţi. Şi alté multe ca acestea îl pârâsă ciocoii. Ce la cât va vini pe urmă acest boeri, vreme va arăta.

Aşijderea şi pré mine, loan Neculce vornicul, tâmplându-mă de am fost la vreme moscalilor în Eşi, m-au amestecat ciocoii şi cu alţi neprietini la Gligori vodă, şi m-au închis la başbulucbaş câţiva dzâle. Şi copiii miei s-ascunsesă în laturi, şi au triimis un postelnic dé i-au căutat în toată ţara, dându-mi şi mii pricină că am bătut un ciocoi la vreme moscalilor, socotind că am fost şi eu amestecaţii la niscaiva fapte. Dar pre urmă au aflatu că n-am fost, şi m-au slobodzit şi pré mini la ţară.

Şi atunce, la ace primejdiie, am cheltuit mulţi bani, caré de samă la Dumnădzău cini m-au amestecat. Ce la ce di pré urmă şi pentru miné şi pentru alţii, vréme viitoré va arăta.

Iară Gligori vodă trimis-au la Ţarigradu de-u făcut afurisăne lui Anton mitropolitul, căci s-au dus cu moscalii şi n-au vrut să vie în ţară înapoi. Ce Anton s-au dus la împărătiasă, şi i-au făcut cinste şi l-au dăruit şi l-au pus mitropolitu la Cernihoi în Ţara Căzăcească până acmu. Iar în locul lui Anton au pus mitropolit pe Nichifor, grec fiind.

Iară de vară, la valetul 7248 < = 1740 >, mărs-au sol moscal şi turcii de-u hotărât din luhurluc dreptu la Buh, în gios turcescu, în sus moschicescu, pân-în fundul Ehorlucului, şi din fundul Iuhurlucului dreptu în Buh, şi din Buh în gios, apa Buhului hotar până în Nipru, şi din Nipru în gios, apa Niprului pân' lângă Vozie, cale de 4 ceasuri din Vozie în sus.

Şi au tăet dreptu la Don, tot mai mare, cale de 4 ceasuri în sus, ş-au pus semne; iar din Don în cee parte au lăsat tot moscaliilor hotar să fie cu Azac cu Turnan cu tot. Numai din Or 4 ceasuri cale, pân-în Vozie, au lăsat cale crâmenilor.

Şi au trecut şi sol mare moschicescu anume cneadzul Romianţev, la Poartă şi sol mare turcescu la moscalii cu aşedzimântul păcii. Şi n-au apucat a agiunge la Poartă, solul, nici cel moschicescu, nici cel turcescu la Petreburcu, şi i-au agiunsu veste pe drumuri c-au murit împărăteasa Anna, ce moschicească, la valetul 7249 < = 1740 >, octomvrie 26.

Şi au stătut pe drum aciié doi soli, cari unde i-au agiunsu vestea, câteva dzile, de-u aşteptat răspunsu. Şi pe urmă, viindu-le răspunsu, s-au pornit de s-au dus şi cela la Ţarigradu şi celalaltu la Petreburcu. Precum or aşedza, vreme va arăta.

Intr-acestu an murit-au şi Carul, înpăratul nemţescu. Şi să strângu craii şi alectorii la târgul Amburhu, la alecţiie. Cela ce s-a alege, vreme va arăta.

într-acestu an let 7248 < = 1740 > rădicatu-s-au perșii cu toată putere lor și au mărsu asupra unui înpărat a Indiii, anume Gonor. Și dându războí tari, au biruit perșii și au prinșii și pe împăratul Indiii la mână, viu. Și i-au luat toate țărâle și apoi l-au lăsat să-i hie birnic. Și s-au înplut perșii de multă averi.

Tot într-această vară, let 7248 < = 1740 >, la avgust, dat-au o brumă mare, de-u strâcat panele, mălaile, păpușoi. Și până în martie nu putusă ara oamenii. Și s-au făcut foamete mare în țară. Și de pâne, și de vin, și de vite, scumpete mare; că le cumpăra și de la Crâm; și vite și pâne, și de la Țarigrad și den toate părțile; de să scumpisă toate lucrurile: 80 lei, 100 lei păreche boi; vaca 15, 20 lei. Că și la Țarigrad și la unguri și în Crâm, și mai cu prețu decât aice era bucatele. Toate aceste s-au făcut într-acestu an let 7248 < = 1740>.

Și împărătiasa Anna, la moarte iei, au lăsat pe un copil mic de 2, 3 luni să hiie împărat, când a vini la vârstă, iar până atuncia să fiie pitrop Birou Xenje de Cruliandie, înpreună cu alții. Și după aceia n-au trecut 2, 3 luni, și după ce s-au strânsu cnedzii toți, n-au suferit să fie el cap înpărățiii și 1-a și făcut surgun, dând pricină că iaste liuter.

Iară la vlet 7249 <= 1741 > au rămas pitropi înpărățiii Moscului îma copilului, anume Anna, nepoată de sor-înpăratesii ceii bătrâne, și cu bărbatu-său, Antonie Xenje de Lunimburcu, și cu un niamțu, anume Ișterhaz, și cu vro 2, 3 cniadzi moscali. Și pe Menih l-au mazilit, să nu mai fiie fert marșalic, iar pe alți liuteri ce au fost ofițeri i-au gonit pe toți. Și li-au luat moșiile ce le didesie, ș-au rămas să fie iarăși înpărătești.

Iară tot întru acestaș an vleat 7249 <= 174l> au început a face gâlceava craiul șvedzilor, ginerele lui Petrî înpărat, dzicând că nu i să cade înpărățiia acelui copil, ce să cade să fie înpărăție ficiorului lui, că iaste făcut din fata lui Petrî, sau Elisaftii, fetii lui Petrî, care era fată mare la Moscu. Și au început a scoate oaste șfedzască, fiind îndemnat de Franțoz, adeverind că li-a da agiutor și bani, cu îndemnătura Turcului. Ce și moscalii, după ce au simțit, au trimis oaste împotriva oștii șvedzești și i-au bătut pre rău pe șvedzi.

Tot întru acest an vleat 7249 <= 174l> după ce au agiunsu solul moschicesc la Poartă, pentru oarecare pricini neputându-să aședza, au pus împărățiia și au tăiat capul lui Alexandru terdzimanului, fratelui lui Gligori vodă. Și pe alți turci, carii fusese la aședzamântul păcii înpreună cu terdzimanul, i-au făcut surguni, dzicând cum că au făcut vicleșug, de au viclenit înpărățiia și au învoit creștinilor.

Iară piste 6 luni, la vleat 7250 <= 1741>, septemvrii 13 dzili, au vinit și lui Gligori vodă mazilie, și l-au dus la Poartă cu cinste. Și în locul lui au vinit Costantin vodă, ficiorul lui Neculai vodă Mavrocordatu, din Țara Munteniască, careli au mai fost aice domn; iară în locul lui Costantin vodă au mărsu Mihai vodă Racoviță cel bătrân.

Atuncia au trimis turcii în Țara Muntieniască de au tăiat capul unui doftor, anume Testabudza, care acel Testabudza au fost credincios la Poartă. Și cădzind în prepus cum că să agiunge cu creștinii, au fugit 2, 3 ani. Și amăgindu-1 turcii cu ferman de ertare, așea l-au prinsu și i-au tăiat capul.

Acest domnu Grigorie vodă era foarte grabnicii și năselnic. Și în dzilele lui să înbogățisie ciocoii, că lua slujbele cu dări și cu mite de la greci. Iară boiarii mazili n-avea căutare și rămăsesie la sărăciie. Și începusă a-i și boiari pe ciocoi, că să mândrisie; socotie că n-a mai avea sfârșit. Iar Dumnădzău iaste tuturor giudecător drept.

A DOA DOMNIE A LUI COSTANTIN VODĂ NECULAI, LA VLEAT 7250 < = 1741 >, OCTOMVRI1 1

După cie au vinit aici Costantin vodă, eșitu-i-au toată boiarimia înnainte cu multă bucuriie, știindu-1 clin domniia

dintâi că iaste om blând şi bun. Şi piste 3, 4 dzili au boerit boiarii după obicei.

Pus-au pe Sandu Sturdzea iarăşi vel logofăt; pe Costachi Razul, ce era hatman, vel vornic de Ţara de Gios; pe Iordachi Roset Cilbiul vel vornic de Ţara de Sus; pe lanache, ce-au fost spătar mare în Ţara Româniască, frate doamnei lui Neculai vodă, l-au pus hatman; pe ficiorul lui, Adămiţe, ce era cumnat lui Costantin vodă, l-au pus vel postelnic; pe Adriiaş Roset vel ban; pe Manolachi Costachi vel spătar; pe Ştefan Ruset vel paharnic; pe Toader Păladi vel visternic; pe Ion Bogdan vel stolnic; pe Chiriţe Dracul vel comis; pe Iordache Roset, ficior lui Ştefăniţe Ruset vornicul, vel medelniciar; pe Dumitraşco Păladi vel cliucer.

Şi după cie au boiarit pe aceşti boiari, făcut-au şi altă socotială; că au pus, din boiarii mazili, pe Ion Neculce biv vel vornic şi pe Iordache Dulgheriul biv vel postelnic şi pe Aristarh biv vel ban să fie giudecători aici în Iaşi, dinpreună cu boiarii cei mari, la toate trebile şi giudecăţili şi sfaturili să fiie nelipsiţi. Şi li-au făcut şi nafacă câte 50 de lei de boiar pe lună.

Aşijderea au mai ales câte un boiar din boiarii mazili şi au pus la toate ţinuturili ispravnici, şi li-au dat ţinuturili cu slujbe în mânule lor, şi li-au ales răsura să ia giumătate mai mult decât soţiile lor.

Aşijderea au ales pe alţi boiari mazili, carii n-au încăput la boiarii şi la ispravnicii ş-au fost cu boerii-vel sau ficiori de boiari-vel; pe aceia i-au rânduit să-i puie pe rând pe toţi la slujbe. Şi li-au rădicat dăjdile, să nu dea nemică, nici iei, nici ficiorii lor. Iară pe alţi mazili, carii au fost mai de gios, i-au pus dăjdi uşoare, să dea cineş după putinţa sa, puţin.

Aşijderea au rădicat şi dajde tuturor mănăstirilor şi dajde tuturor preoţilor, să nu dea nemică.

Şi câte giudecăţi să făcia toate le scriia la condicie şi giudecătorii din Iaşi şi ispravnicii de la ţară. Şi când făcia Costantin vodă divanuri, toate giudecăţili le rânduia la boiari ori la ispravnici la ţară, de li făcia. Şi dacă nu plâcia oamenilor giudecata boiarilor, viniia la divan, cu mărturiia de la boiari, şi videa domnul mărturiia şi, pe cum îi părea, le curma giudecata.

Aşijderea alesesie vro 5, 6 logofeţi de taină, de sta de cetiia răvăşeli şi le făcia răspunsuri şi pune logofătul al triile picete domniască în răvaşe şi scriia toate răvăşeli la condică. Şi era şi un izbaşia, om de curte lui vodă, de strânge toate răvăşeli de pe la oameni şi le scote răspunsu, fără de nici o cheltuială. Numai cât da diecilor oamenii câte 2, 3 parali de scris răvăşeli.

Ispisoacele de moşiie, câte merge la divan, toate le scrie la condică.

Mănăstirilor li-au făcut obiciai, vecinii lor să lucredze cum au lucrat şi mai înnainte, cât vor. Iar alţi oameni, streini, carii vor şide pe moşiile lor, să le lucredze câte doăsprădzece dzile şi să le şi de a dzecia.

Iară boiarilor şi mazililor li-au făcut obiceiu să lucredze cu oamenii lor, carii or şide pe moşiile lor, cât li-a fi voia şi cât or pute. Insă numai acei oameni ce vor şidea pe moşiile lor să lucredze, iar pe alte moşii a altor oameni să nu să întindă a stăpâni.

Şi pe ţară au scos întâi banii stiagului, câte 105 parali de om, cele 5 parali să fiie a boiarilor ce or strânge banii, iar 100 parali să margă la visteriie. Şi au aşedzat să fiie patru civerturi într-un an; câte 105 parali să dea tot omul căsar, iar holteii cei cu părinţi să dea câte cindzăci şi cinci de parali. Şi li-au dat peceţi tuturor, tipărite anume, feţele lor, numele şi poreclele. Şi după ce s-au cisluit, li-au dat zlotaşii izvoade, şi la visteriie li-au scris la condică.

Şi au făcut obicei zlotaşii pe oameni, pe ţărani, să nu-i supere nemică. Ce dintr-acele cinci parali să-ş cumpere bucati,

fân, ce li-ar trebui. Și alte obiceie rele, ce iera mai înnainte, nici unele să nu fiie, nici văcărit, nici pogonărit, nici cuniţe, nici adăoşaguri, nici jacuri de ciocoi, să îmbe pin oameni mâncându-i.

Și Țărâi de Gios le mergea pre bine, iar Țărâi de Sus, fiind prădaţi de moscali şi fiind lipsiţi de pâne, le merge mai greu; can fugiia din cei săraci, iar cei mai cu putinţă era mulţămiţi.

Dat-au şi strânsoare mare de cerca pe oameni, şi pe undie îi afla îi bătia. Și pe vorniceii cari-i tăgăduia pe oameni de nu vrea să-i spuie, îi da pe uliţe şi-i trimite la ocnă.

Mai adeverit-au că, de i-a eşi somă bună, să poată rădica poroncile împărăteşti, a rădica boierilor mazili şi mănăstirilor desetina şi vădrăritul. Și aşea toţi au priimit şi s-au bucurat.

Numai vro doi, trii boiari nu le plăcia, şi ciocoilor carii jecuia ţara. Că la acei boiari să strânsesie mulţi oameni pin satele lor; şi alţii nu mai rămăsesie mai cu nime, şi can sta împedecare aceşti boiari, ca să stricie această socotială, dar nu pot isprăvi nemică.

Dat-au şi boiarilor celor mari câte 50, 60 de oameni de scutială; altora, boiari mazili, câte 20, câte 15, câte 5. Așijderea au dat şi la giupânesie sărăcie, ca de scutială, câte 10, câte 15, careş după boiarie.

Tâmplatu-s-au de au vinit un turcu de la Poartă cu ferman, să ia pe Lupul sărdariul, ficiorul lui Năstasii vornicul de lemne, pârându-1 turcii şi lipcanii de la Hotin că la vremia lui Gligori vodă, când au vinit moscalii în ţară, în Moldova, acel Lupul sărdariul să fiie fost umblat ajungându-să cu moscalii.

Și după ce s-au dus moscalii, l-au pus măriia sa Grigorii vodă ispravnic pe ţinutul Hotinului, şi i-ar fi jecuit pe turci şi pre lipcani, fiind vreme turburată, şi iaste hain şi iaste bogat, de are mulţime de bani. Și fermanul scriia la măriia sa Costantin vodă să caute să-1 trimită pre Lupul sărdariul şi să-i scriie tot ce va avea.

Iară măriia sa Costantin vodă nu s-au îndurat, nici s-au grăbit să-1 trimită, ce au chiemat pre boiarii cie mari şi pre alţi boiari mazili şi pre călugări, pre egumeni şi pre neguţitori şi pre turcii balgii şi i-au întrebat pre toţi pentru Lupul sărdariul cum ştiu: „Fost-au hain?" Deci boiarii şi călugării, egumienii şi neguţitorii şi turcii balgii au mărturisit cu toţii cum nu-1 ştiu pre Lupul sărdariul să fiie fost hain.

Și aşa făcând mărturiie de la toţi, măriia sa Costandin vodă au trimis la Poartă, scriind la priiatinii măriii sale cum că-i iaste năpaste Lupului sărdariului. Și aşa au isprăvit de i-au dat pace. Numai au cheltuit o sută de pungi de bani; şaptezăci pungi au dat Lupul sărdariul, iar doaozăci şi cinci de pungi au dat măriia sa Costantin vodă şi boiarii, şi l-au scos. Iar mai pre urmă au dat Lupul sărdariul şi aceli doaozăci şi cinci de pungi de bani şi au plinit o sută de pungi de bani de au dat şi au hălăduit.

9 <*sic*>. Tot întru acestaş an 7250 <= 1742>, de primăvară, venit-au câteva havalele asupra ţărâi de la Poartă: să facă opt sute de salahori şi o sută şi cinzăci de cară la cetaate la Voziia, să o zidiască de nou, să o facă; aşijderea şi câteva mii de chile să li cumpere şi să le trimită la Țarigrad; aşijderea şi câteva pungi de bani să dea la omul lui casap başia să cumpere oi pentru sulgerie înpărătiască.

10. Așijderea şi solul moschicescu s-au pornit de la Țarigrad să margă la Petrburgu, la Moscu, şi ajungând la Tighinea, din oarecare pricini au şezut vreo trii luni de zile de au ernat până în primăvară.

Și au rânduit măriia sa Costantin vodă pre dumnialui Costachi Razul vel vornic de Țara de Jos de au purtat de grije pentru tot conacul de bucate ce au trebuit, că aşa era poronca de la Poartă. Și făcusă ţinutul Orheiului şi ţinutul Lăpuşnii ca vreo trii sute de cară, de sta pentru triaba solului; că era ca la o miie şi cinci sute de oameni şi mai bine cu solul.

Si purcegând de primăvară din Tighinea, l-au dus până în hotarul leşescu. Şi tâlnind pre solul cel turcescu, l-au adus şi pre acela tot cu cheltuiala ţărâi, până l-au trecut Dunărea la Galaţi. Care au cuprinşii aceste navalele câteva sute de pungi de bani. Şi nemică beilicuri în ţară nu s-au făcut, ce tot cu bani au plătit măriia sa Costandin vodă din soma civerturilor. Numai, înglotindu-să cheltuiala, n-au fost numai patru civerturi în anul dintâi, ce au fost şasie civerturi.

Lăsând ale pământului Moldovii, acum am scris ale streinilor ce s-au lucrat în anul 7250 < = 1742 >.

11. Zăbava solului moschicescu ce au zăbăvit la Tighinea n-au fost altă pricină fără de cât la Petrburgu, tâmplându-să de scotea epitropii împărăţiii oastea cea mare, polcurile cele împărăteşti carele să chiamă Preobrajenschii polcii şi Simioneţchii polcu, ca să margă asupra şvezilor, era foarte cu supărare mare oştenilor, fiind vreme de iarnă. Şi eşind toată oaste din Petrburgu afară şi aşezindu-să cu obuzul, au triimis pre taina la Elisavet, fata lui Petru împărat, care era fată mare, ca să margă la oaste, să o rădice să le fie împărătiasă.

Deci şi ia fiind supărată de epitropi şi văzind că umblă lucrurile prost şi împrotivă, s-au sculat de la casa iei pre taina într-o noapte şi s-au dus de au intrat în ostile împărăteşti. Iar ostile împărăteşti, văzind-o, foarte s-au bucurat şi îndată i s-au închinat şi au priimitu-o cu mare bucuriie, rădicând-o să le fie împărăteasă.

12. Iară împărătiasă Elisavet au poroncit de au. schimbat toate vărţile pre la toate porţile şi au şi triimis câte doao, trii sute de slujitori şi câte cu un ofiţiiar cap. Şi sosind la porţile cetăţii, li-au şi deschis îndată ciei dinlăuntru. Şi aşa au mârsu pre la toţi epitropii şi i-au prinsu pre la gazdele lor.

Iar mergând şi la Menih şi, vrând să-1 prinză, au început a să pune împrotivă; şi până a-1 prinde, au perit vreo cinci, şasie moscali. Şi au perit şi din oamenii lui Menih vreo cinci, şasie.

Şi aşa, prinzându-i pre toţi epitropii, i-au închis într-un turnu de piatră.

Şi sculându-să şi împărătiasă Elisavet tot întru aceiaş noapte cu toată oaste, au purces şi au mărsu la curţile împărăteşti şi au cuprinşii curţile de toate părţile şi au prinsu cu taină vărţile, de n-au ştiut nime nemică până ce au sosit la uşile curţilor împărăteşti. Decii nu s-au putut apuca de nemică.

Şi intrând în curţile împărăteşti, împărătiasă Elisavet a doa zi au şi trimis surguni pre împărătiasă Anna şi pre bărbatul său Antonie Xsenje de Luţimburcu şi pre copilul lor Ioan Antonievicìu la ţara lor la Luţimburgu. Şi aşa pornindu-i, au început a trage clopotile şi a slobozi puşcile celi mari şi au început a zice în trâmbiţe şi a striga: „Vivat, vivat, vivat!" şi a zice: „Intru mulţi ani să trăiască împărătiasă Elisavet".

Deci împărătiasă Elisavet mergând la biserică şi coronindu-o să fiie împărătiasă Moscului, dupre ce au luat samoderjaviia, adecă stăpânirea împărăţiii, au cinstit pre toţi ofiţiiarii şi pre toţi slujitorii.

Lăsând u acum cele streine, vom seri ie iarăş a pământului Moldovii.

13. Aşijderea măriia sa Costantin vodă au mai socotit pre unii din ficiorii de boiari carii nu putea să încapă la boiariie şi era ficiori de boiari mari şi de niamuri, şi începusă acum unii şi a îmbătrâni şi nu mai încăpea la boiariie, că de la o vreme încoace era tot unii, iar măriia-sa Costandin vodă au socotit de au făcut dreptate şi au început a-i boiari şi pre aceia ce era căzuţi din cinste.

14. Mai socotit-au măriia-sa Costantin vodă pentru şcoali de învăţătură, de li-au mai întărit şcoalele cele elineşti şi cele sloveneşti. Aşijderea au mai făcut scoali de învăţătură şi latineşti şi arăpeşti, şi au dat ştire tuturor mazililor în toată ţara ca să-ş aducă copiii la învăţătură la şcoală, ca să înveţe orice limbă li-ar fi voia, pentru ca să să afle oameni învăţaţi şi în

pământul nostru al Moldovii, precum sânt şi printr-alte ţări şi părţi de loc. Iar dascălilor li să da plata din visteriia domniască.

Aşijderea au dat poroncă la toată boiarimea să-ş aducă scrisori ce or avea pe moşiile lor, să le scriie la condică, ca să să mai curme gâlceviie.

15. Socotit-au măriia-sa Costandin vodă şi pentru pârcălăbiile de pre la târguri, având obicei pârcălabii de luoa osăbit di cei doaozăci de bani, mai luoa şi câte doao ocă de vin de bute de vin sau horilcă, orice feliu de băutură ar fi fost.

Şi pârcălabii nu luoa numai aceli doao ocă, precum era obiceaiul, ce luoa neşte tidve mari câte de patru, cinci ocă, de jecuia oamenii şi neguţitorii, spărgându-le buţile. Iar măriia sa Costandin vodă au stricat acel obiceai rău, să nu mai fiie, să nu mai ia pârcălabii tidve şi oce de vin şi de horilcă, ce numai să ia pârcălăbiile drept pre obiceai câte doi potronici de car, iar mai mult să nu supere oamenii şi neguţitorii.

16. Aşijderea toate mănăstirile li-au dat să fiie în sama mitropolitului şi a episcopilor pre la eparhiile lor, ca să le ia sama egumenilor şi călugărilor, să nu le prăpădiască viniturile moşiilor şi a bucatelor ce or avea fără de ispravă, precum făcea mai înainte vremie.

17. Făcut-au milă şi întăritură la Patriiarhiia Alexandriiei, de au închinat mănăstirea Hangul, ca să-i fiie câte di ceva agiutoriu, pentru că această mănăstire o au fost închinat mai înainte vremie răposatul părintele măriii sale, Nicolae vodă. Şi având patriiarhiia şi hrisov, au socotit şi măriia sa Costautin vodă de o au închinat iarăş la Patriarhiia ce mai sus s-au zis, la Alexandriia.

18. Iară în zilele măriii sali, lui Costantin vodă, vinit-au şi prefericitul părinte chirio-chir Parthenie, patriiarhul al Sfintei Cetăţi a Ierusalimului şi a toată Palestina. Şi priimindu-1 măriia sa Costantin vodă cu bine, şi osăbit de milă ce au făcut măriia sa de au dat şi au întărit Sfântul Mormânt a Domnului nostru

Iisus Hristos, au închinat şi aceste patru mănăstiri, anume Tazlăul, Caşenul şi Soveje şi Pobrata. Care dentru aceste mănăstiri, Tazlăul, Caşenul şi Pobrata mai fusesie închinate şi mai înnainte vremie la Sfântul Mormânt; şi la vreme de nepace li-au fost dat de bunăvoie patriiarhul de Ierusalim iarăş pre sama călugărilor moldoveni.

Iar aşezându-să pacea şi fiind mănăstirili câte cu ceva vinit, au socotit măriia sa că iaste lucru cu cale să fie închinate mănăstirile iarăş la Sfântul Mormânt a Domnului nostru Iisus Hristos, să să ajutoreze şi să să întăriască Sfântul Mormânt, carele iaste de folosul mântuirii a toată creştinătatea.

24 <*sic*>. Iară în anul 7251 < = 1743 >, în luna lui iulie în şase zile, vinit-au şi lui Costantin vodă veste de mazilie. Că tâmplându-să la Ţarigrad de au luat domnii a Ion vodă Mavrocordat, frate lui Costantin Mavrocordat, triimis-au omul măriii sali aici la Iaşi, la boiari, cu cărţi, puindu caimacami pre dumnealui Sandul Sturzea vel *logofăt* şi pre dumnealui Costache Razul vel vornic. Iar preste doao săptămâni sosit-au şi turcul capegi-başia, şi cetind fermanul iulie în doaozăci de zile şi odihnindu-să măriia sa Costantin vodă încă zece zile, şi grijindu-1 bine cu de toate cele ce i-au trebuit la purces, şi pre la toate conacele, purces-au în zi întâi a lui avgust. Şi au mărsu la Poartă, la Ţarigrad, cu cinste şi, neplinind anul mazil, au luat iarăşi domniia Ţării Munteneşti. Iar aici, la noi, în Moldova, au vinit domnu măriia sa Ion vodă Mavrocordat.